

Marko Jukić

**SRPSKI ZLOČINI U HRVATSKOJ
TIJEKOM DOMOVINSKOGA RATA
OD 1991. DO 1995.**

Marko Jukić

**Srpski zločini u Hrvatskoj tijekom Domovinskoga
rata od 1991. do 1995.**

Marko Jukić

**Srpski zločini u Hrvatskoj tijekom Domovinskoga
rata od 1991. do 1995.**

Vlastita naklada autora

Split, 2024.

ISBN 978-953-50382-6-9

© 2024. Marko Jukić. Sva prava pridržana. Ova je knjiga zaštićena autorskim pravima i ne smije se ni djelomično reproducirati ili koristiti u bilo kom obliku ili na bilo koji način uklopiti u drugi rad, prenijeti u bilo koju formu, osim za kratke citate, bez pismenoga dopuštenja autora.

Marko Jukić

**Srpski zločini u Hrvatskoj tijekom Domovinskoga
rata od 1991. do 1995.**

Predgovor

Knjiga je kratki podsjetnik na srpske zločine tijekom Domovinskoga rata od 1991. do 1995. godine u Hrvatskoj. Kratko su navedeni osnovni uzroci rata i ratna stradanja hrvatskoga pučanstva. Navedeni su najvažniji događaji tijekom srpske agresije na Republiku Hrvatsku od 1991. do 1995. godine te zločini koje su počinili Srbi. Tekstovi koji se nalaze u ovoj knjizi objavljuvani su na portalu croativ.net prigodno pri obilježavanju godišnjica tragičnih događaja te održavanju komemoracija za žrtve rada.

Srbi nisu željeli živjeti u Hrvatskoj unatoč svim povlasticama i manjinskim pravima te su uz pomoć Srbije i JNA izvršili oružanu pobunu i agresiju na Republiku Hrvatsku.

Tijekom agresije na Republiku Hrvatsku od 1990. do 1995. agresor je napravio mnogobrojne zločine: ubijanje civila i zarobljenika, zatočenje i mučenje u koncentracijskim logorima, pljačku, uništavanje kuća i stanova, uništavanje industrijskih postrojenja i obiteljskih imanja, uništavanje odašiljača veze, blokadu prometa, razaranje bolnica, uništavanje muzeja, knjižnica, crkava, škola, parkova... Cilj agresora bio je potpuno uništenje Hrvata (ubijanje i progon) na zamišljenom prostoru Velike Srbije, uništenje identiteta hrvatskoga naroda na okupiranim područjima i šire. Etničko čišćenje i brisanje znakova postojanja Hrvata na njihovim ognjištima, uništavanje crkava do temelja i gradnja srpskih crkava na temeljima hrvatskih crkava, to je bio obrazac genocidne srpske politike.

Tijekom agresije poginulo je i ubijeno više civila (51,3%) nego vojnika (48,7%), ukupno je ubijeno i poginulo više od 14.000 osoba, a ranjeno je 37.180 osoba. Agresor je ubio 3.182 žene (43,8% od ukupnog broja ubijenih civila) i ranio 3.560 žena. Od ukupnoga broja stradalih, žene čine 39,3%!!! Tijekom Domovinskoga rata ubijeno je više od 400 djece, ranjeno 1.260, a 108 djece ostali su trajni invalidi. Od ukupnoga broja stradalih, djeca čine 8,9%.

Ubijeno je 13 zdravstvenih radnika, 14 hrvatskih novinara, 3 svećenika, a ranjeno je 48 zdravstvenih radnika i 4 svećenika.

Tijekom Domovinskoga rata ukupno je uništeno i oštećeno 1.426 crkava i sakralnih objekata. Potpuno je uništeno 380 crkava i drugih sakralnih objekata.

U Republici Hrvatskoj pronađeno je više od 150 masovnih grobnica te više od 1400 pojedinačnih grobnica žrtava srpske agresije. Navedeni su srpski zločini po mjestima u RH. Tijekom Domovinskoga rata u Republici Hrvatskoj Srbi su počinili ratne zločine nad 2.033 Hrvata (1560 odraslih civila, 386 pripadnika HV-a te 87 djece). Navedeni brojevi žrtava odnose se samo na ubijene civile i zarobljene pripadnike HV-a i Hrvatske policije koji spadaju u kategoriju ratnog zločina (bez žrtava nastalih u borbi).

Ovim kratkim podsjetnikom želi se dati informacija o srpskim zločinima u RH tijekom agresije na Hrvatsku, tijekom Domovinskoga rata od 1991. do 1995. godine. Knjiga je namijenjena onima koji nemaju dovoljno vremena za istraživanje i čitanje knjiga koje detaljno opisuju ratna zbivanja i zločine koji su počinjeni.

Najveći broj ratnih zločina nad Hrvatima nije procesuiran niti kažnjen jer je protupravno primijenjen Zakon o oprostima koji se ne odnosi na ratne zločine!

U današnje vrijeme (2022. g.) težnja je da se zločinačka politika Srbije i mnogobrojni zločini koje su počinili prepuste zaboravu. Zločini se prešućuju, istina se negira i piše se nova povijest kojoj je cilj relativizirati i izjednačiti krivnju za rat pa se govori o građanskom ratu. Ne radi se o građanskom ratu već o brutalnoj agresiji Srbije na Republiku Hrvatsku koja je rezultirala mnogobrojnim ratnim zločinima.

Autor

Sadržaj

1. Pobuna Srba u Hrvatskoj od 1990. do 1995. godine	10
1.1. Činjenice o „ugroženosti“ Srba u Socijalističkoj Jugoslaviji	10
1.2. Pobuna Srba u Hrvatskoj	12
2. Kronologija događanja od 1991. do 1995.	18
2.1. Važna događanja tijekom siječnja (1991. – 1995.)	18
2.2. Važna događanja tijekom veljače (1991. – 1995.)	20
2.3. Važna događanja tijekom ožujka (1991. – 1995.)	21
2.4. Važna događanja tijekom travnja (1991. – 1995.)	22
2.5. Važna događanja tijekom svibnja (1991. – 1995.)	24
2.6. Važna događanja tijekom lipnja (1991. – 1995.)	26
2.7. Važna događanja tijekom srpnja (1991. – 1995.)	28
2.8. Važna događanja tijekom kolovoza (1991. – 1995.)	31
2.9. Važna događanja tijekom rujna (1991. – 1995.)	33
2.10. Važna događanja tijekom listopada (1991. – 1995.)	38
2.11. Važna događanja tijekom studenoga (1991. – 1995.)	40
2.12. Važna događanja tijekom prosinca (1991. – 1995.)	43
3. Srpski zločini tijekom Domovinskoga rata (1991. – 1995.)	46
4. Srbijanski koncentracijski logori u Hrvatskoj i Srbiji (1991. – 1995.)	51
5. Progon Hrvata i drugih nesrba s njihovih ognjišta	56
6. Kulturocid	59
6.1. Kulturocid u Vukovaru 1991. godine	60
6.2. Srpsko-crnogorski kulturocid i urbicid u Dubrovniku 1991.	66
7. Urbicid (razaranje gradova, uništavanje stanova i kuća)	70
8. Razorene i oštećene bolnice tijekom Domovinskoga rata	73
9. Ekocid tijekom Domovinskoga rata	81
10. Rušenje hrvatskih sakralnih objekata tijekom Domovinskoga rata	85
11. Srpski zločini po mjestima	94

11.1. Srpska pobuna i zločini u općini Pakrac	94
11.2. Blokada sela Kijeva, 29. travnja 1991.	96
11.3. Pokolj hrvatskih policajaca u Borovu Selu, 2. svibnja 1991.	97
11.4. Srpski zločini u općini Glina 1991. godine	99
11.5. Srbi i JNA napali su 7. srpnja 1991. godine hrvatsko selo Čelije	100
11.6. Oružana pobuna na Banovini, srpnja 1991.	101
11.7. Srpski zločini u Erdutu 1991. i 1992. godine	102
11.8. Srpski zločini u Kuljanima, Strugi i Kozibrodu, 26. srpnja 1991.	104
11.9. Napad na Sunju	106
11.10. Srpski zločini u Dalju 1991. godine	106
11.11. Ubojstvo hrvatskih policajaca u Budačkoj Rijeci	108
11.12. Zločin u Lovincu	109
11.13. Otmica i ubojstvo dr. Ivana Šretera	110
11. 14. Ubojstvo snimatelja Gordana Lederera	113
11.15. Pokolj u Kraljevčanima	114
11.16. Srpski napadi i zločini na gospićkom području	115
11.17. Razaranja Osijeka tijekom Domovinskoga rata	117
11.18. Pokolj policajaca u Žutoj Lokvi	121
11.19. Početak bitke za Vukovar	121
11.20. Pokolj u Skeli kod Gline	122
11.21. Velikosrpski ratni zločin u Berku	124
11.22. Srpski zločini u općini Petrinja	126
11.23. Srpski zločini u općini Daruvar	128
11.24. Srpski zločin u Četekovcu, Balincu i Čojlugu	129
11.25. Pokolj u Kusionjama	130
11.26. Napadi na Hrvatsku Kostajnicu	131
11.27. Srpski napad na Šibenik	131
11.28. Pomorska blokada Hrvatske 1991. godine	133
11.29. Srpski zločin u Tovarniku	134

11.30. Srpski zločin u selu Babić Most	136
11.31. Srpski zločin u Brloškoj Dubravi	136
11.32. Srpski zločin u Grabovcu	136
11.33. Srpski zločini u Lišanima Ostrovačkim	136
11.34. Razaranje Bjelovara	137
11.35. Agresija na Dubrovnik i Dubrovačko primorje	138
11.36. Srpski zločin u Čorcima	141
11.37. Napad na Karlovac	142
11.38. Srpski zločini i napadi na Novsku 1991. godine	143
11.39. Bitka za Zadar 1991. godine	144
11.40. Napad na Banske dvore	146
11.41. Zločin u Vagancu	147
11.42. Srpski zločini u Lovasu	148
11.43. Srpski zločini u Širokoj Kuli	150
11.44. Srpski zločini u Novom Selu Glinskom	152
11.45. Srpski zločin u Karancu	153
11.46. Progon Hrvata iz Iloka	155
11.47. Srpski zločin kod Volinje	156
11.48. Srpski zločin u Baćinu	156
11.49. Srpski zločin u Tordincima	157
11.50. Srpski zločin u Lipovači	159
11.51. Zločin u Velikoj Peratovici kod Grubišnog Polja	159
11.52. Srpski zločin u Lušcu	160
11.53. Srpski zločin u Vukovićima i Poljanku	161
11.54. Srpski zločin u Saborskom	162
11.55. Srpski zločin u Kostrićima	162
11.56. Napad na Split, 15. studenoga 1991. godine	164
11.57. Srpski zločin u Slunju i okolici	164
11.58. Zarobljeni, odvedeni i nestali	166

11.59. Srpski zločini u Škabrnji	168
11.60. Srpski zločin u Nadinu	172
11.61. Zločin na Ovčari u studenome 1991.	173
11.62. Srpski zločin u Borovu Naselju	177
11.63. Srpski zločini u Veleprometu 1991. godine	179
11.64. Srpski zločin u Dabru	182
11.65. Nekažnjeni srpski zločini u Hrvatskoj u studenome 1991. godine	183
11.66. Srpski zločin u Smoljancu	186
11.67. Razaranje, okupacija i oslobađanje grada Lipika	187
11.68. Obrana Dubrovnika, 6. prosinca 1991.	188
11.69. Srpski zločin u Čanku	189
11.70. Srpski zločini u Gornjim Jamama	190
11.71. Srpski zločin u Voćinu	191
11.72. Srpski zločin u Joševici	196
11.73. Srpski zločin u Jasenicama	198
11.74. Masakr zarobljenika u selu Brusnik	198
11.75. Srpski zločin – ubojstvo obitelji Čengić	199
11.76. Srpski zločin u Polju i Lađevačkom Selištu	200
11.77. Ubojstva i progon Hrvata u Srbiji za vrijeme Domovinskoga rata	201
11.78. Srpski zločini u Slavanskom Brodu	203
11.79. Zločin u Rodaljicama	204
11.80. Srpski zločinci teško oštetili branu Peruću	204
11.81. Srpski zločin u Medviđi	207
11.82. Srpski zločin na plaži Soline	208
11.83. Srpski zločini u Vukovju, Koreničanima i Dobroj Kući	208
11.84. Raketiranje Zagreba	209
11.85. Srpski zločin u Matićima	210
12. Stradanje djece u Domovinskome ratu (1991. – 1995.)	211

Srpski zločini u Hrvatskoj tijekom Domovinskoga rata od 1991. do 1995.

1. Pobuna Srba u Hrvatskoj od 1990. do 1995. godine

Velikosrpski projekt Velika Srbija nastao je u drugoj polovici 19. stoljeća. Tijekom vremena Srbi su definirali zapadnu granicu Velike Srbije koja je išla smjerom Virovitica – Karlovac – Ogulin – Karlobag. Godinama su vršene pripreme za ostvarenje zločinačkoga plana pa nije čudno da su Pakrac, Ogulin i Gospić bili mete jakih napada na početku agresije na Hrvatsku. Dolaskom Slobodana Miloševića na čelo Saveza komunista Srbije u jesen 1987. godine započeo je projekt stvaranja Velike Srbije pod geslom „*Svi Srbi u jednoj državi*“. Podršku Miloševiću dala je JNA i međunarodna zajednica jer su željeli sačuvati Jugoslaviju.

Godine 1989. dolazi do homogenizacije Srba u Hrvatskoj i podrške Slobodanu Miloševiću koji obećava provedbu plana Velike Srbije (Memoranduma SANU, SANU= Srpska akademija nauka i umetnosti).

1.1. Činjenice o „ugroženosti“ Srba u Socijalističkoj Jugoslaviji

Pripreme za nametanje snažnije srpske hegemonije nad narodima SFRJ-a započele su osamdesetih godina prošloga stoljeća. Godine 1986. Srpska akademija nauka i umetnosti (SANU) obznanila je *Memorandum SANU* u kojem se tvrdi da su Srbi u SFRJ-u ugroženi. Dokument (Memorandum SANU) objavljen je javnosti u novinama „*Večernje novosti*“ u dva dijela, 24. i 25. rujna 1986.

Memorandum SANU nastavak je velikosrpske hegemonističke politike koja je bila objavljena u programima: „*Načertanije*“, 1844., „*Srbi svi i svuda*“, 1849. godine, „*Homogena Srbija*“, 1941. godine i drugim. Memorandum SANU stavio je naglasak na tobožnju neravnopravnost srpskoga naroda u Jugoslaviji i potrebu žurne akcije:

- *granice Srbije nisu u skladu s etničkim sastavom i kao takve one se trebaju prekrajati, jer prema memorandumu Ustav 1974. nanio je mnogo štete Srbiji, zbog stvaranja autonomnih pokrajina Vojvodina i Kosovo, razvodnjavanje federacije, kao i zbog "umjetnih" administrativnih granica koje ne predstavljaju "pravu" sliku*
- *ugroženost srpskog naroda od strane drugih naroda na području SFR Jugoslavije: asimilacija, iskorištavanje, istjerivanja, nemogućnost izražavanja, marginalizacija u političkoj, ekonomskoj, kulturnoj i naučnoj sferi*
- *jačanje protusrpskih snaga unutar SFR Jugoslavije (Hrvati, Albanci)*
- *potreba za brzom i skorom akcijom da se spriječi propadanje Srbije i srpskog naroda.*

Zastupljenost Srba u Jugoslavenskoj narodnoj armiji (JNA)

Nekadašnja Jugoslavenska armija (JA) nastala je 22. prosinca 1941., a “nestala” tj. transformirana u Vojsku Jugoslavije 20. svibnja 1992. Tijekom vladavine Josipa Broza Tita (od 1945. do 1980.) donekle je postojala politika nacionalne ravnoteže u vojnim snagama.

Godine 1965. u JNA u visokim časničkim strukturama bilo je 60,1% Srba, a Hrvata 14,7%!

Politika nacionalne ravnoteže narušena je 1979./1980. kada na najvažnija mjesta u vojsci dolaze osobe srpske nacionalnosti. Nikola Ljubičić je kršio Zakon o ravnomjernom sudjelovanju svih naroda u popuni profesionalnog kadra u JNA. Godine 1982. ministar obrane postaje general Branko Mamula koji slabi ulogu teritorijalne obrane i jača ulogu vodstva JNA. Republike Slovenija i Hrvatska imale su niz primjedbi pa je na njegovo mjesto imenovan Veljko Kadrijević, 15. svibnja 1988. koji nastavlja Mamulin rad, pravi se novi teritorijalni ustroj JNA na području Jugoslavije. U drugoj polovici osamdesetih počinje ubrzana “srbijanizacija” generalskog/admiralskog kora JNA. Ta priprema je izvršena s ciljem stvaranja Velike Srbije.

Zakon o ravnomjernom sudjelovanju svih naroda u popuni profesionalnog kadra u JNA nije se poštivao na štetu Hrvata i drugih naroda. Zastupljenost Srba u zapovjednom kadru bila je 63,2% (indeks odstupanja od udjela u stanovništvu je +51), zastupljenost Hrvata bila je 12,6% (indeks odstupanja od udjela u stanovništvu je -53.).

Od 1987. do 1991. u čin generala i admirala promaknuto je ukupno 168 oficira JNA. Šesnaest Hrvata i 99 Srba. Zastupljenost Hrvata u strukturi stanovništva bila je 19,7%, a u vrhu JNA bila je 9,5%. Srbi su u strukturi stanovništva SFRJ činili 36,23%, a zastupljenost u vrhu JNA bila je 58,9%.

Najveći nesklad zastupljenosti u zapovjednom kadru JNA nastao je nakon objave Memoranduma SANU 1986. godine. Udio Srba u časničkom zboru bio je veći od 70% (udio u stanovništvu 36,2%), 1988. godine.

Crnogoraca je u strukturi stanovništva bivše države bilo samo 2,3%, a njihova zastupljenost prilikom promicanja u prve generalske/admiralske činove 1991. bila je 17,2%. Promaknuće u generalske/admiralske činove Srba i Crnogoraca 1990. bilo je 89,6% od svih promaknuća u JNA. Proces pretvaranja JNA u srpsku vojsku bio je 1990. godine pri kraju.

Tijekom 1991. JNA je postala srbijanska vojska, a 20. svibnja 1992. postala je Vojskom Jugoslavije (Srbije i Crne Gore).

Zastupljenost Srba u političkom rukovodstvu SFRJ i SR Hrvatske:

«Srbi u Hrvatskoj bili su za dva i pol puta više zastupljeni u Savezu komunista od Hrvata (24,7 posto Srba od ukupnog broja Srba bilo je u SK, prema 9,8 posto Hrvata), a Jugoslaveni još i više (28,3 posto od ukupnog broja Jugoslavena bili su članovi Saveza komunista Hrvatske)».

Nacionalna ravnopravnost/neravnopravnost sedamdesetih godina u SR Hrvatskoj bila je:

U UDBI samo 20% Hrvata, u policiji samo 30% Hrvata, a Srba je bilo 76 do 80%. U republičkim državnim tijelima bilo je više od 24% Srba. U saveznoj administraciji (1969. godine) bilo je čak 73,6% Srba, Crnogoraca 7,2%, a Hrvata samo 8,6%.

1981. godine svaki je šesti Srbin bio član SK, a svaki deseti Hrvat.

U Hrvatskoj je godine 1984. bilo 69,5% dužnosnika hrvatske nacionalnosti, a 24,8% srpske nacionalnosti (udio Srba u stanovništvu bio je 11%),. Zanimanje „osoblje društvene zaštite“ 1,4% Hrvata, a 3,7% Srba.

Gospodarstvo

Srbija je 1925. raspolagala s 25% bankovnog kapitala i 15% veletrgovine, a Hrvatska je imala 51% bankovnog kapitala i 55% veletrgovine. Godine 1971. Srbija je imala 52% ukupnog jugoslavenskog kapitala i 86% trgovine, a Hrvatska samo 17% kapitala u 7% trgovine!

Preljevanje sredstava iz razvijenih republika (Hrvatska, Slovenija) u Srbiju i manje razvijene republike bilo je razlog nezadovoljstva. Srbija je iskorištavala Hrvatsku i njenim sredstvima preko fonda za nerazvijene gradila prugu Beograd-Bar, hidrocentralu Đerdap, željezaru Smederevo, kanal Dunav -Tisa - Dunav i drugo. Hrvatska je ostvarivala značajne devizne prihode (devizne doznake hrvatskih radnika na privremenom radu u inozemstvu, prihod od turizma, brodogradnja) koje je morala deponirati u Narodnu banku Jugoslavije u Beogradu. Srbija je tako iskorištavala i gospodarski uništavala Hrvatsku.

1990. godine od 2.256 zaposlenih u Saveznom sekretarijatu za vanjske poslove samo je 267 (11,8%) iz Hrvatske, a i od toga broja samo je nešto više od 50 posto Hrvata!

1.2. Pobuna Srba u Hrvatskoj

U Kninu je organiziran prosvjed (**28. veljače 1989. godine**) protiv navodne hrvatske i slovenske potpore „albanskom separatizmu“ (štrajk albanskih rudara). Dana **9. srpnja 1989.** godine kod pravoslavne crkve Lazarica na Kosovu Polju kod Knina organiziran je veliki miting potpore Miloševiću. Mitingaši su izvikivali parole: *Ovo je Srbija, Ne damo te, zemljo Obilića....* Tijekom mitinga došlo je do incidenta u kojem je iz zasjede ubijen policajac iz Drniša.

U Hrvatskoj se održavaju srpski mitinzi: u Karlovcu (**4. veljače 1990.**), na Petrovoj gori (**4. ožujka 1990.**), uz nacionalističke parole i ikonografiju te prijetnje Hrvatima. Vođa srpske pobune u Hrvatskoj bio je psihijatar Jovan Rašković (član SANU).

U Kninu je **17. veljače 1990.** osnovana Srpska demokratska stranka (SDS) koja je uz pomoć Srbije vodila i organizirala vojnu pobunu Srba u Hrvatskoj.

Komunistička vlast pod vodstvom Ivice Račana predala je 14. svibnja 1990. oružje Teritorijalne obrane RH saveznoj vojsci JNA. Oružje hrvatske Teritorijalne obrane JNA je dala pobunjenim Srbima.

Odmah nakon prvih slobodnih izbora (u svibnju 1990.) ničim izazvana započinje srpska pobuna u Hrvatskoj.

21. svibnja 1990., na sjednici Srpske demokratske stranke (SDS) u Kninu donesena je odluka o istupanju općine Knin iz Zajednice općina Dalmacija. Pobunjeni Srbi stvaraju novu Zajednicu općina sjeverne Dalmacije i Like koja je uključivala sljedeće općine: Benkovac, Donji Lapac, Gračac, Knin, Obrovac, Titovu Korenicu.

30. svibnja 1990. SDS suspendira odnose s Hrvatskim saborom.

Nakon prvih demokratskih izbora u Hrvatskoj jugoslavenska (srpska) propaganda širi glasine i paniku, stvara i izmišlja incidente te tako priprema srpsko pučanstvo na vojnu pobunu, stvara se osjećaj nesigurnosti i ugroženosti. Sve je organizirano i vođeno iz Beograda. Političke vođe Srba iz Hrvatske odlaze po upute i podršku u Beograd.

3. srpnja 1990., 50 pripadnika SUP-a iz Knina šalju otvoreno pismo Saveznom SUP-u gdje odbijaju poslušnost Vladi Hrvatske tako što odbijaju nositi nove policijske odore i odbijaju preimenovanje službe iz milicija u redarstvo.

Dana 23. srpnja 1990. sastali su se predsjednik dr. Franjo Tuđman i vođa srpske pobune, predsjednik Srpske demokratske stranke (SDS-a) psihijatar Jovan Rašković.

Rašković je izjavio „... *da se može govoriti o ustanku srpskog naroda, koji još nije oružani, ali da do takvog nedostaje 'jedna mala distanca' i da je srpski narod 'lud narod', odnosno: To je lud narod, ja sam psihijatar, to je lud narod. Ja Vam to kažem, da je lud... To je lud svijet. Oni su naoružani neviđeno. To je svijet koji je naoružan, isto kao i komandosi.*“ (izvor: Nikica Barić)

Jovan Rašković najavio je oružanu pobunu Srba. Izjavio je da su goloruki Srbi „*lud narod*“ i da su „*naoružani neviđeno*“!

Na velikom mitingu mržnje u Srbu 25. srpnja 1990. usvojena je Deklaracija o suverenosti i autonomiji srpskoga naroda u Hrvatskoj.

Poruke mitingaša bile su: „Živio Milošević!“, „Ovo je Srbija“, „Ne bojimo se ustaša“, „Zaklat ćemo Tuđmana“ (Izvor Mirko Valentić)

Prije mitinga pobunjeni su Srbi održali sastanak i donijeli odluku o osnivanju Srpskoga nacionalnog vijeća (SNV), koje se danas naziva Srpsko narodno vijeće. U sastav SNV-a ušli su: Jovan Rašković, Milan Babić (predsjednik Skupštine općine Knin), David Rastović (predsjednik Skupštine općine Donji Lapac), Slavko Dokmanović (predsjednik Skupštine općine Vukovar), Velibor Matijašević (predsjednik Skupštine općine Glina), Simo Rajšić (predsjednik Skupštine općine Dvor na Uni), Mile Dakić (predsjednik JSDS-a), Vojislav Lukić, jerej Savo Bosanac (predstavnik Srpske pravoslavne crkve), kao i zastupnici SDS-a u Hrvatskom saboru: Jovan Opačić, Dušan Zelenbaba, Radoslav Tanjga, Ratko Ličina i Dušan Ergarac“ (izvor: Nikica Barić)

Srpski sabor u hrvatskoj državi

„Deklaracija u svojoj programskoj dimenziji unosi u pobunjenički program dva glavna cilja: dvojni suverenitet i poseban teritorij“. Pobunjeni Srbi su sebe proglasili suverenim narodom te da imaju pravo na autonomiju. Politički predstavnik srpskog naroda u Hrvatskoj bio bi Srpski sabor, a njegovo izvršno tijelo bit će Srpsko nacionalno vijeće (izvor: Mirko Valentić).

Srpski sabor (miting) u Srbu je proglasio ništavnim sve ustavne promjene i odluke Hrvatskoga sabora. Time pobunjeni Srbi u Hrvatskoj ne priznaju hrvatsku zastavu i grb. Za njih je hrvatsko službeno znakovlje – „ustaško“ znakovlje.

Ministarstvo pravosuđa i uprave Vlade RH zaključilo je 4. kolovoza 1990. da je organiziranje referenduma nelegalno. SNV je u Dvoru na Uni 16. kolovoza na svojoj drugoj sjednici odlučilo da ne će provesti referendum, već „izjašnjanje“. Ono je i provedeno među pobunjenim Srbima u Hrvatskoj „od 19. avgusta do 2. septembra“. Rezultat izjašnjanja: „U opštinama i dijelovima opština u kojima je sprovedeno izjašnjanje izjasnilo se o srpskoj autonomiji ukupno 567.731 od toga: za srpsku autonomiju 567.127, protiv je bilo 144, a nevažećih listića 46“ (izvor: Pauković, Piskač).

Temeljem Deklaracije o suverenosti i autonomiji srpskoga naroda i rezultata „izjašnjanja“ pobunjenih Srba u Hrvatskoj, „Srpsko nacionalno vijeće u Hrvatskoj na sjednici u Srbu 30. rujna 1990. g. proglasilo je srpsku autonomiju na etničkim i historijskim teritorijama na kojima ovaj narod živi, i koje se nalaze unutar sadašnjih granica Republike Hrvatske kao Federalne jedinice SFRJ“ (izvor: Pauković).

13. kolovoza 1990. Borisav Jović prima u audijenciju u Beogradu srpske izaslanike iz Krajine na čelu s Milanom Babićem. Izaslanstvo traži intervenciju Saveznih vlasti od navodne opasnosti od nove hrvatske vlasti.

13. kolovoza 1990. pojavljuju se prve straže u većinskim srpskim općinama.

16. kolovoza 1990., sastanak sekretara unutrašnjih poslova općina: Gospić, Zadar, Split i Šibenik s ministrom unutrašnjih poslova u Zagrebu. Donesena je odluka da se pakuje arsenal pričuvnog oružja iz pobunjenih općina.

„Balvan revolucija“

17. kolovoza 1990. započela je velikosrpska oružana pobuna u Hrvatskoj (tzv. *Balvan revolucija*). U okolici Knina postavljene su cestovne barikade napravljene od balvana i velikoga stijenja.

Nakon izbijanja pobune u Kninu hrvatska policija htjela je uspostaviti javni red i mir, ali je bila blokirana od JNA. **Dva vojna MiG-a presrela su tri helikoptera MUP-a Hrvatske nad Likom (17. kolovoza 1990.) i prisilila ih da se vrate u bazu.**

17. kolovoza 1990. specijalci iz zadarskog MUP-a uspjeli su odnijeti izvjesnu količinu automatskog oružja iz benkovačke policijske stanice, dok ova nakana propada u Obrovcu i Kninu zbog intervencije lokalnog stanovništva. Oružje iz arsenala u Obrovcu i Kninu predali su lokalnom građanstvu tih mjesta; nakon toga nastaju prve barikade po lokalnim cestama. U 18 sati Radio Knin prenio je vijest da je proglašeno ratno stanje odlukom Milana Babića. Bio je to početak „Balvan revolucije“.

18. kolovoza 1990. započinje nasilna pobuna Srba. Srbi u Gračacu, Obrovcu, Benkovcu, Korenici i drugdje napadaju policijske postaje i uzimaju oružje.

21. rujna 1990. Srbi područje svog trenutnog interesa nazivaju „*Srpska autonomna oblast Krajina*“ pozivajući se na navodne etničke i povijesne granice koje nikada nisu postojale.

30. rujna 1990. „*Srpsko nacionalno vijeće*“ proglasilo je „*autonomiju srpskog naroda*“ u dijelu Hrvatske s većinskim srpskim stanovništvom.

21. prosinca 1990. godine pobunjeni Srbi osnivanje „*Srpske autonomne oblasti Krajina*“ (SAO Krajina).

5. siječnja 1991. policijske postaje u Kninu, Obrovcu, Benkovcu, Gračacu, Korenici, Donjem Lapcu, Dvoru na Uni, Vojniću i Hrvatskoj Kostajnici otkazale su poslušnost Ministarstvu unutaršnjih poslova (MUP) RH i ušle u sastav tzv. krajinskog Sekretarijata za unutrašnje poslove (SUP).

Zatim slijede:

1. ožujka 1991. oružana pobuna Srba u Pakracu.

31. ožujka 1991. oružani sukob na Plitvicama, pogiba Josip Jović (Krvavi Uskrs).

1. travnja 1991. takozvana vlada „SAO Krajine“ objavila da se odvaja od Hrvatske i priključuje Jugoslaviji (secesija). Od početka pobune cilj je bio spojiti se sa Srbijom i stvoriti Veliku Srbiju (*svi Srbi u jednoj državi*).

31. svibnja 1991. skupština pobunjenih Srba proglašava takozvanu Republiku Srpsku Krajinu, kojoj su se priključila okupirana područja u zapadnoj i istočnoj Slavoniji.

Početak terorističkih akcija 1990. godine:

- **27. kolovoza 1990.** napad na međunarodni vlak kod Knina
- **28. kolovoza 1990.** pobuna u policijskoj postaji u Petrinji i napadi na policijske postaje u Glini, Obrovcu i drugdje
- **kolovoz – početak rujna 1990.** Novi val terora uslijedio je u vidu sustavnoga masovnog paljenja hrvatske obale i otoka. Zaredale su stotine istovremenih požara neviđenog intenziteta. Požari su bili toliko intenzivni da su protupožarni zrakoplovi, tzv. kanaderi, prešli svoje granice izdržljivosti zbog čega su prisilno slijetali na more i morali su biti izvlačeni civilnim brodovima i čamcima.
- **1. listopada 1990.** ponovno blokiran promet u Dalmaciji, kod Knina
- **11. listopada 1990.** minirana pruga iz Dalmacije prema središnjoj Hrvatskoj
- **17. listopada 1990.** u Kninu pljačka vagona s oružjem iz „nečuvanih“ vagona
- **28. listopada 1990.** željeznička lokomotiva nalijeće na minu između Kistanja i Benkovca
- **17. studenoga 1990.** na barikadama u Lici, zakrabiljene i naoružane bande ranile su dvojicu hrvatskih civila
- **23. studenoga 1990.** pobunjenički teroristi napali policijsku ophodnju u ranim jutarnjim satima na cesti Benkovac – Obrovac. U ovom napadu poginuo je policajac Goran Alavanja, a ranjen je bio policijski inspektor Stevan Bukarica.

Nakon toga slijedila su ubojstva i progon Hrvata, pljačka i paljenje njihovih domova te etničko čišćenje nesrba s područja takozvane Srpske Krajine. Republika Srbija je oružjem, ljudstvom i novcem potpomagala terorističke akcije u Hrvatskoj od samog početka, od kolovoza 1990. do kraja sukoba 1995. Srbija je uvela amandman u Zakonu o mirovinskom i invalidskom osiguranju donesenom 9. svibnja 1992. po kojemu se u članku 144., stavcima 2. do 4. propisuje:

"Osiguraniku, odnosno osobi koje je kao pripadnik oružanih snaga Jugoslavije sudjelovalo u oružanim akcijama posle 17. kolovoza 1990. godine, vrijeme provedeno u tim akcijama, kao i vrijeme provedeno u zarobljeništvu, računa se u posebni staž, u dvostrukom trajanju... u posebni staž u dvostrukom trajanju računa se i vrijeme provedeno na liječenju u medicinskoj

rehabilitaciji uslijed bolesti ili ozljeda zadobijenih u oružanim akcijama i zarobljeništvu...Sredstva za prava osigurava Republika Srbija. 18. svibnja 1992. pobunjenička srpska paradržava, 18. svibnja 1992., nakon stvaranja SRJ, donosi amandman na svoj Ustav, gdje u formulaciji stoji da je pripadnik njihove vojske " svaki građanin koji sa oružjem ili na drugi način sudjeluje u otporu protiv neprijatelja".

30. ožujka 1994. dogovoren je sporazum o prekidu vatre – Zagrebački sporazum.

2. prosinca 1994. dogovoren je sporazum o obnavljanju prometnih, opskrbnih i infrastrukturnih veza – Gospodarski sporazum. To su bila jedina dva „uspješna“ sporazuma između Republike Hrvatske i pobunjenih Srba. Svi sporazumi sa Srbima ostali su mrtvo slovo na papiru jer su Srbi željeli samo jedno, Veliku Srbiju.

- **12. studenoga 1995.** u Erdutu je potpisan Erdutski sporazum (od 20. prosinca 1995. do 15. siječnja 1998. godine bio je proces mirne reintegracije hrvatskoga Podunavlja).
- **14. prosinca 1995.** u Parizu je potpisan Daytonski sporazum.
- **20. prosinca 1995.** ukida se takozvana SAO Krajina temeljem Pariškog sporazuma.
- **15. siječnja 1998.** završila Mirna reintegracija hrvatskog Podunavlja, Istočne Slavonije i Srijema; vraćanje hrvatskih područja pod ustavno-pravni poredak RH.

Nakon pokolja redarstvenika (2. svibnja 1991.) u Borovu Selu JNA je otvoreno stala na stranu pobunjenih Srba i velikosrpskog imperijalizma te započinje krvavi rat u Slavoniji, na Banovini, u Lici i Dalmaciji. Pobunjeni Srbi su uz pomoć JNA i paravojnih postrojbi iz Srbije okupirali 26% hrvatskog teritorija, prognali Hrvate i nesrbe, izvršili mnogobrojne zločine te razrušili domove Hrvata, kulturne i obrazovne ustanove, muzeje i crkve. Nakon agresije i okupacije dijela Bosne i Hercegovine stvoren je teritorij pod kontrolom Srba koji su htjeli spojiti sa SAO Krajinom. Između se nalazila Bihaćka enklava koju su Srbi izolirali i htjeli okupirati, ali to nisu uspjeli jer su ih u tome spriječila HV i HVO (vojne operacije Skok 1., Skok 2., Ljeto 95. i VRO Oluja). Srbija je tijekom srpske pobune pružala svekoliku pomoć (vojnu, policijsku, gospodarsku, financijsku i drugu) takozvanoj Republici Srpskoj Krajini. Sve je bilo pod kontrolom Srbije; Srbija je određivala vojne, policijske i političke dužnosnike u SAO Krajini.

Cilj je bio stvaranje velike Srbije. Budući da se prvotni plan nije ostvario, Srbi su računali da okupirana područja zadrže uz pomoć neučinkovite međunarodne zajednice (UNPROFOR) te da u budućnosti, u povoljnom trenutku, ostvare prvotni plan. Bez pomoći međunarodne zajednice, unatoč pomoći Srbije, SAO Krajina se ne bi mogla održati. Međunarodna zajednica je pobunjenim Srbima dopremala hranu, lijekove, gorivo i drugo.

O pobuni Srba pisali su:

- Mile Dakić, 2002. *Krajina kroz vijekove*, Beograd
- N. Piskač, 2005. *Nebeska Srbija u Hrvatskoj*, Zaprešić
- D. Pauković, 2005. *Uspon i pad „Republike Srpske Krajine“*, Zagreb
- N. Barić, 2005. *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990. – 1995.*, Zagreb
- M. Valentić, 2010. *Rat protiv Hrvatske 1991. – 1995.*, Zagreb – Slavonski Brod

2. Kronologija događanja od 1991. do 1995.

2.1. Važna događanja tijekom siječnja (1991. – 1995.)

- 4. siječnja 1991. osnovan je Sekretarijat za unutrašnje poslova SAO Krajine (SUP-a SAO Krajine). To su bile milicijske snage pobunjenih Srba, svojevrsno Ministarstvo unutarnjih poslova srpske paradržave, a vrlo brzo će se pokazati i jednim od sastavnih dijelova raznovrsnih oružanih sastava pobunjenih Srba.
- 5. siječnja 1991. policijske postaje u Kninu, Obrovcu, Benkovcu, Gračacu, Korenici, Donjem Lapcu, Dvoru na Uni, Vojniću i Hrvatskoj Kostajnici otkazale su poslušnost Ministarstvu unutarnjih poslova (MUP) RH i ušle u sastav tzv. Krajinskog Sekretarijata za unutrašnje poslove (SUP).
- 25. siječnja 1991. na televiziji je prikazana emisija „Što je istina o naoružavanju HDZ-a u Hrvatskoj“ koja je trebala poslužiti kao povod uvođenju izvanrednoga stanja u Hrvatskoj.
- 1. siječnja 1992.; pokolj u Lipovači; ubijeno je 5 hrvatskih civila.
- 1.– 3. siječnja 1992. srpske postrojbe okupirale su Novigrad, Pridragu, Paljuv i Podgradinu kod Zadra.
- 2. siječnja 1992.; pokolj kod Lađevca; ubijeno je 9 hrvatskih civila.
- 2. siječnja 1992.; pokolj u Furjanu; ubijeno je 7 hrvatskih civila.

- 2. siječnja 1992. u Sarajevu je potpisan sporazum o potpunom prekidu vatre u Republici Hrvatskoj (Vanceov plan) i dolasku snaga Organizacije Ujedinjenih Naroda (Sarajevski sporazum). Sporazum je stupio na snagu 3. siječnja 1992. u 18 sati.
- 7. siječnja 1992. raketom „zrak-zrak“ zrakoplov MiG 21 jugoslavenske vojske srušio je iznad sela Podrute nedaleko od Varaždina helikopter Europske promatračke misije (poginuli su svi članovi misije – 4 Talijana i 1 Francuz). Granate ispaljene prema drugom helikopteru promašile su cilj.
- 13. siječnja 1992. Sveta Stolica (Vatikan) priznala je Republiku Hrvatsku.
- 14. siječnja 1992. New York Times objavio je Apel za mir u Hrvatskoj koji su potpisala 104 dobitnika Nobelove nagrade. Apel je ukupno potpisalo 127 nobelovaca.
- 15. siječnja 1992.; međunarodno priznanje Republike Hrvatske. Republiku Hrvatsku (i Sloveniju), kao samostalnu i suverenu državu, priznale su države Europske zajednice (EZ): Belgija, Danska, Francuska, Grčka, Italija, Irska, Luksemburg, Nizozemska, Njemačka, Portugal, Španjolska i Velika Britanija. RH su također tog dana priznale: Austrija, Kanada, Bugarska, Mađarska, Poljska, Malta, Norveška i Švicarska.
- 16.– 21. siječnja 1992.; pokolj u Polju i Lađevačkom selištu (kod Slunja). Četnici su ubili 20 hrvatskih civila.
- 18. siječnja 1992.; pokolj u zaseoku Šašićima kod Ervenika (Knin). Četnici su ubili 4 osobe (dvoje malodobne djece).
- 22. siječnja 1993. započela je operacija HV-a i Specijalne policije – VRO „Gusar“ („Maslenica“, 22. – 27. siječnja 1993.).
- 26. siječnja 1993.; pokolj u Zatonu Obrovačkom. Tri pripadnika milicije pobunjenih Srba ubila su 7 civila (Hrvata).

- 27.– 28. siječnja 1993. Hrvatska vojska oslobodila je neka sela u okolici Sinja (Satrić i Potravlje) te HE Peruću (akcija Peruća). Brana je bila minirana i teško oštećena aktivacijom eksploziva 27. siječnja 1993. Engleski časnik Mark Nicholas Gray je tijekom 1992. godine dva puta podizao rampu na preljevnom kanalu brane čime je smanjena razina vode u jezeru pa je tako doprinio da ne dođe do katastrofe nakon aktivacije eksploziva.

Napomena: Ubijeni civili bili su hrvatske nacionalnosti.

2.2. Važna događanja tijekom veljače (1991. – 1995.)

- 3. veljače 1991. u Gospiću je održan "*miting svih Srba Like i svijeta*" kojem je nazočilo 5.000 gospićkih Srba; na mitingu su govorili dr. Nikola Varićak i Rade I. Čubrilo.
- 4. veljače 1991. čelnik zapadnoslavonskog SDS-a, predsjednik Regionalnog odbora SDS za Slavoniju i Baranju Veljko Džakula, potvrdio je političke razloge za pripajanje mjesta s većinskim srpskim stanovništvom općini Pakrac.
- 22. veljače 1991. Sabor Republike Hrvatske prihvatio je Rezoluciju o razdruživanju sa SFRJ i Rezoluciju o zaštiti ustavnoga poretka RH te naglasio da u slučaju kolizije sa savezним zakonima prednost imaju republički (istu odluku znatno ranije donijela je Skupština R. Slovenije).
- 22. veljače 1991. pobunjeni Srbi izglasali su pripojenje tzv. SAO Krajini. Usvojen je i zaključak da se Policijska postaja u Pakracu (preimenovana u Općinski sekretarijat unutrašnjih poslova Pakrac) „stavlja pod neposredno rukovođenje“ Sekretarijata unutrašnjih poslova SAO Krajine.
- 28. veljače 1991. samozvano Srpsko nacionalno vijeće SAO Krajine usvojilo je Rezolucija o razdruživanju od Hrvatske i ostanku u Jugoslaviji zajedno s ostalim narodima i republikama koje prihvaćaju zajedničku državu (istog dana kada je Ustavni sud donio odluku). Ništa nije slučajno; pobuna i takozvano razdruživanje od Hrvatske planirano je mnogo prije.
- 28. veljače 1991. Ustavni sud RH poništio je odluku o pristupanju općine Pakrac SAO Krajini, uz obrazloženje da Hrvatski ustav ne sadrži osnove za postojanje tvorevine kakva je SAO Krajina.

- 4. veljače 1992. pilot Danijel Borović, sa zrakoplovom jugovojske MIG-21, prebjegao je s bihaćkog aerodroma u HV; 15. svibnja 1992., s dva zrakoplova istoga tipa, na hrvatsku stranu prebjegla su još dva Hrvata (piloti Ivan Selak i Ivica Ivandić).
- 21. veljače 1992. Vijeće sigurnosti OUN-a donijelo je Rezoluciju (743) o pokretanju mirovne operacije i slanju međunarodnih zaštitnih snaga u Republiku Hrvatsku za razdoblje od 12 mjeseci (u sklopu tzv. Vanceova plana za Hrvatsku); snage UNPROFOR-a trebale su preuzeti 4 zaštićene zone (UNPA-zone) u RH.
- 22. veljače 1992. njemački vicekancelar i ministar vanjskih poslova Hans Dietrich Genscher, jedna od najzaslužnijih osoba za međunarodno priznanje Hrvatske, došao je u službeni posjet Hrvatskoj.
- 9. veljače 1993. ubijena su 4 civila iz Vukovja.
- 9. veljače 1993. pobunjeni Srbi ubili 10 civila u Medviđi.

2.3. Važna događanja tijekom ožujka (1991. – 1995.)

- 1. ožujka 1991. u Pakracu je započela oružana pobuna Srba. Policajci srpske nacionalnosti zaposleni u MUP-u RH, zajedno s mobiliziranim rezervistima, upali su u policijsku postaju u Pakracu i razoružali sve policajce Hrvate. Ovo je bio prvi otvoreni oružani sukob hrvatskih regularnih snaga sa srpskim pobunjenicima.
- 2. ožujka 1991. Specijalne jedinice MUP-a RH protjerale su srpske ekstremiste iz Pakraca. Na pakračke trgove i ulice izašla su oklopna vozila JNA, no hrvatska policija je zadržala nadzor nad gradom.
- 5. ožujka 1991. pod pritiskom srpskih paravojskih postrojbi velik broj hrvatskih građana srpske nacionalnosti napustio je Baranju. Namjera akcije bila je stvaranje dojma o ugroženosti Srba u Hrvatskoj.

- 20. ožujka 1991. Europska zajednica zauzela je stajalište da su unutarnje i vanjske granice Jugoslavije nepromjenjive (princip Završnog akta iz Helsinkija, 1975.).
- 28. ožujka 1991. srpski teroristi zauzeli su Nacionalni park Plitvice.
- 31. ožujka 1991. Specijalne jedinice MUP-a RH vratile su NP Plitvice pod nadzor legalnih redarstvenih snaga RH. U sukobu s naoružanim srpskim teroristima poginuo je policajac Josip Jović iz Aržana kod Imotskog. Jović je bio prva žrtva Domovinskoga rata („Krvavi Uskrs“).
- 23. ožujka 1992. Hrvatska je primljena u članstvo KESS-a (danas OESS-a).
- 18. ožujka 1994. u Washingtonu, u nazočnosti američkoga predsjednika Billa Clintona, predstavnici hrvatskoga i muslimanskoga naroda u BiH, Krešimir Zubak i Haris Silajdžić, potpisali su sporazum o uspostavi hrvatsko-bošnjačke federacije (Federacija BiH). Potpisivanjem sporazuma zaustavljen je hrvatsko-bošnjački sukob (sukob između HVO-a i Armije BiH).
- 9. ožujka 1995. muslimanske vlasti uhitile su zapovjednika HVO Bihać generala Vladu Šantića kojemu se zatim gubi svaki trag. Ubijen je.
- 14. – 18. ožujka 1995. Hrvatska vojska je na planinama Dinari i Staretini napravila manje taktičke pomake.

2.4. Važna događanja tijekom travnja (1991. – 1995.)

- 1. travnja 1991. takozvano Izvršno vijeće "SAO Krajine" u Korenici donijelo je odluku o ujedinjenju s Republikom Srbijom. Prema velikosrpskim planovima u tzv. SAO Krajinu trebale su ući općine Knin, Benkovac, Obrovac, Gračac, Donji Lapac, Korenica, Vojnić, Vrginmost, Glina, Dvor na Uni, Kostajnica, Petrinja i Pakrac te sva srpska naselja koja su se pripojila jednoj od ovih općina i ona koja se ubuduće izjasne za pripajanje u procesu razgraničenja.

- 12. travnja 1991. stvorena je operativna jezgra buduće hrvatske vojske - Zbor narodne garde (ZNG); započele su pripreme za ustrojavanje četiriju brigada ZNG.

Legendarne hrvatske gardijske brigade, uz specijalne postrojbe MUP-a i MORH-a, podnijele su glavni teret u obrani i oslobađanju Republike Hrvatske: Prva gardijska brigada – Tigrovi, Druga – Gromovi, Treća – Kune, Četvrta – Pauci te kasnije ustrojene Peta – Sokolovi, Sedma – Pume, Osma (lakojurišna) – Orlovi, Deveta –Vukovi.

- 14. travnja 1991. na mitinzima Srba u Hrvatskoj, Hrvatima su prijetili srbijanski političari: četnički vojvoda Vojislav Šešelj u Borovu Selu (14. travnja) i srbijanski poslanik Milan Paroški u baranjskom selu Jagodnjak (20. travnja); nakon mitinga u Jagodnjaku hrvatska policija uhvatila je, a zatim pustila četničkog vojvodu Vojislava Šešelja (23. travnja).
- 29. travnja 1991., nakon što je MUP RH u selu Kijevo osnovao policijsku postaju, JNA i "milicija Krajine" blokirali su selo.
- 3. travnja 1992. oslobodilačka akcija HV-a u Baranji nije uspjela; nakon početnog uspjeha, hrvatski vojnici su, uz gubitke, vraćeni na polazne položaje.
- 7. travnja 1992. SAD je priznao Hrvatsku, Sloveniju i BiH; Hrvatska je priznala BiH.
- 10. travnja 1992. General Janko Bobetko, sudionik antifašističke borbe u Hrvatskoj u II. svjetskom ratu, postavljen je za zapovjednika Južnoga bojišta.
- 24. – 28. travnja 1992. jake srpske postrojbe napale su pravcem Neum, Metković i Ploče, s ciljem konačnog zauzimanja doline Neretve i presijecanja hrvatskog teritorija (odvajanje i osvajanje južnog dijela Hrvatske); nakon žestokih borbi koje su trajale gotovo tri dana i tri noći, hrvatski branitelji izdržali su nemoguće, slomili nadmoćnijeg neprijatelja i prepolovili njegovu snagu.
- 27. travnja 1992. Kina je priznala Hrvatsku i Sloveniju kao samostalne i suverene države.
- 28. travnja 1992. akcija HV-a za oslobađanje sela Podgradina u zadarskom zaleđu nije uspjela.

- 1. travnja 1995. odlukom VS UN-a (Rezolucija 981) UNPROFOR u Hrvatskoj postao je UNCRO i preuzeo obvezu nadzora međunarodno priznatih granica Republike Hrvatske.
- 7. travnja 1995. na planini Dinari iznad Knina hrvatske postrojbe oslobodile su područje širine 15, a dubine 5 km (napadajni boj Skok 1.).

2.5. Važna događanja tijekom svibnja (1991. – 1995.)

- 2. svibnja 1991. dogodio se pokolj u Borovu Selu. Masakrirano je 12 hrvatskih policajaca, ranili su dvadeset i jednoga hrvatskoga policajca, ubijena su tri Srbina. Dogodio se napad na policijsku ophodnju.
- 2. svibnja 1991. kod Polače pokraj Zadra srpski teroristi su iz zasjede ubili hrvatskoga policajca Franka Lisicu.
- 6. svibnja 1991. u Splitu je održan veliki protestni skup zbog blokade sela Kijeve.
- 7. – 12. svibnja 1991. Hrvati iz zapadne Hercegovine zaustavili su tenkovsku kolonu JNA između Mostara i Širokoga Brijega. Kolona je krenula prema Splitu s ciljem zauzimanja strateških vojnih položaja.
- 12. svibnja 1991. u tzv. Krajini održan je nelegalni referendum za sjedinjenje toga područja sa Srbijom i za ostanak u Jugoslaviji; Za sjedinjenje sa Srbijom bilo je 92% Srba koji su živjeli u takozvanoj Krajini.
- 16. svibnja 1991. SDS je donio odluku o pripojenju tzv. SAO Krajine Republici Srbiji. U Zagrebu je osnovano Društvo hrvatsko-srpskoga prijateljstva, s ciljem zauzimanja za suživot Srba i Hrvata.
- 19. svibnja 1991. na referendum o budućem statusu RH izašlo je 83,56 % građana, a 93,24 % građana izjasnilo se za samostalnu i suverenu Republiku Hrvatsku.

- 28. svibnja 1991. na stadionu NK Zagreb u Kranjčevićevoj ulici u Zagrebu održana je smotra postrojbi Zbora narodne garde (ZNG).
- 3. svibnja 1992. granatiran je Slavonski Brod. Ubijeno je šestero djece.
- 17. – 23. svibnja 1992. akcijom Jaguar HV je oslobodila brdo Križ u zaleđu Bibinja kod Zadra s kojega su srpski teroristi ugrožavali promet Jadranskom magistralom.
- 18. svibnja – 30. lipnja 1992. vojnom akcijom „*Spaljena zemlja*“ HV je na Južnom bojištu započela operaciju deblokade Dubrovnika.
- 20. svibnja 1992. deblokiran je Pelješac i oslobođena okolica Dubrovnika: Čepikuće (21. svibnja), Slano (25. svibnja 1992.) i cijelo Dubrovačko primorje - Mokošica, Brgat, Bosanka, Rijeka dubrovačka i Župa dubrovačka (do 26. svibnja), čime je osigurana prometnica prema Dubrovniku. Istodobno, hrvatske postrojbe oslobodile su dio istočne Hercegovine (do 20. svibnja) i selo Ravno (30. svibnja).
- 22. svibnja 1992. Hrvatska je primljena u OUN, kao 178. članica (primljene su i Slovenija i BiH); Predsjednik Republike Hrvatske Franjo Tuđman govorio je na Općoj skupštini OUN-a.
- 30. svibnja 1992. Jugoslavenska ratna mornarica napustila je posljednje okupirane hrvatske otoke Vis, Lastovo i Mljet.
- 25. svibnja 1993. Rezolucijom (827) VS UN-a osnovan je Međunarodni sud za ratne zločine na području bivše SFRJ, sa sjedištem u Haagu.
- 1. – 3. svibnja 1995. vojno-redarstvenom operacijom Bljesak oslobođena je zapadna Slavonija i Posavina – UN sektor Zapad (oko 600 km²).
- 2. i 3. svibnja 1995. Srbi su raketirali Zagreb i druge hrvatske gradove, pri čemu su ubili 7 i ranili 205 osoba. Uspostava hrvatske vlasti na oslobođenome teritoriju bila je brza i

učinkovita, a odnos HV-a prema srpskim civilima i zarobljenim protivničkim vojnicima vrlo korektan.

2.6. Važna događanja tijekom lipnja (1991. – 1995.)

- 7. lipnja 1991. tenkovi JNA divljali su po osječkim ulicama.
- 14. lipnja 1991. u Zagrebu su srpski teroristi i kriminalci (Željko Ražnatović - Arkan i drugi) osuđeni na 20 mjeseci zatvora zbog pripremanja i pomaganja oružane pobune protiv Republike Hrvatske. Svi osuđeni pušteni su iz pritvora do pravomoćnosti presude, čime su postali nedostupni hrvatskoj vlasti.
- 23. lipnja 1991. predstavnici dvanaest zemalja Europske zajednice odlučili su da ne će priznati neovisnost Slovenije i Hrvatske, ako te republike jednostrano odluče napustiti Jugoslaviju.
- 25. lipnja 1991., u skladu s voljom građana izraženom na referendumu, Sabor RH usvojio je Deklaraciju o uspostavi suverene i samostalne Republike Hrvatske (s odgodom stupanja na snagu za 3 mjeseca); granice RH postale su državne. Samostalnost i neovisnost proglasila je i Slovenija.
- 26. lipnja 1991. Srbi su napali policijske postaje u Glini. U obrani Policijske postaje poginuo je pričuvni pripadnik MUP-a Tomislav Rom iz Viduševca kod Gline, a 16 policajaca je zarobljeno, odvedeno u zatvor u Knin i nakon 50 dana zarobljeništva, mučenja i zlostavljanja su razmijenjeni.
- 26. lipnja 1991.; uzajamno priznanje Republike Hrvatske i Republike Slovenije
- 26. lipnja 1991. pobunjeni Srbi proglasili su ratno stanje u Gospiću.
- 27. lipnja 1991. počela je oružana agresija JNA na Sloveniju; nakon 5 dana sklopljeno je primirje. U sukobima u Sloveniji poginulo je 65 ljudi: 37 pripadnika JNA, 12

pripadnika slovenske TO i policije te 16 civila (od toga deseterica stranaca, vozača kamiona, koji su bili blokirani na cestama); ranjeno je 330 osoba.

- 28.– 30. lipnja 1991. predstavnici EZ-a i državni tajnik SAD nametnuli su rješenje za sprječavanje krize u SFRJ-u.
 1. JNA se mora povući najprije u svoje vojarne, a zatim napustiti slovenski teritorij.
 2. Slovenija i Hrvatska odgađaju za tri mjeseca svoje Deklaracije o neovisnosti.
 3. Stjepan Mesić izabran je za predsjednika Predsjedništva SFRJ jer je odbijanje njegova izbora u svibnju otvorilo krizu.

- 29. lipnja 1991. iz Tenje je žestoko napadnut Osijek.

- 21. lipnja 1992. munjevitom akcijom Hrvatska vojska oslobodila je Miljevački plato (7 sela, oko 150 km²) u općini Drniš (akcija Miljevci).

- 14. lipnja 1992. pokolj u Rodaljicama kod Benkovca; pobunjeni Srbi ubili 4 osobe unatoč nazočnosti UNPROFOR-a.

- 23. lipnja 1992. protuudar srpskih postrojbi Hrvatska vojska uspješno je odbila, nakon čega je uslijedila odmazda srpskoga topništva po dalmatinskim gradovima, ali i djelovanje hrvatskoga topništva prema Kninu. VS UN-a osudilo je akciju i zatražilo povlačenje Hrvatske vojske na početne položaje (Rezolucija 762), što je Hrvatska odbila.

- 14. lipnja 1993. zločin na plaži Soline; pobunjeni Srbi ubili 5 osoba i 7 civila teško ranili (djeca).

- 25. lipnja 1993. Hrvatska je odbila produžiti mandat "plavim kacigama" na svom području pod istim (neučinkovitim) uvjetima.

- 4. – 11. lipnja 1995. Hrvatske postrojbe (HV i HVO) potisnule su neprijatelja prema Bosanskom Grahovu i Glamoču (napadajni boj Skok 2.).

2.7. Važna događanja tijekom srpnja (1991. – 1995.)

- 2. srpnja 1991. napadnuta je policijska postaja u Kozibrodu (općina Dvor na Uni).
- 3. srpnja 1991. tenkovi JNA ušli u Baranju i istočnu Slavoniju kao potpora pobunjenim Srbima i četnicima u istočnoj Slavoniji.
- 4. srpnja 1991. topničko-pješački napad iz Borova Sela i Srbije na Borovo Naselje; hrvatski branitelji protjerali su srpske teroriste i četnike iz Borova Naselja.
- 7. srpnja 1991. napad JNA i pobunjenih Srba na Čelije. Tijekom okupacije u Čelijama je bila masovna grobnica u koju su bačena tijela 11 ubijenih zatočenika iz zatvora u Dalju te 5 ubijenih civila iz Klise.
- 7. srpnja 1991. donesena je Brijunska deklaracija kojom je uveden tromjesečni moratorij na Ustavnu odluku o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske i Republike Slovenije.
- 9. srpnja 1991. u Hrvatsku su stigli prvi promatrači iz Europske zajednice.
- 15. srpnja 1991. pobunjeni Srbi napali su Topusko.
- 17. srpnja 1991., napad na Lišane kraj Benkovca
- 17. srpnja 1991. hrvatske snage protjerale četnike s ulaza u Vinkovce.
- 17. srpnja 1991. četnička je skupina iz Drljača i Četvrtkovca, nedaleko od Sunje, prvi put vatrom iz automatskoga oružja napala Komarevo kod Siska.

- 19. srpnja 1991. srpski pobunjenici su u Siraču iz zasjede ubili dvojicu, a ranili pet policajaca pripadnika specijalne policije.
- 20. srpnja 1991. u terorističkom napadu na policijsku ophodnju u Daruvaru ubijena su tri policajca.
- 23. srpnja 1991. napadnut Drežnik-grad, na Banovini spaljena sela: Hrvatski Čuntić, Struga, Jukinac, Kuljane, Kozibrod i druga.
- 23. srpnja 1991. Alois Mock je upozorio na potrebu slanja mirovnih snaga u Hrvatsku da bi se spriječilo krvoproliće, da bi se zaustavilo divljanje četnika po Hrvatskoj.
- 25. srpnja 1991. pobunjenici su minirali željezničku prugu i doveli do prometne izolacije Hrvatske Kostajnice.
- 25. srpnja 1991. izvršen je prvi napad i zločin s teritorija Srbije na Hrvatsku. Napadnut je Centar za obuku gardista koji se nalazio u Erdutu, na obali Dunava. Centar za obuku je srušen sa zemljom i tom prilikom je poginulo 6 gardista, pripadnika prve gardijske brigade, a teško je ranjeno 18 gardista.
- 25., 26. i 27. srpnja 1991. pobunjeni su Srbi, četnici i JNA, izvršili napadna djelovanja i doveli do izolacije Petrinje i okupacije Gline.
- 26. srpnja 1991. poginuli su heroji Domovinskoga rata Mile Blažević Čađo i Željko Filipović u Banskoj Strugi.
- 26. srpnja 1991. velika četnička ofenziva protiv Hrvata Banovine pod kodnim imenom „Žaoka“. Četnici su u svom pohodu zarobili tri policajca koje su tukli, mučili i na kraju ubili. Također su ubili 9 civila i zarobili 2 policajca koja su brutalno tukli i mučili želeći saznati raspored obrane.
- 27. srpnja 1991. Srbi su izvršili minobacački napad na Sunju.

- 30. srpnja 1991. Litva je priznala Hrvatsku.
- 30. srpnja 1991. bojni zrakoplovi okupatorske JNA napali su Hrvatsku Kostajnicu; tom prilikom uništena je nova škola, zgrada doma zdravlja i nekoliko stambenih zgrada. Poginuo je jedan policajac, a dvojica su ranjena.
- 30. srpnja 1991. policajci postaje Vojnić prešli su u takozvanu miliciju takozvane SAO Krajine.
- 31. srpnja 1991. snage MUP-a RH, sa stanovnicima Hrvatske Kostajnice, napustile su grad.
- 4. srpnja 1992. Badinterova komisija potvrdila je da je raspad SFRJ dovršen i da ta država više ne postoji.
- 7. srpnja 1992. u Bosanskoj Posavini poginuo je Andrija Andabaka (1956. – 1992.), heroj Domovinskoga rata. Zvali su ga „lovac na tenkove“ jer je tijekom 8 mjeseci uništio 30 neprijateljskih tenkova.
- 1.– 13. srpnja 1992., operacija „Tigar“; deblokada Dubrovnika
- 23. srpnja do 13. kolovoza 1992. u vojnoj akciji „Oslobođena zemlja“ hrvatske postrojbe "očistile" su neprijateljske "džepove" u zaleđu Dubrovnika (od Zavale do Modroglavine) i uspostavile nove obrambene položaje na planinskom vijencu iznad južnoga ruba Popova polja.
- 25. do 30. srpnja 1995. izvedena je operacija „Ljeto '95.“ te su oslobođeni Bosansko Grahovo (28. srpnja 1995.) i Glamoč (29. srpnja 1995.).

2.8. Važna događanja tijekom kolovoza (1991. – 1995.)

- 1. kolovoza 1991.; pokolj pripadnika hrvatskog MUP-a i ZNG-a; pokolj 25 civila. Od prvog kolovoza do prosinca 1991. u Dalju je ubijeno 112 do 135 ljudi.
- 1.– 3. kolovoza 1991. pobunjeni Srbi protjerali su Hrvate iz Erduta, Dalja i Aljmaša.
- 8. kolovoza 1991. u Lovincu su Srbi (kolege s posla) ubili 5 osoba koji su bili radnici na željeznici.
- 10. kolovoza 1991. ubijen je snimatelj HTV-a Gordan Lederer. Ubio ga je četnički snajperist.
- 14. kolovoza 1991. Srbi su izvršili pokolj 5 staraca u Kraljevčanima.
- 14. kolovoza 1991. Srbi su izvršili pokolj u Bjelovcu kod Petrinje.
- 14. kolovoza 1991. pobunjeni Srbi izvršili su pokolj Hrvata u Lovincu kod Gospića.
- 16. kolovoza 1991. srpska vojska ubila je 4 starije osobe u Peckima.
- 17. kolovoza 1991. Banjalučki korpus JNA je iz BiH prešao rijeku Savu i pridružio se pobunjenim Srbima u Hrvatskoj. Napadnuti su Okučani, Stara i Nova Gradiška.
- 18./19. kolovoza 1991. u Zagrebu su pred židovsku općinu i na židovsko groblje pripadnici KOS-a (Pripadnici jugoslavenske kontraobavještajne službe) podmetnuli eksploziv.
- 19. kolovoza 1991. žestoki napad na Pakrac izveli su pobunjenici i JNA.
- 24. kolovoza 1991. srpska vojska je u Žutoj Lokvi ubila 4 hrvatska policajca.

- 24. kolovoza 1991. Luka Andrijanić oborio je avion JNA iznad Borova Sela koji je napadao položaje hrvatskih snaga na silosu Đergaj.
- 25.– 26. kolovoza 1991. JNA i srpske paravojne postrojba izvele su žestok napad na Vukovar i Borovo Naselje te Otočac i dolinu Gacke.
- 28. kolovoza 1991. od Ovčare prema Vučedolu smjestili su se tenkovi JNA i počeli s ukopavanjem.
- 28. kolovoza 1991. velikosrpski pobunjenici napali su selo Lički Osik u kojemu su stanovnici imali samo nekoliko lovačkih pušaka.
- 28.– 30. kolovoza 1991. u Slavonskom Brodu i Vinkovcima zaustavljeno je nekoliko vlakova s oružjem i intendantskom opremom JNA iz Slovenije; hrvatske snage oduzele su dio oružja i oprema.
- 29. kolovoza 1991. započela je bitke za Gospić.
- 29. kolovoza 1991. u Skeli kod Gline Srbi su ubili 10 osoba.
- 30. kolovoza 1991. srpski teroristi napali su policijsku stanicu na Plitvicama i protjerali hrvatske policajce.
- 30. kolovoza 1991. održan je prosvjed građana ispred zgrade Komande 5. vojne oblasti u Zagrebu; hrvatski intelektualac Vlado Gotovac održao je govor.
- 20. kolovoza 1993. predstavljen je tzv. Owen-Stoltenbergov mirovni plan za BiH.
- 21.– 22. kolovoza 1993. Glavni štab Armije BiH planirao uništenje

HVO-a („Neretva 93“) i prodor dolinom Neretve na Jadransku obalu.

- 3. kolovoza 1995. pregovori između hrvatskih vlasti i pobunjenih Srba u Genthodu kod Geneve nisu donijeli nikakav pomak; Srbi su ponovno odbili prijedlog „mirne reintegracije“.
- 4. kolovoza 1995. započela je Vojno-redarstvena operacija „Oluja '95.“
- 8. kolovoza 1995. u 19 sati zapovjednik srpske vojske u Viduševcu potpisao je predaju srpskog korpusa.
- 13.– 15. kolovoza 1995. izveden je srpski protunapad u području Bosanskog Grahova.

2.9. Važna događanja tijekom rujna (1991. – 1995.)

- 1. rujna 1991. Srbi su topništvom napali Slavonski Brod.
- 1. rujna 1991.; napad na Daruvar; bitka u prigradskom naselju Doljanima (*Krvava daruvarska nedjelja*); u žestokim borbama poginulo je 6 branitelja, a 11 ih je ranjeno. Grad je obranjen.
- 2. rujna 1991. JNA je napala Petrinju iz svoga tenkovskog garnizona pod zapovjedništvom potpukovnika Slobodana Tarbuka.
- 2. rujna 1991. srpske postrojbe (četnici i JNA) okupirale su Berak, Bokšić, Oriolik i Grabovo te Mikluševce, Tompojevce i Čakovce.
- 3. rujna 1991.; okupacija Bilja kod Osijeka i Sotina kraj Vukovara

- 3. rujna 1991. u Sisku je JNA predala kasarne i skladišta Hrvatskoj vojsci (Barutana Sisak).
- 3. rujna 1991. JNA je bacila kasetne bombe na Gospić; više dana napadani su Gospić, Perušić i Lički Osik.
- 3. rujna 1991. u napadu na Osijek poginulo je 14 ljudi, a 28 je ranjeno.
- 3. rujna 1991.; pokolj 20 Hrvata u Graboštanima, Stublju i Majuru
- 3. rujna 1991.; pokolj 24 Hrvata u Četekovcu, Balincima i Čojlugu
- 5. rujna 1991. okupirano je šire područje Okučana.
- 5. rujna 1991. velikosrbi su ponovno granatirali Gospić; veliko razaranje Starog Ličkog Osika
- 6. rujna 1991. agresor je gađao i oštetio katedralu sv. Petra i Pavla u Osijeku; agresorske granate oštetile su i crkvu sv. Petra.
- 8. rujna 1991.; pokolj u Kusionjama; masakrirano 20 hrvatskih gardista
- 11.–12. rujna 1991. okupirano je Kruševo, Jasenice, Lovinac i Sv. Rok u Lici te Hrvatska Kostajnica i Dubicu na Banovini.
- 12. rujna 1991. admiral Sveto Letica, sudionik antifašističke borbe, postao je zapovjednik Hrvatske ratne mornarice (HRM); jedan je od utemeljitelja Hrvatske ratne mornarice
- 12. rujna 1991. srpski teroristi i JNA ispalili su oko 500 projektila na hrvatski grad Vinkovce.

- 14. rujna 1991. Hrvatska Kostajnica je u potpunosti pala u ruke četnika i JNA. Zarobljeni branitelji su prebačeni u logore: Manjaču i Glinu, a dio je odmah ubijen.
- 14. rujna 1991. okupirano je Topusko, a 15. rujna okupirani su Kosovac i Gornji Bogićevci.
- 14.–15. rujna 1991. osvojena je vojarna u Pločama (akcija Zelena tabla - Male bare).
- 14.–19. rujna 1991; rat za vojarne; Tijekom šest dana zauzeto je 36 vojarni i skladišta te 26 drugih objekata (raketna baza i dva centra veze). Razoružan je u cijelosti 32. varaždinski korpus dok su 10. zagrebački i 13. riječki razoružani djelomično. Hrvatska vojska došla je u posjed 230 tenkova, oko 400 većih topova, desetaka tisuća pušaka i streljiva.
- 16. rujna 1991. okupirani su Čovac, Gređane i Novi Varoš.
- 16. rujna 1991. Jugoslavenska ratna mornarica (JRM) blokirala je sve hrvatske luke (do 23. rujna); blokade su također ponovljene tijekom listopada i studenoga 1991. godine.
- 16.–23. rujna 1991., tijekom teških borbi obranjen je grad Šibenik.
- 17. rujna 1991. okupirana HE Peruća i Rovanjaska.
- 17. rujna 1991. pogođen je odašiljač Hrvatske televizije na Sljemenu.
- 17. rujna 1991. Hrvatske snage osvojile bazu JNA, zloglasni Poligon C" kraj Osijeka. Ova je baza bila glavno uporište JNA prilikom napada na grad Osijek.
- 17. rujna 1991. JNA je napala Drniš; protjerano je 17.000 stanovnika.

- 18. rujna 1991. u napadu na Petrinju masakrirano 17 pripadnika Zbora narodne garde.
- 19. rujna 1991. hrvatski branitelji osvojili vojarnu JNA u Gospiću i spriječili pad grada u ruke pobunjenih Srba.
- 20.– 21. rujna 1991. okupirana su sela oko Petrinje i grad Petrinja.
- 20. rujna 1991. hrvatski su branitelji nanijeli znatne gubitke jugovojsci kod Tovarnika.
- 21. rujna 1991. u zgradi policije u Dalju pripadnici paravojskih postrojbi SAO Krajine, predvođeni Željkom Ražnatovićem, ubili su iz vatrenog oružja jedanaest zatočenika Hrvata i pokopali njihova tijela u masovnu grobnicu u selu Čelije.
- 21. rujna 1991. u Ivanovu Selu ubijeno je 7 osoba, 12 je ranjeno, a jedna osoba se vodi kao nestala. Sve žrtve bili su Česi.
- 22.– 23. rujna 1991. agresor je okupirao Tovarnik; ubili su 68 osoba.
- 23. rujna 1991. okupiran je Veliki Miletinac kod Daruvara; tri osobe su ubijene, 2 odvedene i mučene.
- 24. rujna 1991. četnici su ubili tri civila (Babića Most) te 7 civila u Brloškoj Dubravi.
- 25. rujna 1991. JNA je ubila tri malodobne osobe u autokampu Grabovac (Plitvička jezera).
- 25. rujna 1991. Vijeće sigurnosti (VS) UN-a prihvatilo je Rezoluciju 713 o uvođenju potpunog embarga na isporuku oružja i vojne opreme na područje Jugoslavije; time je srpskom agresoru omogućeno lakše osvajanje teritorija u Hrvatskoj, a kasnije i u BiH.
- 25. rujna 1991. izvršen je napad na Tordince. Na području župe Tordinci (Tordinci, Antin, Čelije i Korodž) nakon rata otkrivena je masovna grobnica sa 208 tijela (Hrvata i

nesrba). U Antinu je pronađena masovna grobnica sa 17 tijela, u Čelijama 32 tijela i Korođu 4 tijela. Zločinci nisu odgovarali za počinjeni zločin.

- 27. rujna 1991. započela je realizacija plana „Bilogora“ (osvajanje kasarni na prostoru Bjelovara i Koprivnice).
- 29. rujna 1991. agresor je okupirao sela Korođ i Antin.
- 29. rujna 1991. hrvatski branitelji oslobodili su Vezmarovu kulu, važnu stratešku točku za kontrolu istočnoga dijela Daruvara i širega predgrađa, a zatim i selo Miljanovac.
- 29. rujna 1991. kontraadmiral Jugoslavenske ratne mornarice (JRM) Vladimir Barović (novoimenovani zamjenik komandanta VPO Split) na Visu počinio samoubojstvo jer nije htio pucati na narod.
- 29. rujna 1991. major JNA Milan Tepić uništio skladište oružja Barutana u selu Bedenik (blizu Bjelovara). Pri aktivaciji eksploziva major je poginuo kao i 11 pripadnika Zbora narodne garde. Nakon cjelodnevnih borbi zauzete su sve kasarne JNA u Bjelovaru.
- 29./30. rujna 1991. tijekom noći je iz pakračke bolnice izvučeno 270 duševnih bolesnika i 20 liječnika.
- 29. – 30. rujna 1991. JNA izvela je žestoke napade na Nadin, Murvicu, Zadar (u listopadu je bila odlučujuća bitka za obranu Zadra).
- 29. – 30. rujna 1991. agresor je okupirao Stare Jankovce.
- 30. rujna 1991., nakon uspješnih pregovora, JNA predala kasarnu u Koprivnici.

2.10. Važna događanja tijekom listopada (1991. – 1995.)

- 1. listopada 1991. JNA i četnici iz Crne Gore i Hercegovine granatama su napali Dubrovnik i okolicu.
- 1. listopada 1991. Srbi su izvršili pokolj u Gornjem Viduševcu kod Gline.
- 2. listopada 1991. na Lipovoj glavici skupina niških specijalaca ubila je 7 Ličana; dva dana poslije na Marinu brdu ubijene su još tri osobe.
- 3. listopada 1991. u Novom Selu Glinskom agresor je ubio 11 osoba.
- 4. listopada 1991. izvršen je pokolj u Čorcima; ubijeno je 5 civila.
- 4. listopada 1991. JNA je napala Karlovac i okolna mjesta (Turanj, Dugu Resu, Generalski Stol).
- 4.– 6. listopada 1991. branitelji su vodili teške borbe i obranili Zadar.
- 4.–10. listopada 1991. napadi hrvatskih postrojbi na Marince radi deblokade Vukovara nisu uspjeli.
- 7. listopada 1991. zrakoplovi JNA (JRV) raketirali su Banske dvore (predsjedničke urede).
- 9. listopada 1991. agresor je u Vagancu ubio 9 starijih civila.
- 10. listopada 1991. u Lovasu je agresor izvršio pokolj; ubijena je 61 osoba.
- 13. listopada 1991. agresor je izvršio pokolj u Širokoj Kuli kod Gospića; ubijene su 34 osobe.

- 14.–15. listopada 1991. srpski agresor je snažnim napadom pokušao razbiti obranu Novske i Nove Gradiške, ali nije uspio.
- 16. listopada 1991. agresor je izvršio pokolj u Bukovcu, u općini Perušić.
- 16. listopada 1991. agresor je u Novom Selu Glinskom ubio 22 osobe.
- 16. listopada 1991. u borbama za obranu Vukovara poginuo je Blago Zadro, legendarni zapovjednik obrane Borova Naselja.
- 17. listopada 1991. u Karancu je agresor ubio 4 civila.
- Sredinom listopada 1991. u selima Skakavcu i Brešanima agresor je ubio 9 civila.
- Sredinom listopada 1991. agresor je kod sela Volinja ubio 5 pričuvnih policajaca i dvoje civila.
- 17. listopada 1991. iz Iloka i okolice Srbi su, uz nazočnost predstavnika EZ-a, protjerali oko 10.000 Hrvata.
- 21. listopada 1991. u Baćinu je ubijeno najmanje 56 civila. Tamo je Spomen soba u znak sjećanja na 137 ubijenih u Domovinskome ratu. Po veličini druga masovna grobnica iz Domovinskoga rata, odmah iza Ovčare.
- 23. listopada 1991. srpske postrojbe raketirale su i zapalile bolnicu u Vukovaru.
- 24. listopada 1991. jugoslavenska vojska izvršila je pomorski desant u Kuparima, čime je obrana Dubrovnika dodatno otežana.

- 28. listopada 1991. Teritorijalna obrana pobunjenih hrvatskih Srba izvršila je pokolj u Lipovači; ubila je 7 osoba.
- 29. listopada 1991. do 3. siječnja 1992. Hrvatska vojska je izvodila operaciju OG Posavina Orkan '91. Nakon što su zaustavili prodor Banjalučkoga korpusa prema Virovitici (30. studenoga), hrvatski branitelji preuzeli su inicijativu na zapadnoslavonskom bojištu (općine Podravska Slatina, Virovitica, Grubišno Polje, Daruvar, Pakrac, Požega).
- 31. listopada 1991. u Dubrovnik je uplovio humanitarni konvoj Libertas (putnički brod Slavija i tridesetak brodova i brodice iz raznih hrvatskih luka); konvoj su predvodili predsjednik Predsjedništva SFRJ Stipe Mesić i hrvatski premijer Franjo Gregurić.
- 31. listopada – 4. studenog 1991. vojnom akcijom Otkos 10. (Bilogora) hrvatske postrojbe oslobodile su prostor Bilogore (oko 270 km²) i stvorile uvjete za djelovanja u smjeru Papuka i Pšunja.

2.11. Važna događanja tijekom studenoga (1991. – 1995.)

- 2. studenoga 1991., pokolj u Lušcu -vukovarsko prigradsko naselje; JNA i Arkanovci ubili 59 osoba; srpske postrojbe okupirale Lužac.
- 4. studenoga 1991. hrvatski branitelji preuzeli su i uspjeli prije neprijateljskoga napada evakuirati skladište oružja Jamadol u Karlovcu (oko 2500 tona eksploziva i streljiva te naoružanje TO općine Karlovac, Ozalj, Duga Resa, Vojnić i Vrginmost).
- 5. studenoga 1991. hrvatski branitelji preuzeli su veliko skladište oružja i streljiva u Delnicama (jedno od najvećih na tlu bivše Jugoslavije).
- 7. studenoga 1991. agresor je u Poljanku ubio 10 civila; u općini Korenica ubio je 8 civila; a u Vukovićima 2 civila.
- 7. studenoga 1991. zrakoplovstvo JNA raketiralo je Bizovce i ubilo 9 osoba.

- 9. studenoga 1991. u Erdutu je agresor ubio 15 osoba (žrtve su bili Hrvati i Mađari).
- 10. studenoga 1991. srpske postrojbe okupirale su i razrušile Bogdanovce, čime je obruč oko Vukovara još čvršće stegnut.
- 11. studenoga 1991. u Erdutu je agresor ubio 5 civila; žrtve su bili Hrvati i Mađari.
- 12. studenoga 1991. JNA i pobunjeni Srbi iz Plaškog ubili su u Saborskom 29 osoba.
- 12.–13. studenoga 1991. neuspješan pokušaj ZNG-a (HV-a) da deblokira Vukovar.
- 13. studenoga 1991. Zbor narodne garde i službeno je promijenio ime u Hrvatska Vojska.
- sredinom studenoga 1991. u selu Klancu kod Slunja četnici i JNA ubili su 20 hrvatskih civila.
- 14., 5. i 16. studenoga 1991. Hrvatska ratna mornarica razbila je pomorsku blokadu JNA.
- 15. studenoga 1991. u Kostrićima je agresor ubio 16 hrvatskih civila (dvoje djece, od 2 i 4 godine).
- 15. –19. studenoga 1991. srpske postrojbe okupirale su Lipovac, Podgrađe i Apševce, Donje Novo Selo i Nijemce u zapadnom Srijemu, grad Slunj i okolicu Slunja, Vukovar, Škabrnju, Zemunik Gornji, Nadin, Divoš i Ernestinovo, Laslovo u istočnoj Slavoniji te Cetingrad (23. studenog 1991.).
- 18. studenoga 1991. JNA i četnici ubili su 43 osobe (civile) u Škabrnji.
- 19. studenoga 1991. JNA je ubila 14 osoba (civila) u Nadinu.
- 20. studenoga 1991. četnici uz pomoć JNA odveli su iz vukovarske bolnice 266 ranjenika i civila na Ovčaru gdje su ih mučili te ih u noći 20./21. studenoga 1991. godine ubili.

- 21. studenoga 1991. pokolj u Dabru kod Vrhovina; ubijeno je 7 osoba.

- 20. studenoga 1991. U “Borovo Commerceu” je 1991. godine bio odjel vukovarske ratna bolnice. Kada su JNA i četničke paravojne postrojbe ušle u “Borovo Commerce”, na odjelu je bilo 200 (250) ranjenika te oko 1.000 civila. JNA i četnici su ubili 51 osobu u Borovu Naselju, 115 ih odvele u Srbiju, a ostatak od oko 1.000 ljudi u Dalj gdje su ispitivani, selekcionirani i ubijani. One koje nisu ubili zatočili su u koncentracijske logore. Jedan dio zatočenika je deportiran u Hrvatsku, dio je razmijenjen, a nekima se izgubio trag.

- 20.– 22. studenoga 1991. u „Veleprometu“ je ubijeno 100 osoba, a 700 osoba je odvedeno (i ubijeno) te im se gubi svaki trag!

- 22. i 23. studenoga 1991.; pokolj u Vrhovinama; ubijeno je 8 Hrvata (civila).

- 24. studenoga 1991. srpsko-crnogorske postrojbe okupirale su dubrovačko predgrađe Mokošicu.

- 27. studenoga 1991. Vijeće sigurnosti UN-a donijelo je odluku (Rezolucija 721) o upućivanju mirovnih snaga (UNPROFOR) u Hrvatsku.

- 29. studenoga 1991. Badinterova komisija izrekla je svoje mišljenje o SFRJ-u.

- 29. studenoga 1994. ministri obrane Republike Hrvatske (Gojko Šušak) i SAD (William Perry) potpisali su u Pentagonu Memorandum o obrambenoj i vojnoj suradnji.

- 29. studenoga do 24. prosinca 1994. hrvatske postrojbe (HV i HVO) ovladale su većim dijelom Livanjskoga polja (akcija *Zima '94.*).

- 12. studenoga 1995. potpisan je Erdutski sporazum o mirnoj reintegraciji.

- 21. studenoga 1995. potpisan nametnuti Daytonski sporazum kojim je nagrađen agresor na Hrvatsku i BiH.

2.12. Važna događanja tijekom prosinca (1991. – 1995.)

- 2. prosinca 1991. Ministarsko vijeće EZ-a izjavilo je da Srbiju i Crnu Goru smatra odgovornima za rat u Hrvatskoj.
- 4. prosinca 1991.; pokolj u Smoljancu (Plitvički kraj); ubijeno 7 osoba
- 4. prosinca 1991.; pokolj u Kukuruzarima (Banija); ubijene 3 civilne osobe
- 4. prosinca 1991. Sabor RH donio je Ustavni zakon o ljudskim pravima i slobodama i pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj.
- 7. prosinca 1991. Badinterova komisija donijela je zaključak da SFRJ više ne postoji. Prema mišljenju komisije *promjena postojećih (republičkih) granica i crta razgraničenja postignuta silom ne može proizvesti pravne učinke*; to su presudni zaključci za konačnu odluku EZ-a o priznanju Hrvatske i ostalih republika bivše SFRJ.
- 10. prosinca 1991. Srbi su izvršili pokolj u Čanku; ubijeno je 6 civila.
- 10. prosinca 1991. akcijom „Gradina” osigurana je komunikacija između

Požege i Nove Gradiške. Akciju su izvele 123. brigada iz Požege i 121. brigada iz Nove Gradiške.

- 11. prosinca 1991.; pokolj u Gornjim Jamama; ubijeno 15 hrvatskih civila (troje malodobne djece).
- 11. prosinca 1991. Ukrajina je priznala Hrvatsku.
- 12.– 14. prosinca 1991.; pokolj u Voćinu i Humu kod Slatine; ubijeno 47 hrvatskih civila.
- 14. prosinca 1991. Latvija je priznala Hrvatsku.

- 16. prosinca 1991., na temelju izvješća Badinterove komisije, Ministarsko vijeće EZ-a u Bruxellesu, odlučilo je da će do 15. siječnja 1992. priznati republike bivše SFRJ kao samostalne i suverene države, ako dostave zahtjev za priznanjem i ispune postavljene uvjete (prava manjina i ljudska prava).
- Austrija je odlučila priznati Hrvatsku, Sloveniju i sve druge republike bivše SFRJ koje to zatraže; odluka austrijskoga parlamenta stupa na snagu 15. siječnja 1992.
- 16. prosinca 1991.; pokolj u Joševici (kod Gline); ubijen 21 hrvatski civil (među njima četvero djece).
- 19. prosinca 1991., odlukom vlade u Reykjaviku, Island je bezuvjetno priznao

Republiku Hrvatsku kao neovisnu državu; to je prvo priznanje Hrvatske od neke međunarodno priznate i neovisne države (a uz to i punopravne članice UN-a).

- Na novogradiškom bojištu HV je ovladao Mašićkom Šagovinom, jakim neprijateljskim uporištem.
- 23. prosinca 1991. Republika Hrvatska pustila je u opticaj vlastiti novac – hrvatski dinar (55 HRD = 1 DM).
- 26. prosinca 1991. Srbi su izvršili pokolj u Erdutu; ubijeno 7 osoba (žrtve su bili Hrvati i Mađari).
- 27. prosinca 1991., nakon neuspješnih pokušaja i gubitaka (16. prosinca i 20. prosinca), HV je oslobodila snažno pobunjeničko uporište Grahovljane nedaleko od Daruvara.
- 27. prosinca 1991. Srbi su ubili 16 Hrvata u Sotinu.
- 30. prosinca 1991.; pokolj u Jasenicama (zadarsko zaleđe); ubijeno 5 hrvatskih civila.

- 30. prosinca 1991. HV je ovladala Širincima, strateški važnim uporištem iz kojega su četnici topništvom gađali Novu Gradišku.
- 31. prosinca 1991. Estonija je priznala Hrvatsku.
- 31. prosinca 1991. na hrvatskome Radio Splitu prvi put izvedena je Bojna Čavoglave, domoljubna pjesma Marka Perkovića Thompsona.
- Neke europske države donijele su odluku o priznanju Hrvatske (Njemačka, Italija, Mađarska, Švedska, Čehoslovačka, Poljska, Irska), ali su primjenu te odluke odgodile za 15. siječnja 1992.
- 10. – 22. prosinca 1993. humanitarnim konvojem *Bijeli put* za improviziranu bolnicu u Novoj Bili Hrvatska je dostavila pomoć Hrvatima iz Lašvanske doline koji su bili u okruženju Armije BiH. Na povratku konvoja muslimanske postrojbe kod Gornjega Vakufa napale su i opljačkale konvoj te ubile vozača kamiona Antu Vlaića; pljačku humanitarnih konvoja prakticirale su sve zaraćene strane u BiH.
- 19. prosinca 1994. Sporazumom o normalizaciji ekonomskih odnosa između pobunjenih Srba i hrvatskih vlasti „otvorena“ je za promet autocesta Zagreb – Lipovac, preko okupiranih Okučana (UNPA sektor Zapad), ali se Srbi nisu držali sporazuma.
- 14. prosinca 1995. na temelju rezultata pregovora u Daytonu, predsjednici Tuđman, Izetbegović i Milošević potpisali su u Parizu mirovni plan za Bosnu i Hercegovinu.
- 29. prosinca 1995. zapovjednik prijelazne uprave UN-a za istočnu Slavoniju, Baranju i zapadni Srijem, umirovljeni general bojnik Jacques Klein, potvrdio je u Zagrebu, u razgovoru s predsjednikom Tuđmanom, da su hrvatska suverenost i teritorijalni integritet neupitni.

3. Srpski zločini tijekom Domovinskoga rata (1991. – 1995.)

Tijekom agresije na Republiku Hrvatsku od 1990. do 1995. agresor je napravio mnogobrojne zločine: ubijanje civila i zarobljenika, zatočenje i mučenje u koncentracijskim logorima, pljačku, uništavanje kuća i stanova, uništavanje industrijskih postrojenja i obiteljskih imanja, uništavanje odašiljače veze, razaranje bolnica, uništavanje muzeja, knjižnica, crkava, škola, parkova itd.

Cilj agresora bio je potpuno uništenje Hrvata (ubijanje i progon) na zamišljenom prostoru Velike Srbije, uništenje identiteta hrvatskoga naroda na okupiranim područjima i šire. Etničko čišćenje i brisanje znakova postojanja Hrvata na njihovim ognjištima, uništavanje crkava do temelja i gradnja srpskih crkava na temeljima hrvatskih crkava, to je bio obrazac genocidne srpske politike.

Srbi nisu željeli živjeti u Hrvatskoj unatoč svim povlasticama i manjinskim pravima te su uz pomoć Srbije i JNA izvršili oružanu pobunu. Treba podsjetiti na tragične rezultate srpske pobune u Hrvatskoj:

- Broj poginulih i ubijenih na hrvatskoj strani je: 6.891 hrvatskih vojnika (48,7%) i 7.263 civila (51,3%); dakle, ukupno 14.154 ubijenih i poginulih. Poginulo je (ubijeno je) više civila nego vojnika tijekom Domovinskoga rata! Podatak da je agresor ubio 3.381 osobu stariju od 60 godina pokazuje bestijalnost agresora. Ubijena su 402 djeteta.
- Agresor je ubio 3.182 žene (43,8% od ukupnog broja ubijenih civila), ranio je 3.560 žena. Od ukupnoga broja stradalih žene čine 39,3%!!! Žene su uglavnom stradale u svojim domovima od posljedica granatiranja, bombardiranja ili agresorskih akcija pri kojima su ubijali koga su gdje zatekli.
- Ranjeno je 37.180 osoba (od toga 1044-ero djece), evidentirana su 19.224 invalida. Bez jednoga roditelja ostalo je 4.285 (5.497) djece, a bez oba roditelja njih 74. Među zatočenicima srpskih logora bilo je 219 djece, kao nestalo vodi se petnaestero djece.
- Tijekom Domovinskoga rata ubijeno je 402-je djece, ranjeno 1.184 djece, a 108 djece su ostali trajni invalidi. Od ukupnoga broja stradalih djeca čine 8,9%. (Hebrang).
- Ubijeno je 13 medicinara, 14 hrvatskih novinara, 3 svećenika, a ranjeno je 48 medicinara i 4 svećenika.
- U ratu je uništeno i oštećeno 17 bolnica i preko stotinu ambulanti. Najgori zločin dogodio se u Vukovaru nakon okupacije grada.
- Iz vukovarske bolnice odvedene su 294 osobe i mučki ubijene. Na Ovčari je nađena masovna grobnica s ostacima 200 osoba, a za ostale se ne zna gdje im je grob.
- Uništeni su deseci tisuća civilnih domova; ukupan broj oštećenih i uništenih hrvatskih gradova i sela je veći od 500.
- Tijekom Domovinskoga rata uništeni su i oštećeni objekti katoličkih crkava. Potpuno je uništeno 380 crkava i drugih sakralnih objekata, teško je oštećeno 416 crkava i drugih sakralnih objekata, oštećeno je 630 crkava i sakralnih objekata. Ukupno je uništeno i

oštećeno 1.426 crkava i sakralnih objekata. Brojke govore o bestijalnosti agresora kojemu ništa nije sveto.

- Uprava za zatočene i nestale otkrila je više od 150 masovnih grobnica i više od 1.400 pojedinačnih grobnica žrtava srpske agresije. Iz njih su ekshumirani posmrtni ostatci 3.752 osobe, od kojih je 3.180 identificirano i uvršteno u privremeni popis poginulih. Najveće masovne grobnice su: Ovčara, Baćin, Tovarnik, Dalj, Škabrnja, Široka Kula, Lovas, Lužac, Voćin, Glina i dr. Još se traga za 1858 žrtava iz Domovinskog rata, od toga se traga za 968 nestalih Hrvata, od čega 606 civila i 362 branitelja.
- Pri napadu na Zagreb (u svibnju 1995.) poginulo je 7 osoba, a 205 je ranjeno; od toga broja teško je ranjeno njih 60. Ranjeno je 19 djece, 85 žena i 25 starijih osoba. Zagreb je napadnut s 12 raketa, od čega je 9 raketa pogodilo uži centar grada.
- Stradanja u UNPA zonama: iz UNPA zona (pod pratnjom UNPROFOR-a) protjerano je 17.991 osoba (drugi podatak, više od 23.000 osoba), ubijeno je 347 civila, silovanih je bilo 26 (ukupno je silovano više od 3.000 žena) i mučenih 1.617 osoba. Podatci govore kako je UNPROFOR bio u službi agresora. UNPROFOR nije obavio svoj zadatak, već je potpomogao etničko čišćenje i osiguravao okupaciju hrvatskih teritorija; pri tome je agresore potpomagao hranom, gorivom i lijekovima.
- Agresor je ukupno protjerao 255.000 Hrvata i drugog nesrpskog stanovništva s okupiranih područja. Izvršili su etničko čišćenje u potpunosti.
- Rat i ratna razaranja obuhvatili su 54% hrvatskoga teritorija. Pod okupacijom je bilo 26% hrvatskoga teritorija (14.760 četvornih kilometara).
- Srbi iz okupiranih područja su nakon poraza planirano napustili Hrvatsku jer je Slobodan Milošević vojni poraz htio pretvoriti u političku pobjedu uz pomoć pete kolone u Hrvatskoj i međunarodne zajednice koja je bila nesklona Hrvatskoj i koja je prešućivala istinu o agresiji, zločinima agresora. Većina Srba napustila je UNPA zone mnogo prije vojno-redarstvene operacije „Oluja“ pa ne stoje četničke laži kako su protjerani. Samovoljno su otišli zbog svojih privatnih interesa, a tijekom vojno-redarstvene akcije prema planu svojih vođa.
- *„Po podacima Stožera saniteta Ministarstva zdravstva koji je od samog početka rata vodio registar ranjenika zaprimljenih u svih 58 zdravstvenih ustanova koliko ih je sudjelovalo u zbrinjavanju ranjenika tijekom Domovinskoga rata, ukupno je ranjeno 30.578 osoba. Od toga čak 7.169 civila, 21.959 hrvatskih branitelja, 58 pripadnika mirovnih snaga UN-a i 613 neprijateljskih vojnika. Za 779 ranjenika nema podataka o pripadnosti, ali se za većinu njih može utvrditi da su pripadali neprijateljskim jedinicama.“ (Hina)*

Izvori: knjiga Andrije Hebranga „Zločini nad civilima u srpsko-crnogorskoj agresiji na Republiku Hrvatsku“(prof. dr. sc. Andrija Hebrang, ratni ministar zdravstva), Zagreb – Zadar, 2013.) te podatci Hrvatskog memorijalno-dokumentacijskoga centra.

Broj poginulih civila u Vukovaru još nije točno utvrđen (nažalost, pitanje je hoće li ikada i biti!). Navode se različiti podatci: 1.100 osoba (Davor Marijan), 1.350 (Glavni sanitetski stožer RH). Broj ranjenih civila bio je nešto manji od 2.500.

Na području Vukovarsko-srijemske županije otkriveno je 56 masovnih i više stotina pojedinačnih grobnica. Pronađeni su i ekshumirani posmrtni ostaci 2.074 žrtve od kojih su završno identificirani i dostojno sahranjeni posmrtni ostaci 1.846 hrvatskih branitelja i civila. Uprava za zatočene i nestale Ministarstva hrvatskih branitelja još uvijek traga za 1.922 osobe, od kojih je 481 nestala i stradala na području Vukovarsko-srijemske županije. Ključni mehanizam za pronalazak nestalih hrvatskih branitelja i civila jest puna suradnja Republike Srbije u otkrivanju informacija o njihovoj sudbini.

Na Ovčari su nađeni posmrtni ostatci 200 osoba koje su odvedene iz vukovarske bolnice, a za 66 osoba se ne zna gdje su posmrtni ostatci jer Srbija ne želi otkriti što se dogodilo s tim osobama. Također nema podataka o pojedinačnim zločinima koji su se dogodili nakon ulaska JNA i paravojskih postrojbi u vukovarsku bolnicu.

U "Borovo Commerce" je 1991. godine bio odjel vukovarske ratna bolnice. Kada su JNA i četničke paravojske postrojbe ušle u "Borovo Commerce" na odjelu je bilo 200 (250) ranjenika te oko 1.000 civila. JNA i četnici su ubili 51 osobu u Borovu Naselju, 115 ih odvele u Srbiju, a ostatak od oko 1.000 ljudi u Dalj gdje su ispitivani, selekcionirani i ubijani. One koje nisu ubili, zatočili su u koncentracijske logore. Jedan dio zatočenika je deportiran u Hrvatsku, dio je razmijenjen, a nekima se gubi trag.

U „Veleprometu“ je ubijeno 100 osoba, a 700 osoba je odvedeno (i ubijeno) te im se gubi trag!

Branitelji i civili Mitnice su se predali jedinicama JNA; jedan branitelj ubijen je u Srijemskoj Mitrovici. Jedan civil je nestao nakon predaje kod novog groblja, a jedan u Šidu. Ostali su razmijenjeni. Dok su trajali pregovori branitelja s Mitnice, nekoliko branitelja je ubijeno, a nekoliko odvedeno u nepoznatom pravcu i ne zna se njihova sudbina.

Izjava bojnika Ivana Grujića (Večernji list 4. 3. 1996.): Beograd ima identifikacijske medicinske protokole o ubijenima, odnosno pokojnima koje tražimo s područja istočne Slavonije, čak i iz zapadne Slavonije i Banovine. Identificirali su 1.400 osoba, a imaju podatke i o 300 neidentificiranih. Prema Daytonskom sporazumu trebalo je riješiti pitanje odvedenih (nestalih), ali se to nije dogodilo jer Srbija odbija suradnju.

Republika Srbija ne želi dati informacije o sudbini odvedenih (nestalih) branitelja i civila. Također, ni Srbi koji su bili svjedoci odvođenja, maltretiranja i ubijanja Hrvata ne žele kazati gdje su pokopani.

U Vukovarskom Borovu Naselju je 2016. godine otkriven spomenik odvedenima (nestalima za koje se ne zna gdje su, živi ili mrtvi) u Domovinskom ratu. To je mjesto gdje majke, supruge, očevi i djeca nestalih mogu doći, pomoliti se i zapaliti svijeće.

Međunarodna zajednica formalno daje podršku, ali osim beskorisnih izjava nije ništa napravila da se rasvijetli sudbina odvedenih (nestalih) osoba i da se zločinci primjereno kazne. Republika Hrvatska (vlast) ne čini dovoljno u potrazi za nestalima.

O srbijanskim koncentracijskim logorima, urbicidu, kulturocidu, ekocidu, razaranju bolnica vidi u daljnjem tekstu.

Ratna šteta

Ukupna ratna šteta u Republici Hrvatskoj od 1991. do 2004. iznosi oko 142 milijarde dolara: izravna ratna šteta 56,5, a neizravna oko 85,5 milijardi dolara (1998. odnos valuta bio je 1 dolar = 6,36 kn).

Za izračun ukupne ratne štete koju je Hrvatska pretrpjela u Domovinskome ratu, važan je podatak da je u ratnim razaranjima u Republici Hrvatskoj uništeno ili oštećeno (ovisno o popisu):

- *195.000 do 217.009 stambenih jedinica (najvećim dijelom u napadima srpskih snaga 1991.)*
- *oko 120 gospodarskih objekata*
- *2.423 spomenika kulture (od toga je 495 sakralnih objekata /uglavnom katoličke crkve/ na područjima koja su okupirali Srbi)*
- *U prvoj godini rata stradalo je 590 naselja u 57 općina u Hrvatskoj od kojih je 35 do temelja uništeno, a 34 su pretrpjela teška oštećenja.*

Na kraju 20. stoljeća izvršeni su strašni zločini nad Hrvatima za koje naredbodavci nisu odgovarali jer to nije dopustila međunarodna politika.

Za zločine nad civilnim stanovništvom, ranjenicima i zarobljenim braniteljima i civilima odgovarao je vrlo mali broj osoba. Oni koji su planirali agresiju na Hrvatsku, oni koji su planirali zločine nad Hrvatima nisu kažnjeni. Kažnjen je mali broj zločinaca, a planirani zločin nad hrvatskim narodom prikazan je kao djelo neuračunljivih pojedinaca, a ne kao plan stvaranja Velike Srbije o čemu postoje mnogobrojni dokazi.

Vođen je postupak protiv 291 osobe, istraga je prekinuta protiv 20 osoba. Podignute su 232 optužnice, 85 osuđeno, za 53 postupak je u tijeku! (Lučić)

Za oružanu pobunu Srbi nisu odgovarali jer je temeljem Zakona o oprostima 21.641 osoba dobila oprost, od toga 13.575 osoba iz Podunavlja.

Agresija na Hrvatsku, etničko čišćenje i zločini nad Hrvatima bili su planirani; ništa se nije dogodilo slučajno! Sve su planirali i kontrolirali KOS, JNA i srpsko političko vodstvo.

Izvori

1. Hebrang, Andrija. Zločini nad civilima u srpsko-crnogorskoj agresiji na Republiku Hrvatsku. Udruga hrvatskih liječnika dragovoljaca 1990. – 1991. Ogranak Matice hrvatske u Zadru. Zagreb – Zadar, 2013.

2. Vukovarske majke. Gdje su naši najmiliji. (drugo, dopunjeno izdanje) „Hrvatski feniks“ Zagreb, 1996.
3. Lučić, Ivo. Vukovarska bolnica Svjetionik u povijesnim olujama hrvatskog istoka Vukovar hospital a Lighthouse in Historic Storm of Eastern Croatia, Hrvatska liječnička komora, Hrvatski institut za povijest. Zagreb, studeni 2017.
4. Serijal Eduarda i Dominika Galića: Heroji Vukovara;
5. Raič, Anđa i Đorđević, Veljko (urednici). Vukovarska bolnica 1991. – početnica čovječnosti. Medicinska naklada. Zagreb, 2014.
6. Karlović, Vilim. Preživio sam Vukovar i Ovčaru. Vilimbook d.o.o. Denona. Vukovina

4. Srbijanski koncentracijski logori u Hrvatskoj i Srbiji (1991. – 1995.)

Komisija Ujedinjenih naroda objavila je 1995. godine Završno izvješće u kojem je navedeno kako je u razdoblju od 1991. godine pod srbijanskim nadzorom osnovano približno 480 logora u koje su internirane i vojne i civilne osobe.

Korištena su razna mjesta za zatočenje: podrumi obiteljskih kuća, učionice, garaže, stanovi, šupe pa je ukupan broj mjesta zatočenja bio veći (navodi se podatak o 672 mjesta, od toga u Hrvatskoj 201 mjesto).

Od 480 navedenih logora približno je 300 njih prijavljeno od strane jednog ili više neutralnih izvora te Komisije, a 180 logora je od strane pristranih izvora te se vode kao nepotvrđeni.

Prvi srbijanski logor u Hrvatskoj otvoren je krajem 1990. godine, a većina je otvorena sredinom 1991. godine (tijekom agresije na Republiku Hrvatsku).

Na području Hrvatske 80 je logora (30 potvrđenih i 50 nepotvrđenih) na okupiranim područjima Hrvatske.

Na području Srbije približno je 60 logora, a 10 na području Crne Gore (40 potvrđenih i 30 nepotvrđenih).

Drugi izvor navodi da je u Hrvatskoj bilo 100 srpskih logora (potvrđeni od neovisnog izvora).

U srpskim koncentracijskim logorima život je izgubilo 300 zatočenika po izvješću Komisije za zatočene i nestale pri Vladi RH. Zatočenici misle da je taj broj mnogo veći. Najmlađa ubijena osoba imala je 6 mjeseci, a najstarija osoba 104. godine. Najmlađa silovana osoba imala je 5 godina a najstarija 80 godina!

Nakon okupacije istočne Slavonije 1991. od 7.000 do 8.000 hrvatskih zarobljenika bilo je zatočeno u srbijanskim logorima. U knjizi hrvatskih zatočenika srpskih koncentracijskih logora su poimence navedene 6.952 zatočene osobe. Logore su otvorili i njima upravljali: JNA, milicija SAO Krajine, jedinice srpskih teritorijalaca te različite paravojne postrojbe. U srbijanskim logorima vršena je fizička i psihička tortura, prisilni rad, ozljeđivanje s posljedicom invaliditeta, ubijanje zatočenika, silovanje žena, kastriranje muškaraca.

Glavna komanda čuvara bila je: „*Glavu dolje, ruke na leđa!*“ Najčešće spominjani srbijanski koncentracijski logori su (bez BiH): Logor u Borovu Selu, Logor Bučje, Logor Okučani, Logor Stara Gradiška, Logor Glina, Logori u Kninu, Logor u Dalju, Logor Negoslavci, Logor Velepromet, Logor Ovčara, Logor Stajićevo, Logor u Sremskoj Mitrovici, Logor VIZ Beograd, Vojni zatvor i Civilni zatvor u Nišu, Aleksinac, Logor Begejci i drugi.

Logor u Borovu Selu; iza Božića 1990. otvoren je u prostarijama kino dvorane, zatim u osnovnoj školi, sportskoj dvorani.

Logor Bučje; logor u centralnom spremištu. Od kolovoza do studenoga 1991. zatočenici su mučeni, ispitivani i ubijani; vrlo brutalan odnos prema zatočenima. Bilo je oko 150

zatočenika/zatočenica, a neki su ubijeni. Žene su silovane. O logoru je svjedočio dr. Vladimir Solar, ravnatelja Medicinskog centra u Pakracu, koji je jedno vrijeme bio zatočenik logora.

Logor Okučani; policijska stanica služila je kao logor od 6. prosinca 1991. Iz Stare Gradiške je 6. prosinca 1991. prebačeno 18 zatočenika u Okučane. Među zatočenicima bile su i žene. Dana 24. 12. 1991. godine 12 zatočenika vraćeno je u Staru Gradišku.

Logor Stara Gradiška; Logor Stara Gradiška bio je u nekadašnjem komunističkom Kazneno-popravnom domu koji je zatvoren 1990. godine. Pobunjeni Srbi i JNA otvorili su zarobljenički logor od kolovoza 1991. g. do 29. srpnja 1993. godine. Zatvorom su upravljali JNA, TO, četnici, SAO milicija i Beli orlovi. (potvrđen od Vlade SAD, ICRC i Helsinki Watch-a). Svjedočanstvo prim. dr. Vladimira Solara koji je bio zatočenik u logoru Bučje pa u logoru Stara Gradiška.

Logor Glina; Logor u KPD Glina od 6. listopada 1991. do 4. kolovoza 1995. (VRO „Oluja“). Kroz logor je ukupno prošlo oko 2.000 osoba (knjiga Ivana Lipaka „Svjedočanstva glinskih logoraša“).

Logori u Kninu; Na više lokacija u Kninu bili su zatočeni i mučeni hrvatski branitelji i civili tijekom Domovinskoga rata. Kao zatvor korištena je stara bolnica u centru Knina te vojni zatvor JNA. Kroz logore je prošlo 600 do 800 zatočenika. Tortura, premlaćivanje, uključivanje na induktor poljskog telefona, seksualno zlostavljanje te korištenje zatočenika za teške radove.

Logor u Dalju; od 1. 8. 1991., a zatvoren tijekom 1993. g. U logoru je ubijeno oko 500 zatočenika.

Logor u Dardi; otvoren u rujnu 1991.; kroz logor je prošlo oko 700 ljudi.

Logor u Jagodnjaku; otvoren 15. 11. 1991.; u ožujku 1992. u logoru je bilo 1.500 osoba.

Logor u Belom Manastiru; cca 300 zatočenika odjednom.

Logor u Negoslavicima; logor je otvoren početkom rujna 1991., a zatvoren u prosincu iste godine; 1.000 zatočenika je prošlo kroz logore, ubijeno ili se vodi kao nestalo 300 osoba. Zatočenici su prvo dovedeni u školu, nakon ispitivanja zatočeni su u privatne podrumne (10 do 50 zatočenika u jednom podrumu).

Logori tijekom agresije na Vukovar i nakon sloma obrane grada Vukovara:

Logor Velepromet; U Vukovaru je u objektima Veleprometa otvoren Logor Velepromet sredinom rujna 1991. godine do ožujka 1992. godine. Kroz logor je prošlo oko 10.000 ljudi, a oko 700 – 800 se vode kao nestali. U logoru su bili zatočeni hrvatski branitelji i civili. Iz logora su zatočenici, zarobljenici, prebačeni u logore u Srbiji (Sremsku Mitrovicu i druge).

Logor Ovčara; stočna farma u sklopu Vupik-a, od listopada 1991. do 25. prosinca 1991., kroz logor je prošlo 3.000 do 4.000 zatočenika. Ubijena su 264 zatočenika. U masovnoj grobnici na Ovčari (Grabovu) nađeni su posmrtni ostatci 200 osoba, a za 64 osobe se ne zna gdje im je grob. Ubijeni su ranjenici iz vukovarske bolnice, djelatnici vukovarske bolnice, civili, tri žene i dijete od 16 godina.

Logor Stajićevo; nakon sloma obrane Vukovara, od 18. 11. do 21. 11 1991., otvoren je sabirni logor na napuštenoj farmi u blizini Zrenjanina; kroz logor je prošlo 3.000 osoba, a zadržano je oko 1.500 osoba. Logor je bio u funkciji od 18. studenoga do 23. prosinca 1991. godine (drugi navod, siječanj 1992.). Zatočenici su bili hrvatski branitelji, civili, medicinsko osoblje. Međunarodni sud za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije naveo je da je u logoru Stajićevo bilo 1.700 zatočenika.

Logor u Sremskoj Mitrovici; od 18. 11. 1991. do 13. 8. 1992. g. kroz logor je prošlo 3.000 do 4.000 zatočenika, duže je zadržano 1.500 zatočenika; neki su bili više od 9 mjeseci. Bio je najveći i najgori logor Miloševićeve Srbije. Prema američkom ministarstvu vanjskih poslova, barem 18 zatvorenika je mučeno do smrti.

Dr. Vesna Bosanac i dr. Juraj Njavro bili su zatočeni u Sremskoj Mitrovici , (knjiga dr. Juraja Njavre „*Glavu dolje – ruke na leđa*“ skidanje do gola, smrzavanje bez odjeće i čekanje što će dalje biti).

Logor VIZ Beograd; (vojno istražni zatvor) na Banjici kroz koji je prošlo oko 1.000 zatočenika; prije razmjene u logiru je bilo još 350 zatočenika. Sabirni logor pod kontrolom JNA gdje su vršena ispitivanja i maltretiranja zatočenika te prisiljavanja na potpisivanje izjava o počinjenim zločinima. Logor je djelovao 1991. i 1992. godine.

Logori u Nišu; Logor u kazneno-popravnom domu (KPD) i zatvoru u Nišu. Bilo je zatočeno oko 500 osoba. Dovedeni su branitelji Mitnice (oko 200), a 300 drugih je prebačeno iz logora Stajićevo kada je logor rasformiran 23. 12. 1991. g. , logor u Nišu je rasformiran 26. 2. 1992., a zatočenici su prebačeni u Sr. Mitrovicu. Torturu su vršili vojnici, rezervisti i vojni policajci. Crveni križ je znao za logor i posjetio ga je dva puta.

Vojni i Civilni zatvor u Nišu; (potvrđeni od ICRC-a. Prema izvješću ICRC-a u vojnom zatvoru je bilo zatočeno 1.560 osoba, u civilnom zatvoru su bili zatočeni civili te pripadnici ZNG-a. Nakon zatvaranja logora Stajićevo (rasformiran 23. 12. 1991.) 300 zatočenika prebačeno je u Niš; logorom je upravljala JNA. Dana 15. siječnja 1992. (međunarodno priznanje Hrvatske) zatočenici su bili jako fizički zlostavljani (premlaćivanje zatočenika). U Bosanskom Šamcu je 26. 1. 1992. razmijenjena jedna skupina zatočenika, a drugi skupina je prebačena u Sremsku Mitrovicu.

Logor Aleksinac; otvoren nakon pada Vukovara, smješten u krugu vojarne. Tamo je bilo zatočeno oko 1.500 osoba. Iz logora Stajićevo zatočenici su premješteni u Aleksinac, Niš i Sremsku Mitrovicu. 180 pripadnika ZNG-a je prebačeno iz Sr. Mitrovice u logor Aleksinac, a zatim su prebačeni u logor u Nišu.

Logor Rudnik; u Rudniku je bilo zatočeno nekoliko tisuća ljudi iz Hrvatske i BiH. Zatočenici su bili prisiljeni raditi u rudniku, a neki su ubijeni.

Logor Begejci; od 1. 10. do 21. 11. 1991. godine stalno je bilo zatočeno oko 500 zatočenika.

Logor Bubanj potok; na izlazu iz Beograd uz cestu za Valjevo je vojarna u kojoj su bili zatočeni Hrvati (studeni 1991.).

Logor u Novom Sadu; logor u sportskoj dvorani „SPENS“; zatočeno oko 5.000 ljudi.

Logor Petrovci; u više privatnih kuća, u zgradi Mjesne zajednice i škole

Logor u Šidu; vojni zatvor, ispitivanje, maltretiranje i odvođenje dalje

Napomena: Zatočenici su odvođeni iz logora u logor (zbog zatvaranja logora, zametanja tragova o zatočenicima) pa se broj zatočenika preklapa. Navedeni su ukupni (približno) brojevi zatočenika u nekom od logora. Srbija bi mogla dati točne podatke o svim logorima, ali to ne želi!

U Bosni i Hercegovini bilo je ukupno više od 600 logora (srbijski, bošnjački i hrvatski). U logor Manjača odvedeni su 1991. hrvatski branitelji i civili.

Logor Manjača; vojno-poljoprivredno dobro Manjača (štale) korišteno je za logor. Logor je otvoren 12. 9. 1991. Logorom je prvo upravljala JNA, a kasnije vojne snage pobunjenih Srba. Prvi zarobljenici koncentracijskog logora bili su hrvatski policajci i gardisti koji su zarobljeni u Hrvatskoj Kostajnici 1991. godine. Kroz logor je prošlo nekoliko tisuća ljudi koji su bili premlaćivani, korišteni za prisilni rad, (izvlačenje porušenih stabala iz šume, radovi na polju). Zapovjednik logora bio je Božidar Popović; potvrđen od ICRC, Vlade SAD, obavještajne službe Velike Britanije. U ljeto 1992. Međunarodni Crveni križ naveo je podatak da je u logoru bilo 3.737 zatvorenika (od 18 do 60 godina); moguće da ih je bilo mnogo više jer su Srbi skrivali broj zatočenika. Broj ubijenih je nepoznat; pored logora je nađena masovna grobnica s 540 leševa. Zatočenici su uglavnom bili muškarci (Hrvati i Bošnjaci) te manji broj žena koje su učestalo silovane. Crveni križ je tijekom studenoga i prosinca 1992. uspio zatočenike premjestiti u izbjeglički centar u Karlovcu. Logor je zatvoren 18. prosinca 1992. godine nakon velikog međunarodnog pritiska.

Objavljena svjedočanstva o srpskim koncentracijskim logorima tijekom Domovinskog rata:

Prof. Danijel Rehak. *PUTEVIMA PAKLA kroz srpske koncentracijske logore 1991.... u 21. stoljeće*, Hrvatsko društvo logoraša srpskih koncentracijskih logora, Zagreb, 2000.

Izdane knjige do 2000. godine:

dr. Juraj Njavro. „*Glavu dolje – ruke na leđa*“ (Zagreb, 1992.)

Vladimir Štefanac. „*Iz Kostajnice u Manjaču*“ (Zagreb, 1994.)

Vladimir Štefanac. „*U logorima Manjače i Gline*“ (Zagreb, 1996.)

Dominik Virgić. *Srpski logor Begejci – sjećanje jednog logoraša* (Zagreb, 1996.)

Mate Božičević. *Hranite ili ubijte , 45 dana u srpskom zatvoru u Borovu Selu, 2. srpnja – 15. kolovoza 1991.* (Zagreb, 1997.)

Dragutin Antunović. *Od kalvarije do pakla* (Zagreb, 1998.)

Mirko Barbarić. *Pozdrav iz Knina 10. 10. 1991.* (Zagreb, 1999.)

Dragan Lukač. *Bosanski Šamac grad logor* (Scharnitz, 1992. – Orašje, 1993.)

Drago Jelić. *Pogled u nepovrat* (Pazin, 1997.)

Damir Plavšić. *Zapisi iz srpskih logora* (Zagreb, 1994.)

Franjevačka provincije Sv. Ćirila i Metoda, *Vukovarski franjevci u Domovinskom ratu ratne i uzničke zabilješke* (Zagreb, 1997.)

Martin Sablić. *Posljednja presuda „U ime naroda“* („Najbolja knjiga iz Domovinskog rata listopad 1999. – listopad 2000. godine“)

Miljenko Miljković. *„Vukovarski deveti krug“* („Najbolja knjiga iz Domovinskog rata listopad 1999. – listopad 2000. godine“).

Ovo je samo dio svjedočanstava o zločinima koji su počinjeni!

5. Progon Hrvata i drugih nesrba s njihovih ognjišta

Tijekom Domovinskoga rata prognano je 550.000 osoba (Hrvata, Mađara, nesrba, čak i Srba) te još 150.000 izbjeglica koji su otišli u inozemstvo. U SAO Krajini nisu postojala ljudska prava za nesrbe. Svi nesrbi koji su ostali u svojim domovima bili su maltetirani, ponižavani, ali i ubijani: pokolj u Baćinu – listopad 1991.; pokolj u Šašićima – 1992.; pokolj u Polju i Lađevačkom Selištu kod Slunja – 1992.; pokolj u Medviđi kod Benkovca – 1993.; pokolj u Zatonu Obrovačkom – 1993. godine. Iz UNPA zona je tijekom mirovne operacije UN-a prognano oko 12.000 osoba, a više od 400 ih je ubijeno. Cilj je bio stvoriti etnički čist prostor na području zamišljene Velike Srbije.

Deportacija je prisilno protjerivanje i iseljavanje civilnoga pučanstva u ratom zahvaćenom području. Po međunarodnom pravu teški je zločin protiv čovječnosti (Ženevska konvencija donesena 12. kolovoza 1949.). Konvenciji je dodan „Protokol o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba“.

U našim prilikama se umjesto termina deportacija i nasilno protjerivanje civilnoga stanovništva koristio termin *etničko čišćenje* da bi se zločin ublažio jer je čin etničkog čišćenja jednu-dvije stepenice blaži oblik kaznenoga djela. Taj pristup je imao za cilj uvesti zabunu u međunarodnom pravu jer termin etničko čišćenje nije postojao u međunarodnoj kaznenjopravnoj praksi. Vijeće sigurnosti UN-a upotrijebilo je termin „etničko čišćenje“ prvi put tek 1992. u jednoj rezoluciji. Komisija UN-a zaključila je, tek 1994. godine: *„etničko čišćenje obuhvaća osmišljenu političku akciju jedne etničke skupine s određenog zemaljskog područja s kojom ta prepoznatljiva etnička skupina uklanja drugo civilno pučanstvo ili vjersku skupinu“*.

Etničko čišćenje je provođeno s ciljem stvaranja etnički čiste Velike Srbije. To je osobito prepoznatljivo u Hrvatskoj: na Kordunu, u Slunjskom dekanatu, Banovini, Istočnoj Slavoniji, Zapadnom Srijemu i Baranji. Etničko čišćenje je jedan od oblika genocida, ali pravno gledano nije genocid jer je stepenicu dvije blaži oblik kaznenoga djela.

Srbi su proveli dvije velike deportacije Hrvata i nesrba tijekom Domovinskoga rata (1991. – 1995.). Prvi čin je deportacija Hrvata i nesrpskog pučanstva u Hrvatskoj u vremenu od 1991. do 1994. Deportacija je provedena u 52 općine RH od 1991. do kraja rata 1995. Deportacija se nastavila i nakon dolaska snaga UNPROFOR-a 1992.

Na kraju 1991. u RH bilo je 16 centara za izbjeglice. Najveći je bio centar u Zagrebu s 99.236 osoba. Centri u Rijeci, Zadru, Splitu, Puli (protjerani su smješteni u hotele) te Centri u Osijeku, Sisku, Varaždinu, Bjelovaru primili su blizu 61.429 prognanika.

U 9 centara (Zagreb, Rijeka, Zadar, Pula, Split, Osijek, Sisak, Varaždin i Bjelovar bilo je ukupno 273.701 osoba, a sedam drugih centara primilo je 31.068 prognanika.

Deportaciju su provodili srpske policijske, vojne i paravojne jedinice: postrojbe za specijalne namjene RSK, izviđačko-diverzantska grupa specijalno obučena u Pančevu (u Srbiji), posebna postrojba za specijalne namjene „Šiltovi“. Također „Arkanovci“ (puno ime „Srpska dobrovoljačka garda“) koju je vodio Željko Ražnjatović Arkan, Kapetan Dragan i drugi. Pod vodstvom zločinca kapetana Dragana etnički su očišćeni: Struga, Divuša, Golubinac, Unčani,

Kozibrod, Zmrača, Viduševac i Dubica. Također su etnički očišćeni gradovi Petrinja, Glina i Hrvatska Kostajnica.

Srpska demokratska stranka (SDS) bila je glavni organizator deportacija. Glavni moto SDS-a bio je „protjeraj ili ubij, opljačkaj ili spali“ (svjedočenje oficira JNA Marka Vrcelja).

Na kraju 1991. posebna služba Vladina ureda za izbjeglice i prognanike (RH) službeno je evidentirala 304.768 izbjeglica i prognanika. Tom broju treba dodati one koji su se smjestili kod rođaka ili su otišli u inozemstvo (Slavonija 139.079, Banovina 25.324, Lika i Kordun 13.082, Sjeverna Dalmacija i Dubrovnik 58.738 te drugi).

Druga velika deportacija Hrvata i Muslimana-Bošnjaka izvršena je od sredine kolovoza do studenoga 1995. Nikola Koljević je 14. kolovoza 1995. potpisao odluku o prisilnoj deportaciji u Hrvatsku svih Hrvata i Bošnjaka iz Banja Luke i drugih naselja u zapadnoj Bosni.

Osim deportacije Hrvata i nesrpskog stanovništva Srbi su izvršili i deportaciju vlastitoga naroda iz takozvane Republike srpske Krajine u Bosnu i Hercegovinu te u Srbiju (kolovoz 1995.). Srbi su imali planove za evakuaciju stanovništva još od siječnja 1993. (Benkovac, Petrinja, Jasenovac, Vojnić, Vrginmost, Pakrac, Okučani, Krnjak Tušilović, Cerovac i Brezova Glava). Tijekom lipnja i srpnja 1995. počelo je dodatno iseljavanje Srba iz takozvane Krajine (iseljavanje iz Obrovca, Benkovca, Drniša i drugih mjesta).

Nakon što je počela „Oluja“ Srbi su počeli bježati iz Krajine. Dana 4. kolovoza 1995. naređena je evakuacija civilnoga stanovništva i odlazak u Bosnu i Hercegovinu te Srbiju. Osim stanovništva započelo je povlačenje vojske. Povlačenje vojske bilo je otežano jer su izbjeglice zauzele putove pa su srpski vojni avioni pucali na izbjeglice da oslobode putove. Navodi se podatak da su pucajući iz aviona ubili 80 Srba, a tenkovi su pregazili 20 ljudi koji su bili u izbjegličkoj koloni.

Prema zapisima Marka Vrcelja i Mislava Sekulića (profesionalnih srpskih vojnika) udruženi kninski zločinački centar zaustavio je deportaciju Srba na Kordunu, premda su već bili deportirani Srbi iz Like i sjeverne Dalmacije. Na Kordunu su bili smješteni dalekometni raketni sustavi „Orkan“ kojima se mogao gađati Zagreb. Srpski plan prema navedenim srpskim vojnicima bio je da se nakon izvlačenja glavnine naoružanja raketama udari po Zagrebu. Kninski zločinci vjerovali su da će HV tada napraviti odmazdu nad srpskim civilima, ali se to nije dogodilo.

Odlazak Srba bio je dobro organiziran i vodilo se računa da nitko ne ostane. Oko 140–150.000 Srba otišlo je u Bosnu i Srbiju. Izbjegli Srbi nisu htjeli ići na Kosovo pa je započela deportacija Hrvata i Bošnjaka iz Republike Srpske u Hrvatsku da bi smjestili izbjegle krajinske Srbe.

17. listopada 1991., progon Hrvata iz Iloka

Dana 17. listopada 1991. godine kolona od 8.000 civila (staraca, žena i djece) morala je napustiti grad Ilok. Hrvati kojima je bilo teško napustiti svoj dom (1200) su uhićivani, odvođeni u logore i ubijani. Morali su na rukavu nositi bijele rupce, kuće su im označene bijelim krpama, imovina im je opljačkana. Sve to uz suglasnost predstavnika Europske komisije!

Prema predratnom popisu iz 1991., grad Ilok imao je 6.775 stanovnika. Hrvati, kojih je bilo 4.248 ili 62,7%, činili su apsolutnu većinu, a Srba je bilo 484 ili tek 7,14%. Ilok je bio jedan od rijetkih gradova slavonsko-srijemskog prostora u kojemu Srbi nisu bili najbrojnija manjina. U gradu je, naime, živjelo čak 1.157 Slovaka (17,08%).

Poruku Hrvatima Iloka i drugih slavonskih mjesta poslao je Milan Paroški, zastupnik u parlamentu Srbije, u travnju 1991. godine. Izjavio je: „*One koji kažu da ovo nije srpsko možete ubiti kao kera pored tarabe*“ i još: „*Ovo je srpska zemlja i njima (Hrvatima) mora biti jasno da su oni dođoši.*“ JNA je podržala srpsku pobunu u Hrvatskoj i demonstrirala silu. Dana 8. srpnja 1991. tenkovima su prešli most na Dunavu, pregazili policijsko vozilo na kontrolnoj točki, ubili hrvatskoga policajca, a trojicu ranili. U Iloku je uništen prvi agresorski tenk u Domovinskome ratu.

Nakon pokolja Hrvata u Lovasu i zločina u okolnim mjestima (Bapska, Šarengrad, Sotin, Mohovo) iločkim selima JNA je dala ultimatum (12. listopada 1991.); građanima Iloka da se isele iz Iloka. Održan je referendum (13. listopada) i građanstvo (73%) je odlučilo da se iseli jer prvi slobodni hrvatski teritorij je bio udaljen 40 kilometara; bili su u potpunom okruženju. U Šidu je 14. listopada 1991. godine potpisan sporazum o iseljenju hrvatskoga stanovništva iz hrvatskoga grada Iloka (uz nazočnost članova Europske komisije). Dana 17. listopada formirala se kolona građana koja je tijekom dana otišla u progonstvo.

Branitelji koji su bili u Iloku su se probili iz okruženja u noći sa 15. na 16. listopada 1991. godine.

Srbi su u studenome i prosincu 1991. godine naselili hrvatske kuće u Iloku.

Zapovjednik JNA general Dragoljub Anđelković dobio je jedinstvenu kaznu od 20 godina zatvora 2001. godine u Osijeku zato što je kao zapovjednik Novosadskog korpusa naredio kazneno djelo genocida (kako piše u presudi) protjerivanjem nesrpskog stanovništva grada Iloka, naredio napad oružjem na iločka sela Bapsku, Šarengrad i Lovas te skrivio smrt najmanje 69 civila iz mjesta Lovas, kao i neutvrđen broj civila iz Bapske. U Lovasu i Bapskoj srušene su i katoličke crkve, piše u presudi.

Nakon okupacije zapadnog Srijema i Iloka civili koji su ostali u svojim kućama mučeni su i ubijani od strane okupacijskih snaga.

6. Kulturocid

Godine 1991. razoreno je ili oštećeno 660 objekata koji su evidentirani kao spomenici kulture, od kojih je 126 nacionalnog ili svjetskog značaja. Razaranjem je izvan funkcije stavljeno 46 muzeja i galerija, 9 arhivskih zgrada i 221 biblioteka. Bombardirana su i razarana 332 povijesna naselja.

Uništeni su ili oštećeni: devet baroknih palača u dubrovačkoj staroj gradskoj jezgri i križ na Srđu, samostan u Karinu, Crkva sv. Ante u Kninu, kupola šibenske katedrale, Fazlagića kula u Gackom, samostan u Pridvorju u Konavlima, zadarska prvostolnica, Crkva Sv. Filipa i Jakova u Vukovaru, srušena je crkva u Šabrnji, uništena vinkovačka knjižnica...

Barbari su 18. rujna 1991. oštetili kupolu šibenske katedrale (sv. Jakova). Automatskim topom od 40 mm pogodili su kupolu katedrale sv. Jakova s namjerom da je sruše. Eksplozija granate prouzročila je značajne štete – rupu na kupoli veličine tridesetak centimetara. Narušena je cijela statika kupole s rebrastim kamenim pločama koje su je "složile" bez drugog veziva.

Vinkovačka knjižnica i čitaonica

U noći sa 16. na 17. rujna 1991. godine granatama je zapaljena Narodne knjižnice i čitaonice Vinkovci. Izgorio je cjelokupan fond Knjižnice koji je u tom trenutku brojio 75.000 svezaka knjiga, 1239 svezaka časopisa, 365 dijafilmova te 523 gramofonske ploče ozbiljne glazbe.

Izgorjela je Zavičajna zbirka koja je sadržavala obrađene rukopise Josipa Kozarca, Vladimira Kovačića i Joze Ivakića, originalne fotografije i uvećane portrete, pisma i razglednice, originalne zapisnike s Osnivačke skupštine 1875. i sve zapisnike do 1991. s izvješćima o fondu knjiga, predmete naših književnika (pisači stol Josipa Kozarca s priborom za pisanje i tintarnicom, pepeljaru, vazicu, stolicu), dio biblioteke Joze Ivakića i cjelokupnu dokumentaciju Knjižnice.

Izgorjela je kompletna rukopisna ostavština Josipa Kozarca, Vladimira Kovačića i Joze Ivakića te djelomično Ivana Kozarca.

Zapaljen osječki HNK

16. studenoga 1991. godine barbari su zapaljivim fosfornim granatama zapalili krov osječkoga kazališta. Krov se urušio u gledalište.

Ovdje spominjemo detaljnije samo kulturocid u Vukovaru i Dubrovniku kojeg su Srbi počinili.

6.1. Kulturocid u Vukovaru 1991. godine

Tijekom srbijanske agresije na Republiku Hrvatsku 1991. godine uništavani su simboli hrvatskoga povijesnog i kulturnog identiteta u gradu Vukovaru: **(dvorac Eltz, Muzej grada, franjevački samostan, barokna crkva Sv. Filipa i Jakova, Palača Srijem, Palača Kotarskog suda, gimnazija, kuća nobelovca Lavoslava Ružičke i drugi objekti).**

SFR Jugoslavija je 1956. usvojila *Hašku konvenciju* (Haag, 1954.) o zaštiti kulturnih dobara, zatim deklaraciju UNESCO-a, Preporuke Vijeća Europe, Konvenciju o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine (1974.), Europsku konvenciju o zaštiti arheološke baštine (1990.), Konvenciju o mjerama za zabranu i sprječavanje nedopuštenog uvoza, izvoza i prijenosa vlasništva kulturnih dobara (1973.) i ostale, ali ništa od toga nije poštovala! Umjetnine iz samostana, crkava i muzeja su otuđene, odnijete u Srbiju.

Razaranje središta Vukovara

Središte starog Vukovara prepoznatljivo je po kućama s baroknim lukovima građenim u tipičnom stilu marijaterzijanskog provincijskog baroka. Nekoć su to bile obrtničke radionice i trgovine koje su rječito govorile o ekonomskoj moći bogatijeg sloja vukovarskog građanstva. Istodobno s prepoznatljivom baroknom izgradnjom starog Vukovara tijekom 18. st., uz zamjetnu stilsku distinkciju, razvija se i prostor novog Vukovara. Većina građevina u tom dijelu grada na lijevoj obali Vuke nosi oznake čistog i suzdržanog kasnobaroknog klasicizma. Tako zaokružena barokna cjelina do danas je ostala dominantan stilski sloj povijesnoga Vukovara, s brojnim arhitektonskim spomenicima iznimno velike likovne i ambijentalne vrijednosti.

Povijesni barokni centar Vukovara, koji gradu daje prepoznatljivu vizuru, šire je područje i obuhvaća Ulicu dr. Franje Tuđmana, u starom Vukovaru na desnoj obali Vuke, te ulice Josipa Jurja Strossmayera i Županijsku u novom Vukovaru na lijevoj obali Vuke. Uže središte zaštićeno je kao urbana povijesna cjelina.

Razoreno je 12 baroknih zgrada u baroknoj povijesnoj jezgri Vukovara - Vukovarska ulica trijemova:

1. Rezidencija Paunović
2. Kuća Paunović
3. Kuća Puches
4. Zgrada nekadašnjeg hotela
5. Nacional (kbr. 8 i 10)
6. Zlatna dolina
7. Magaza Mihajlović I
8. Magaza Mihajlović II
9. Kuća Bingulac II
10. Kuća Bingulac III

11. Kuća Emsminger

12. Kuća Častek

Gradski muzej Vukovar (u dvorcu Eltz)

Gradski muzej Vukovar osnovan je 1946. godine donacijom rimskog novca, namještaja, oružja i umjetničkih slika koje je svom gradu darovao dr. Antun Bauer. Prvi stalni postav otvoren je 1948. godine.

Muzej je započeo s radom u zgradi diližansne pošte u staroj baroknoj jezgri; preseljen je u Dvorac Eltz 1966. godine. Muzej grada imao je 35.000 izložaka, 12.000 knjiga s 558 bibliotečnih rariteta te posebnu zbirku s knjigama, novinama i ostalim tiskovinama vezanim uz Vukovar. Djelovao je u više muzejsko-galerijskih ustanova (u zgradi Diližansne pošte u baroknoj jezgri, Povijesnom muzeju, u Radničkom domu (od 1960.), Zbirci Bauer i galeriji umjetnina koja je bila u zgradi Diližansne pošte (od 1968.), Spomen-muzeju Lavoslava Ružičke u njegovoj rodnoj kući (od 1977.) te područnoj Etnografskoj zbirci Rusina i Ukrajinaca u rekonstruiranoj seoskoj kući u obližnjim Petovcima, prije preseljenje u dvorac Eltz.

“Nijedan povijesni objekt u Vukovaru nije prošao bez ratne štete na građevnoj strukturi ili inventaru” (Karač, 2007: 49). Ono što od kulturnih dobara nije bilo uništeno u ratnim razaranja, nakon okupacije grada je, zbog nemogućnosti pravodobne evakuacije, sustavno i temeljito opljačkano. “Spašavanje” kulturnoga blaga Vukovara bilo je nakon 20. studenoga 1991. godine “povjereno” stručnjacima iz Beograda i Novog Sada. Stoga, s punim pravom možemo govoriti da je srbijanski agresor u Vukovaru počinio kulturocid totalnih razmjera (Šulc, 1994).

“...posebno valja istaknuti razaranja i otuđenje postava vukovarskoga Gradskog muzeja, smještenog u dvorcu grofovske obitelji Eltz, kao i njegovih izdvojenih postava: Spomen-muzeja Lavoslava Ružičke, Zbirke Bauer, Galerije umjetnina te Muzeja II. kongresa KPJ. Uništeni, spaljeni ili opljačkani predmeti iz bogate zbirke vukovarskoga Gradskog muzeja svjedočili su o višetisućljetnom životu i radu čovjeka na vukovarskom području, a poglavito od 13. stoljeća, od kada datira i prvi spomen Vukovara (Vukovo, Vlkovo) kao slobodnoga kraljevskog grada (1231.). Zbirke Muzeja upućivale su na činjenicu da je Vukovar bio važno prometno, demografsko, obrtničko, trgovačko, kulturno i upravno središte ovoga dijela Hrvatske, potvrđivale spoznaju o Vukovaru kao materijalnom i duhovnom žarištu hrvatskoga istoka te jasno isticale pripadnost Vukovara i vukovarskoga kraja hrvatskom i srednjoeuropskom kulturno-civilizacijskom krugu.

Stoga je i razumljivo da je upravo duhovna i kulturna baština Vukovara, koja je bila i temelj i svjedočanstvo hrvatskoga kulturnog i nacionalnog identiteta toga grada, bila pod snažnim i razornim udarom srbijanske agresije, pa se argumentirano može govoriti i o memocidu nad Vukovarom. Muzejska biblioteka, knjižnica Franjevačkog samostana i druge zbirke (osobito umjetnina) bile su nakon okupacije grada pokradene.”

Tek dio te bogate baštine, nakon mukotrpane potrage i teških pregovora sa srbijanskom stranom, vraćen je Vukovaru. Posebno treba spomenuti 20. studenoga 2004. godine, kada je Franjevačkom samostanu sv. Filipa i Jakova vraćen veći dio starih i vrlo rijetkih knjiga, od kojih neke datiraju i iz prve polovice 16. stoljeća (Frkin, 2007).

“Na području povijesne urbanističke cjeline Vukovara utvrđena je ratna šteta na ukupno 118 spomeničkih i ambijentalnih građevina unutar povijesne jezgre. Od ukupnoga broja građevina, 91 je stambene i/ili poslovne namjene, 6 je gospodarske namjene, 13 je sakralnih građevina, 6 je reprezentativnih grobnih građevina, dok su 22 skulpture, križevi i slično. Od 118 popisanih i procijenjenih građevina – spomenika kulture, 21 je razorena, 48 je djelomice razoreno, 25 ima teške štete na konstrukciji građevine, 13 je lakše oštećeno na konstruktivnim dijelovima građevina, 5 građevina je pretrpjelo manju štetu koja nije ugrozila njihovu stabilnost, a 6 je lakše ili samo površinski oštećeno. Ratna šteta na 170-ak vukovarskih povijesnih građevina procijenjena je na 470 milijuna kuna, što je četvrtina ukupnih ratnih šteta na svim kulturnim dobrima u Republici Hrvatskoj (Karač, 2007).

Inventarne su knjige bile snimljene na mikrofilmove 1976. i pohranjene u Memorijalnom dokumentacijskom centru (MDC-u). Evakuacija muzejske građe izvan Vukovara bila je onemogućena činjenicom da su svi izlazi iz grada okupirani već u kolovoza 1991. Muzejska je građa selektivno pakirana i pohranjena u najsigurnije podrumске prostorije, dokumentacija je spremljena u metalne ormare, a najvrjedniji je dio spremljen u podzemne prostore Franjevačkog samostana.

Tijekom Domovinskoga rata dvorac Eltz pretrpio je velika oštećenja, a zbirke koje su se tu čuvale također su stradale: dio je potpuno uništen, dio je nepovratno nestao, a dio je odvezen u Srbiju. Muzej grada bio je u dvorcu Eltz, na koji je prva granta pala 25. kolovoza 1991. Tijekom napada na Vukovar 28. kolovoza 1991. stradalo je pročelje i krovnište na dijelu dvorca, drugi dio dvorca je uništila avionska bomba. Razaranje dvorca nastavljeno je tijekom rujna; pri jednom napadu došlo je do požara i uništenja dvorca.

Najveće su štete pretrpjele muzejske zgrade. Najteže je stradalo sjeverno pročelje glavne zgrade dvorca koje je višekratno izravno pogođeno granatama i južno pročelje susjednoga paviljona koje je bilo gotovo sasvim srušeno.

Bogata unutrašnja oprema, mramorni kamini, štukature na svodovima i stropovima, kameni dovratnici i popločenja uništeni su ili oštećeni projektilima i požarima. Djelomično su tek očuvane neke prostorije u prizemlju i jedna velika dvorana.

Muzejski djelatnici su otišli u progonstvo 1991. godine. **Na Ovčari je ubijen prof. Stjepan Petrović, kustos i voditelj Zbirke Bauer.**

Nakon okupacije Vukovara beogradska je televizija objavila da je otpočelo odnošenje muzejskog materijala, što je inače u suprotnosti s Haškom konvencijom o oružanim sukobima. Štoviše, dio se eksponata 1992. pojavio na izložbi u Jugoslavenskom kulturnom centru u Parizu pod nazivom: *Vukovar 1991. – genocid nad kulturnom baštinom srpskoga*

naroda koja je nakon prosvjeda vrlo brzo zatvorena. Istodobno se doznalo da je okupator pronašao dio muzejske građe koji je bio pohranjen u podrumu Franjevačkog samostana u Vukovaru.

Ipak uz pomoć ICOM-a (dokumentacijskog centra UNESCO-a u Parizu) i Vijeća Europe na čelu s Hansom Christophom von Imhoffom utvrdilo se da se dio zbirke s inventarskim knjigama čuva u Novom Sadu (Gradski i Vojvođanski muzej te Arhiv Vojvodine), manji dio u Beogradu (Etnografski muzej), ali i u Dalju (Eparhija).

Nakon dugogodišnjega truda i diplomatskih aktivnosti Ministarstva kulture RH i posebnoga Povjerenstva za povrat kulturnih dobara na čelu s mr. sc. Brankom Šulc, vraćen je (13. prosinca 2001.) veći dio odnesene muzejske građe. Dio je nepovratno uništen, a dio je završio u privatnim zbirkama. Iz Zbirke Bauer nedostaje tristotinjak umjetnina, posebno vrijednih skulptura koje su vjerojatno otuđene ili uništene i prije prebacivanja u Srbiju.

Crkva i Franjevački samostan sv. Filipa i Jakova

Franjevački samostan s crkvom sv. Filipa i Jakova bio je najstariji očuvani barokni spomenik i uopće najstarija vukovarska građevina. Teško su oštećeni tijekom Domovinskoga rata, devastirani i opljačkani. Franjevci su bili prognani. Kompleks je danas obnovljen i registriran kao spomenik kulture A kategorije.

Kuća Ružička

Prvi hrvatski nobelovac Lavoslav (Leopold) Ružička rodio se u obrtničkoj obitelji u Vukovaru 13. rujna 1887. godine. Tijekom srbijanske agresije na Vukovar rodna kuća nobelovca Lavoslava Ružičke je srušena. Obnovljena je i u njoj se danas nalazi Kongresni centar.

Radnički dom (Grand hotel)

Radnički dom, poznat i pod nazivom Grand hotel, najpoznatije je djelo monumentalne historicističke arhitekture. Zgradu je gradio veleposjednik Paunović za hotel, prema projektu poznatog arhitekta Vladimira Nikolića, od 1895. do 1897. Grand hotel je uz ugostiteljske sadržaje imao i kazališnu dvoranu. Hotel je davan u zakup, a 1918. prodan je novom vlasniku, Miši Gotfridu. U to vrijeme u Vukovaru je naglo jačao radnički pokret i radnici su željeli izgraditi radnički dom. Kako je Grand hotel 1919. ponovno ponuđen na prodaju, radnici osnivaju zadругu Radnički dom i prodajom zadružnih udjela prikupljaju sredstva, kupuju Grand hotel i pretvaraju ga u Radnički dom. U njemu je 1920. godine održan II. Kongres KPJ.

Zgrada Zbirke Bauer

Zgrada Zbirke Bauer (negdašnji SDK) potpuno je srušena sa zemljom.

Znamenite građevine:

Palača Županije Srijemske

Građena je od 1771. do 1777. godine u stilu klasicizirajućeg kasnog baroka, s otmjenim plastičnim dekoracijama na pročeljima. Usred pravilnoga visokog timpanona nalazi se grb Srijemske županije koji je Gradu dodijelila carica Marija Terezija 1747.godine. Zgrada je povezana s palačom nekadašnje Kotarske oblasti (1889.–1902.), a u dvorištu je bila i kasnobarokna osuđenička kapelica u kojoj su nekada ispovijedali osuđenike na smrt. Kompleks je registriran kao spomenik kulture A kategorije te je obnovljen u povijesnom izgledu, a donator obnove je Splitsko-dalmatinska županija.

Stari vodotoranj

Izgrađen je 1913. na mjestu nekadašnje tržnice i jedan je od najstarijih takvih objekata u Hrvatskoj. Ing. J. Funtak i Karlovsky izveli su gradnju prema nacrtu J. Banheyera. Ispod vodotornja nalazi se bušeni zdenac i podzemna vodosprema, a na vrhu je još jedan rezervoar. Stari vodotoranj jedan je od najeksponiranijih motiva starog Vukovara. Danas zauzima središnje mjesto na glavnom trgu ispred hotela Dunav i Gradske uprave.

Zgrada diližansne pošte

Zgrada je nastala u drugoj polovici 18. st. ističući se elegancijom duge kolonade stupova. U toj je zgradi bio Gradski muzej Vukovar, a nakon preseljenja zavičajnih zbirki u dvorac Eltz tu su sve do 1990. djelovale Zbirka Bauer i Galerija umjetnina. Tijekom Domovinskoga rata zgrada je pretrpjela znatna oštećenja. Danas obnovljena, ponovno je zablistala nekadašnjom ljepotom.

Zgrada Magistrata

Zgrada je izgrađena za potrebe vođenja gradske samouprave, građena je u stilu kasne klasicističke arhitekture. U timpanonu je upisana godina nastanka MDCCCXVIII (1818.) DOMUS OPPIDANA. Fasada je razigrana kapitelima i pilastrima. U prizemlju su ispod katnih prozora lučni otvori.

Prije Domovinskoga rata 1991. godine ovdje je bio smješten Hrvatski radio Vukovar, koji se i danas nalazi ovdje. Za vrijeme rata iz ove zgrade dopirao je hrabri glas Siniše Glavaševića, novinara i urednika Hrvatskoga radija Vukovar, koji je uporno, do posljednjeg dana, slao iznimno potresna i realna izvješća iz grada koji je tada bio pod opsadom.

Crkva sv. Nikolaja

Parohijska pravoslavna crkva sv. Nikolaja izgrađena je u periodu od 1733. do 1737. s elementima provincijskoga pučkog baroka. Ikonostas je postavljen 1757., a rezbarije je izveo osječki kipar Firtler. Crkva je dograđivana i preuređivana u više navrata za potrebe dodatne kapele sv. Velikomučniku Georgiju, proširenog kora za srpsko pjevačko društvo Javor i sl. Posljednja značajna preinaka datira iz 1935. godine. U tornju do kora nalazi se prostorija u kojoj se čuvaju crkvene knjige i stari uredski spisi od 1732. godine nadalje.

Centralna ljekarna Kirchbaum

Izgrađena je 1909. godine u duhu kasnog historicizma s naglašenim secesijskim detaljima. Na kutnom dijelu nalazila se najstarija vukovarska ljekarna koju je još od 1787. godine na nekoliko različitih lokacija vodila obitelj Kirchbaum.

Kapela sv. Roka

Smještena je u Županijskoj ulici, glavnoj ulici novoga Vukovara. Kapela je skladno uklopljena u dvorski kompleks Eltz, iako je nastala devet godina prije Dvorca i nije njegov sastavni dio. Građena je donacijom Antuna Pöhra de Rosenthala 1740. kao zavjetna (kužna) kapela i ujedno kao filijalna crkva za njemačke naseljenike u tom dijelu grada. Isticala se slikom sv. Roka, sv. Sebastijana i sv. Rozalije, zaštitnika od kuge, koja se nalazila na oltaru. Kapela je bila teško oštećena. Šibensko-kninska županija je bila donator obnove kapele.

Bećarski križ

Najstarije i najveće vukovarsko ulično raspelo dalo je naziv cijelom dijelu starog grada – Kod bećarskog križa. Raspelo je podignuto 1805. godine kao prvi kameni javni križ u gradu (stariji, iz 18.st., bili su drveni). Još krajem 19. st. oko raspela je stajala kovana željezna ograda unutar koje su rasla patuljasta stabla. Svojim mjerilom i rustikalnom zanatskom obradom Bećarski se križ doimao kao element pučke javne plastike, iako njegove klasne profilacije i uresi nose jasan klasicistički kod. Lokalne srpske vlasti srušile su raspelo 1996. godine. Kasnije je obnovljen.

Hrvatski dom Vukovar (Gradsko kazalište)

Gradnja Hrvatskoga doma završena je 1922. godine. Zgrada je građena prema projektu poznatog arhitekta A. Feudenreicha, a locirana je na obali Dunava, u neposrednoj blizini Dvorca Eltz.

Gimnazija

Mala je realka sa četiri razreda i 46 učenika-dječaka, u Vukovaru počela raditi davne 1891.godine i to u prostorijama općinske gostionice „Kod zvijezde“. Tri godine kasnije izgrađena je velika, reprezentativna, školska jednokatnica iza katoličke (franjevačke) crkve, na uzvišenom položaju odakle se pružao prekrasan pogled na Dunav i sam grad. 1895. godine mala realka postaje realna gimnazija i djevojčice dobivaju pravo upisa.... (Sanja Pavlović Šijanović).

Zgrada gimnazije u potpunosti je uništena tijekom agresije na Vukovar; obnovljena je 2000. godine.

Izvori:

Mateo Žanić, Krešimir Kufrin, Dražen Živić, *Kultura i sjećanje na rat: Vukovarska bitka i njezini društveni odjeci*: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Područni centar Vukovar, Vukovar.

6.2. Srpsko-crnogorski kulturocid i urbicid u Dubrovnik 1991.

Tijekom agresije na Republiku Hrvatsku (1991. – 1995.) Dubrovnik je gađan tisućama projektila različitih kalibara. Gađana je povijesna jezgra grada, spomenička cjelina svjetskog značaja koja je bila pod zaštitom UNESCO-a temeljem Konvencije o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine (*The World Heritage Convention*) iz 1972. godine. Na gradskim zidinama viorila se zastava Ujedinjenih naroda (UNESCO-a) ali to za barbare (Srbe i Crnogorce) nije imalo nikakvog značenja. Povijesna jezgra Dubrovnika bila je, također, pod zaštitom Konvencije za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba (tzv. *Haške konvencije*) iz 1954. godine.

Barbari koji su razarali Dubrovnik, pod zaštitom UNESCO-a su poručili: “*Napravit ćemo mi i ljepši i stariji Dubrovnik.*”

Na području Dubrovačko-neretvanske županije stradalo je 7.771 objekata. Prema kategoriji štete najviše je oštećeno objekata I. kategorije (2.312) i to na području Dubrovnika (područje Ploča, Pila, Grada, Gruža, Lapada, Montovjerne, Župe dubrovačke, Mokošice), Stona, Cavtata, Slanog, Čilipa i drugdje. Agresor je, također, gađao i uništavao otok Lokrum, uvalu Prapratno, smrekina stabla u Platu, Arboretum Trsteno itd.

Na dubrovačkom području je najviše oštećeno objekata N - kategorije (nekategorizirani objekti), ukupno 499; u kategoriji A (nacionalni i svjetski značaj) oštećeno je ukupno 68 objekata; u kategoriji B (regionalni značaj) oštećeno ih je ukupno 23, dok je objekata lokalnog značaja (C) oštećeno ukupno 11.

Uništene su tvornice TUP (Tvornica ugljenografitnih proizvoda), Radeljević, Tvornica “Jadranka”, Pekara “Orlando”; u Župi Tvornica kože; u Banićima, Agrokoka; u Stonu, Solana i proizvodnja kamenica; u Konavlima, Konavalske mljekare, itd.

Stupanj oštećenja pojedinačnih spomenika kulture: lakše oštećeno 148, teže oštećeno 232, teško oštećeno 91, razoreno 14, nedostaju podatci o 66 objekata. Ukupno je oštećen/uništen 551 pojedinačni spomenik kulture.

Razorena/oštećena je 51 povijesna cjelina: razoreno 10, spaljeno 11, djelomično razoreno 11, oštećeno 20, nadostaju podatci o opsegu štete za 3 objekta.

U staroj gradskoj jezgri, unutar gradskih zidina nalaze se 824 objekta građena od kamena. U sjevernom dijelu staroga grada od ukupno 337 objekata oštećeno je 243 ili 69,4%, a u južnom je od ukupno 487 objekata oštećeno 227 objekata ili 46,6%. Teško je oštećeno 30% građevinskog fonda povijesne jezgre Dubrovnika, a 10% potpuno je uništeno u požarima prouzrokovanim zapaljivim projektilima. Oštećena su 382 stambena, 19 sakralnih i desetak javnih objekata, a s krovovima ukupno 594 objekta (ukupne površine 192 338 m²). Na pročeljima zgrada i na popločenju trgova i ulica evidentirano je 314 izravnih pogodaka.

U gradu nije bilo vojnih objekata niti vojske od 1971. godine!

Stara gradska jezgra bombardirana je više puta: 23. i 24. listopada 1991., zatim tijekom napada od 8. do 13. studenoga i tijekom najžešćega napada na grad 6. prosinca 1991. godine.

Tijekom bombardiranja oštećeni su ili uništeni objekti:

Sakralni objekti

Unutar stare gradske jezgre oštećeni su sljedeći sakralni objekti: Franjevački samostan, Dominikanski samostan, crkva sv. Vlaha, crkva Sigurata, Katedrala Uznesenja Marijina, nekadašnji samostan sv. Klare, samostan sv. Marije s crkvom, crkva sv. Josipa, Sinagoga, crkva sv. Spasa, crkva sv. Roka, pravoslavna crkva sv. Blagovijesti i kapela palače Đorđić – Maineri.

Franjevački samostan Male braće

Franjevački samostan „Male braće“ razaran je u studenome i prosincu 1991. godine te od kraja svibnja do kraja lipnja 1992. godine. Teška razaranja doživio je klaustar samostana iz 14. stoljeća, sveukupno 51 pogodak.

Višekratnim pogocima projektila na Stradunu gelerima je teže oštećena skulptura sv. Ivana Krstitelja unatoč preventivnoj zaštiti. Lijeva je ruka u laktu bila odlomljena i pohranjena u samostanu, dok su se manja oštećenja nalazila na dekorativnoj i profiliranoj plastici oba portala. Eksplozijom projektila u neposrednoj blizini kapele teško je oštećeno šest vitraja. Eksplozijom projektila u neposrednoj blizini stupova malog klaustra gelerima su lakše oštećeni reljefi lavlje glave i florealne dekoracije na dvije strane baze jednog stuba, dok su se manja oštećenja nalazila na stupovima odrine.

Višekratnim eksplozijama projektila u gornjem vrtu više je stupova (dva veća i pet manjih stupova) odrine lakše oštećeno (prelomljeno ili prevrnuto).

Eksplozijom projektila u neposrednoj blizini sunčane ure na pet je mjesta lakše bila oštećena žbuka.

Crkva sv. Vlaha

U ratu od 1991. do 1992. godine crkva je pogođena s pet direktnih pogodaka. Stradalo je pročelje, stubište s balustradom, ulazni portal, vitraji i krov. Krov crkve pogođen je u dva navrata, u studenom 1991. godine i 6. prosinca 1991. godine kada je grad gorio u plamenu. Tad

je glavno pročelje pogođeno trima projektilima, a nekoliko indirektnih pogodaka ispred i sa strane crkve nanijelo je znatna oštećenja. Oštećena je kamena plastika, skulpture na vanjskim ploham zidova te kapiteli nad pilastrima. Eksplozijom projektila neposredno uz crkvu bilo je oštećeno deset vitraja.

Stambeni objekti

Najteže je oštećeno devet zgrada pogođenih zapaljivim projektilima. Od njih su u pravilu ostali nagorjeli vanjski zidovi u cijeloj visini, te stubišta i poneki nosivi zid u prizemlju. Uništeni su izvorni dijelovi interijera, štuko ukrasi, oprema. Krovišta su izgorjela.

U povijesnoj jezgri grada izgorjelo je više građevina, među njima sedam baroknih palača sagrađenih nakon potresa 1667. godine: barokna palača u Ulici od Sigurate 1, palača Klačić u Ulici od Sigurate 2, palača Sorkočević u Ulici Miha Pracata 6, palača Martinušić u Ulici Sv. Josipa 1, barokna palača u Ulici od Puča 11, palača Đurđević - Maineri u Širokoj ulici 5 i barokna palača u Ulici od Puča 16.

Palača u Ulici od Sigurate 1 (Palača festivala)

U napadu na Dubrovnik 6. prosinca 1991. godine uništena je barokna palača u požaru koji je u cijelosti uništio unutrašnjost palače. Ostala je samo ljuštura i dio unutrašnjih zidova prizemlja.

Velika Onofrijeva fontana

Velika Onofrijeva fontana je tijekom Domovinskoga rata izravno pogođena minobacačkim granatama te mnogobrojnim krhotinama projektila koji su padali po Stradunu. Oštećen je konstruktivan dio, a teža oštećenja su bila na kamenoj plastici pročelja i bazi fontane. Otvorena je rupa u kupoli promjera oko 1,20 m nastala od dva direktna pogotka topničkim projektilom u zoni kupole fontane na sjeveroistočnom kutu. Teško je oštećena i dijelom uništena zidna struktura kupole zidana opekom.

Mala Amerlingova fontana

Izravno je pogođena dva puta, 29. svibnja i 19. lipnja 1992. godine, te je pretrpjela teška oštećenja. Pogotkom u neposrednoj blizini fontane, krhotinama granate i detonacijom odlomljeno je oko 50% bazena fontane, oštećena je plastika baze i valjkastog stupa te akroterij fontane. Najoštećeniji dio Amerlingove fontane bio je školjkasti bazen.

Stradun (Placa)

Stradun je glavna ulica starog grada Dubrovnika, omeđena zgradama, trgovima i fontanama. Tijekom Domovinskoga rata oštećena je kamena struktura pločnika. Pločnik ulice Straduna oštećen je s 46 izravnih pogodaka, od toga 6 pogodaka velikoga kalibra. Od pogodaka su nastale rupe u pločniku promjera između 80 i 150 cm i dubine između 2 i 70 cm. Ispred zapadnog podesta crkve Sv. Vlaha nalazila se najveća rupa u pločniku promjera oko 1,5 m. U većoj mjeri kamen je bio oštećen krhotinama granata, a na mjestima udara je bio u potpunosti razlomljen. Dijelovi pločnika oštećeni su i strukturalno i površinski, dok je dio bio oštećen samo u površinskom dijelu. Projektili su oštetili i objekte u neposrednoj blizini. Oštećen je kamen na pročeljima objekata i to na više mjesta, prozori na katu i fino klesani okviri vrata „na koljeno“ u prizemnom dijelu. Na mjestima su rastreseni nosivi glavni zidovi te evidentirane pukotine širine od 1 do 4 cm.

Kamena plastika

Tijekom ratnih razaranja izravnim i neizravnim pogocima projektila u Dubrovniku teško su oštećena kamena pročelja zgrada, fontane i kameni pločnici ulica i stubišta.

Krovovi

U arhitektonskom i urbanom shvaćanju povijesne jezgre Dubrovnika priznata je važnost krovova. Krovove se smatra i petom fasadom zgrada. Unutar zidina grada Dubrovnika izravno je projektilima i gelerima pogodeno oko 80% površine krovova. Štete nastale raspršivanjem gelera i eksplozijama projektila dovele su do rupa od oko 1 m², ponegdje do pucanja krovne konstrukcije, loma kamenih oluka i rušenja stropova.

Oštećeno je 40.693 m² krovništva, od čega je 8.138 m² bilo potrebno nadomjestiti. Izravne udarce zadobilo je 12.165 m² krovova.

Pogođeni su tvrđava Minčeta, tvrđava Sv. Ivan, gradske zidine, stara gradska luka, Katedrala, Knežev dvor, Muzej Rupe, Jezuitska crkva, crkva Sv. Jakova u Višnjici, zavjetna crkva Sv. Spasa iz 1521., crkva Sv. Ilara na Boninovu, benediktinski samostan Sv. Jakova, Samostan sv. Klare, crkva sv. Josipa, Palača „Sponza“, Osnovna škola „Centar“, Arsenal, Mali arsenal, kameni most na Pilama, valobran Kaše, ribarnica, gradski toranj, muzička škola i stara gradska luka, dominikanski samostan Sv. Križa iz 1437. u Gružu, uništeno je stotinjak plovila u Gruškom zaljevu.

Stradali su i hoteli; gotovo ni jedan hotel nije pošteđen, a mnogi su zapaljeni i onеспособljeni za daljnji život izbjeglica (u Dubrovniku je bilo više od 44.000 prognanika). Pogođeni su i hoteli „Dubrovnik palace“, »Excelsior«, »Argentina«, »Tirena«, „Belvedere“, „Libertas“, Hotel „Imperijal“ je gorio nakon što je bio pogodjen, pogodena je Atlasova zgrada na Pilama. Razaranja su doživjeli i Sustjepan, Rožat, Stara i Nova Mokošica. Gađana je i bolnica. Otok Lokrum je gađan s topovnjače.

Grad je bio u komunikacijskoj blokadi bez električne energije i vode.

Srpsko-crnogorsko uništavanje grada Dubrovnika teški je vandalizam. Nakon uništavanja grada tijekom Domovinskoga rata Dubrovnik je bio uvršten na Popis ugrožene svjetske baštine UNESCO-a od 1991. do 1998. godine.

Izvori

Izvešća Zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode u Dubrovniku, Dokumentacija Zavoda za obnovu Dubrovnika i Društva prijatelja dubrovačkih starina, Izvešće o ratnim štetama u zaštićenoj povijesnoj cjelini Dubrovnika, Rebeka Mesarić Žabčić, Anja Vijatović (diplomski rad), svjedočanstva Petra Krste, Slobodana Langa...

7. Urbicid (razaranje gradova, uništavanje stanova i kuća)

Tijekom srpske agresija na Republiku Hrvatsku oštećeno je i uništeno 183.526 stambenih zgrada. Uništeno je 25% hrvatskoga gospodarstva: odašiljači veza, energetska postrojenja te hrvatski turizam.

Tijekom 1991. stradalo je 590 naselja u 57 općina, od kojih je 35 do temelja uništeno, dok su 34 pretrpjela teška oštećenja (među njima su veći gradovi kao Vukovar, Vinkovci, Osijek, Pakrac, Gospić, Dubrovnik, Karlovac i dr.). Počinjena šteta te godine procijenjena je na oko 3,2 milijarde američkih dolara.

Od općina koje nisu okupirane najviše stanova je stradalo u općinama Osijek (20.500 ili oko 34 % stambenoga fonda), Vinkovci (12.980 ili oko 41 %), Pakrac (8.100 ili oko 76%), Slavonski Brod (7.475 ili oko 21%), Karlovac (6.633 ili oko 22%), Nova Gradiška (6.624 ili oko 33 %), Valpovo (5.775 ili oko 49%), Novska (2.984 ili oko 35 %), Gospić (više od 70% stambenog fonda)...

U okupiranim općinama najviše stanova uništeno je u: Vukovaru (22.590 ili oko 91%), Slunju (5.620 ili 84%), Kostajnici (4.590 ili oko 85%), Petrinji (7.083 ili 58%), Glini (4.518 ili oko 58%), Drnišu (5.016 ili oko 53%) i drugim mjestima. (M. Pavković)

“Uz ljudske gubitke Vukovar je pretrpio i osobito teške materijalne ratne posljedice na ekonomskoj, prometnoj i komunalnoj infrastrukturi, kao i na povijesnoj, sakralnoj i kulturnoj baštini, koja je posve razorena i otuđena. Posebno su teško stradale najvažnije urbane dominante Vukovara, ujedno simboli hrvatskoga identiteta grada (dvorac Eltz, franjevački samostan, barokna crkva Sv. Filipa i Jakova, Palača Srijem, Palača Kotarskog suda i dr.) (Karač, 2004). Prema Izvješću Državne komisije za popis i procjenu ratne štete iz 1999., za područje Grada Vukovara (naselja Vukovar, Sotin, Lipovača i Grabovo) procijenjena je ukupna izravna ratna šteta od 9,5 milijardi kuna, od kojih se 4,6 milijardi kuna odnosi na gospodarstvo, 2,3 milijarde na infrastrukturu te 2,6 milijardi na privatnu imovinu. U vojnim djelovanjima uništene su 8272 obiteljske kuće i 552 višestambena objekta, s 5580 stanova, tako da su uništene ili teško oštećene ukupno 13.852 stambene jedinice, što je približno 90% prijeratnoga stambenog fonda u Gradu Vukovaru “(Živić, 2012).

U odnosu na evidentirani broj stambenih jedinica prije rata, tijekom agresije uništeno je ili oštećeno više od 90% stambenih objekata. Njih 75% svrstano je u 4., 5. i 6. kategoriju oštećenja, što znači da se i poslijeratna obnova odvijala "od temelja". Navedeni brojevi indikatori jasno pokazuju da je, osim kulturocida, nad Vukovarom počinjen i urbicid golemih razmjera.” (Živić, 2012).

Dragan Popović: Vukovar – nekažnjivost urbicida (23. 11. 2009.)

“Tokom opsade, grad je sistematski i neselektivno granatiran. Poginulo je oko hiljadu civila, ranjeno više od 2.500, dok je oko 5.000 ljudi odvedeno u zatvore i logore u Srbiji. Svi stanovnici Vukovara nesrpske nacionalnosti proterani su nakon pada grada 18. novembra 1991. godine.”

“Ni Haški sud, niti Veće za ratne zločine Republike Srbije nisu doneli presudu za rušenje Vukovara. U Statutu MKSJ regulisano je krivično delo kršenja zakona ili običaja ratovanja koje uključuje i bezobzirno razaranje gradova, naselja ili sela, ili pustošenje koje nije opravdano vojnom nuždom (član 3. statuta).”

“Neselektivno bombardovanje Vukovara dovelo je do uništenja tri četvrtine svih objekata u gradu. Uništene su škole, bolnice, crkve, zgrade javnih ustanova, fabrike, srednjovekovni dvorac... Takav stepen razaranja nije zabeležen ni u jednom drugom gradu u bivšoj SFRJ i postao je simbol za divljačko uništavanje gradova u ratu. Nakon Vukovara mnoga druga mesta bila su sistematski rušena i razarana.” (Inicijativa mladih za ljudska prava)

Ratna šteta

Ukupna ratna šteta u Republici Hrvatskoj od 1991. do 2004. iznosi oko 142 milijarde dolara: izravna ratna šteta 56,5, a neizravna oko 85,5 milijardi dolara (1998. odnos valuta bio je 1 dolar = 6,36 kn).

Za izračun ukupne ratne štete koju je Hrvatska pretrpjela u Domovinskom ratu, važan je podatak da je u ratnim razaranjima u Republici Hrvatskoj uništeno ili oštećeno (ovisno o popisu):

- *195.000 do 217.009 stambenih jedinica (najvećim dijelom u napadima srpskih snaga 1991.),*
- *oko 120 gospodarskih objekata*
- *2.423 spomenika kulture (od toga je 495 sakralnih objekata /uglavnom katoličke crkve/ na područjima koja su okupirali Srbi).*
- *U prvoj godini rata stradalo je 590 naselja u 57 općina u Hrvatskoj od kojih je 35 do temelja uništeno, a 34 su pretrpjela teška oštećenja.*

Na kraju dvadesetoga stoljeća izvršeni su strašni zločini nad Hrvatima za koje naredbodavci nisu odgovarali jer to nije dopustila međunarodna politika.

Razaranje Bjelovara

Srbočetnici, pripadnici Jugoslavenske narodne armije, počinili su strašan zločin 29. rujna 1991. godine. Tog dana je oficir JNA digao u zrak dio vojnoga skladišta na Barutani i ubio 11 hrvatskih branitelja te ranio 17 pripadnika Zbora narodne garde. Grad je tog dana bio granatiran iz vojara JNA pa je poginulo 5 civila, a u bolnicu je primljeno 100 ranjenika. Tijekom granatiranja grada uništeno je ili oštećeno 437 stambenih zgrada u gradu i okolnim mjestima, 513 stanova te 169 gospodarskih zgrada. Stradalo je 25 javnih institucija i poduzeća, a među njima najviše su stradali Policijska uprava Bjelovar, Hrvatska pošta i telekomunikacija te silos Prerade.

Izvori:

- ŽIVIĆ, Dražen (2008) Posljedice srbijanske agresije kao odrednica poslijeratne obnove i razvitka Vukovara. Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Centar Vukovar, Vukovar UDK: 338.246.88(497.5 Vukovar)"200" DRU[. ISTRA@. ZAGREB GOD. 17 (2008), BR. 1-2 (93-94), STR. 27-50
- Mateo Žanić, Krešimir Kufrin, Dražen Živić. **Kultura i sjećanje na rat: Vukovarska bitka i njezini društveni odjeci** *Institut društvenih znanosti Ivo Pilar*, DOI: 10.11567/met.32.2.4, UDK: 55.01(497.544Vukovar):316.7 ; 355.1-058.65(497.544Vukovar):791.62
- Šulc, B. (1994), Razorena spomenička baština i opljačkana kulturna dobra. U: I. Karaman (ur.), *Vukovar – vjekovni hrvatski grad na Dunavu* (str. 461– 482), Koprivnica: Nakladna kuća "Dr. Feletar".
- Dragan Popović Vukovar – nekažnjivost urbicida (23. 11. 2009.)

8. Razorene i oštećene bolnice tijekom Domovinskoga rata

Srbi su tijekom agresije na Republiku Hrvatsku gađali 17 hrvatskih bolnica; 13 su znatno oštetili, a 4 su potpuno uništili. Suprotno međunarodnim konvencijama, suprotno Ženevskoj konvenciji u srpsko-crnogorskoj agresiji na Hrvatsku bolnice su bile vojni cilj pa su kao takve gađane (iz vojnih aviona, topovskim projektilima, tenkovskim projektilima, minobacačkim granatama, iz pješačkog naoružanja) i rušene.

Oštećene bolnice u:

1. Vukovaru
2. Vinkovcima
3. Pakracu
4. Gospiću
5. Slavanskom Brodu
6. Osijeku
7. Zadru
8. Daruvaru
9. Lipiku
10. Novoj Gradiški
11. Sisku
12. Karlovcu
13. Šibeniku
14. Dubrovniku
15. Varaždinu
16. Bjelovaru
17. Dječja bolnica u Zagrebu.

Civilne i vojne bolnice Ženevskom su konvencijom i Protokolom zaštićene. To znači da su objekti i osoblje bolnica zaštićeni (liječnici, medicinske sestre i tehničari, pomoćno osoblje, administrativno i drugo osoblje koje radi u zdravstvenoj ustanovi, kao i pacijenti bolnice-zdravstvene ustanove). Bolnice moraju imati vidljivu oznaku crvenoga križa ili crvenoga polumjeseca (članak 15.).

JNA i paravojne srpske postrojbe pod kontrolom JNA nisu poštivale Ženevsku konvenciju iz 1949. godine ni Protokol iz 1977. o zaštiti bolnica već su ih uništavale (bolnice, domove zdravlja, samostalne ordinacije, pričuvene bolnice). Jugoslavija je bila potpisnica Ženevske konvencije iz 1949. godine te Protokola iz 1977. godine, ali ih nije poštivala.

Za bolnice koje se nađu u ratnom okruženju predviđen je postupak neutralizacije cijelog objekta i zone u kojoj se nalazi. U Četvrtoj ženevskoj konvenciji precizno je definirano da se neutralizirane zone kontroliraju pomoću međunarodnih humanitarnih organizacija, koje preuzimaju upravljanje bolnicom s ciljem zaštite ranjenih i bolesnih osoba, kako boraca tako i civila.

Na samom početku otvorene srbijanske agresije (ožujak/travanj 1991.) sve hrvatske bolnice bile su označene jasno vidljivim crvenim križem. Nažalost, agresoru je crveni križ bio pokazatelj gdje će baciti svoj smrtonosni teret. Bolnice su gađane iz svih raspoloživih oruđa i oružja. Agresor je uništavanjem bolnica htio potaknuti iseljavanje iz određenih područja te stvoriti psihološki pritisak na branitelje i civile. Hrvatsko ministarstvo zdravstva i Hrvatski ratni sanitet napravili su organizaciju zbrinjavanja ranjenika i civila na prvoj crti bojišnice te u pozadini. Mnoge bolnice na prvoj crti bojišnice nastavile su raditi u podrumskim prostorijama.

Slijedi kratki prikaz rušenja hrvatskih bolnica tijekom srbijanske agresije na Republiku Hrvatsku.

Bolnica u Vukovaru

Bolnica je bila omiljena meta agresora i tijekom opsade su je stalno granatirali, bombardirali i napadali snajperskom vatrom. Unatoč jasno vidljivim oznakama Crvenoga križa na krovu i u dvorištu, na vukovarsku je bolnicu tijekom opsade grada prosječno padalo oko 70 do 80 granata dnevno; katkad je na bolnicu i njezinu bližu okolicu u jednom danu palo i više od 700 granata. Zbog neprestanih napada topništva JNA i srpskih paravojnih postrojbi, bolnički odjeli se nakon 25. kolovoza 1991. više nisu mogli koristiti za smještaj bolesnika. Život i rad u bolnici od tada se morao premjestiti u suteran i hodnik koji je povezivao staru i novu bolničku zgradu, te u protuatomsko sklonište. Gipsaonica i soba za rentgen u suteranu poslužile su kao operacijske dvorane.

Agresor je svakodnevno gađao bolnicu; dnevno je bolnica primala od 20 do 60 novih ranjenika. Uništena su 4 gornja kata bolnice pa se zbrinjavanje bolesnika i ranjenika obavljalo u prizemlju, podrumu i atomskom sklonište. Bolnica je oskudjevala osobljem (većina Srba je napustila bolnicu), lijekovima, strujom, vodom, sanitetskim materijalom. Osoblje je dalo svoj maksimum zbrinjavajući ranjenike, bolesnike, djecu, novorođenčad. Najmlađi je ranjenik imao šest mjeseci, a najstariji 88 godina, dok je u bolnici tijekom tromjesečne opsade Vukovara rođeno šesnaestoro djece.

- Prve minobacačke granate pale su na bolnicu 6. i 13. kolovoza 1991. godine.
- 25. kolovoza zrakoplovi JNA prvi su put bombardirali bolnicu. Pogođena s 15 avionskih bombi pri čemu je ranjen jedan liječnik. Projektili su razrušili dvije operacijske dvorane na drugome katu vukovarske bolnice, zbog čega su svi pacijenti i osoblje evakuirani u suteran i protuatomsko sklonište, gdje se od tada odvijao rad bolnice.
- 26. kolovoza dvije rakete "zemlja-zemlja" pogodile su vukovarsku bolnicu. Na bolnicu je također pucano iz snajpera.
- 2. listopada na bolnicu je palo 37 granata.
- 5. listopada oko 17 sati iz zrakoplova jugovojske na bolnicu su bačene dvije 250 kg teške avionske bombe – tzv. "krmače". *Zgrada se zatresla, a okviri vrata i prozora su izbijeni. Bolesnici iz prizemlja čupali su infuzije, katetere i iskakali iz kreveta, a*

nepokretni su u strahu pokušavali negdje otpuzati. Prva „krmača“ raznijela je vanjski dio zgrade i drugi kat, a druga je probila krov i sve betonske ploče nove bolničke zgrade (5 ploča!) te pala na krevet u hodnik kod ulaza u atomsko sklonište, točno izmenu nogu pacijenta srpske narodnosti. Od prašine i dima u prvi se tren nije moglo prepoznati da je to bomba, pa je medicinska sestra priskočila krevetu misleći da je pala boca kisika. Krevet je, dakako, uništen, no pacijent je ostao živ i bez novih ozljeda. Bomba je bila bez detonatora, pa nije eksplodirala. Kroz nastalu rupu iz suterena se vidjelo nebo.

- 15. listopada bolnica je pogođena s više od deset projektila; poginuo je jedan vatrogasac i uništena je kotlovnica.
- 23. listopada u napadu koji je trajao od 12 do 17 sati, pogođena je s oko 30 granata velikoga kalibra. Jedna od granata probila je ulaz u sklonište, gdje su bili smješteni ranjenici, trudnice i novoronenčad. Jedna medicinska sestra je teško ranjena; od zadobivenih rana postala je stopostotni invalid. Došlo je do požara koji je ugrozio živote ranjenika i osoblja. Uništene su pomoćne prostorije i skladišta.
- 24. listopada gađana su skloništa i bolnica; (svakih 15 minuta na grad je padala po jedna granata).
- 31. listopada ujutro je bolnica bila raketirana. Pogođena projektilima iz teškoga topništva, s punktova JNA u Vojvodini i iz pravca Šid-Negoslavaca, dio bolnice se urušio. U 13,45 sati zrakoplovi JNA bacili su dvije bombe na bolnicu. Jedna je eksplodirala u zemlji nad skloništem te urušila ulaz u sklonište, pri čemu su beton i ruševine pali na pacijenta koji je teško ozlijeđen, ali je preživio. Druga bomba eksplodirala je pred ulazom u protuatomsko sklonište i u bolničkom dvorištu načinila krater dubok 3 do 4 metra. Toksični plinovi od eksplozije napunili su cijelo sklonište u kojem su, uz najteže ranjenike i bolesnike, ležale trudnice, novoronenčad i djeca. U popodnevним satima granate su u dva navrata prouzročile požar koji je skoro zahvatio bolničku zgradu. Tijekom noći granata je pala pred Hitnu pomoć i zapalila 3 sanitetska vozila, tako da je bolnici preostalo samo jedno, donekle ispravno, sanitetsko vozilo.
- 2. studenoga u poslijepodnevним satima pogođena je kotlovnica bolnice u kojoj je od gelera poginuo njezin radnik, otac četvero djece, a uništene su praonica rublja i kuhinja.
- 4. studenoga na bolnicu je palo više od 90 granata.
- 7. studenoga bolnica je opet pogođena, a dio zgrade urušio se na pacijente, pretežito civile. Novinar Radio Vukovara Siniša Glavašević izvještavao je (za Kroniku dana) : *“U tri protekla dana na bolnicu se sručilo preko tri stotine projektila, uništio kompletan vozni potencijal za prebacivanje ranjenika od fronte do bolnice, onesposobilo još neke operacione sale, itd. “*. Tijekom poslijepodneva u krugu bolnice izbila su dva požara koja su teško ugašena.
- 13. studenoga, između 9 i 16 sati, na krov i zidove bolnice palo je više od 60 projektila. Kuhinja je potpuno urušena, kao i suteran neurologije, pri čemu su dva pacijenta koja su ležala na podu ranjena gelerima od granata.
- 15. studenoga je na krov bolničkoga skloništa palo nekoliko projektila iz haubica.
- 19. studenoga 1991. agresor je okupirao bolnicu u Vukovaru i nije dopustio da osoblje Međunarodnog Crvenog križa preuzme bolnicu kako je bilo dogovoreno 18. studenoga 1991. godine. Agresor nije poštivao Ženevsku konvenciju o zaštiti bolnice tijekom

oružanog sukoba. Iz vukovarske bolnice odvedena je 261 osoba i ubijena na Ovčari. Na Ovčari je nađena masovna grobnica s posmrtnim ostacima 200 osoba. Još se ne zna gdje su posmrtni ostatci 61 osobe.

Tijekom opsade Vukovara više puta je pokušano evakuirati ranjenike. Uspjelo se organizirati samo jedan konvoj; evakuirana su 104 ranjenika. Konvoj je više puta napadnut i ranjene su dvije medicinske sestre. JNA je opkolila Vukovar i nije dopuštala evakuaciju. Međunarodna zajednica nije dopuštala nove konvoje, nisu dopustili da se u Vukovar dovezu lijekovi i medicinski materijal, zabranili su zamjenu medicinskog osoblja novim dragovoljcima itd.

Međunarodna zajednica bila je na strani agresora; predlagala je iseljavanje cjelokupnog civilnog stanovništva, ali nije dala nikakva jamstva da JNA i srpske paravojne postrojbe ne će izvršiti pokolj stanovništva kada iziđe iz podruma, skloništa. Međunarodna zajednica nije reagirala na mnogobrojne apele ravnateljice Medicinskog centra Vukovar, dr. Vesne Bosanac (Ravnateljice ratne bolnice Vukovar). O događajima tijekom agresije i okupacije Vukovara dr. Vesna Bosanac je na sudu u Haagu dala sljedeći iskaz (iz sudskog zapisnika):

„Bivša JNA je u bolnicu ušla 19. studenoga 1991. godine, oko 13.00 sati. Bolnica u Vukovaru je tijekom kolovoza 1991. godine bila pod stalnim granatiranjem. Do 18. studenoga 1991. godine, svakodnevno je na bolnicu i u okolicu padalo 100 – 200 projektila. Radilo se o tenkovskim granatama, avionskim bombama i drugim projektilima. Dnevno je u Bolnicu dovozeno 50–60 ranjenika; najmanji broj je bio 16, a najveći 92 ranjenika. Dana 24. kolovoza 1991. godine bolnica je ostala u okruženju, a od listopada 1991. godine bila je blokirana. Uvjeti rada su bili teški, radilo se bez struje, bez potrebnih medicinskih sredstava. Kirurške ekipe su radile neprestano. Zaliječeni ranjenici smješteni su u Borovo Commerce. U kritično vrijeme u Vukovaru je bilo 15 000 osoba, od toga 1500 djece. U kritično vrijeme bilo je 80% civila u Vukovaru. U Bolnici u Vukovaru zbrinuto je 3520 ranjenika, izvršeno je 2500 operacija. Medicinska pomoć pružena je svima koji su je trebali, bez obzira na nacionalnu, vjersku, etničku pripadnost. U Bolnici u Vukovaru nije bilo aktivnih postrojbi. Policija u Vukovaru, koja je bila smještena u jednom dijelu zgrade, koja je danas zgrada Općinskog i Županijskog suda u Vukovaru, odredila je jedan vod ljudi za čuvanje Bolnice. Taj vod je bio smješten na katu bolnice. Policija je preuzimala oružje osoba koje su bile primljene u bolnicu i isto odlagala u skladište u policiji.“

Mjesto sjećanja – Vukovarska bolnica 1991.

Stalna muzejska izložba Mjesto sjećanja – Vukovarska bolnica 1991. otvorena je 2006. godine u podrumu i protuatomskom skloništu gdje je bila ratna bolnica tijekom agresije na Vukovar. U sobama su bolnički ležajevi na kojima su nekada ležali ranjenici. Tu su i dječji inkubatori koji su spasili 16 beba rođenih tijekom okupacije Vukovara, kao i stari operacijski stol, anesteziološki aparat i monitor. Pored toga su male spreme za sanitetski materijal, lijekove,

posteljini i mala kuhinja, prostor za sterilizaciju instrumenata. U posebnoj prostoriji su spremnici s vodom u koje su sakupljali kišnicu.

Agresori su diljem Hrvatske gađali objekte koji su imali oznaku Crvenoga križa. Na vratima muzeja ratne vukovarske bolnice naslagane su vreće s pijeskom, kao za vrijeme rata. Iznad ulaza je gelerima izbušen veliki znak Crvenog križa.

U stropu jednoga dijela podruma i danas se vidi golema rupa. Tu je upao projektil, tzv. "krmača" (bomba od 250 kg), koji je probio krov i pet etaža bolnice, upao u podrum i pao među noge pacijentu srpske nacionalnosti Petru Vukašinu.

Tijekom opsade grada Vukovara od 25. kolovoza 1991. do 19. studenog 1991. i nakon toga zločinci su ubili 36 djelatnika vukovarske bolnice, 20 djelatnika je ubijeno na Ovčari, 4 se vode kao nestala, a 12 djelatnika je stradalo tijekom i nakon opsade Vukovara.

Bolnica u Osijeku

Prvi napad na bolnicu u Osijeku bio je 27. lipnja 1991. godine. Bio je to prvi napad na jednu bolnicu u Hrvatskoj u Domovinskome ratu.

Najžešći napad na bolnicu uslijedio je polovicom mjeseca rujna (13. – 17. rujna 1991.). Tijekom tri dana bolnica je pogođena s 94 projektila (minobacačke grante, tenkovske granate i rakete iz višecjevnog bacača). Poginula je jedna medicinska sestra, a dvojica doktora i jedan službenik ranjeni su gelerima granata. Izravnim pogotcima razoreni su odjeli pedijatrije, kirurgije, neurologije, ginekologije, interne i radiologije.

Tijekom prva četiri mjeseca agresije na bolnicu, stanicu hitne medicinske pomoći, sanitetska vozila, škole, vrtiće, sakralne objekte, kazališta, Tvrđu, Europsku aveniju, stambene objekte i industrijska postrojenja palo je 350 granata.

Nijedna od organizacija za ljudska prava nije tražila kažnjavanje naredbodavaca i izvršitelja zločina prema civilima pa se može zaključiti da su bili u službi agresora.

Bolnica u Vinkovcima

Vinkovačka bolnica prvi je put gađana 2. rujna 1991. godine; kasnije je gađena skoro svaki dan. Pogođena je s više od 500 projektila, a u dva navrata je raketirana iz zraka. Bolnica je teško oštećena pa je rad nastavljen u podrumskim prostorijama. Uništeno je svih 6 katova bolnice.

Bolnica u Slavskom Brodu

Najteži napadi na Slavonski Brod bili su od ožujka do listopada 1992. godine. Prva granata pogodila je bolnicu 25. ožujka 1992. i ubila dvojicu mladića koji su u bolnicu išli po mladu

majku i njezino novorođenče. Na bolnicu je bilo bačeno 130 teških bombi tzv. „krmača“, 13 raketa tipa „luna“ i preko 50.000 granata ispaljenih iz topova i minobacača. Izravnih pogodaka bilo je preko 300. Tijekom 1992. u Slavonskom Brodu ubijeno je 27-ero djece, a 56 ih je ranjeno.

Bolnica u Sisku

Granate su oštetile ključne odjele bolnice, uključujući hemodijalizu, čekaonice, krov ginekološkog odjela, sve bolničke prozore. Potpuno je uništena ordinacija opće medicine u Komarevu i Sunji, kao i u drugim mjestima.

Bolnica u Gospiću

Bolnica je napadnuta 17. rujna 1991. godine. Tog dana Srbi, djelatnici gospićke bolnice, nisu došli na posao jer su znali da će uslijediti napad na bolnicu. Bolnica je napadnuta iz vojarne koja se nalazila u neposrednoj blizini bolnice u centru grada. Bolnica je pogođena sa šest tenkovskih granata, 30 minobacačkih granata i rafalima iz lakog pješačkog oružja. Potpuno je uništeno nekoliko odjela na prvom i drugom katu, krov bolnice i ambulante za vanjske pacijente.

Bolnica u Pakracu

Pakračka bolnica je bila novija. Sagrađena je nekoliko godina prije rata, ali ju je agresor teško ošteti. Pobunjeni Srbi i JNA su s okolnih brda često gađali bolnicu pješačkim streljivom i minobacačkim granatama. Na bolnicu je palo više stotina granata tijekom agresije.

18. kolovoza 1991. uhićen je dr. Ivan Šreter, zatočen i ubijen. Ne zna se gdje su njegovi posmrtni ostatci.

Tijekom prvog općeg napada na Pakrac, 19. kolovoza 1991., napadnuta je i bolnica. Pobunjenici su oteli ravnatelja bolnice i zatočili ga. Nakon 6 mjeseci zatočeništva ravnatelj bolnice dr. Vladimir Solar je pušten.

Najteži dan za grad Pakrac i za bolnicu bio je 24. kolovoza 1991. kada je na područje Pakraca došao Banjalučki korpus. Bolnica je bila jedna od glavnih meta agresora. Budući da se više nije moglo raditi, 25. kolovoza je započela evakuacija bolesnika i osoblja, premještanje u Kutinu i Lipik (kirurški, interni, porodiljni i dječji odjel).

Međunarodni Crveni križ je htio evakuirati psihijatrijske bolesnike, ali su četnici to onemogućili. Nakon evakuacije bolnice u Pakracu ostalo je još 270 psihijatrijskih bolesnika pretežito srpska nacionalnosti koji je JNA odbila vratiti obiteljima, a nije ih htjela primiti. U noći od 28. na 29. rujan 1991. godine izvršena je evakuacija 270 psihijatrijskih bolesnika i 20 zdravstvenih djelatnika. Branitelji, policajci i medicinsko osoblje ukrkali su bolesnike u 6

autobusa i izvukli ih iz neposredne ratne zone. Tijekom evakuacije stradala je jedna medicinska sestra. Evakuaciju psihijatrijskih bolesnika organizirale su i izvele hrvatske službe. Organizacija je tajno pripremana i izvedena; samo su neki znali za evakuaciju i oni su davali upute drugima. Na taj način izbjegnute su provokacije četnika.

O razaranjima su bili obaviješteni Međunarodni Crveni križ, Svjetska zdravstvena organizacija, dužnosnici UN-a i Europski promatrači, ali ništa nisu poduzeli.

O tom događaju snimljen je i dokumentarni film *“Pouka o čovječnosti”* redatelja Branka Ištvančića i producenta Antuna Ivankovića.

Također su gađane i oštećene bolnice u Zadru, Karlovcu, Daruvaru, Lipiku, Novoj Gradiški, Šibeniku i Dubrovniku. Iz vojarni su gađane bolnice u Varaždinu i Bjelovaru.

Raketiranje Dječje bolnice u Klaićevoj ulici u Zagrebu

Dječja bolnica u Klaićevoj ulici u Zagrebu 3. svibnja 1995. godine izravno je pogođena. Od kasetnih bombi i njihovih projektila “zvončića” tad su ranjene 53 osobe, a jedna je poginula. U gradu Zagrebu ubijeno je 7 osoba i ranjeno njih 205.

Osim bolnica razarani su domovi zdravlja i samostalne ordinacije. Uništeno je više od 700 sanitetskih vozila.

Do danas nije pokrenut niti jedan postupak za razaranje hrvatskih bolnica, ordinacija, domova zdravlja ni u Republici Hrvatskoj niti na međunarodnom sudu.

Izvori:

Hebrang, A. Ratni zločin u našim hrvatskim bolnicama uz šutnju međunarodne zajednice i domaćeg pravosuđa: str. 154–193. u knjizi Andrije Hebranga *Zločini nad civilima u srpsko-crnogorskoj agresiji na Republiku Hrvatsku*, Zagreb – Zadar, 2013.

Švagelj, D., Lacković, Z. Deliberate destruction of the Vinkovci hospital during the war against Croatia. *Croatian Medical Journal*. Sv. 33 (war suppl. 2.), 1992., str. 129–133.

Glavina, H., Tucak, A., Janoši, K. Et al. Deliberate Military destruction of the General Hospital in the city of Osijek. *Croatian Medical Journal*. Sv. 33 (war suppl. 2.), 1992., str. 61–69.

9. Ekocid tijekom Domovinskoga rata

Tijekom srpskočetničke agresija na Republiku Hrvatsku izvršen je ekocid na području Kopačkog rita, Plitvičkih jezera, Logorišta, Arboretuma Trsteno i drugdje.

Ekocid – ekol. potpuno razaranje ekosustava (flore i faune) nekog područja mehaničkim, kemijskim ili biološkim sredstvima. Namjerno uništavanje tijekom rata ili etničkog čišćenja. Ekocid predstavlja čovjekovo namjerno ili nenamjerno zagađivanje i/ili uništavanje zemaljskog okoliša, pri čemu su obuhvaćene, bez razlike, različite biocenoze, a s njim i čovjek uz sve datosti koje su ljudi stvorili svojim radom. Generalizirano uništenje štetno za pogođene, ali bez izravne koristi za počinitelja.

Ekocidom je načinjena golema privredna i ekološka šteta. Onečišćeni su zrak, vodni resursi, tlo, a razoreni su i nacionalni parkovi (Plitvice, Krka, Kopački rit – ornitološki rezervat Europe, Elafitsko otočje oko Dubrovnika, dobrovački Arboretum Trsteno, Velebit, Biokovo, Konavle). Silno je uvećan broj raznovrsnih biotskih uzročnika koji dovode do raznih patoloških promjena u ljudskom organizmu, zoosferi i biosferi uopće.

Vojne aktivnosti dovele su do zagađenja okoliša (tla, zraka, voda i mora), do uništavanja biocenoških sustava. Uništena su sela, naselja, dijelovi gradova, uništena je infrastruktura (prometna, energetska, vodovodna i kanalizacijska). Ratna razaranja dovela su do velikoga broja zapuštenih površina, povećanoga broja nekontroliranih smetišta, uništenja staništa ptica, pojačane disperzije insekata i glodavaca.

Tijekom ratnih operacija došlo je do onečišćenja zraka uporabom vojne tehnike i municije koja je dovela do oslobađanja dušikova oksida, ugljikova dioksida, ugljikovodika, sumpornih oksida, metala. Uništavanja šuma požarima, nekontroliranom sječom i onečišćenjem šumskih površina. Uništavanje tla mehaničkim preoravanjem tla eksplozijama i teškim oklopnim vozilima, ukopavanjem, pravljenjem rovova, miniranjem površina i zagađenjem otpacima (uginulim domaćim životinjama, uništavanjem farmi pilića, svinja, krava), onečišćenje podzemnih voda. Zagađenja mora odbacivanjem vojne tehnike u more, potapanjem plovila, uporaba minskih sredstava, ispuštanjem otpadnih tvari u more, onečišćenje okoliša minama, neeksploziviranih vojnih sredstava, koje su bile zabranjene po međunarodnim propisima.

Uništavanje energetskih objekata (dalekovoda, plinovoda, naftovoda, rafinerije (Sisak), onečišćenje podzemnih tokova (Sava), uništenje industrijskih pogona gnojiva (Kutina), niza energetskih postrojenja (elektrana, brane i hidrocentrale Peruća), toplane, dalekovoda i na vitalnim komunikacijskim sistemima.

Kopački rit

Kopački rit predstavlja značajni ekorezervat Europe s prirodnim mrijestilištima riba, bujne močvarne vegetacije, brojnih ptica močvarica i raznovrsne lovne divljači.

Tijekom Domovinskoga rata dio parka je miniran, a čišćenje parka otežano je jer su mine ukopane u močvarni mulj. U Posebnom zoološkom rezervatu pod minama je oko 3700 ha površine. Njihovo vađenje izuzetno je teško jer se, ukopane u močvarni mulj, dižu i spuštaju sukladno laviranju vodostaja Kopačkog rita tijekom godine ne dopuštajući pristup čovjeku.

Arboretum u Trstenom

Trsteno je u sastavu Dubrovačke Republike od 1399. godine. Dubrovačka vlastela (Gučetić-Gozze, Benešići, Kružići) gradila je svoje ljetnikovce u Trstenom. Ljetnikovci s perivojima postali su osnova na kojoj je 1948. utemeljen Arboretum Trsteno, najstariji botanički vrt u Republici Hrvatskoj.

Projektilima s topovnjača jugo-mornarice i zapaljivim bombama bačenim iz vojnih zrakoplova od 2 na 3. listopada 1991. zapaljen je Arboretum Trsteno, park šuma Osmoliš i prirodne park šume između Trstenoga i Brsečina. U velikom požaru od 2. do 3. listopada 1991. godine izgorjelo je 80% vegetacije Arboretuma Trsteno. Do temelja je izgorio i stari glorijet – paviljon ispred ljetnikovca Gučetić, staklenik i rasadnici Arboretuma Trsteno. Na sreću, ostao je sačuvan najvrijedniji dio Arboretuma: stari goričko-renesansni perivoj Gučetić iz 15. stoljeća sa zbirkom egzotičnog drveća i grmlja, dio vrijednog neoromaničkog parka na Drvarici iz 19./20. stoljeća i ulaz u Arboretum sa starim čempresima uz cestu. Trstenske platane nisu izgorjele.

Osim napada zapaljivim projektilima na Arboretum Trsteno agresor je izazvao požar i na drugim mjestima (3. listopada 1991. godine izazvao je veliki požar na području Konavala, Župe dubrovačke, Brgata, Rijeke dubrovačke, Slanog, Čepikuća.

Izgorjelo je više od 10.000 stabala, od čega oko 8.000 stabala alepskog bora, oko 2.000 stabala čempresa, 100 stabala brucijskog bora, 100 stabala primorskog bora i 100 stabala dalmatinskog crnog bora. Također je izgorjelo 100 maslina, 30 stabala agruma i 20 stabala palme velike žumare. Izgorjelo je više od 200 vrsta mladih egzota starih od 3 do 5 godina.

Pripadnici JNA i četničkih dobrovoljačkih postrojbi okupirali su i opljačkali Trsteno 1991. godine.

Procjena je da će trebati oko 80 godina da se obnove stare prirodne sastojine alepskoga bora i podigne egzote te osnovna vegetacija Arboretuma Trsteno.

Otok Lokrum

Otok Lokrum površine 0,8 km² nalazi se ispred Dubrovnika. Udaljen je svega 700 metara jugoistočno od stare gradske jezgre. Tijekom srpsko-crnogorske agresije na Dubrovnik i dubrovačko primorje gađan je s brodova i tenkova u više navrata tijekom listopada, studenoga i prosinca 1991. godine. U napadima su oštećeni mnogi spomenički objekti: u sjevernom dijelu otoka Lazaret i Fort Royal, na jugoistočnom dijelu otoka u Portoču, Kuća lugara, a u jugozapadnom dijelu Benediktinski samostan, Maksimilijanov ljetnikovac i kapela

Navještenja. Izravnim pogocima uništeno je oko 20% svih biljnih vrsta u botaničkom vrtu na otoku iako je cjelina otoka Lokruma zaštićena kao posebni rezervat šumske vegetacije.

Brana Peruća

Brana Peruća na rijeci Cetini nasuta je brana koja je sagrađena 1958. godine. Nakon završetka radova brana je bila duga 467 metara, visoka 67 metara te je imala volumen od 925.000 m³. Hidroelektrana Peruća bila je važan energetska objekt za proizvodnju električne energije.

Srpske snage su 17. rujna 1991., pod zapovjedništvom Ratka Mladića, okupirale branu Peruća te je minirale (postavili su 30 tona eksploziva). Dolaskom snaga UNPROFOR-a agresor se povukao 10 kilometara od crte razdvajanja. Snage UNPROFOR-a (Kenijski bataljun) su se rasporedile na samoj brani (hidroelektrani). Pri završetku operacije Maslenica (VRO „Gusar“) agresor je potjerao pripadnike UNPROFORA i ponovno zauzeo branu s ciljem rušenja, kao znak odmazde zbog poraza u operaciji Maslenica. U ranim jutarnjim satima 27. siječnja 1993. kenijaska postrojba UNPROFOR-a povukla se u Vrliku, a neprijateljske snage započele su dovlučiti teško topništvo (koje je trebalo biti u skladištima i pod nadzorom UNPROFOR-a) na prostor oko brane.

Srpske paravojne postrojbe protjerale su kenijske snage UNPROFOR-a, zauzele položaje na Alebić kuli te srušile most koji je bio sastavni dio brane. Srpske snage su u 10 sati i petnaest minuta, 27. siječnja 1993., aktivirale eksploziv postavljen u nadzornoj galeriji brane namjeravajući njezinim rušenjem stvoriti veliki vodeni val. Naboji su eksplodirali, ali brana unatoč teškim oštećenjima nije popustila što je spriječilo katastrofu velikih razmjera. Rušenjem brane nastao bi vodeni val kojim bi nizvodno sve bilo potopljeno (460 do 500 milijuna prostornih metara vode i materijala).

Treba spomenuti da je razina vode u jezeru bila niža za 4 metra zahvaljujući britanskom pripadniku UNPROFOR-a Marku Nicholasu Grayu koje je tijekom kolovoza 1992. u dva navrata pustio vodu kroz pomoćne kanala i tako smanjio razinu vode u jezeru.

Agresor je aktivirao eksploziv i teško oštetiio branu nakon čega su hrvatske snage oslobodile branu i započele hitnu sanaciju oštećene brane pa tako spriječile daljnju katastrofu.

Domovinski rat – nedostupnost i socijalna opasnost okoliša

Svaka pojedinačna država, nikad i ni pod kojim okolnostima neće: a) Koristiti protupješačke mine. (*Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-personnel Mines and on Their Destruction, Članak 1 Općenite obveze*)

U ratnim sukobima zaraćene strane služe se miniranjem tla kako bi zaštitile svoje položaje na crtama sukoba, kao i objekte ili područja koja su im od strateške važnosti pa bi u tom smislu miniranje bilo dio ratne strategije. Međutim, postavljanje mina i eksplozivnih sredstava predstavlja posebnu i dugoročnu opasnost za stanovništvo koje je ograničeno ili onemogućeno

u kretanju i obavljanju svakodnevnih aktivnosti i poslova. Sa stanovišta okoliša, miniranje je poseban vid njegove degradacije kojim ostaje nesiguran, neupotrebljiv, ekonomski neiskoristiv, nedostupan i nakon završetka ratnih sukoba. Kada je riječ o ovom načinu utjecaja rata na okoliš za primjer se može uzeti Hrvatska koja spada među deset minama najugroženijih zemalja u svijetu.

Što se tiče stradavanja stanovništva prema podacima *Landmine Monitora* (2007), na temelju izvješća Hrvatskog centra za razminiranje, ukupan broj žrtava od mina i neeksplozivnih ubojitih sredstava u razdoblju od 1991. do 2005. godine u Hrvatskoj se procjenjuje na 1768, od čega je 425 smrtno stradalih, a ostatak su teže i lakše ranjeni. Za ratnih godina, od 1991. do 1995. godine, od mina su nastradale 242 osobe. Međutim, opasnost od ovih sredstava ostaje i nakon završetka ratnih djelovanja pa je tako u mirnodopskom razdoblju od 1996. do 2006. godine bilo ukupno 522 žrtve od kojih 165 sa smrtnim ishodom.

Od mina stradaju i oni kojima je razminiranje posao, pa je tako od 1998. do 2003. godine smrtno stradalo 20 pirotehničara, dok ih je 24 teže, a 4 lakše ranjeno (*Landmine Monitor*, 2004).

Druga strana minske situacije u Hrvatskoj su minski sumnjiva područja, kao minama degradiran, opasan i nedostupan okoliš. Prema podacima *Landmine Monitora* (2005) u travnju 2005. godine Hrvatska je procijenila miniranu i minski sumnjivu površinu na 1174 četvornih kilometara što obuhvaća područje od 121 grada i općine u 12 od ukupno 21 županije. Na minski sumnjivom području živi milijun stanovnika, a procjenjuje se da se na tim terenima još nalaze 157 244 protupješačke mine, 89 043 protuoklopne mine i značajne količine neeksplozivnih ubojitih sredstava. Najveći dio miniranih površina otpada na šume (54 posto), zatim poljoprivredne površine (17 posto), makiju (11 posto), livade i pašnjake (9 posto) te infrastrukturu i kuće s okućnicama (2 posto). Sadašnje stanje, nakon revizija i razminiranja minski sumnjivih površina procjenjuje se na 997 četvornih kilometara.

Minama onečišćen okoliš nedostupan je stanovništvu duže od desetljeća nakon završetka rata, što ilustrira podatak Hrvatskoga centra za razminiranje (2008) da je danas minski sumnjiv prostor u Hrvatskoj obilježen s 14 500 oznaka upozorenja na minsku opasnost. U kontekstu nedostupnosti posebno treba istaknuti prirodnu baštinu, kao nacionalne parkove i parkove prirode. Među takvim miniranim područjima u Hrvatskoj je nacionalni park Kopački rit unutar kojega je minski sumnjivo 37,5 četvornih kilometara, a troškovi razminiranja se procjenjuju na 500 milijuna kuna. Iako mine nisu opasnost za posjetitelje jer se nalaze u posebnom zoološkom rezervatu, onemogućena je opservacija terena i provođenje istraživanja, a velik problem predstavlja zaštita i očuvanje ove zaštićene prirode. Težina situacije pokazala se kada je u miniranom dijelu nacionalnog parka izbio požar koji je zahvatio i uništio velike površine zbog nemogućnosti vatrogasaca da uđu u požarište (Sajler-Garmaz, 2007).

Na koncu treba spomenuti i način vraćanja miniranoga okoliša u funkciju i na uporabu stanovništvu. Odstranjivanje mina je dugotrajan proces kojim okoliš postupno i parcijalno postaje dostupan. Osim što se radi o rizičnom poslu, što potvrđuje navedeni podatak o broju stradalih pirotehničara, razminiranje je izuzetno kompleksan, spor i skup proces. Prema procjenama, za oslobodjenje zemljišta od mina Hrvatskoj će trebati deset godina intenzivnog rada i oko milijardu i 473 milijuna američkih dolara (Mladineo i Knezić, 2003).

Ovaj kratki prikaz pokazuje koji su razmjeri učinjenoga ekocida tijekom srbijanske agresije na Republiku Hrvatsku tijekom Domovinskoga rata.

Minirana područja i stradavanje ljudi od mina

„Prema podacima Landmine Monitora (2005) u travnju 2005. Hrvatska je procijenila miniranu i minski sumnjivu površinu na 1.174 četvornih kilometara što obuhvaća područje od 121 grada i općine u 12 od 21 županije. Na minski sumnjivom području živi milijun stanovnika, a procjenjuje se da se na tim terenima još nalaze 157.244 protupješačke mine, 89.043 protuoklopne mine i značajne količine neeksploziranih ubojitih sredstava. Najveći dio miniranih površina otpada na šume (54%), zatim poljoprivredne površine (17%), makiju (11%), livade i pašnjake (9%) te infrastrukturu i kuće s okućnicama (2%).“

Minska situacija 2017.

„Minski sumnjiva površina (MSP) na prostoru Republike Hrvatske iznosi: 440,60km² kao rezultat aktivnosti humanitarnog razminiranja i općih izvida. Minski sumnjivi prostor obuhvaća 9 županija, 61 grad i općinu koji su zagađeni minama i neeksploziranim ubojnim sredstvima. Pretpostavlja se da je MSP zagađen s cca 42.371 mina.“

„Što se tiče stradavanja stanovništva prema podacima Landmine Monitora (2007), na temelju izvješća Hrvatskog centra za razminiranje, ukupan broj žrtava od mina i neeksploziranih ubojitih sredstava u razdoblju od 1991. do 2005. godine u Hrvatskoj se procjenjuje na 1.768, od čega je 425 smrtno stradalih, a ostatak su teže i lakše ranjeni.“

Izvori

- Mladen Martinis, Bogdan Sekulić i Andrija Želimir Lovrić. Ekocid nad Hrvatskom: Soc. Ekol. Vol. 1 (1992)No. 2 (159–166)
- Petar Durasović. Štete na vegetaciji i obnova vegetacije Arboretuma Trsteno od velikog požara 1991. godine Šumarski list br. 9–10. (1994)
- Sanja Stanić, Anja Kutleša. Rat i okoliš (Polemos 11 (2008) 1:11–31.
- Ervin Nonveiller. Minirana je nasuta brana Peruća, Hrvatsko geotehničko društvo, HDMTT Hrvatsko društvo za mehaniku tla i temeljenje, g. II. Br. 2. svibnja 1993.

10. Rušenje hrvatskih sakralnih objekata tijekom Domovinskoga rata

Tijekom Domovinskoga rata potpuno je uništeno ili teško oštećeno 384 crkava i kapela, lakše je oštećeno 212 crkava i kapela te su uništena ili oštećena 44 samostana. Ukupno je uništeno i oštećeno 640 sakralnih objekata (crkava, kapela, samostana). Ovome treba dodati uništena katolička groblja i križeve na otvorenom pa je ukupan broj uništenih i oštećenih sakralnih objekata u Hrvatskoj od strane srpskoga agresora 1424 (viri tablicu 1. i 2.)

Ukupno je stradalo 1426 sakralnih objekata; od tog broja potpuno je uništeno njih 380. Potpuno je uništeno 65 župnih crkava, ostalih crkava 51, 88 potpuno uništenih kapela, 66 župnih kuća i dvorana, 7 samostana, 15 groblja i 88 križeva na otvorenome.

Tablica 1. Pregled stradanja sakralnih objekata Katoličke crkve u Hrvatskoj tijekom Domovinskoga rata od 1991. do 1995. godine po (nad)biskupijama

Red . broj	Biskupija	Razorene crkve	Razorene kapele	Lakše oštećene crkve	Lakše oštećene kapele	Oštećeni samostani	Ukupno
1.	Zagrebačke nadbiskupije	8	8	6	2	1	25
2.	Bjelovarsko-križevačka b.	0	0	6	1	0	7
3.	Sisačka biskupija	25	53	2	8	4	92
4.	Varaždinska biskupija	1	0	0	0	0	1
5.	Splitsko-makarska b.	3	0	4	0	0	7
6.	Dubrovačka biskupija	50	0	60	0	16	126
7.	Šibenska biskupija	40	7	24	3	3	77
8.	Gospićko-senjska b.	31	7	12	0	0	50
9.	Đakovačko-osječka b.	57	11	36	6	12	122
10.	Požeška biskupija	15	23	11	10	5	64
11.	Zadarska nadbiskupija	42	3	21	1	3	69
	Ukupno	272	112	182	30	44	640

Ukupno: 272+112+182+30+44= 640 sakralnih objekata

Prema današnjem teritorijalnom ustrojstvu Katoličke crkve u Hrvatskoj, ona je podijeljena na:

- Zagrebačku (Zagrebačka nadbiskupija, Bjelovarsko-križevačka biskupija, Sisačka biskupija, Križevačka biskupija, Varaždinska biskupija)
- Splitsku (Splitsko-makarska nadbiskupija, Dubrovačka biskupija, Šibenska biskupija, Hvarska biskupija)
- Riječku (Gospićko-senjska biskupija, Riječka nadbiskupija, Krčka biskupija, Porečka i Pulska biskupija)
- Đakovačko-osječku metropoliju (Đakovačko-osječka nadbiskupija, Požeška biskupija)
- Zadarsku nadbiskupiju i
- Vojni ordinarijat.

Tablica 2. Razoreni i oštećeni sakralni objekti u RH tijekom Domovinskoga rata 1991.–1995.

Red. broj	Biskupija	Potpuno uništene crkve i kapele	Teško oštećene crkve i kapele	Oštećene crkve i kapele	Oštećeni i samostani	Oštećena groblja	Ukupno
1.	Zagrebačke nadbiskupije	116	95	114	14	29	368
2.	Splitsko-makarska b.	1	3	5	0	0	9
3.	Dubrovačka biskupija	11	43	180	28	38	300
4.	Šibenska biskupija	38	30	32	7	18	125
5.	Gospićko-senjska b.	25	27	22	0	5	79
6.	Đakovačko-osječka b.	33	98	129	25	10	295
7.	Zadarska nadbiskupija	44	38	26	6	?	114
	Ukupno	268	334	508	80	100	1290

Još treba dodati uništene križeve na otvorenome. Uništena su 134 križa.

Ukupno: 1290 + 134= 1424

Srpsko razaranje sakralnih objekata u Vukovaru 1991.

Na području današnje Đakovačko-osječke nadbiskupije teško je oštećeno ili do temelja razoreno 57 (župnih) crkava i 11 kapelica, a lakše 36 crkava i 6 kapelica te 12 samostana koji su teže ili lakše oštećeni i devastirani.

Tijekom opsade Vukovara u cijelosti je uništena povijesna jezgra grada, sve muzejske institucije u gradu, dvorac Eltz, kapela sv. Roka, crkva sv. Filipa i Jakova, franjevački samostan, Gradsko kazalište, Radnički dom i ostale kulturne institucije.

Jugoslavenska narodna armija, četnici iz Hrvatske i paravojsne snage iz Srbije, uništavale su sve što se našlo pred njima. Na meti su posebice bile crkve i samostani te njihova kulturna dobra. Uništavali su i arheološka nalazišta, muzeje i galerije te prirodna dobra.

Srpska razaranja u Vukovaru:

- **Razorena i opljačkana crkva sv. Filipa i Jakova te franjevački samostan**
- **Razoreno „Bugarsko groblje“ (groblje, mrtvačnica i spomenik bugarskim vojnicima iz Drugog svjetskoga rata)**
- **Grobna kapela obitelji Eltz potpuno je uništena u jesen 1991., kao i “švapsko groblje”**
- **Razorena kapela sv. Roka**
- **Uništena kuća časnih sestara i kapela sv. Križa**
- **Uništene katoličke kapele, kapelice i križevi u gradu Vukovaru**

Samostan i crkva sv. Filipa i Jakova

Franjevci su na vukovarskom području tijekom mnogih stoljeća imali vrlo važnu ulogu i ostavili su neizbrisiv trag ne samo u vjerskome odgoju već i u prosvjeti i kulturnom razvoju. U srednjovjekovnom razdoblju u Vukovskoj županiji bilo je sedam franjevačkih samostana. Tijekom turske vladavine franjevci su ostali sa svojim vjernicima. Neposredno nakon rata za oslobođenje od Turaka franjevci se vraćaju u nekadašnje postojbine i osnivaju svoje rezidencije te vrlo vrijedno djeluju sve do danas.

Pečujski biskup Nesselrod dao je 1723. godine dopuštenje franjevcima da se u Vukovaru može podići crkva i samostan. Izgradnja je trajala 10 godina, posvećena je 1733. godine, a samostan je dovršen 1736. Dograđivan je tijekom cijeloga 18. stoljeća. Svoj konačni oblik vukovarski je franjevački samostan s crkvom sv. Filipa i Jakova dobio nakon historicističke obnove i proširenja crkve od 1896. do 1897. godine, izvedene prema projektu arhitekta R. Jordana. Tada je prvotna jednobrodna barokna crkva produljena i proširena dvama bočnim brodovima – kapelama.

Vukovarska crkva sv. Filipa i Jakova je s 58 metara dužine treća najveća crkva u Hrvatskoj, iza zagrebačke i đakovačke katedrale.

Franjevački samostan u Vukovaru bio je rasadište vjere, obrazovanja i kulture. Franjevci su bili neposredni nositelji pučkoga školstva za katoličku mladež. Uprava Franjevačke provincije već je 1733. godine u vukovarskom samostanu otvorila provincijski studij filozofije koji je djelovao pedeset godina. Jedan od poznatih lektora na Franjevačkom filozofskom učilištu bio je i Vukovarac fra Josip Janković. Zahvaljujući svom utjecaju u Rimu, dobio je od pape Benedikta XIV. tijelo sv. Bone Mučenika, koje je prenijeto u Vukovar i sahranjeno u franjevačkoj crkvi sv. Filipa i Jakova. Od 1804. do 1900. godine, s većim i manjim prekidima, u samostanu djeluje Fakultet filozofije i teologije.

Vrijedni su franjevci skupljali kroz stoljeća razno umjetničko blago: slike, kipove, arhivalije, knjige i liturgijsko posuđe. Bogata i vrlo vrijedna samostanska knjižnica, po svom fondu jedna od najvrjednijih starih knjižnica u Hrvatskoj, posjedovala je 17.000 svezaka, a u samostanskoj se riznici nalazilo bogato srebrno i pozlačeno liturgijsko posuđe umjetničke izrade od 16. st. pa sve do 20. st. Umjetničke slike baroknih i novijih majstora resile su oltare, zidove crkve i samostanske prostorije. Do razaranja tijekom Domovinskoga rata, kada je crkva potpuno devastirana i opljačkana, a franjevci prognani, franjevački samostan s crkvom sv. Filipa i Jakova bio je najstariji očuvani barokni spomenik i uopće najstarija vukovarska građevina.

“Kompleks Franjevačkog samostana s crkvom sv. Filipa i Jakova jedan je od najsnažnijih povijesnih simbola hrvatskoga identiteta Vukovara, jedan od najvažnijih elemenata naše kolektivne memorije u Vukovaru.”

Na crkvu i samostan palo je više od 3.000 raznih granata i projektila tijekom agresije na Hrvatsku. Prvi nasrtaj na samostan u Vukovaru zbio se 2. ožujka 1991. godine. Nepoznati napadač pucao je na samostan te oštetio prozor i zidove. Dana 25. kolovoza 1991. pale su prve granate na samostan i crkvu, a ispaljene su iz vukovarske vojarne: oštećena je krovna konstrukcija crkve i tavan. Franjevci su vodili dnevnik. U dnevničkom zapisu stoji da je do 23. listopada 1991. godine u ratu stradalo sljedeće:

„Dosadašnji rezultati rata, vidljivi na drevnoj franjevačkoj postojbini u Vukovaru, jesu sljedeći: srušeni toranj, razorena krovništa crkve i samostana, dijelom razvaljeni vanjski i unutarnji zidovi samostana, uništene vjeronaučne dvorane i gospodarska zgrada u crkvenom dvorištu. Jesensko vrijeme je protiv nas, a kiša sve uništava, curi na sve strane. U crkvi pokušavamo spasiti inventar. Klupe smo poslagali uza zidove gdje ne curi sa stropa, a zatim ih prekrili. Freske u crkvi nismo mogli zaštititi. Što nisu razorile granate, sada će uništiti nevrijeme. Već opada oslikana žbuka. Na tavanu smo po klupama rasprostrli najlonska platna, ali to su već uništile granate.“

Uništavanje crkve i samostana nastavilo se do sloma obrane Vukovara, ali i nakon toga. Franjevci su građu knjižnice spremili u sanduke te pohranili na sigurno mjesto ali su ih okupatori našli te odnijeli u Srbiju, nakon okupacije Vukovara. Sarkofag sv. Bone, mučenika i zaštitnika Vukovara, prenesen je u grobnicu ispod crkve pa je ostao sačuvan od granata. Četnici su 1995. godine uništili sarkofag sv. Bone, a kosti spalili ili otuđili.

Dan nakon pada Vukovara svi članovi samostana odvedeni su u Velepromet, a nakon toga u logor u Srijemsku Mitrovicu.

Fra Marko Kurolt je nekoliko dana nakon pada Vukovara zamolio srpskog ministra dr. Dragutina Dragojlovića da mu odobri odlazak u Vukovar te da mu ustupi nekoliko velikih kamiona za prijevoz kulturnih dobara. Nakon odobrenja, 11. prosinca 1991., fra Kurolt se zaputio s arhitektom iz Vlade Republike Srbije Mirkom Kovačevićem i direktorom Pokrajinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture Dejanom Radovanovićem iz Novog Sada prema Vukovaru. Dolaskom pred crkvu i samostan fra Marko Kurolt zapisuje:

„Uočavam da je toranj jako oštećen do ispod zvonika, ali bez limenog dijela. Prijeti skora opasnost rušenja tornja sa zvonima, tada bi nastradale orgulje i crkva. Križ pred crkvom s desne strane stoji neoštećen. Mislio sam da će predložiti neko razumno rješenje kako zaštititi građevinu.

Direktor Regionalnog zavoda je odmah predložio prisutnim oficirima da se „građevina“ konzervira i da takva ostane, što sam ja prihvatio i pohvalio misleći: važno je spriječiti daljnje rušenje.“

„U nastavku zapisuje kako je beogradski arhitekt predložio da se sve sruši i napravi vidikovac.“ Fra Kurolt je uz pomoć nekoliko oficira prenio u kampanjole i kamione nekolicinu umjetničkog blaga samostana, a tu su se našla i Bauerova zbirka te nešto muzejskih eksponata iz Gradskog muzeja. Umjetnine su prevezene i smještene u školu „Narodni front“ u Šidu. Tamo su bile pohranjene od 12. prosinca 1991. godine do 31. svibnja 1992. godine. Nakon toga su prevezene u Novi Sad, a u Novom Sadu će ostati deset godina.

Knjige iz knjižnice odvezene su u Beograd i kasarnu na Topčideru gdje su pohranjene u hangarima. Zbilo se još to tijekom vojne okupacije Vukovara, a zahvaljujući fra Kuroltu knjige su dospjele u samostan u Zemunu gdje ih je fra Kurolt pohranio. Uz 6000 knjiga u Zemunu su zajedno sa knjigama dospjele i oltarne slike: slika sv. Antuna, sv. Josipa, Našašće sv. Križa, Uznesenje Blažene Djevice Marije i slika sv. Bone. Fra Kurolt je znao da tu dugo ne mogu biti pohranjene kako zbog nedostatka prostora tako i zbog neprimjerenih klimatskih uvjeta. Kada bi mu se ukazala prilika tijekom 1992. godine, fra Kurolt bi slao knjige i oltarne slike u Zagreb gdje su onda bile predane Hrvatskom restauratorskom zavodu. Ostali dio knjiga, njih ukupno 3833, vraćeno je u samostan u Vukovaru 20. studenog 2004. godine pod dogovorom međudržavnog Povjerenstva za povrat kulturnih dobara Srbije i Crne Gore i Povjerenstva za povrat dobara Republike Hrvatske od 19. studenog 2004. godine.

Nakon vojno-redarstvene operacije “Oluja” četnici su u zidovima crkve napravili 22 rupe i u njih postavili dinamit s namjerom da crkvu u potpunosti sruše. Za namjeru četnika saznao je prijelazni upravitelj UN-a Jacques Paul Klein koji je to spriječio, pa je crkva (ostatci) spašena. Šteta na samostanu i crkvi sv. Filipa i Jakova procijenjena je na 12,5 milijuna njemačkih maraka. Kompleks je danas obnovljen i registriran kao spomenik kulture A kategorije.

Uništavanje “Bugarskog groblja”

Dana 28. kolovoza 1991. godina Srbi su napali tenkovima i zauzeli Novo groblje u Vukovaru (poznato pod nazivom “Bugarsko groblje”). Srušili su mrtvačnicu i spomenik bugarskim vojnicima iz Drugog svjetskog rata (skupna grobnica bugarskih vojnika).

Uništavanje Mauzoleja obitelji Eltz

Srbi su 1991. teško oštetili Mauzolej obitelji Eltz, zaštićeno kulturno dobro u Vukovaru. Mauzolej je građen između 1907. i 1909. godine kao grobna kapela vukovarske vlastelinske obitelji Eltz. Mauzolej grofova Eltz – *kapela Uzašašća Kristova* upisan je u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, a smjestio se na južnom rubu novovukovarskog “švapskog” groblja, uz Gradski stadion, u ulici koja iz središta grada vodi prema park-šumi Adica. Grobnica je opljačkana, a vrijedna bravarija ukradena. Staro “švapsko” groblje je devastirano kao i ostala vukovarska groblja.

Razorene kapele, kapelice i križevi u gradu Vukovaru

“Zavjetne kapelice Vukovara jedan su od segmenata kojima Vukovar kao grad potvrđuje svoju duboku ukorijenjenost u zapadnokršćansku tradiciju, a time i europski kulturni krug.”

Razaranje kapele sv. Roka

Kapelica sv. Roka nalazi se gotovo u središtu grada, ispred dvorca Eltz. Sredstva za izgradnju donirao je Antuna Pöhra de Rosenthalla 1740. godine, i to kao zavjetna (kužna) kapela i ujedno kao filijalna crkva za njemačke naseljenike u tom dijelu grada. Isticala se slikom sv. Roka, sv. Sebastijana i sv. Rozalije, zaštitnika od kuge, koja se nalazila na oltaru.

Kapelica Gospe Žalosne nalazila se na Starom katoličkom groblju. U Domovinskome ratu 1991. godine potpuno je uništena.

Kapelica Gospe od Hrasta na Priljevu smještena je na Priljevu između staroga toka Vuke i glavne ulazne aleje iz smjera Osijeka. Nekada je stajala na osami, uz veliki hrast po kojemu je dobila naziv.

Kapelica Uzvišenja sv. Križa u Općoj bolnici Vukovar, kapelica milosrdnih sestara sv. Križa, obnovljena je.

Kapelica sv. Ivana Nepomuka nalazi se u parku ispred crkve i samostana, u neposrednoj blizini crkve svetih Filipa i Jakova i franjevačkog samostana. U Domovinskome ratu potpuno je uništena. Obnovljena je darom Tomice i Adele Vukas 2005. godine.

Kapelica svevidećeg Božjeg oka ili Kapelica BDM Dobroga savjeta nalazi se u Starom Vukovaru, u blizini Veterinarske stanice na Mitnici. Obnovljena je.

Mala kapelica Majke Božje nalazi se na početku Ulice B. J. Jelačića 4. Kapelicu je s posvetom dao izgraditi Franz Bozda 1853. godine. Posvećena je Blaženoj Djevici Mariji, sa zavjetnom slikom koja je s vremenom nestala. Obnovljena je.

Kapela Presvetog Srca Isusova na petrovačkom putu kraj „kuginog groblja“; nalazi se danas na području župe BDM Kraljice Mučenika na Sajmištu. Dali su je sagraditi vukovarski Nijemci sa „Švapskog brda“. Teško oštećena u Domovinskome ratu. Obnovljena je.

Uništeni križevi

Zavjetno raspelo ispred samostanske crkve sv. Filipa i Jakova, potpuno uništeno i nije obnovljeno.

Bećarski križ je najstariji i najveći kameni križ u Vukovaru podignut 1805. godine kao vapaj vjernika da ih očuva od kuge i bolesti. Srbi su križ srušili 1996. godine. Obnovljen je.

Dva su križa u Ulici bana J. Jelačića obnovljena brigom domaćih vjernika: obitelji Bilić, g. Zdravka Đapića i g. Mile Bilića.

Križ na razmeđi ulica Šamac i Sv. Bono je stradao u Domovinskome ratu i nije obnovljen. Ribarski križ, podignut 1925. godine, stradao je i nije obnovljen.

Na Starom katoličkom groblju nalazi se središnji križ pod zaštitom konzervatora; još uvijek je neobnovljen kao i mali metalni križ.

Na Novome groblju Dubrava nalazi se središnji križ koji je uvijek bio mjesto okupljanja na molitvu primjerice na blagdan Svih svetih. Križ je stradao u Domovinskome ratu, a zaslugom dobrih ljudi s otoka Brača obnovljen je bračkim kamenom.

Oštećeni sakralni objekti na području Dubrovačke biskupije

Unutar stare gradske jezgre Dubrovnika oštećeni su sljedeći sakralni objekti: Franjevački samostan, Dominikanski samostan, crkva sv. Vlaha, crkva Sigurata, Katedrala Uznesenja Marijina, nekadašnji samostan sv. Klare, samostan sv. Marije s crkvom, crkva sv. Josipa, Sinagoga, crkva sv. Spasa, crkva sv. Roka, pravoslavna crkva sv. Blagovijesti i kapela palače Đorđić – Maineri.

Franjevački samostan Male braće

Franjevački samostan „Male braće“ razaran je u studenome i prosincu 1991. godine te od kraja svibnja do kraja lipnja 1992. godine. Teška razaranja doživio je klostar samostana iz 14. stoljeća, sveukupno 51 pogodak.

Višekratnim pogocima projektila na Stradunu gelerima je teže oštećena skulptura sv. Ivana Krstitelja unatoč preventivnoj zaštiti. Lijeva je ruka u laktu bila odlomljena i pohranjena u samostanu, dok su se manja oštećenja nalazila na dekorativnoj i profiliranoj plastici oba portala. Eksplozijom projektila u neposrednoj blizini kapele teško je oštećeno šest vitraja. Eksplozijom projektila u neposrednoj blizini stupova malog klaustera gelerima su lakše oštećeni reljefi lavlje glave i florealne dekoracije na dvije strane baze jednog stuba, dok su se manja oštećenja nalazila na stupovima odrine.

Višekratnim eksplozijama projektila u gornjem vrtu više je stupova odrine (dva veća i pet manjih stupova) lakše oštećeno (prelomljeno ili prevrnuo).

Eksplozijom projektila u neposredno blizini sunčane ure na pet je mjesta lakše bila oštećena žbuka.

Crkva sv. Vlaha

U ratu od 1991. do 1992. godine crkva je pogođena s pet direktnih pogodaka. Stradalo je pročelje, stubište s balustradom, ulazni portal, vitraji i krov. Krov crkve pogođen je u dva navrata, u studenom 1991. godine i 6. prosinca 1991. godine kada je grad gorio u plamenu. Tad je glavno pročelje pogođeno trima projektilima, a nekoliko indirektnih pogodaka ispred i sa strane crkve nanijelo je znatna oštećenja. Oštećena je kamena plastika, skulpture na vanjskim ploham zidova te kapiteli nad pilastrima. Eksplozijom projektila neposredno uz crkvu bilo je oštećeno deset vitraja.

Uništavanja katoličkih sakralnih objekata na području Like

Na području Like (Gospičko-senjske biskupije) Srbi su teško oštetili ili potpuno razorili 28 crkava, a lakše oštetili njih 10, dok su teško ili potpuno razorili 8, a lakše oštetili 3 kapelice.

O razorenim i oštećenim crkvenim objektima na području Like, odnosno Gospičko-senjske biskupije, pisao je biskup Mile Bogović u tekstu „Razoreni i spaljeni crkveni objekti u Riječkosenjskoj nadbiskupiji“ koji je objavljen u *Riječkom teološkom časopisu* (1993.).

Izvori:

1. *Ilija Živković (ur.). Ranjena crkva u Hrvatskoj, 1996.*
2. *Barunčić-Pletikosić, Julija. Katolička crkva u Hrvatskoj i Domovinski rat 1991. 1995.: stavovi, djelovanje i stradanja*
3. *Frkin, Vatroslav. 320 godina nazočnosti franjevacu u Vukovaru, u: Vukovarski zbornik, br. 2, Ogranak Matice hrvatske Vukovar, Vukovar, 2007., str. 81.*
4. *Karač, Zlatko. Arhitektonski sklop i urbano okružje, u: Franjevački samostan i crkva sv. Filipa i Jakoba – Baština i obnova, Gradski muzej Vukovar, Vukovar, 1998.*

5. **Mauzolej obitelji Eltz u Vukovaru, vukovar.hr, 14. veljače 2013. (pristupljeno 31. siječnja 2018.)**
6. **Gudelj, Anica. *Zavjetne kapelice Vukovara – Mapa devet grafika*, Gradski muzej Vukovar, Vukovar, 2006.**
7. **Cvekan, Paškal, *Vukovar i Franjevci...***
8. **Bogović, Mile. 1993. Razoreni i spaljeni crkveni objekti u Riječko-senjskoj nadbiskupiji. Riječki teološki časopis, Rijeka, 133.**
9. **Mijatović, Anđelko; Bogović, Josip. 2000. Spomenica župa Drežnik-Grada, Vaganca i Korenice. Zagreb: Društvo za zaštitu Plitvičkih jezera.**
10. **Ministarstvo kulture, dostupno na: <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=6>**
11. **Ministarstvo kulture RH, Uprava za zaštitu kulturne baštine**
12. **Julija Barunčić Pletikosić. Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata**

11. Srpski zločini po mjestima

11.1. Srpska pobuna i zločini u općini Pakrac

Nakon donošenja Ustava RH od 22. prosinca 1990. Srbi u Pakracu 4. siječnja 1991. osnivaju Sekretarijat za unutrašnje poslove Srpske autonomne oblasti (SAO) Krajine u Kninu. Uskoro, Srpska demokratska stranka (SDS) Pakrac počinje propagandu da se Pakracu pripoji 26 sela iz područja Okučana i 5 mjesta kod sela Kamenska koja se nalaze otprilike na pola puta između Pakraca i Požege.

Dana 21. veljače 1991. Sabor donosi Rezoluciju o prihvaćanju postupka za razdruživanje SFRJ i Rezoluciju o zaštiti ustavnog poretka Republike Hrvatske. Već sljedeći dan, 22. veljače 1991., sazvana je Skupština općine (SO) Pakrac. Pobunjeni Srbi donese odluku o pristupanju općine Pakrac SAO Krajini. Tim činom policijska se postaja u Pakracu izdvaja iz MUP-a RH. Pakrac je bio okružen selima s većinskim udjelom Srba u stanovništvu pa je trebao postati središte SAO Krajine za Zapadnu Slavoniju.

Ustavni sud RH, uz obrazloženje da Hrvatski ustav ne sadrži osnove za postojanje tvorevine kakva je SAO Krajina, poništio je 28. veljače 1991. odluku o pristupanju općine Pakrac SAO Krajini. Odgovor srpskih terorista bio je napad, 1. ožujka 1991. godine, na policijsku postaju u Pakracu. Zapovjednik policijske postaje Pakrac, Srbin Jovo Vezmar, naređuje mobilizaciju rezervnih policajaca srpske narodnosti i razoružanje hrvatskih policajaca, njih 16. Hrvatski policajci otpušteni su iz službe, a pobunjenici (četnici) su preuzeli vlast, skinuli hrvatsku zastavu i postavili srpsku, a na zgradu općine su još postavili i četničku zastavu. Tom prilikom su naoružani srpski civili iz Pakraca i okolnih mjesta.

Srpska demokratska stranka (SDS) vodila je sve akcije u Pakracu. Pakrac je bio zamišljen kao središte SAO Krajine za Zapadnu Slavoniju i zbog toga je izvedena oružana pobuna. Tijekom obrane Pakraca (u ožujku 1991.) srpski teroristi ranili su tri policajca.

Sljedećega dana, 2. ožujka 1991., Specijalne jedinice MUP-a RH razoružale su srpske pobunjenike, a 32 su zarobili (kasnije su pušteni). Ostali pobunjenici su se raspršili u okolna srpska sela. Hrvatska policija nije mogla razoružati pobunjenike jer se umiješala JNA koja je na pakračke ulice izvela oklopna vozila, a iz bjelovarske vojarne upućeno je 10 tenkova u Pakrac. Snage JNA zaštitile su pobunjenike u Pakracu i okolnim srpskim selima, onemogućile su hrvatskoj policiji pohvatati i razoružati pobunjenike.

Kada je hrvatska policija stigla u gradsko središte uvesti red, po njima su iz pješačkoga oružja zapucali pobunjeni srpski policajci s položaja na brdu Kalvariji i s položaja u gradu. Hrvatske su postrojbe uskoro doznale da srpski pobunjenici spremaju još iste noći novi i snažniji napad na policijsku postaju. Radi sprječavanja terorista da ponovno zauzmu policijsku postaju i radi obrane Pakraca, u Pakrac su upućena dva autobusa hrvatskih policajaca. Oko 18 sati autobusi su bili u Pakracu. Čim su policajci izišli iz autobusa, na njih su teroristi (pobunjeni Srbi) s okolnih brda pucali iz vatrenog oružja. Također, na policajce se pucalo iz strojnice s tornja pravoslavne crkve. Puškaranje je trajalo cijelu noć.

Uvečer 2. ožujka došlo je do razmjene vatre, zapravo manjeg incidenta između pripadnika Hrvatske policije i JNA. Bio je to prvi slučaj razmjene vatre između Hrvatske policije i JNA u Domovinskome ratu. JNA je u Pakracu prvi put primijenila taktiku „tampon-zone“ kojom je zaštitila pobunjenike i onemogućila Hrvatsku policiju da uvede red. JNA se postavila između Hrvatske policije i pobunjenika i na taj način zaštitila pobunjenike. Srpski pobunjenici su se povukli iz Pakraca i zauzeli okolna brda i sela. Nakon niza razgovora situacija se smirila pa je JNA povučena s pakračkoga područja, 18. ožujka 1991.

U Pakracu je, također, primijenjena srpska taktika (koja je kasnije bila uobičajena) da Srbi izazovu incident nakon kojega srpsko stanovništvo napušta mjesto zbog navodne ugroženosti. Zatim slijedi napad srpskih pobunjenika. Kada se situacija primiri Srbi se ponovno vraćaju u svoje domove. Dio srpskoga stanovništva je 2. ožujka 1991. napustio Pakrac (dolazak specijalaca) i otišao u okolna srpska sela da bi se kasnije vratio. Iz Pakraca je u „zbeg sa srpskim narodom“ otišao i Veljko Džakula, čelnik lokalnog SDS-a, koji se u Pakrac vratio tek 9. ožujka.

Srpski teror u Pakracu 1991. godine

Srbi i četnici započeli su pobunu „balvan revolucijom“ 1990. godine. U mjestima gdje su Srbi činili većinu došlo je do pobune i progona Hrvata, tako i u Pakračkom kraju gdje su bili većinsko stanovništvo. Od kolovoza 1990. do 19. kolovoza 1991. godine, kada je bio opći napad na Pakrac, na području Pakraca ubijena su 2 policajca, a 5 ih je bilo ranjeno. Više osoba je oteto i nestalo, masovno je upotrebljavano vatreno oružje, podmetnuto je sedam požara, bačeno 26 eksploziva, dogodilo se nekoliko otmica prijevoznih sredstava, više izloga je razbijeno te je spaljeno nekoliko zastava RH. Bitkom za Pakrac (1. ožujka 1991.) započeo je hrvatski Domovinski rat protiv velikosrpskoga agresora.

Nakon razbijenih izloga, raznih grafita, svakodnevne noćne pucnjave i podmetnutih eksploziva (čak i na vrata crkve), pobunjenici su krenuli i s ubojstvima. Prva žrtva rata u Pakracu bio je mladi policajac Vlado Laučan koji je mučki, iz zasjede, dobio metak u leđa dok je s kolegom kontrolirao promet u selu Omanovac, sjeverno od Pakraca, 9. lipnja 1991. Nešto više od mjesec dana kasnije, 16. srpnja 1991., pada nova žrtva; poginuo je policajac Branko Čorak iz Križevaca, a ranjeni su Draško Škondro i Željko Szabo. Počinitelji u oba slučaja nisu pronađeni!

Otmice Hrvata

Sredinom kolovoza 1991. godine započinju otmice, od kojih je svakako najviše odjeknula otmica dr. Ivana Šretera. Veliki mirotvorac, koji je obnašao i dužnost predsjednika Kriznog štaba Zapadne Slavonije, bio je najveći trn u oku pobunjenim Srbima pa su ga oteli, mučili i ubili. Oteti Hrvati i pripadnici drugih naroda odvedeni su u logor Bučje. Kroz taj logor prošlo je 250 do 300 osoba (muškaraca i žena). Većina logoraša razmijenjena je u siječnju 1992. godine. Nije poznata sudbina 22 osobe koje su bile u logoru. Za zločine u logoru Bučje nitko nije odgovarao!

Razaranja u Pakracu

O intenzitetu ratovanja na području Pakraca govori podatak da je tijekom Domovinskoga rata na pakračkom području razrušeno 76% stambenoga fonda. Tako se Pakrac nalazi na četvrtom mjestu po razrušenosti stambenoga fonda, odmah iza Vukovara (91%), Hrvatske Kostajnice (85%) i Slunja (84%).

Tijekom prvog općeg napada na Pakrac, 19. kolovoza 1991. godine, napadnuta je i pakračka bolnica, a njen ravnatelj dr. Vladimir Solar otet je i odveden u logor gdje je bio 6 mjeseci. Hrvatska policija je 20. kolovoza 1991. oslobodila bolnicu od četnika. Bolnica je sustavno granatirana i gađana iz svih vrsta oružja.

Najteži dan za grad Pakrac i za bolnicu bio je 24. kolovoza 1991. kada je na područje Pakraca došao Banjalučki korpus. Pakračka bolnica bila je jedna od glavnih meta agresora. Pobunjeni Srbi, četnici i JNA razarali su bolnice i druge zdravstvene ustanove koje su uredno bile obilježene znakom Crvenoga križa. Budući da se više nije moglo raditi, 25. kolovoza započela je evakuacija bolesnika i osoblja, premještanje u Kutinu i Lipik (kirurški, interni, porodiljni i dječji odjel).

Međunarodni Crveni križ htio je evakuirati psihijatrijske bolesnike, ali su četnici to onemogućili. Evakuaciju psihijatrijskih bolesnika organizirale su i izvele hrvatske službe. Organizacija je tajno pripremana i izvedena, samo neki su znali za evakuaciju i oni su davali upute drugima. Na taj način sačuvana je tajnost i izbjegnute su provokacije četnika. U noći s 29. na 30. rujna branitelji Pakraca i Prekopakre evakuirali su bolesnike (260 bolesnika) i 20 djelatnika bolnice. Branitelji, policajci i medicinsko osoblje ukrcali su bolesnike u 6 autobusa i izvukli ih iz neposredne ratne zone.

Snage specijalne policije iz Zagreba, Bjelovara i Kutine razbile su četnike i uspostavile novu crtu obrane koja se održala do kraja sukoba.

11.2. Blokada sela Kijeva, 29. travnja 1991.

Pobunjeni Srbi blokirali su Kijevo, selo s hrvatskim stanovništvom koje se nalazi na cesti Sinj – Knin jer je bilo smetnja povezivanju okolnih srpskih sela (Polača, Civiljane i Cetina) i stvaranju Srpske Republike Krajine. Zavičajni klub Kijevo iz Zagreba, zbog blokade Kijeva, održao je prosvjedni skup u Starogradskoj vijećnici u Zagrebu. Potporu Zavičajnom klubu Kijevo dalo je Hrvatskoga žrtvoslovno društvo. Napisana je Deklaracija koja je poslana međunarodnoj zajednici. Kijevo je bilo u prometnoj blokadi, bez struje i telefona. Nakon uhićenja srpskih policajaca na Plitvicama, u znak odmazde zarobljena su dva hrvatska redarstvenika u Kijevu. Kijevljani su odgovorili zarobljavanjem trojice pobunjenika iz Civiljana. Nakon mučnih pregovora taoci su pušteni, a blokada je bila još jača. Zbog četničkih prijetnji iz okolnih sela MUP RH osnovao je policijsku postaju u Kijevu. Hrvatski redarstvenici

probili su обруч oko Kijeva te su prošli između Civljana i Štikova te formirali Policijsku postaju Kijevo, 28. travnja 1991. Sve komunikacije Kijeva sa svijetom išle su preko brda Kozjak.

Zbog blokade Kijeva u Splitu je 6. svibnja 1991. održan veliki protesni skup. Na goloruki narod JNA je krenula vojnim transporterima i strojnicama. Mirni prosvjed 50.000 građana blokirao je transportere nakon izlaska iz Marjanskog tunela i u glavnoj prometnici koja je vodila prema staroj gradskoj jezgri te prema komandi Vojnopomorske oblasti. Goloruki građani strgnuli su strojnicu s tranportera kod komande Vojnopomorske oblasti. Nažalost, unutar zgrade Vojnopomorske oblasti došlo je do ranjavanja vojnika-ročnika koji je zbog krvarenja preminuo. Okolnosti ranjavanja unutar vojnog objekta nikada nisu razjašnjene.

Pobunjeni Srbi su 17. kolovoza 1991. postavili barikade na ulazu u Kijevo (u Civljanima prema Vrlici i s druge strane u Polači prema Kninu). Dan poslije hrvatska policija i stanovništvo tražili su uklanjanje barikada što nije urađeno.

Napad na Kijevo započeo je 25. kolovoza 1991., a nastavio se 26. kolovoza kada je mjesto zasuto projektilima iz teškog topništva (oko 1500 projektila) i kada su zrakoplovi bacali „krmače“ (bačeno je 8 bomba). Napad na Kijevo vodio je Ratko Mladić koji je bio načelnik stožera 9. korpusa (kninskog) JNA. Branitelji i stanovništvo povukli su se preko Kozjaka prema Maovicama i Drnišu. Kijevo su branili hrvatski redarstvenici i mještani koji su imali samo kalašnjikove (njih 160). Kijevo je okupirano, opljačkano i spaljeno te je napravljeno etničko čišćenje. Do temelja je srušena kijevska crkva, spaljena je škola i mjesni dom. Crkvu Sv. Mihovila u Kijevu Srbi su do temelja rušili tri puta tijekom dvadesetoga stoljeća. Poginula su tri branitelja: Mijo Slavić, Frano Jurić-Arambašić i Stipe Elkaza. Žrtve četničkoga terora u Drugom svjetskom ratu bili su: Marko Gojević, Mato Slavić, Boja Slavić, Tomo Gašpar, Ivan Ercegovac, Jakovica Ercegovac i Pero Gojević-Zrnić.

U borbama za Kijevo zarobljeno je 70 pripadnika obrane Kijeva koji su odvedeni u zatvor u Kninu. Kijevljani su branili domovinu kao pripadnici 126. brigade HV-a i kao pripadnici policije RH. Sudjelovali su u obrani Sinja, Šibenika te ratovali na južnom bojištu (deblokada Dubrovnika). Domobranska satnija Kijevo čuvala je položaje na Maglaju, Jelinjaku i Vrdovu u vrlo teškim klimatskim uvjetima. U Domovinskome ratu poginulo je 209 ljudi iz Kijeva.

11.3. Pokolj hrvatskih policajaca u Borovu Selu, 2. svibnja 1991.

Na ulazu u Borovo Selo bila je postavljena jugoslavenska zastava što su četiri patrolna policajca osječke Policijske uprave primijetila te su 1. svibnja 1991. pokušala zamijeniti jugoslavensku zastavu hrvatskom. Nakon skidanja jugoslavenske zastave i pri postavljanju hrvatske nepoznati napadači su na njih pucali i dvojicu ranili. Dvojica su uspjela pobjeći automobilom, a preostalu dvojicu policajaca zarobili su srpski teroristi. Načelnici osječke Policijske uprave Josip Reihl-Kir i načelnik vinkovačke PU pregovarali su s Vukašinom

Šoškočaninom, vođom borovske pobune, o puštanju zarobljenih policajaca. Nakon što pregovori nisu uspjeli, odlučeno je da se policajci oslobode policijskom akcijom.

Drugoga svibnja 1991. hrvatski su policajci došli osloboditi svoje kolege. U Borovo Selo krenuli su s dva autobusa. Na ulazu u selo izišlo je 11 policajaca koji su trebali blokirati cestovnu ulaz u selo. Nakon što su autobusi ušli u selo, našli su se pod rafalnom paljbom iz više smjerova. Naoružani teroristi su s krovova kuća pucali po policajcima iz strojnica rafalnom paljbom. Bila je postavljena zasjeda koju su planirali vojni specijalci. U autobusu su teroristi ubili trojicu policajaca. Ostali su izišli iz autobusa i potražili zaklon u obližnjem kafiću i u ambulanti. Teroristi su ubili 12 policajaca te ranili 21 policajca. Neki od policajaca su odmah poginuli, a teško ranjene policajce su mrcvarili. Sve su policajce izmasakrirali o čemu postoje sudsko-medicinski dokazi. Bilo je to nezapamćeno izživljavanje nad hrvatskim redarstvenicima.

Hrvatski policajci su u kafiću zarobili desetak Srba, među njima je bio i sin vođe pobune Šoškočanina pa se tražila razmjena. Prije razmjene terorist Šoškočanin pozvao je zapovjednika policajaca Stipu Bošnjaka, koji je došao automobilom, te ga ubio kada je izišao iz automobila.

Nakon pregrupiranja hrvatskih policajaca JNA je poslala 7 vojnih transporterata Dvanaeste brigade JNA iz Osijeka s ciljem da „zaštite napadnute srpske mještane Borova Sela“. JNA je napravila tampon zonu između srpskih terorista i hrvatskih policajaca. Nakon pregovora hrvatski policajci su iznijeli tijela poginulih kolega, ali im nije dopušteno napraviti istragu u selu. To što su lokalni Srbi bili do zuba naoružani vatrenim oružjem, strojnicama, bilo je za JNA normalno jer ih je ta ista JNA naoružala.

Svjedočanstvo istražnoga sudca Miroslava Rošca: „*Iz niza predmeta koje sam analizirao zaključio sam da su stvarni nalogodavci i organizatori bili Komanda JNA i tzv. Vojna linija MUP-a Srbije, a nikako domaći pobunjeni Srbi organizirani u TO Borovo Selo pod zapovijedanjem, danas pokojnog, Vukašina Šoškočanina*“ – tvrdi Rožac, „*koji je analizirao zapisnike sudskih postupaka vođenih na Međunarodnom sudu u Haagu, posebno iskaze Milana Babića, Vojislava Šešelja i Aleksandra Vasiljevića, kao i sadržaj dokumentarnog filma "Crvena beretka - Jedinica" te podatke objavljene u memoarima, knjigama i intervjuima u vezi s navedenom akcijom.*“

Mnoga pitanja vezana za akciju policajaca u Borovu Selu ostala su neodgovorena. Sigurno je utvrđeno da nije postavljena policijska blokada s osječke strane i da s te strane nisu došle policijske snage kako je bilo planirano. Teroristi su bili obavješteni o dolasku hrvatskih policajaca pa su postavili zasjedu koju je vjerojatno isplanirala JNA (vojni specijalci).

Hrvatski policajci ubijeni u zasjedi u Borovu Selu 2. svibnja 1991. su: Stipan Bošnjak, Antun Grbavac, Josip Culej, Mladen Šarić, Zdenko Perica, Zoran Grašić, Ivica Vučić, Luka Crnković, Marinko Petrušić, Janko Čović, Željko Hrala i Mladen Čatić.

O događajima u Borovu Selu 2. svibnja 1991. svjedočili su policajci Robert Bosak i Dinko Sabljčić koji su sudjelovali u akciji.

Stevo Culej, brat ubijenoga policajca, napravio je popis od 53 Srbina iz Borova Sela koji su sudjelovali u ubojstvu. Napravio je istragu i popis s obimnom dokumentacijom i dostavio je tadašnjem predsjedniku Josipoviću i tadašnjem državnom odvjetniku Bajiću. Ubojstvo njegova brata bio je ratni zločin po Ženevskoj konvenciji jer je on bio ranjeni zarobljenik. Srbi su ga ubili udaranjem tvrdim predmetom po glavi. Također je pisao Vladi, Saboru, pravosuđu, MUP-u, ali nije ništa ozbiljno poduzeto. Za planirani i organizirani zločin u kojem je sudjelovao veliki broj pobunjenih Srba osuđen je samo Milan Marinković.

Vojni je sud u Osijeku 1993. osudio desetoricu od 51 optuženoga za masakr u Borovu Selu, no zatvorske kazne od po 20 godina nisu odslužili jer su 1996. godine amnestirani, a protiv ostalih 41-og okrivljenog, Zakonom o općem oprostui postupak je obustavljen. Drugi sudski proces vodio se na Županijskom sudu u Osijeku protiv petorice okrivljenih za zlostavljanje zarobljenih i ranjenih hrvatskih policajaca. Od petorice okrivljenih, hrvatskom pravosuđu dostupan je bio samo Milan Marinković koji je 2014. pravomoćno osuđen na tri godine zatvora. Kaznu je odslužio.

Tragedija je i sramota hrvatske države da je teroristi i ubojici Vukašinu Šoškočanin na mjesnom groblju podignut "mauzolej". Šoškočanin je bio vođa pobune u Borovu Selu. On je ubio Stjepana Bošnjaka, zapovjednika policijske jedinice, a moguće i više policajaca. Na spomenutom spomeniku su stihovi ispisani ćirilicom koji, među ostalim, govore o srpskoj zemlji u koju su pobodene srpske zastave. Sličan spomenik podignut je i zločincima iz tzv. Belih orlova, pa iako je od vlasti zahtijevano da se ovi neprimjereni spomenici uklone jer vrijeđaju osjećaje rodbine žrtava masakra u Borovu Selu, oni i danas "ponosno" stoje...

11.4. Srpski zločini u općini Glina 1991. godine

Dana 25. lipnja 1991. Hrvatski sabor na temelju rezultata referenduma donio je Ustavnu odluku o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske i Deklaraciju o proglašenju suverene i samostalne Republike Hrvatske. Glinski čelnici Srpske demokratske stranke (SDS) su na tajnoj sjednici ratnog vijeća (nekoliko sati nakon odluke u Saboru) donijeli odluku o mobilizaciji dobrovoljačkih odreda. U ranim jutarnjim satima, 26. lipnja 1991., pobunjeni Srbi napali su policijsku postaju u Glini. Nakon 4 sata borbe teroristi su zauzeli policijsku postaju jer su neki policajci napustili svoje položaje. Policajci u postaji su se predali prije nego je stigla pomoć iz Zagreba i Siska. Specijalne policijske snage su se probile do policijske postaje koja je bila opljačkana i devastirana. Budući da se teroristi nisu mogli suprotstaviti hrvatskoj policiji, umiješala se JNA pa se tenkovima i oklopnim transporterima postavila između Hrvatske policije i terorista te zaštitila teroriste. Pri obrani Policijske postaje poginuo je pričuvni pripadnik MUP-a Tomislav Rom, a ranjeno je više policajaca i civila.

Napadom na Policijsku postaju u Glini počeo je rat na Banovini. Nakon oružanoga sukoba u Glini započeli su napadi na područja općina **Dvor na Uni, Hrvatska Kostajnica, Vrginmost**

i Petrinja. U Glini je JNA blokirala hrvatsku policiju i omogućila teroristima da zauzmu Glinu. Tijekom srpnja 1991. teroristi su napadali hrvatsku policiju na više mjesta. Krajem srpnja, 26. srpnja 1991., uz pomoć JNA uslijedio je drugi napad na policijsku postaju pa se hrvatska policija i garda morala povući iz Gline. Glinu su okupirali pobunjeni Srbi uz pomoć JNA. Zarobljeno je 16 hrvatskih policajaca i odvedeno u kninski zatvor. Nakon 50 dana zarobljeništva, mučenja i zlostavljanja zarobljeni policajci su razmijenjeni 14. kolovoza 1991. godine.

Srpski napad 26. srpnja 1991. godine bio je sastavni dio akcija „*Žalac*“ (srpska operacija „*Žaoka*“) kojim je planirano etničko čišćenje Banovine od Hrvata. Napad srpskih terorista vodio je Dragan Vasiljković zvani kapetan Dragan. Tom prilikom počinjeni su zločini nad hrvatskim civilima i policajcima. Budući da teroristi nisu sami mogli protiv hrvatske policije i garde, umiješala se JNA i pomogla im da okupiraju cijeli grad Glinu, sela u Pounju, Strugu i Zamlače. U Strugi su teroristi izmasakrirali 5 zarobljenih hrvatskih policajaca koji su bili ranjeni. Hrvatsko pučanstvo iz Gline i Jukinca povuklo se preko rijeke Gline prema Gornjem i Donjem Viduševcu. U Jukincu su pripadnici JNA uništili više od 40 hrvatskih kuća.

Glinski kraj je u Domovinskom ratu teško stradao. Spaljena su 33 hrvatska sela, a poginulo je 396 Hrvata iz općine Glina, među kojima je 78 hrvatskih branitelja. Od 396 žrtava, njih oko 300 bili su civili (većinom osobe starije od 60 godina; život je izgubilo i petoro djece).

Izvori: Hrvatski inf. ormativni centar, narod.hr, braniteljski portal

11.5. Srbi i JNA napali su 7. srpnja 1991. godine hrvatsko selo Čelije

Dana **7. srpnja 1991.** godine, napadnuto je hrvatsko selo **Čelije**. Selo se nalazilo na važnom strateško-zemljopisnom položaju za opskrbu Vukovara. Već u svibnju 1991. bilo je opkoljeno jer su u okolnim selima živjeli pobunjeni Srbi. Početkom srpnja 1991. JNA i pobunjeni Srbi započeli su s provokacijama, a 7. srpnja 1991. napali su selo. Stanovništvo je protjerano, a 9. srpnja selo je opljačkano pa razrušeno i spaljeno. Tijekom okupacije pobunjeni Srbi i četnici iz Srbije (“*arkanovci*”) u selu su pokapali ubijene Hrvate iz zatvora u Dalju i zarobljene civile iz sela Klisa.

Za vrijeme velikosrpske agresije na Republiku Hrvatsku ubijena su 34 stanovnika sela Čelije, a za jednim stanovnikom sela se još traga. U selu Čelije prije agresije živjelo je 180 stanovnika; bilo je većinsko hrvatsko stanovništvo. Srbi su izvršili etničko čišćenje. Bio je to prvi slučaj etničkoga čišćenja nakon Drugoga svjetskog rata. Nakon sela Čelije Srbi su izvršili protjerivanje Hrvata iz Dalja, Aljmaša, Erduta, Vukovara, Borova Naselja, Iloka, Tovarnika, Sotina, Bapske i drugih mjesta. Isto se događalo u Lici, na Banovini, sjevernoj Dalmaciji i drugdje.

Zahvaljujući hrabrim novinarima *Osječkog tjednika* (prije svega **Dariju Hećimoviću** i njegovim suradnicima) za srpski zločin doznalo se neposredno nakon progona hrvatskoga stanovništva:

Vidi: https://www.youtube.com/watch?v=MVjChqW_pD0;
(stranica posjećena 29. 11. 2021.)

Nakon mirne reintegracije hrvatskoga Podunavlja u selu Čelije nađena je masovna grobnica s 32 tijela ubijenih Hrvata.

Za napad, protjerivanje stanovnika i rušenje sela Čelije najodgovorniji je Boro Ivanović zvani Konj, pukovnik JNA koji je zapovijedao 12. mehaniziranom proletherskom brigadom te imao kontrolu nad pobunjenicima i pridošlim četnicima iz Srbije. Također je odgovoran i za druge zločine počinjene u istočnoj Slavoniji (Tordinci, Laslovo, Ernestinovo, Olovnjak, Antunovac, Palača). JNA je Boru Jovanovića unaprijedila u viši čin (general-potpukovnik) nakon počinjenih zločina nad civilnim stanovništvom.

11.6. Oružana pobuna na Banovini, srpnja 1991.

Oružana pobuna na Banovini započinje nakon objave Deklaracije o neovisnosti Republike Hrvatske (25. lipnja 1991.). Međutim, pripreme za pobunu su bile višegodišnje; pobuna je nastavak četničkoga i partizanskog terora tijekom i nakon Drugoga svjetskog rata. Zločini četnika i partizana na Banovini bili su mnogobrojni. Spomenimo se tri teška zločina:

Dossier Boričevac:

Nakon uspostave NDH, Srbi iz Lapačkog kraja podigli su pobunu. Dana 27. srpnja 1941. u Brotnju su ubili 37 Hrvata, prezimenom Ivezici. Hrvati iz Boričevca su noću između 1. i 2. kolovoza 1941. izbjegli iz Boričevca da bi sačuvali život. Srpski pobunjenici su 2. kolovoza 1941. ušli u Boričevac te ga opljačkali i do temelja uništili. Hrvati iz Boričevca su izbjegli u Kulen Vakuf gdje ih je jedan dio nastradao kada su četnici i partizani 6. rujna 1941. napali Kulen Vakuf.

Poslije Drugoga svjetskog rata Hrvatima nije dopušten povratak u razoreni Boričevac, a samo mjesto je izbrisano iz popisa naselja SR Hrvatske. Radilo se o etničkom čišćenju jer su na tom prostoru živjeli Hrvati. Podatak da je Boričevac 1931. godine imao 788 stanovnika, a 1948. samo 11 jasno govori da je izvršeno etničko čišćenje!

Pokolj u Gvozdanskom 26. prosinca 1941.

Na katolički Božić, 26. prosinca 1941. u mjestu Gvozdanskom za vrijeme podnevne mise Titovi su partizani učinili pokolj. Ubijeno je 55 Hrvata, njihove kuće su opljačkane i zapaljene

kao i crkva. Ubijeno je 13 članova obitelji Grabarević. Godine 1991. spirala zločina se nastavlja; ubijena su još dva člana obitelji Grabarević.

Partizanski zločin u Zrinu

Po naredbi Glavnoga štaba Hrvatske partizani su u zoru 9. rujna 1943. ubili i protjerali oko 800 stanovnika Zrina. Mjesto je opljačkano i spaljeno, mjesna crkva Našašća sv. Križa je spaljena. Tijekom i nakon Drugoga svjetskog rata ubijeno je 213 Hrvata iz Zrina (među ubijenima je 12 djece, troje mlađe od godine dana, a najmlađe dijete imalo je 15 dana). Hrvatima je zabranjen povratak, a imovina je konfiscirana u: Boričevcu, Gvozdanskom, Zrinu kao i u mnogim drugim mjestima. Komunističke vlasti promijenile su imena svih mjesta i geografskih pojmova koji su u sebi imali pridjev Zrinski. O Zrinu se u Jugoslaviji nije smjelo govoriti.

O navedenim zločinima nema spomena u udžbenicima povijesti. Nažalost, dan pokolja u Brotnji (27. srpnja 1941.) slavio se za vrijeme komunističke vladavine kao dan ustanka naroda Hrvatske, a danas kao dan ustanka srpskoga naroda! Žalosno je i sramotno da Srbi i danas slave svoje zločine nad Hrvatima!?

Zločini i etničko čišćenje Hrvata započeto 1941. godine nastavljeno je 1991., s ciljem stvaranje etnički čiste Velike Srbije:

- 15. srpnja 1991. godine Srbi su napali Topusko. U napadu sljedećega dana ranjeno je sedam pripadnika Zbora narodne garde. Prognanici iz topuskoga kraja bili su smješteni u Karlovcu.
- 15. srpnja 1991. tenkovi JNA napali su postaje hrvatske policije. Stanovnici Hrvatskog Čuntića, Kraljevčana, Dragotinaca i Prnjavora napustili su svoje domove (njih oko 800) i uputili se u zbjeg prema Petrinji. Tijekom bijega bili su izloženi jakoj paljbi iz mitraljeza i minobacača. Na taj način nastajao je etnički čist teritorij.

11.7. Srpski zločini u Erdutu 1991. i 1992. godine

Prvi napad i zločin s teritorija Srbije

Prvi napad i zločin s teritorija Srbije bio je napad na Centar za obuku u Erdutu, 25. srpnja 1991. godine. U ranu zoru, 25. srpnja 1991. godine, JNA je s teritorija Srbije i s raketne topovnjače na Dunavu VBR-ovima i minobacačima napala Centar za obuku u Erdutu. Nalazio se na obali Dunava s hrvatske strane. Centar je srušen sa zemljom. Napad je izvršen dok su gardisti spavali. U napadu su poginula šestorica pripadnika 1. gardijske brigade (Tigrovi), a 18 ih je teško ranjeno. Poginuli su Mile Čulina, Anto Grgić, Miroslav Gržan, Josip Knežević, Željko Pavić i Mirko Rožman.

Erdut su u kolovozu 1991. godine okupirali JNA i Srpska dobrovoljačka garda te ga pripojili željenom velikosrpskom teritoriju. Hrvate, Mađare i druge nesrbe protjerali su ili poubijali. Zločinac Željko Ražnatović Arkan je u Erdutu osnovao centar za obuku koji je služio i kao logor gdje su mučeni i ubijani Hrvati, Mađari i drugi nesrbi. Od studenoga 1991. do veljače 1992. godine, dok je Erdut bio okupiran i izvan ratnih djelovanja, ubijeno je 37 civila (staraca, žena i djece).

Međunarodni sud za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije (ICTY) navodi da je 2.500 osoba deportirano iz Erduta 1991. godine (domaće stanovništvo i izbjeglice). Prema popisu stanovništva iz 1991. godine Erdut je imao 1459 stanovnika, od čega su većina bili Hrvati.

Srbi su također počinili zločine u Erdutu 9. studenoga i 11. studenoga 1991. godine. Ubijeno je 20 osoba (žrtve su bili Hrvati i Mađari).

Prema ICTY-u, prvi incident dogodio se u studenom 1991. godine (9. studenog). Ubijeno je 12 osoba. *„Tijela osam od prvobitnih dvanaest žrtava pokopana su u selu Čeliji, a jedna žrtva pokopana je u Daljskom Ataru...“* Sljedećega dana ubijene su još 3 osobe.

Drugi val ubojstava, ICTY navodi sljedeće:

„Dana 11. studenog 1991. godine, pripadnici TO-a SAO SBZS, pod komandom Željka Ražnatovića, uhitili su sedam nesrpskih civila u selu Klisa. Dva zatvorenika koja su imala rođake Srbe, puštena su na slobodu. Preostalih pet civila odvedeno je u centar za obuku TO-a u Erdutu. Nakon ispitivanja, žrtve su ubili i pokopali u masovnu grobnicu u selu Čelija.“

Treći val ubojstava, ICTY navodi sljedeće:

„Dana 10. prosinca 1991. godine, pripadnici TO-a SAO SBZS, predvođeni Željkom Ražnatovićem, i pripadnici Milicije SAO SBZS uhitili su pet nesrpskih seljana iz Erduta. Žrtve su odvedene u centar za obuku TO-a u Erdutu i kasnije ubijene. Tijela tri žrtve kasnije su bačena u jedan bunar u Daljskom Ataru.“

Četvrti val ubojstava, ICTY navodi sljedeće:

„Od 22. prosinca 1991. do 25. prosinca 1991. godine, pripadnici TO-a SAO SBZS, predvođeni Željkom Ražnatovićem, i pripadnici Milicije SAO SBZS uhitili su u Erdutu sedam civila, Mađara i Hrvata, i doveli ih u centar za obuku TO-a u Erdutu. Dana 26. prosinca 1991. godine, ubijeni su vatrenim oružjem. Tijela šest žrtava pokopana su u Daljskom Ataru.“

Peti val ubojstava, ICTY navodi sljedeće:

„Dana 21. veljače 1992. godine, pripadnici TO-a SAO SBZS, predvođeni Željkom Ražnatovićem, i pripadnici Milicije SAO SBZS uhitili su u Erdutu četiri nesrpska civila. Sve žrtve ispitivane su u centru za obuku TO-a u Erdutu, a zatim ubijene. Tijela žrtava pokopana su u masovnoj grobnici u Daljskom Ataru.“

Za zločine u Erdutu, uključujući ubojstva, bezobzirno razaranje i nezakonito zatvaranje, pred ICTY-em optuženi su Goran Hadžić, Slobodan Milošević, Željko Ražnatović, Jovica Stanišić i Franko Simatović.

Godine 2003., svjedokinja B129, bivša Ražnatovićeva tajnica, svjedočila je u Haagu. *Tajnica je podrobno objasnila kako su Ražnatović i njegova postrojba bili pod izravnim zapovjedništvom Miloševićevih šefova tajne službe (Službe državne bezbednosti), Jovice Stanišića i Franka Simatovića. Ona je posjetila centar Arkanovih Tigrova u Erdutu, koji je imao otprilike 1000 boraca. Koristili su dvije vrste uniforme - zelene po danu i crne po noći.*“

Nakon zlostavljanja zatočenika u srpskim uporištima (okupiranim mjestima: Dalju, Erdutu i Aljmašu) ubijena su 94 civila te 11 pripadnika Hrvatske vojske koji su zarobljeni u Vukovaru. Njihova tijela spaljena su ili zakopana u selu Čelije, na farmi Lovas, na katoličkom groblju u Dalju ili su bačeni u Dunav.

11.8. Srpski zločini u Kuljanima, Strugi i Kozibrodu 26. srpnja 1991.

Dana 26. srpnja 1991. pokrenuta je velika četnička ofenziva protiv Hrvata Banovine pod kodnim imenom „Žaoka“ („Žalac“). Tom akcijom htjelo se protjerati i ubiti sve Hrvate na Banovini tako da 27. srpnja 1991. godine Banovina bude bez Hrvata. Jedan od organizatora i provoditelja tog krvavog pohoda bio je ratni zločinac Dragan Vasiljković, zvan ‘Kapetan Dragan’. Četnici su zarobili stanovnike Zamlače pa su ih natjerali ispred oklopljenog vozila, njih 38, s podignutim rukama. Na vozilo su stavili minobacač i top te su pucali iz strojica preko glava ljudi u živom štitu i tako su upali u selo Strugu te zarobili nekoliko Hrvata i priključili ih u živi zid pa ih je ukupno bilo 46. Branitelji nisu pucali u ljude u živom zidu i tako su četnici s vozilom došli do sredine Struge gdje su ih dočekali Mile Blažević zvan Čađo i Željko Filipović.

Četnici su u svom pohodu zarobili tri policajca koja su tukli, mučili i na kraju ubili. Također su ubili 9 civila, a zarobili 2 policajca koja su brutalno tukli i mučili želeći saznati raspored obrane. **Mile Blažević Čađo** i mladi prometni policajac iz Zagreba **Željko Filipović** odlučili su se žrtvovati kako bi zaustavili napad i spasili civile u živom štitu. S potpornoga zida iznad ceste, iz blizine, bacili su improvizirane eksplozivne naprave na oklopno vozilo. Opasan eksplozivom Mile Blažević skočio je na četničko oklopljeno vozilo i pri tome je došlo do eksplozije od koje su poginuo Mile Blažević i Željko Filipović, ali i 6 četnika, a bilo je ranjeno još 14 četnika.

Mile Blažević zvan Čađo, Hrvat iz Struge, junak je hrvatskoga Pounja. Svojim herojskim činom zaustavio je napredovanje neprijatelja i spasio živote Hrvata koji su bili u živom štitu te u hrvatskim selima Pounja. Pomagao mu je Željko Filipović, mladi policajac - dragovoljac iz Zagreba, koji se također žrtvovao.

Nakon stradavanja četnici su prekinuli napad i povukli se pa se hrvatsko stanovništvo moglo povući i na taj način su spašeni mnogi ljudski životi. Većina talaca (ukupno ih je bilo 46)

spašena je, dvoje je stradalo, a njih 15 je ranjeno. Također su spašena dva policajca. Četnici su prekinuli napad i povukli se prema Dvoru na Uni pod paljbom branitelja. Nakon toga se JNA uključila i spriječila poraz četnika. Herojskim činom Mile Blaževića i Željka Filipovića spašeni su mnogobrojni mještani Struge i drugih sela Pounja.

U mjestima Pounja (Zamlača, Banska Struga, Unčani, Golubovac, Divuša, Kozibrod i Kuljani) živjelo je 1400 Hrvata koji su morali napustiti svoje domove. Tijekom napada na hrvatska mjesta Pounja 26. i 27. srpnja 1991. ubijeno je 13 hrvatskih policajaca i 17 civila, a veći broj civila zadobio je teške tjelesne ozljede.

Za vrijeme operacije „Žaoka“ (26. i 27. srpnja 1991.) postrojbe JNA i pobunjenih Srba počinile su ratne zločine u Kuljanima, Strugi Banskoj, Unčanima i Kozibrodu.

Protjerani Hrvati su se tek nakon operacije „Oluja“ (kolovoz 1995.) mogli vratiti u svoje opljačkane i razrušene domove.

U selu Kuljanima (općina Dvor na Uni) Srbi su zarobili više hrvatskih civila. Nekoliko zarobljenih civila bilo je masakrirano.

U nebranjena sela su odmah upali dvorski Srbi, ubivši rijetke preostale stanovnike, uglavnom starije ljude. Samo su u Divuši zaklali pet Hrvata. Uslijedilo je i rušenje doslovce svih zgrada u vlasništvu Hrvata te i razaranje katoličkih crkava. Izbjeglička kolona iz dvorskog Pounja u Hrvatskoj Kostajnici izazvala je paniku, i građana i branitelja. Nakon što su 30. srpnja 1991. zrakoplovi JNA bombardirali grad, odlučeno je da se 31. srpnja iz grada i okolnih sela stanovništvo organizirano evakuira. U gradu je ostao samo dio policije, koja se uskoro povukla. Tako je potkraj srpnja palo gotovo cijelo Pounje, premda su se nakon dva dana u Hrvatsku Kostajnicu vratili branitelji i dio stanovnika.

Za počinjene zločine (ubijanje golorukog stanovništva, protjerivanje, pljačku te uništavanje imovine) optuženi su Predrag Orlović i još 34 osobe koje su hrvatskom pravosuđu nedostupne. Za zločin u Zamlači, Strugi i Kozibrodu optuženo je više osoba, ali pravosudni postupak nije održan jer su optuženici bili nedostupni hrvatskom pravosuđu. Protiv nekih je postupak obustavljen zbog primjene zakona o oprost. Samo nekolicina je odgovarala za masovne zločine na Banovini.

Zoranu Tomiću sudilo se u odsutnosti za smrt trojice policijskih službenika (zagrebački policajci Mladen Halapa, Ivica Perić i Goran Fadljević). Dragan Vasiljković osuđen je na 13 i po godina zatvora, a desetoptuženi Dragan Vranešević na kaznu od 15 godina zatvora.

Izvori:

Hrvatski informativni centar – Kronologija Domovinskoga rata na Banovini; Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rat 1991.; Dr. Vlatka Vukelić, Magazin za vojnu povijest

11.9. Napad na Sunju

Dana 27. srpnja 1991. godine napadnuta je Sunja, mjesto na desnoj strani rijeke Save koje jedino nije palo u ruke neprijatelja tijekom Domovinskoga rata. Neprijatelj je Sunju okružio s tri strane, jedina veza s domovinom bila je skela na rijeci Savi. Sunja, gradić na Banovini, postala je jedan od simbola Domovinskoga rata. Noćni minobacački napad 27. srpnja 1991. pretvorio ju je poput drugih hrvatskih gradova u topnički poligon i donio teška razaranja. Sunja je razarana topništvom, minobacačima pa je još zovu iposavski Vukovar.

Sunju su branili i članovi umjetničkih društava (**Sven Lasta, Slobodan Praljak i drugi**). Za spomenuti je da su hrvatska umjetnička društva krajem ljeta 1991. godine utemeljila **Zbor hrvatskih umjetnika** koji su željeli braniti Hrvatsku. Zbor hrvatskih umjetnika priključio se Zboru narodne garde i organizirao **Satniju hrvatskih umjetnika**. Satnija se predstavila javnosti na smotri 20. listopada 1991. godine u **Maksimiru pod Mogilom (spomenikom podignutim 1925. godine, na tisućljetnu obljetnicu Hrvatskog kraljevstva)**. Ratni zapovjednik te postrojbe bio je književnik Josip Palada. Glavni stožer ZNG-a naložio je Satniji hrvatskih umjetnika da obilazi prve crte bojišnice i da dokumentirano svjedočiti o Domovinskom ratu.

11.10. Srpski zločini u Dalju 1991. godine

Dana 1. kolovoza 1991. godine pripadnici JNA i paravojnih srpskih postrojbi ubili su u Dalju 39 osoba: 20 hrvatskih policajaca, 15 hrvatskih vojnika i 4 člana Civilne zaštite. Ovdje nisu uračunate žrtve koje su pale pri pokušaju obrane Dalja. JNA je topništvom, u ranim jutarnjim satima, napala policijsku postaju. Paravojne srpske postrojbe i lokalni Srbi napali su policijsku postaju i tražili da se pripadnici policije i Zbora narodne garde predaju. Nakon opsade koja je trajala deset sati, postaja je zauzeta i preživjeli branitelji su ubijeni i izmasakrirani.

Od 1. kolovoza do prosinca 1991. u Dalju je ubijeno od 112 do 135 ljudi (ne računajući zarobljenike iz Vukovara).

Hrvatsko stanovništvo Aljmaša, Dalja i Erduta je šlepovima za rasuti teret evakuirano 1. kolovoza 1991. u Osijek.

Kronologija srpskih zločina:

- 2. travnja 1991. srpski pobunjenici postavljaju prve cestovne barikade u istočnoj Slavoniji na cestama koje spajaju Vukovar s Vinkovcima, Osijekom i Daljem. Tzv. Srpsko nacionalno vijeće proglašava pripajanje istočne Slavonije i Baranje SAO Krajini.
- 1. kolovoza 1991. u ranim jutarnjim satima srpski pobunjenici su uz pomoć JNA (koja se napadom topništvom na postaju hrvatske policije po prvi put u sukobu otvoreno

svrstala na srpsku stranu) napali policajce, gardiste i pripadnike civilne zaštite koji su se nalazili u zgradi policije, tražeći njihovu predaju. Nakon gotovo desetosatne opsade – pucanja po okruženoj zgradi, čak i iz tenkova – postaja je zauzeta i svi koji nisu ubijeni u opsadi, likvidirani su odmah potom, i to 20 policajaca, 15 pripadnika Zbora narodne garde i četiri člana Civilne zaštite, koji su i izmasakrirani.

- 1. kolovoza 1991. tisuće hrvatskih civila iz Aljmaša, Dalja i Erduta bježe pred srpskim paravojnim postrojbama u Osijek.
- 17. kolovoza 1991. nakon masakra nad Hrvatima u selu Dalju, pronađeno je tijelo hrvatskoga novinara Stjepana Penića.
- U rujnu i listopadu 1991. srpske paravojne postrojbe uhitile su nekoliko hrvatskih civila i zadržali ih u policijskoj postaji. 11 zatvorenika je strijeljano, a njihova tijela zakopana su u masovnoj grobnici u selu Čelije.
- Dana 4. listopada 1991. godine pripadnici Teritorijalne obrane SAO SBZS, predvođeni Željkom Ražnatovićem, ušli su u zatočenički objekt u zgradi policije u Dalju i vatrenim oružjem ubili 28 zatočenika, hrvatskih civila. Tijela žrtava odnesena su iz zgrade i bačena u obližnji Dunav. Kroz logore u Dalju je prošlo na tisuće branitelja i civila iz istočne Slavonije. Preživjeli iz logora u Dalju svjedočili su o stravičnim zločinima. Iz logora u Dalju je nestalo na stotine Hrvata i nesrba koji se i danas vode kao nestali.
- Nakon bitke za Vukovar, JNA je 20. studenoga 1991. veći broj zarobljenika transportirala u zatočeničke objekte u Dalju. Tamo je Teritorijalna obrana mučila one koji su branili Vukovar. Najmanje 34 zatvorenika su tada ubijena.

Optuženi su samo neki od počinitelja masovnih zločina. Tek 13. svibnja 2010. godine je Županijsko državno odvjetništvo optužilo Enesa Tase, zapovjednika 51. motorizirane brigade JNA, za ratni zločin u Dalju. Tase je zapovjedio svojim postrojbama te podređenim pripadnicima Teritorijalne obrane Dalja i Borova kao i pridruženim dobrovoljcima, napad na mjesto Dalj uz izričitu zapovijed da ne smije biti zarobljenih pripadnika MUP-a RH i Zbora narodne garde (ZNG).

Ljubinka Radoševića i Vojislava Grčića sud je nepravomoćno osudio (2013.) na po 12 godina zatvora za ratni zločin. Oni su s drugim teritorijalcima nasilno upali u kuću i prisilili obitelj da gleda silovanje njihove 20-godišnje kćeri.

Kroz objekte (logore) koji su bili pod zapovjedništvom JNA prošlo je oko tisuću ljudi, koji su premlaćivani, iznuđivana su od njih priznanja, a neki su ubijeni. Pod zapovjedništvom JNA bili su sljedeći objekti i zgrade: zgrada Mjesnog odbora, privatna kuća Marinka Ivanovića, privatna kuća Zlatka Štrajbera, skladište željezničke postaje, IPK – Mehanička radiona i „Žuta kuća“. Logori su otvoreni 1. kolovoza 1991., a zatvoreni su tijekom 1993. godine.

U Dalju su osim logora pod zapovjedništvom JNA bili i logori pod zapovjedništvom paravojnih srpskih postrojbi. Arkanova jedinica je vodila tri logora: stara zgrada Zadruga IPK, stara Osnovna škola i Tvornica opeke – Ciglana Dalj.

Kroz poljoprivredno dobro (zadrugu) je prošlo 7.000 osoba. Zatočenici su bili „obrađeni“, maltretirani, opljačkani a neki su ubijeni i bačeni u Dunav. Danas se vode kao nestali. „Obradu“ i pljačku zatočenika provodili su svi: pripadnici JNA, pripadnici Teritorijalne obrane, pripadnici četničkih paravojsnih postrojbi i civili iz Dalja.

Ne zna se točan broj zatočenih i ubijenih (nestalih) jer Srbi ne žele kazati gdje su tijela ubijenih i koliko ih je bilo. Dio ubijenih pokopano je u masovne grobnice, koje su vješto sakrili zidom uz staru zgradu zadruge i na Ciglani Dalj, nešto su odvozili u Daljsku planinu i zapalili, a ostale je progutao Dunav.

Po pričama ljudi koji su 1991. živjeli u Dalju broj ubijenih se kreće do 500 osoba. Spominju se strašne torture i mučenja. Jedno od najgoreg je bilo kada su poslije premlaćivanja tjerali zatočenike da skaču sa kata, a četnici su ih gađali kao glinene golubove (Škoc, D. Šusto). Osim čuvara u maltretiranju i zlostavljanju zatočenika sudjelovali su i civili koji su ih mlatili drvenim palicama (toljagama), a žene su bole zatočenike iglama za pletenje.

Mučna su svjedočanstva preživjelih koji su prošli srpske zatočeničke logore. Svjedočenje se mogu pročitati na stranicama Hrvatskog informativnog centra.

Izvori: Josip Čičak, Izvješća sa suđenja

http://video.hrt.hr/daniponosa/dalj_maranic.mp4?_=3

(pristupljeno 29. 11. 2021.)

11.11. Ubojstvo hrvatskih policajaca u Budačkoj Rijeci

Dana 4. kolovoza 1991. godine četveročlana ophodnja postaje Prometne policije Karlovac upućena je na obavljanje redovnih policijskih zadaća nadzora prometa u Budačku Rijeku. Budačka Rijeka je selo južno od Karlovca, na cesti prema Plitvicama. Već ranije su u Budačkoj Rijeci i susjednom Krnjaku viđeni bradati četnici s oružjem na cesti koji teroriziraju lokalne Hrvate i putnike koji su se uopće usudili voziti automobilom tim krajem.

Dolaskom na zadano mjesto prometni policajci mirno su zauzeli svoje položaje. Pogunjeni Srbi postavili su zasjedu te ih ubili. Zasuti su rafalnom paljbom iz oružja koje je JNA podijelila Srbima. Trojica policajca: Mile Butina (24), Joža Milčić (20) i Zlatko Škrlac (31) smrtno su stradali na licu mjesta, dok je Nikola Rakocija teško ranjen.

Treba podsjetiti da su u početku četničke agresije prve mete bili policajci Republike Hrvatske. Oni su za Srbe predstavljali ‘ustaše’, a tako su ih zvali javno i na Televiziji Beograd. Ubojstvo

svakog hrvatskog policajca bio je podvig koji se slavio među pobunjenim Srbima u Hrvatskoj i u srbijanskim medijima, po izreci 'ubi mupovca, jedan ustaša manje'.

Bivši predsjednik Srpskog nacionalnog vijeća tzv. SAO Krajine Mile Dakić, kojemu se na Županijskom sudu u Karlovcu sudilo za poticanje na teško ubojstvo trojice i ranjavanje jednog policajca u kolovozu 1991. u Budačkoj Rijeci, oslobođen je optužnice. Protiv njega je kazneni progon obustavljen temeljem Zakona o općem oprost. Nakon provedenoga dokaznog postupka Županijsko državno odvjetništvo odustalo je od prvotne kvalifikacije djela poticanja na teško ubojstvo te ga je optužio za kazneno djelo protiv RH oružanom pobunom, na što je sudsko vijeće nakon vijećanja došlo do zaključka da je riječ o kaznenom djelu koje je obuhvaćeno spomenutim Zakonom o oprost, što je zapreka da se dalje vodi taj postupak pa se optužnica ŽDO-a odbija. Tako je radilo pravosuđe u RH.

"Zakon o oprost ne odnosi se na ratne zločine. Njime se zločini prekvalificiraju na opće ubojstvo u oružanom napadu. I tako kada on u oružanom napadu ubije četvoricu policajaca to zapravo ne postaje ratnim zločinom. Time im se ide na ruku. Koliko je Hrvata kojima su na optužbe na ovaj način prekvalificirane? Koliko ja znam ne postoji ni jedan takav slučaj", kaže Hodak.

Županijska državna odvjetnica Gordana Križanić, obrazlažući izmjene, rekla je da je na temelju iskaza Dušana Tomića, jednoga od osuđenih sudionika zasjede, kao i drugih svjedoka, nesporno utvrđeno da je nalog za akciju dao Miloš Martinović iz paravojne jedinice TO Krnjak te da je akcija bila planirana za zarobljavanje policajaca, a ne ubojstvo i to radi zamjene zarobljenika. Te su činjenice, rekla je Križanić, do te mjere izmijenile činjenično stanje da je bilo nužno preinačenje optužnice. No, ŽDO smatra kako je tijekom dokaznoga postupka nedvojbeno utvrđeno da je Mile Dakić '91. godine na području Vojnića bio vrlo važna osoba, s velikim utjecajem na događaje u lokalnoj sredini, Kninu i Srbiji te da je imao i naoružanu skupinu u kojoj je bilo 20-ak osoba.

Dana 16. siječnja 2014. godine, nakon što je tužiteljstvo prekvalificiralo kazneno djelo iz optužnice na oružanu pobunu, primjenom Zakona o općem oprost Županijski sud u Karlovcu obustavio je kazneni postupak protiv Mile Dakića (bivši predsjednik Srpskog nacionalnog vijeća tzv. SAO Krajine).

Izvori: Petar Horvatić (narod.hr), I. M.

11.12. Zločin u Lovincu

Pokolj u Lovincu 5. kolovoza 1991. – Pripadnici pobunjenih Srba izveli su kombinirani minobacačko-pješački napad na Lovinac. U tom napadu ubili su Milana Sekulića, pripadnika pričuvnoga sastava MUP-a, više mještana Hrvata su odveli, a veći broj hrvatskih obiteljskih kuća zapalili. Nakon deset dana, tražeći izgubljeni stoku, Mićo Račić pronašao je u žbunju

pokraj ceste, dva kilometra od njihovih kuća, mučene i izmasakrirane odvedene Hrvate: Martina Šarića, Ivana Ivezića, Juru Sekulića, Stipu Katalinića i Marka Pavičića. Svi su ubijeni s leđa.

U Lovincu je ostalo stotinjak osoba, uglavnom staraca, a prema HRT-u njih 45 su četnici ubili ili žive zapalili u njihovima domovima.

Za zločin počinjen u Lovincu jedino je u odsutnosti na 15 godina osuđen Radoslav Čubrilo. Čubrilo živi u Beogradu i nije dostupan pravosudnim vlastima RH.

Izvori: hic.hr, Novi list, hrt.hr, Petar Horvatić, Snježana Vučković

11.13. Otmica i ubojstvo dr. Ivana Šretera

Dr. Ivan Šreter rodio se u Pakracu 22. prosincu 1951. godine. Studij medicine završio je na Medicinskom fakultetu u Zagrebu. Specijalizirao je fizijatriju. Radio je u pakračkoj, a zatim i u lipičkoj bolnici gdje je jedno vrijeme bio i ravnatelj.

Treba navesti da je progon dr. Šretera započeo još 1984. godine (Slučaj “Časnik“).

Slučaj „Časnik“1984. godine

Dr. Ivan Šreter bio je osuđen zbog jezičnoga izričaja. Godine 1984. dr. Šreter je pregledao, kao specijalist fizijatar bolnice u Lipiku, pacijenta S. M. i pri upisu liječničkoga nalaza u zdravstveni karton u rubriku zanimanje upisao izraz „umirovljeni časnik“ umjesto „penzionirani oficir“. U Vjesniku od 15. listopada 1984., u rubrici Pisma čitalaca, objavljeno je pismo oficira JNA koje je sadržavalo pritužbu baš zbog tog čina. Nakon toga započinje javni progon dr. Šretera.

Agitator zla, Goran Babić, partijski komesar za književnost je širio govor mržnje i najavio buduće zločine. On je dr. Šretera bez ikakvih dokaza optužio za zlonamjernost i navodne veze s ustašama i niz drugih neosnovanih teza te na kraju implicirao kako bi ga trebalo mučiti i ubiti. U svom eseju „Jezik i smrt“ **Goran Babić** je najavio zločine: ”... *Ludilom, bjesnilom obuzetu, beštiju valja liječiti, kako stari spisi kažu, otrovom, vatrom i željezom. Ako ni to ne pomogne, zna se i što preostaje. Zemljica čarna, trava zelena.*”

Navedeni je esej objavljen u Nedjeljnoj Dalmaciji – informativno-političkom tjedniku br. 703, Split, 28. listopada 1984. godine. Glavni urednik ovih novina u to doba bio je Duško Mažibrada, a najbliži suradnici glavnog urednika bili su: Zoran Erceg, Zlatko Gall i Srećko Lorgjer.

Dr. Šreter je bio optužen „...da je na javnom mjestu pisanjem vrijeđao i omalovažavao... socijalističke patriotske i nacionalne osjećaje građana“ i time počinio prekršaj iz članka 3. st.

1. Zakona o prekršajima protiv javnoga rada (reda!) i mira. Osuđen je temeljem tog propisa na kaznu zatvora u trajanju od pedeset dana."

Sutkinja suda za prekršaje u Pakracu Branka Radolović, rješenjem o prekršaju broj 11-841/84 od 20. studenoga 1984. proglasila je krivim dr. Ivana Šretera zbog prekršaja iz čl. 3 st. 1. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira, kaznivši ga kaznom zatvora od 50 dana, uz obrazloženje: „*Sudac nije prihvatio obranu okrivljenog koji ističe da se ne osjeća krivim za djelo za koje ga se tereti jer smatra da ovakvim svojim postupkom nije niti vrijeđao niti omalovažavao ni vjeru ni naciju niti političko uvjerenje dotičnog. Osim toga, riječ 'časnik' u pojedinim se rječnicima poistovjećuje s riječju 'oficir' i ne nalazi se u upotrebi samo od 1941. godine, već davno ranije!*“

U žalbi protiv toga rješenja istaknuli su kako se pravo dr. Šretera govoriti i pisati jezikom koji je naučio, upotrebljavati riječi koje ni u kakvom rječniku nisu zabranjene, pokušalo oduzeti jednom ovakvom tvrdnjom o krivnji samo zato što su te riječi identificirane kao čisto hrvatske riječi i kao takve inkrimirane. Republičko vijeće za prekršaje, 30. rujna 1986. godine pod brojem 6271/1986. donijelo je Rješenje kojim je smanjilo kaznu na 10 dana, ali je ostavilo kvalifikaciju prekršaja uz obrazloženje „da je prvostepeni sudac u potpunosti i točno utvrdio činjenično stanje i pravilno pravno označio djelo okrivljenog kao prekršaj iz primijenjenog propisa, a žalba svojim razlozima nije utjecala na drugačiju odluku u tom dijelu pobijanog rješenja“.

U zatvoru je dr. Šreter bio 10 dana gdje je štrajkao glađu. Obratio se mnogim poznatim osobama, tog vremena, za podršku, ali je odgovor dobio samo od kardinala Kuharića!

Mirotvorac dr. Ivan Šreter

Uoči demokratskih promjena učlanjuje se u HDZ, a početkom srpske agresije dragovoljno prihvaća biti Predsjednikom kriznog štaba za zapadnu Slavoniju. Njegova nastojanja da mirnim putem dođe do mira sa Srbima koje je nazivao braćom, nisu urodila plodom.

Srbi su činili većinu u Pakracu i na izborima 1990. godine pobijedili su kao članovi Saveza komunista i drugih komunističkih organizacija. U Pakracu još nisu bile osnovani stranački ogranci kada su bili izbori 1990. godine. Pobunjeni Srbi su se, uz pomoć vlasti u Srbiji, htjeli pripojiti Velikoj Srbiji i zato su se pobunili. Htjeli su protjerati ili pobiti nesrpsko stanovništvo pa su proglasili SAO Krajinu. Cilj je bio stvaranje Velike Srbije, uspostava granične crte koja spaja Dravu i Savu te dijeli Slavoniju na hrvatski i srpski dio. Veljko Džakula je vršio dužnost Predsjednika Vlade SAO Krajine zapadne Slavonije i odgovoran je za zločine na Pakračkom području iako ga hrvatsko pravosuđe nije teretilo što iako je moralo.

Nakon izbijanja velikosrpske pobune 1991. godine dr. Šreter se zalagao za nenasilje te je pozivao Srbe na mir i prestanak terora kojega su počeli provoditi. Istaknuo se po razboritosti, dobroti, kao pobornik rješavanja razmirica mirnim putem.

Dana 30. svibnja 1991. pred zgradom općine obilježena je prva godišnjica hrvatske neovisnosti. Na njoj je dr. Ivan Šreter održao svoj poznati govor iz kojeg se ističu ove rečenice: „**Srbi, osudite četništvo. Budimo zajedno pod hrvatskom, talijanskom, čehoslovačkom i srpskom**

zastavom, ali nam ne stavljajte četnička obilježja na našu zajedničku općinsku zgradu. Nitko od nas ne promiče i ne podržava ustaštvo, pa nemojte ni vi četništvo i živjet ćemo zajedno.“

Poručio je: „Puščanim cijevima, miniranjem, skrnavljenjem naših svetinja nećete postići ništa.“

Otmica dr. Ivana Šretera

18. kolovoza 1991. godine u Zagrebu je održan sastanak državnoga vrha na kojem su bili i predsjednik SDS-a Veljko Džakula sa suradnicima (Goran Hadžić, Nikica Šašić) te dr. Ivan Šreter. Na povratku iz Zagreba u selu Kukunjevcu bila je postavljena barikada na kojoj su bili pobunjenici u uniformama rezervista JNA. Oni su propustili cijelu kolonu, automobil dr. Šretera su zaustavili, izvukli ga iz automobila i odveli. Ujutro je barikada nestala; još je tamo bio automobil koji je potom nestao.

S obzirom da je sljedećega dana došlo do pobune u Pakracu, očito je da je dr. Šreter kao Predsjednik kriznoga štaba zapadne Slavonije smetao. Cilj je bio ukloniti ljude koji bi mogli pružiti otpor i kojima je narod vjerovao. Može se zaključiti da je Veljko Džakula bio suorganizator otmice i ubojstva dr. Šretera jer je bio vođa pobune u Pakracu. Džakula tvrdi da ne zna gdje se nalaze posmrtni ostaci dr. Ivana Šretera što je upitno jer je pobuna bila pripremana i organizirana. Ako on ne zna, zna tko zna!

Tijekom kolovoza na području Pakraca su ljudi (uglavnom Hrvati) nestajali i nije se znalo gdje su. Bili su oteți i odvedeni u novootvoreni koncentracijski logor u Bučju.

Dan nakon otmice dr. Šretera, 19. kolovoza 1991. godine, izvršen je opći napad pobunjenih Srba na Pakrac. Sve je bilo planirano i organizirano; nekoliko dana prije, a naročito 17. i 18. kolovoza, iz Pakraca su otišle srpske obitelji, a 19. kolovoza ujutro započeo je opći napad na Pakrac pa je otmica bila sastavni dio plana pobunjenih Srba. Pobunjenici su imali punu podršku JNA. Vojnici JNA i pobunjeni Srbi ušli su u bolnicu u Pakracu 19. kolovoza 1991. i odveli dr. Vladimira Solara koji je bio ravnatelj pakračke bolnice. Dr. Solar je bio 6 mjeseci zatočen i pušten je kada je bila razmjena u siječnju 1992. godine. Nakon razmjene dr. Solara čulo se da je dr. Šreter mučen i ubijen u selu Branešci, u kući na broju 110. Posljednji put viđen je živ 29. kolovoza 1991. godine. Posmrtni ostatci dr. Šretera do danas nisu pronađeni. Dr. Ivan Šreter jedna je od još uvijek 22 nestale osobe u logoru Bučje. Žalosno je da nitko nije istražio, podigao optužnicu niti sudio za zločine pobunjenih Srba!

Slavko Degoricija, bivši član predsjedništva HDZ-a, saborski zastupnik i zamjenik ministra unutarnjih poslova u ratnoj 1991., otkriva u svojoj knjizi „Nije bilo uzalud“ povezanost Milorada Pupovca sa sudbinom dr. Šretera. Bila je dogovorena njegova razmjena, u razgovorima Slavka Degoricije i Milorada Pupovca dogovoreno je da se dva srpska liječnika puste u zamjenu za dr. Šretera, ali se to nije dogodilo. Dvojica srpskih liječnika koji su krali lijekove, sanitetski materijal i bili pobunjenici puštena su, a dr. Šreter nije, već je mučen i ubijen. Milorad Pupovac lagao je Slavku Degoriciji o sudbini dr. Ivana Šretera.

Slavko Degoricija otkriva sramnu ulogu Milorada Pupovca:

„Nije od toga prošlo nekoliko dana, doznajem od predstavnika UNPROFOR-a, da je Šreter mrtav, likvidiran, već više od mjesec dana. Doznajem i to da ga Srbi nisu koristili niti jednog trenutka kao liječnika, već su ga od prvog dana uhićenja premlaćivali, i to tako žestoko da su mu, među ostalim, polomili ruke. Pupovac nikada nije našao za potrebno ispričati mi se za ovakvu prijevaru i sve laži koje je izrekao, navodno, po povratku iz Pakraca. Eto tako se i ta lažna nada nije ispunila i od tada sam u svim kontaktima bio još oprezniji, pa sam u sebi ponavljao Laokontovu bojazan: Što god to bilo bojim se Danajaca makar i darove nosili – Hrvatskoj«. (Iz knjige „Nije bilo uzalud“ str. 165. – 167.)

Prof. Tomislav Ivančić poznao je dr. Šretera jer je bio njegov duhovnik za vrijeme studija. Dr. Ivančić smatra da dr. Šreter ima obilježja kršćanskog mučenika i da za njega treba biti pokrenut postupak za proglašenje blaženim. Isto tako misli i Živko Kustić.

Dr. Šreter je najviše rangirani dužnosnik Republike Hrvatske koji je poginuo u Domovinskom ratu. Bio je Predsjednik kriznoga štaba za zapadnu Slavoniju na početku srpske oružane pobune u Hrvatskoj 1991. godine.

Dr. Šreter je ubijen iz mržnje jer je bio Hrvat, jer je bio domoljub i katolik; to je bio njegov grijeh. Tragična sudbina dr. Ivana Šretera samo je jedan primjer patološke mržnje prema Hrvatima i svemu što je hrvatsko. Tijekom zadnjih 100 godina (1917. – 2017.) imamo mnogobrojne primjere mržnje i zločina nad hrvatskim domoljubima i hrvatskim narodom.

Dokumentarni film „*Časnik mirotvorac*“ o dr. Ivanu Šreteru napravio je [Dražen Bušić](#). Nastao je u produkciji Zaklade "Dr. Ivan Šreter". Svečana premijera bila je 9. lipnja 2009. godine. To je film o hrvatskom mučeniku dr. Ivanu Šreteru kojega nazivaju i „*hrvatski Gandi*“ zbog njegova mirotvorstva. On je pozivao na mir i suživot svih na teritoriju Republike Hrvatske bez obzira na nacionalnu pripadnost, bez obzira na političko i vjersko uvjerenje. Izvadak iz govora dr. Ivana Šretera:

”Prijatelji, braćo i sestre sugrađani, danas dokazujemo da je to naša Pakračka općina u granicama Hrvatske... mi, Hrvati, Česi, Talijani, Mađari i braća Srbi i svi ljudi dobre volje koji žele mir, ravnopravnost i sreću u Pakračkoj općini...”

Za ovaj tekst korištena su svjedočanstva o Domovinskom ratu u Pakracu i Lipiku 1991.–1995. (video uradci od 1. do 6.) koji se mogu vidjeti na You Tube-u kao i drugi video zapisi; kratki pisani prikaz Ivana Zvonimira Ivančića i drugi izvori.

11. 14. Ubojstvo snimatelja Gordana Lederera

10. kolovoza 1991. ubijen je na Banovini snimatelj HTV-a Gordan Lederer. Poginuo je radeći prilog o hrvatskim borbama na brdu Čukur iznad Hrvatske Kostajnice. Ubojica je snajperom

namjerno gađao Lederera, pored više osoba, osobu s filmskom kamerom. Nakon što je pao niz padinu, nakon što je pogođen, gađan je ručnim bacačem granata. Snajperista su identificirali nakon što je objavljena snimka razgovora ubojice s novinarskom ekipom (novinar Vlado Mareš i snimatelj Veljko Đurović su 11. kolovoza snajperista intervjuirali za informativni program RTS). Radi se o Milanu Zoriću koji je bio uvježbani snajperist. Dakle, ubojstvo Gordana Lederera bilo je naručeno, planirano. Nakon ranjavanja pokušalo se dobiti dozvolu za let helikoptera koji bi teško ranjenoga Lederera prebacio u zagrebačku bolnicu. Let helikoptera nije dopustio general JNA Andrija Rašeta i on je sukrivac za smrt Gordana Lederera jer je Lederer iskrvario tijekom višesatnoga transporta i umro na putu.

Snimio je više video zapisa o prvim danima Domovinskoga rata. Naknadno je montiran uradak njegovih ratnih snimaka „*Banijska praskozorja*“.

Gordan Lederer bio je sin jedinac. Njegova majka, liječnica – specijalistica anesteziologije i reanimatologije primarius Vlasta Lederer za smrt sina okrivila je četnike i JNA.

Milan Zorić je u odsutnosti osuđen na Županijskom sudu u Sisku 1999. Na njegovu žalbu prvostupanjska presuda je ukinuta jer je primijenjen Zakon o općem oprostumu i tako ubojica slobodno šeta Hrvatskom.

11.15. Pokolj u Kraljevčanima

Srpski teroristi napali su **Kraljevčane** 14. kolovoza 1991. godine. Ubili su pet starijih seljana, tri starice i dvojicu staraca, koji su ostali u selu kako bi čuvali stoku i kuće. Medicinskom forenzičarskom analizom utvrđeno je da su starice ubijene iz automatskog oružja (puške) i granatama, a tijela dvojice staraca raznesena su ručnim bacačem raketa.

Pripadnici srpskih paravojnih postrojbi su 14. kolovoza 1991. upali u **selo Bjelovac** i ubili Stjepana, Đuru i Matu Horvata te Ivana Bugarina.

Nakon što su se malobrojni branitelji povukli, Srbi su zauzeli Hrvatski Čuntić, Prnjavor Čuntićki, Kraljevčane i Dragotince gdje su počinili zločine nad preostalim stanovništvom. Kuće su opljačkane i zapaljene. Stradao je i franjevački samostan sv. Antuna u Čuntiću. Hrvatska sela nalazila su se na putu za Petrinju pa je JNA organizirala napade i etničko čišćenje što je vidljivo iz pisanih izvješća zapovjednika garnizona u Petrinji, pukovnika Slobodana Tarbuka.

Zločinci nisu odgovarali za počinjene ratne zločine. Bili su osuđeni 1992. godine u odsutnosti, ali je 2009. presuda poništena i slučaj vraćen na prvostupanjski sud. Godine 2010. postupak je obustavljen jer je Državno odvjetništvo odustalo od optužnice!!!

11.16. Srpski napadi i zločini na gospićkom području

Kronologija događanja

- 3. veljače 1991. počinju pripreme za osvajanje Gospića. U Gospiću je održan „miting svih Srba Like i svijeta“, bilo je to okupljanje pobunjenih Srba (njih oko 5000) i priprema za zauzimanje Gospića.
- 26. lipnja 1991. godine Srbi su proglasili ratno stanje.
- 5. kolovoza 1991. četnici su odveli 5 Lovinčana u nepoznatom pravcu; kasnije su nađeni izmasakrirani uz željezničku prugu. Jedan od ubijenih imao je 72 godine!
- 25. kolovoza 1991. godine postrojeni su gospićki dragovoljci za obranu grada.
- 28. kolovoza 1991. velikosrpski pobunjenici napali su selo Lički Osik iz Novog Ličkog Osika (pretežno naseljeno Srbima).
- 29. kolovoza 1991. napadnuti su Lički Osik, Perušić i Gospić. Početak je to bitke za Gospić. Na Gospić su „goloruki“ Srbi ispalili 43 granate. Strateški položaj Gospića je bio jako važan jer je prometno povezivao sjever i jug Hrvatske. U velikosrpskim planovima Gospić je dio Velike Srbije i trebao se zvati Teslingrad.
- 4. rujna 1991. utemeljena je 118. brigada HV-a čiji je prvi zapovjednik bio Mirko Norac.
- 5. rujna 1991. velikosrbi su ponovno granatirali Gospić i Stari Lički Osik. Pripadnici Specijalne policijske postrojbe Lučko i bojne "Zrinski" zarobili su generala JNA Krstevskog, koji je s 30-ak vojnika išao u pomoć posadi JNA koja se nalazila u vojarni u gradu. Nakon zarobljavanja generala Krstevskog, brzo je reagirala međunarodna zajednica, pa su dan kasnije u Gospiću upriličeni pregovori o razmjeni. Organizirali su ih europski promatrači koje je predstavljao nizozemski diplomat Henry Wijnaents, a u ime JNA sudjelovao je general Andrija Rašeta. Premda je bilo dogovoreno primirje, velikosrbi su počeli s napadom čim su međunarodni posrednici s predstavnicima JNA napustili grad. Na Gospić je poslije u velikosrpskim granatiranjima padalo po 1000 (tisuću) granata dnevno.
- 10. rujna 1991. vođene su teške borbe za obranu Gospića. Velikosrbi su krenuli u pješački napad na grad. Najžešće borbe pješaštvom vodile su se od Novog mosta na Novčici do Alarovog brda. Tog su dana velikosrpski tenkovi gotovo ušli u grad.
- 14. rujna 1991. zauzeta je vojarna u Perušiću; branitelji dolaze do oružja za obranu grada.
- 17. rujna 1991. godine slijede siloviti napadi na grad i velika razaranja.
- 19. rujna 1991. branitelji osvajaju vojarnu u gradu i sprječavaju da grad padne u ruke agresora. Hrvatske su snage zarobile 35 časnika JNA, 170 vojnika te 30 civila.

Zaplijenile su razna oklopna vozila, topove i ino oružje. Hrvatske su postrojbe došle do oružja kojim su se mogle braniti.

- 21. rujna 1991. oslobođena su hrvatska sela u blizini grada Lički Ribnik i Bilaj. U širem području Gospića nalazila se hrvatska enklava oko Lovinca do koje hrvatske snage nisu mogle doći jer je JNA postavila 9 tenkova na cesti Gospić – Medak – Lovinac. Kasnije je JNA Hrvate Lovinca pustila u nemilost lokalnih četnika pa su se Lovinčani morali izvlačiti preko Velebita da bi spasili svoj život. Pokušaj deblokade Lovinca nije uspio.
- 26. rujna 1991. hrvatske snage pokrenule su oslobodilačku akciju „Medvjed“ radi deblokiranja najvažnije i skoro jedine kvalitetne cestovne prometnice kroz Liku i Gacku koja je spajala hrvatski sjever i jug. Otočac je bio strateški važan gradić pa su ga JNA i četnici napadali i pokušali osvojiti. Nalazio se na važnoj cestovnoj prometnici koja je povezivala hrvatski sjever i jug. Akcijom „Medvjed“ hrvatske snage deblokirale su prometnicu Otočac – Žuta Lokva i sam grad Otočac.

Pobunjeni Srbi i četnici su na okupiranim područjima ubijali hrvatske civile i uništavali njihovu imovinu: Lovinac (8. listopada), Vaganac (9. listopada), Čorci, Perušićka Kosa, Široka Kula (13. listopada), Bukovac (16. listopada) i drugdje.

Oko Gospića i u samom gradu djelovali su „Beli orlovi“ i specijalne postrojbe iz Niša. Oni su vršili upade u grad i ubijali stanovnike. Na Lipovoj Glavici niški su specijalci ubili 7 osoba, a dva dana kasnije ubijene su još tri osobe na Marinu brdu.

- 13. listopada 1991. četnici su izvršili pokolj u Širokoj Kuli; ubili su 41 civila.
- 16. listopada 1991. godine hrvatske su snage izvele uspješnu akciju u Divoselu. Za osvetu četnici i JNA tukli su topništvom Gospić neprekidno 10 sati.
- 16. – 18. listopada 1991. uslijedio je odgovor hrvatske strane na pokolj u Širokoj Kuli i stalne upade četnika u Gospić uz pomoć pete kolone u Gospiću. Stradalo je 50 „civila“, 24 su bila srpske nacionalnosti. Hrvatsko pravosuđe provelo je postupak i izreklo kazne po zapovjednoj odgovornosti. Za zločine nad Hrvatima i za razaranje grada Gospića nitko nije odgovarao!

Forenzičari ICTY-a pozvani su u Gospić u svibnju 2000. kako bi istražili lokacije za koje se sumnja da su sadržavale tijela poginulih. Tijekom istrage koja je trajala dva tjedna, forenzičari su pronašli deset kostura.

Kontekst vremena bio je takav da su mnogi civili nosili vojnu odjeću, što su istaknuli istražitelji UN-a u drugom slučaju s ličkog bojišta, zbog čega su držali upitnim svjedočenja lokalnih Srba o stradanjima civila. Posvjedočili su o problemu naoružanih civila, jer su vidjeli civile da su bježali naoružani.

- 1. studenoga 1991. godine general JNA Andrija Rašeta zaprijetio je da će Gospić biti srušen sa zemljom. Prijetnja je izvršena te je 2. i 3. studenoga Gospić napadnut minobacačima, topovima, tenkovima i zrakoplovima. Na grad je palo više od 1000 granata.

- 16. studenoga 1991. godine četnici su pokušali ponovno zauzeti grad. Toga su dana poslali 200 posebno izvježbanih vojnika, pričuvnika i četnika radi zauzimanja cestovne prometnice Gospić – Karlobag. Hrvatske snage su ih odbile uz velike gubitke.

Grad Gospić, unatoč okruženju i silnoj agresiji, nikada nije pao u ruke agresora za što su zaslužni branitelji grada. U potpunosti je oslobođen operacijom VRO „Oluja“. Deveta gardijska brigada iz Gospića i lokalne domobranske postrojbe dale su veliki doprinos oslobađanju grada.

Prekomjerno i neselektivno granatiranje obilježilo je čitav rat u Gospiću. Tisuće projektila palo je na grad, a 70% stambenih i gospodarskih objekata je uništeno. Nikome nikada nije suđeno za to, ni na međunarodnom ni na domaćem sudu. Poslije Vukovara Gospić je drugi najrazoreniji grad u Domovinskome ratu.

Ovdje treba spomenuti činjenicu da hrvatsko pravosuđe, ni međunarodna zajednica, nisu osudili četnike, pobunjene Srbe ni pripadnike JNA za ubijanje hrvatskih civila i za razaranje grada Gospića. Poimence su nabrojena 82 ratna zločinca na koje je hrvatsko pravosuđe primijenilo Zakon o oprost!

11.17. Razaranje Osijeka tijekom Domovinskoga rata

Kronologija; lipanj – kolovoz 1991.

Projekt Velike Srbije nije počeo 1990. već početkom 20. stoljeća kada su stvorena nova srpska sela na koridoru veze sa Srbijom. U ta nova srpska sela naseljeni su solunski borci. Koridor je išao selima: Dalj, Vera, Bobota, Silaš, Staro Tenje, Palača, Ada, Petrova Slatina, Koprivna, Paulin Dvor, Šodolovci, Dopsin, Čepinski Martinci, Čokadinci, Podgorač, Budimci, Bela Loza, Podgorač i dalje preko Krndije prema Orahovici. Nakon 1945. godine izvršeno je dodatno posrbljavanje doseljenicima (četnicima koji su prešli u partizane) iz Like, s Korduna i Banovine te iz BiH.

Koridor nije bio neprekidan jer su se na putu našle Našice, Donja Motičina i hrvatska sela Čelije i Vuka (Josipovac). Budući da je hrvatsko selo Čelije bilo na crti zamišljenoga koridora i smetalo povezivanju pobunjenih Srba, oni su ga okupirali 7. srpnja 1991., a 9. srpnja 1991. su ga spalili.

Kronologija agresije na Osijek i okolicu; lipanj – kolovoz 1991.

- 27. lipnja 1991. godine (dva dana nakon proglašenja nezavisnosti) JNA je na osječke ulice izišla s 4 tenka i demonstrirala silu. Tenkovi su harali osječkim ulicama, pucalo se po koloni vozila i ranjeno je više od 20 civila. Demonstrirajući silu po osječkim ulicama, tenk JNA je na raskrižju Vukovarske i Trpimirove ulice zdrobio crvenoga fiću.

Snimku toga divljačkog prizora objavile su sve svjetske agencije. Ta slika je postala simbol otpora. Godine 2011. „*crveni fićo*“ dobio je spomenik u Osijeku koji trajno podsjeća na taj događaj koji simbolizira odlučnost i otpor maloga hrvatskog čovjeka prema sili i agresiji. Vlasnik „*crvenoga fiće*“ bio je hrabri Branko Breškić koji je kasnije postao hrvatski branitelj (preživio je rat; umro 2001. godine).

- 29. lipnja 1991. četnici su iz Tenje minobacačima napali Osijek.
- 4. srpnja 1991. JNA je pucala po istočnim dijelovima grada.
- 7. srpnja 1991. agresor zauzima Tenju, prigradsko naselje Osijeka.
- 9. srpnja 1991. granata ispaljena iz tenka razorila je stan na sedmom katu stambene zgrade u naselju Sjenjak.
- 11. srpnja 1991. u policijskoj akciji MUP-a RH koja je trajala 10 sati, osječka je policija uhitila grupu srpskih terorista. Istoga dana srpski su teroristi upali u Stadionsko naselje u Osijeku i napali policijsku ophodnju.
- 27. srpnja 1991. JNA je gađala osječku bolnicu.
- 29. srpnja 1991. slijedi silni topnički napad na Osijek, na sve dijelove grada.
- 1. kolovoza 1991. u Osijek su teglenicama za rasuti teret stigli prognanici iz Aljmaša, Dalja i Erduta.
- 12. – 18. kolovoza 1991. Osijek i Beli Manastir granatirani su iz Tenje, vojnog pologona „C“ i Bijelog Brda.
- 19. kolovoza 1991. JNA je zrakoplovstvom napala Osijek, pri čemu su pogodili osječku katedralu, industrijske pogone i ubili dvije žene. JNA i srpska paravojska je pucala iz minobacača i strojnica, s poligona „C“, po civilnim objektima u Osijeku. Gađali su stambene četvrti u središtu grada, zgradu općinske uprave, energetska, vodovodna i druga industrijska postrojenja.
- 21. kolovoza 1991. srpske snage poduzele su veliki topnički napad na Osijek i okolna sela, pri čemu su ranjena 23 civila. Zrakoplovi JNA napali su kolonu automobila u kojoj su bili strani novinari.
- 23. kolovoza 1991. JNA i srpska paravojska okupirali su cijelu Baranju i došli nadomak Osijeka. Agresor je Osijek okružio sa sjevera, istoka i juga i spremao se za potpuno okruživanje i zauzimanje grada.
- 26. kolovoza 1991. ustrojen je hrvatski samostalni bataljun Baranja.
- 27. kolovoza 1991. zaprekama i minama blokiran je izlaz s poligona "C", minirani su ulazi u grad Osijek, a snage MUP-a RH i ZNG-a čuvali su prilaze gradu.
- 28. kolovoza TV snimatelj HTV studija Osijek Željko Kaić ubijen je, a njegov kolega Dragan Krička teško ranjen kada je JNA na njih otvorila topničku paljbu dok su snimali TV prilog.
- Agresor je pucao po Općoj bolnici (u prva četiri mjeseca agresije na bolnicu je palo 350 granata), Stanici hitne medicinske pomoći, sanitetskim vozilima, školama, vrtićima, sakralnim objektima, kazalištu, Tvrđi, Europskoj aveniji, stambenim objektima i industrijskim postrojenjima.

Napadi na Osijek tijekom rujna 1991.

- 3. rujna 1991. Srbi su cijeli dan granatirali grad. Ubili su 14 osoba, a 28 ranili. Grad je gađan iz tenkova, minobacača i iz zrakoplova. S položaja agresora u Staroj Tenji i Bijelom Brdu, u koordinaciji s artiljerijom s poligona "C", izveden je minobacačko-tenkovski napad na grad pri čemu su sudjelovala i dva vojna zrakoplova. Također su gađani položaji branitelja u Novoj Tenji, Sarvašu, Bilju i Nemetinu. Poginulo je 12 branitelja i 3 civila, ranjeno je 8 branitelja i 9 civila.
- Rat pokazuje svu svoju okrutnost 3. rujna kada granata ispaljena iz "Bijele kasarne" na Vijencu Ivana Meštrovića ubija trinaestogodišnju djevojčicu, a njezine roditelje teško ranjava. Granatiranja koja su velikosrpski napadači sljedećih mjeseci počinili može se opisati riječima kao genocid, urbicid i kulturocid.
- Istoga su dana (3. rujna) JNA i srpska paravojska zauzeli Bilje s druge strane Drave te granatiranjem oštetili katedralu sv. Petra i Pavla.
- 3. rujna 1991., Srbi su izvršili pokolj u Četekovcu, Balincima i Čojlugu (kod Slatine); srpska vojska ubila je 24 Hrvata.
- 6. rujna 1991. agresor je gađao i oštetio katedralu sv. Petra i Pavla. Granate su oštetile i crkvu sv. Petra.
- 10. rujna 1991. u topničkom napadu na Osijek pogođen je dječji vrtić i franjevački samostan.
- 13. – 18. rujna 1991. Osijek je svakodnevno napadan teškom artiljerijom. U tim napadima na Osijek ispaljeno je više tisuća granata iz topova, tenkova, bazuka, itd. Velikosrpski su agresori napadom napravili veliku štetu na kulturnim objektima, civilnim, zdravstvenim, stambenim i industrijskim objektima. Za ovo prekomjerno granatiranje nitko nije optužen niti je odgovarao. Osječka je bolnica tog krvavog vikenda (13. – 15. rujna) primila više od 130 ranjenika i četvero mrtvih.
- 15. i 16. rujna 1991. agresor je gađao osječku Opću bolnicu; ubijene su 4 osobe.
- 16. rujna 1991. hrvatski su branitelji bili prisiljeni minirati Dravski most da bi zaustavili napredovanje agresora.
- 17. rujna 1991. hrvatske snage borbom su zauzele vojarnu u Osijeku, ali neprijatelj je odnio sve naoružanje. Nakon odlaska JNA iz grada topnički napadi na grad su nastavljeni. Pogodili su hotel Osijek i pri tome ranili tri strana novinara. Također su uništavana industrijska postrojenja (šećerana, tvornica LIO, toplana).
- 20. rujna 1991. napadnuti su osječki gradski predjeli Jug II i Donji Grad. Ponovno su gađani industrijski objekti: šećerana, pogoni tvornice LIO te gradska toplana.
- 23. rujna 1991. Osijek je granatiran iz Baranje. Opet je pogođena crkva sv. Mihovila u Tvrđi, a teško je oštećena osječka katedrala sv. Petra i Pavla te zgrada kazališta.

- 28. rujna 1991. Osijek je gađan minobacačima iz smjera Bilja. Pogođen je dječji vrtić i stara gradska jezgra Tvrđa. Poginulo je troje, a ranjeno 15 ljudi. Granatama je oštećeno pročelje Crkve sv. Jakova.
- 29. rujna 1991. oštećeno je više zgrada u naselju Jug II i na Sjenjaku, dalekovod, rezervoar INE, skladište Željezare, "Saponija", a pogođena je i policijska uprava Osijek.
- 30. rujna 1991., u popodnevnim satima, iz Palače, Bilja i Stare Tenje napadnuti su Laslovo, Ernestinovo i sam grad Osijek.

Napadi na Osijek od listopada do kraja 1991. godine

- 6. listopada 1991. Srbi su napali Osijek iz višecjevnih bacača raketa i minobacača.
- 13. listopada 1991. Osijek je napadnut minobacačkom vatrom.
- 17. listopada 1991. topničkom vatrom je gađano središte i industrijska zona Osijeka. Osijek je također napadnut „krmačama“ i kasetnim bombama iz zrakoplova. Srušena su dva neprijateljska zrakoplova. Poginule su 4 osobe, a 59 ih je ranjeno.
- 18. listopada 1991. tijekom cijelog dana iz smjera Baranje gađan je grad topničkim projektilima, a iz Stare Tenje tenkovskim projektilima. Poginulo je 9, a ranjeno 48 osoba.
- 19. listopada 1991. četnici su iz Stare Tenje ispalili na grad oko 40 minobacačkih projektila pri čemu je poginuo jedan civil, a 10 ih je ranjeno. Iz zrakoplova napadnut je Donji grad.
- 28. listopada 1991. četnici su izvršili tenkovski napad na Tenjski Antunovac, nekoliko granata ispaljeno je na Laslovo, a vojni zrakoplovi bombardirali su Ernestinovo i središte Osijeka pri čemu su 4 osobe ranjene.
- 29. listopada 1991. iz Sarvaša i Tenje iz VBR-a napadnuta je industrijska zona, pri čemu su znatno oštećeni pogoni "Nivete" i "Saponije", a razarano je i stambeno naselje Jug II.
- 3. studenoga 1991. na Osijek je ispaljeno 16. raketa iz VRB-a. Poginule su dvije osobe, a 16 ih je ranjeno.
- 4. studenoga 1991. Osijek je napadan cijeli dan (minobacačima, projektilima iz VBR-ova).
- 6. studenoga 1991. napadani su Osijek i okolna mjesta. Poginula je jedna osoba, a više ih je ranjeno.
- 12. studenoga 1991. Srbi su nastavili s napadima na Osijek.
- 24. studenoga 1991. Osijek je gađan topništvom, a pješadija je izvršila napad.

- 5. prosinca 1991. novi pokušaj osvajanja Osijeka; jako težak dan za grad. Pri obrani Osijeka u šumi Rastovača poginulo je 16 branitelja.
- 8. prosinca 1991. Srbi su više sati gađali Osijek.

Povremeni napadi na Osijek trajali su do kraja rata.

„Tijekom velikosrpske agresije u Osijeku, samo u razdoblju od 2. svibnja 1991. do 26. srpnja 1994., u bolnicu su primljene 5.222 žrtve rata, od kojih je 954 poginulo (preminulo).“

Nijedna od organizacija za ljudska prava nije tražila kažnjavanje naredbodavaca i izvršitelja zločina prema civilima pa se može zaključiti da su bili u službi agresora.

11.18. Pokolj policajaca u Žutoj Lokvi

Četiri hrvatska policajca ubijena su (jedan je teško ranjen) iz zasjede kod Žute Lokve, nedaleko od Brinja, 24. kolovoza 1991. godine. Četnici su postavili zasjedu i ubili ih.

24. kolovoza 1991. petero je hrvatskih policajaca iz odjela Policijske postaje Brinje bilo na stalnom punktu – na križanju kod Žute Lokve gdje su redovno obnašali dužnost. Njih su srpski odmetnici napali s leđa, rafalnom paljbom usmrtili i kasnije masakrirali. Jedan policajac je bio ranjen, ali je uspio pobjeći prema Senju.

Napad je bio uvod u događaje koji su uslijedili. Sljedećih dana, 25. i 26. kolovoza 1991., uslijedili su žestoki velikosrpski napadi (četnici i JNA) na Otočac i Gacku dolinu. U ta dva dana velikosrbi su sa položaja u Podumu gađali Gacku dolinu. Ispalili su oko 1000 minobacačkih projektila. Najviše su gađali gradić Otočac.

Državnom odvjetništvu su 1991. i 1992. godine podnesene prijave za pogibiju četvorice hrvatskih redarstvenika, ali do danas nitko nije odgovarao za počinjeni zločin.

Izvori: HIC, LikaWorld.net, Domovinski rat On Line

11.19. Početak bitke za Vukovar

Smatra se da je bitka za Vukovar počela 25. kolovoza 1991. kada su bivša Jugoslavenska vojska i srpske paravojne postrojbe krenule u opći tenkovsko-pješački napad na grad. Srpske

paravojne postrojbe i JNA, tijekom 3 mjeseca, izvršile su pripreme za brzo zauzimanje Vukovara i očekivale su brzo zauzimanje grada (7 dana) što se nije dogodilo.

Opsada Vukovara trajala je 87 dana. Bitka za Vukovar bila je najkrvavija u Domovinske ratu. U njoj su dijelovi grada Vukovara srušeni sa zemljom. Na grad je padalo i po 11.000 granata dnevno.

Bolnica je bila omiljena meta agresora i tijekom opsade su je stalno granatirali, bombardirali i napadali snajperskom vatrom. Granatiranje bolnice započelo je 15. kolovoza 1991., a 24. kolovoza su je zrakoplovi JNA prvi put bombardirali. Gornja četiri kata bila su uništena u bombardiranjima i moglo se koristiti samo prizemlje, podrum i protuatonsko sklonište. Za vrijeme opsade Vukovara (25. 8. – 18. 11. 1991.) postojeća bolnica postala je Ratna bolnica.

U bitci za Vukovar život je izgubilo (poginulo u borbi ili ubijeno) više od 3.000 ljudi. Prema podacima vukovarske bolnice, ranjeno je 1219 branitelja i civila, broj ranjenih je mnogo veći, ali im je pomoć pružena izvan vukovarske bolnice. U srpske koncentracijske logore odvedeno je oko 2.800 zarobljenika, a iz grada je prognano oko 22.165 Hrvata i ostalih nesrba. Stotine djece ostalo je bez roditelja, a još danas tristotinjak Vukovaraca nalazi se na popisu nestalih.

Vukovar je simbol obrane Hrvatske, rana koja nikada ne će zacijeliti, rana koja svijetli i opominje buduće naraštaje. Mnogo je junaka branilo Vukovar. Neki su nam znani, neki su manje poznati ili nepoznati jer nije bilo živih svjedoka koji bi ispričali njihovu priču. Grad je branilo oko 1.800 pripadnika Zbora narodne garde (ZNG) i policije te dragovoljaca HOS-a. Obranu Vukovara prvi je organizirao Tomislav Merčep. Zapovjednici obrane grada Vukovara bili su: Blago Zadro, Mile Dedaković i Branko Borković.

11.20. Pokolj u Skeli kod Gline

Velikosrpske vojne postrojbe su 29. kolovoza 1991. ubile 10 hrvatskih civila u Skeli kod Gline, a selo su spalili. Bilo je većinsko hrvatsko selo.

U Domovinske ratu na području općine Gline poginulo je 396 osoba; od toga više od 300 civila (većinom osobe starije od 60 godina; život je izgubilo i petoro djece). Bio je to ratni zločin i etničko čišćenje za koji zločinci nisu odgovarali.

JNA je zaštitila pobunjenike kada su specijalci AT jedinice Lučko potjerali pobunjenike iz policijske postaje, ali nisu mogli osloboditi zarobljene policajce jer ih je u tome onemogućila JNA.

Istog 26. srpnja 1991. velikosrpske snage zarobile su i masakrirale hrvatske civile u Kuljanima, napale hrvatske policajce u Zamlačama i počinili masakr nad njima te napale Kozibrod.

Sljedećega dana, 27. srpnja 1991., pobunjeni Srbi koje je ohrabrila pomoć JNA, ponovno su napali policijsku postaju i naselje Jukinac i u tom su pokušaju okupirali cijeli grad Glinu. Istoga dana velikosrpske snage napale su obližnja hrvatska sela u Pounju, Strugu i Zamlaču. U Strugi su četnici masakrirali petoricu zarobljenih, ranjenih pripadnika MUP-a.

Zbog nedostatka ljudstva i oružja hrvatska policija napustila je policijsku postaju i zajedno s narodom krenula u progonstvo.

Srbi su počinili ratne zločine (ubijali su civile i ratne zarobljenike) nad Hrvatima u svim selima općine Glina: Ravno Rašće, Šatornja, Maja, Skela, Svračica, Donji i Gornji Viduševac, Donji i Gornji Selkovac, Novo Selo Glinsko, Marinbrod, Desni Degoj, Gornje i Donje Jame, Ilovačak, Mala Solina, Slatina, Gračanica Šašinečka, Slatina Pokupska, Zaloj, Gornje i Donje Taborište, Joševica, Dvorišće, Gornja i Donja Bučica, Stankovac, Velika i Mala Solina, Dolnjaki i Jukinac.

Srbi su prvi put topništvom napali Gornji Viduševac 16. srpnja 1991. godine. Nakon srpskog napada na policijsku postaju u Glini i na širem području organizirana je evakuacija civila preko Gornjeg i Donjeg Viduševca.

Prvog listopada 1991. godine Srbi su okupirali Gornji Viduševac. Na području Gline i Viduševca počinjeni su ratni zločini protjerivanja stanovništva, ubojstava, pljačke i paljenja hrvatskih domova. Zločine se počinili pripadnici glinske terorističke skupine Šiltovi i JNA.

Za počinjene zločine na Banovini bili su osumnjičeni Dušan Maslovar, Siniša Martić Šilt i Borislav Milašinović. Bili su osumnjičeni da su Anu Vučićević i Anu Nogić zatvorili u kuću i ubili (ubacili su eksplozivnu napravu u kuću, koja ih je ubila). Za druge zločine ih nisu teretili zbog navodnoga nedostatka dokaza. Nisu procesuirani jer je hrvatsko pravosuđe primijenilo Zakon o oprostima. Zakon o oprostima se ne odnosi na ratne zločine pa je zločince trebalo procesuirati.

Hrvatsko pravosuđe je tek 2006. godine raspisalo međunarodnu tjeralicu za Draganom Vasiljkovićem (kapetanom Draganom). On je bio zapovjednik četničke postrojbe za posebne namjene koji je planirao i vodio napade na Banovini. Odgovoran je za ubijanje i progon stanovnika, pljačku i paljenje hrvatskih domova. Odgovoran je i za smrt jednog stranog novinara (Egon Scotland).

Vasiljković je pravomoćno osuđen na 13 i po godina zatvora zbog ratnoga zločina u Kninu i Glini tijekom Domovinskoga rata. Osuđen je zbog zlostavljanja zarobljenika u kninskoj tvrđavi i za napad na Glinu 1991. godine kada je zapovijedao napadom koji je izvršila JNA.

Za počinje zločine sudilo se Đuri Solaru, Zoranu Duranu i Rodoljubu Baltiću. Dana 27. veljače 2017. godine suđenje je okončano oslobađajućom presudom za Đuru Solaru zbog nedostatka dokaza, optužnica za Zorana Duruma je odbijena, a treći optuženi je u međuvremenu umro po je postupak bio obustavljen. Prvostupanjska presuda žurno je potvrđena već 30. svibnja 2017. Iz navedenoga vidljivo je da hrvatsko pravosuđe nije odradilo svoj posao i da nije kaznilo mnoge počinitelje zločina.

Izvori: HIC, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata 1991., DORH, Petar Horvatić

11.21. Velikosrpski ratni zločin u Berku

Mjesto Berak nalazi se u Srijemu i ima danas oko 350 stanovnika. 1991. godine agresor je ubio 45 osoba, a 11 ih se vodi kao nestali. U Berku je 1991. živjelo 60% Hrvata i 40% Srba. Ti Srbi doseljeni su na imanja i kuće protjeranih Nijemaca u genocidu koji je proveo Tito nad 500.000 Nijemaca u Jugoslaviji. Naime, prije stvaranja Jugoslavije, oko 60% stanovništva Berka bili su Nijemci, oko 20% Hrvati, a oko 20% Mađari.

Za početak agonije Berka uzima se 2. rujna 1991. kada su srpsko-crnogorski osvajači ubili 5 Berčana, a druge odveli u logore u kojima su mnogi ubijeni. Mnogo Berčana pronađeno je u masovnim grobnicama, a mnogi se i 30 godina poslije vode kao nestale osobe. Od 2. rujna pa tijekom idućih tjedana i mjeseci velikosrpski su agresori ubijali, silovali, zarobljavali i maltretirali nedužne ljude samo zato što su bili Hrvati (rimokatolici i grkokatolici). Mnogi su odvedeni iz logora u Berku tijekom listopada 1991. i još danas se vode kao nestali.

Počinitelji zločina su četnici, domaći iz Slavonije i uvezeni iz Srbije, koji su danas rehabilitirani u Srbiji kao antifašisti i nacionalni junaci. Mještane Berka ubijali su na ulici, po kućama, bacali u bunare te mučili u logoru koji je uspostavljen nakon okupacije sela. Za vrijeme okupacije Hrvatskoga Podunavlja mjesnu crkvu Mučeništva sv. Ivana Krstitelja velikosrpski agresori pretvorili su u diskoteku za zabavu i opijanje koju je vodio jedan od pripadnika zloglasnih Škorpiona.

Ukupno je za vrijeme Domovinskoga rata ubijeno 56 Berčana Hrvata. Ratni zločin počinili su domaći Srbi i crnogorski četnici (prema svjedočenjima preživjelih). Od listopada 1991. godine bilo je zatočeno 96 Berčana od strane Srba. U zatočeništvu su proveli tri i pol mjeseca, a 56 ih se nije živo vratilo iz zatočeništva. Brojne žene su bile silovane. Žrtve su nađene na više lokacija: na groblju Berak 25. ožujka 1998., u masovnim grobnicama u Šarvizu 7. lipnja 1999., u bunaru 10. lipnja 1999., u Negoslavcima iza pruge 7. srpnja 1999. te u ritu pored Negoslavaca 28. studenoga 2003. godine.

Nekažnjeni zločin

Optužnica prepuna gnjusnih detalja iznosi kako su Mihajlo Eror, Petar Gunj, te Miloš i Mirko Vorkapić 17. prosinca 1991. godine, iz pištolja ubili Ljubicu Gavranović, Tunicu Garvanović i Anu Magić, te mrtva tijela na najbrutalniji način isjekli na komade i bacili u bunar Mate Juratovca, a potom u bunar bacili bombu. Mihajlo Eror i Đorđe Vuletić su u podrumu kuće Mate Mitrovića zlostavljali i mučili Rozaliju Balaž na način da joj je štakor izjedao lice i poslije toga je odveli u nepoznatom smjeru, nakon čega joj se gubi svaki trag. Ime nesretne Rozalije jedno od onih na popisu nestalih... Miloš i Mirko Vorkapić su zaklali Anu Penavić, Milorad Momić i Mirko Čandžija su ubili Zlatka Mitrovića na način da su ga motornom pilom rasjekli, što je morao gledati njegov otac, a potom ubili i njega. I tako u nedogled...

*Sama činjenica da su zločinci nakon dizanja optužnice bili u bijegu ili pak puštani da se brane sa slobode, ide u prilog tezi kako pokolj u Berku nikada nije shvaćen „za ozbiljno” iako u sebi sadrži apsolutno sve elemente etničkog čišćenja, pa i genocidne namjere. Najbolji primjer šlampavosti i nezainteresiranosti hrvatskog pravosuđa za zločine u Berku, može se vidjeti na primjeru **Milorada Momića**.*

Riječ je o bivšem Škorpionu koji je širu “slavu” stekao ubijanjem šestorice mladih, srebrničkih Bošnjaka. Stravičan video zapis hladnokrvnih Škorpiona koji je svojom brutalnošću šokirao cijeli svijet, za sada je presudio samo nekima. Momić, koji se jasno vidi na jezivom zapisu smrti, “prijemni ispit” je polagao upravo ubijanjem u selu Berak za koji je, zamislite, dobio tri godine robije! Škorpion kojeg Hrvatska voli, moglo bi se tako reći. Momića je sud u Vukovaru proglasio krivim jer je s desetak drugih pripadnika bivše Teritorijalne obrane u Oroliku, nedaleko od Vinkovaca, 2. 10.1991. fizički zlostavljao Stanka Penavića iz Berka, koji je zarobljen sa skupinom branitelja tog sela. Nakon uložene žalbe, Vrhovni sud je u ožujku 2014. godine zbog “bitne povrede” kaznenog postupka poništio presudu i Momić je pušten iz pritvora! Međutim, ne zadugo... Ponovno je uhićen 25. 08. iste godine i to samo zahvaljujući istrazi u vezi s ratnim zločinom ubojstva šestorice Bošnjaka iz Srebrenice za koje je dobio 15 godina zatvora.

Vijeće za ratne zločine Županijskoga suda u Vukovaru dana 21. prosinca 2013. godine proglasilo je opt. Momića krivim i izreklo mu kaznu zatvora u trajanju od tri godine.

Dana 11. ožujka 2014. godine održana je sjednica Žalbenoga vijeća Vrhovnoga suda Republike Hrvatske. Prvostupanjska presuda Vijeća za ratne zločine Županijskoga suda u Vukovaru je ukinuta i predmet je vraćen na ponovno raspravljanje.

Malta ga isporučila, hrvatski sud oslobodio...

Error je pritvoren u proljeće 2014. nakon što je za njime izdan europski uhišbeni nalog. Hrvatska je tražila njegovo izručenje s Malte zbog optužbi da je bio povezan s nestankom najmanje 17 ljudi u Berku. Teretilo ga se da je u to vrijeme sudjelovao u mučenju, ubijanju i protjerivanju hrvatskoga stanovništva. Na suđenju je kazao kako jest potpisivao dokumente kao zapovjednik štaba Teritorijalne obrane te da je o prisilnom raseljavanju iz Berka tek nešto naučio.

U rujnu 2014. Gojko Error oslobođen je od optužbe za ratne zločine u Berku. Error je 11 godina živio na Malti, koja ga je na temelju europskog uhišbenog naloga i izručila Hrvatskoj, a on je tijekom ekstradicijskog postupka pristao na izručenje. Na njega je primijenjen Zakon o oprost.

Navodno nije bilo dokaza pa je tužiteljstvo prekvalificiralo optužnicu te ga optužilo za oružanu pobunu. Sud je na njega **primijenio Zakon o oprost!**

Za zločine u Berku još nitko nije odgovarao!

11.22. Srpski zločini u općini Petrinja

Dana 2. rujna 1991. Petrinju je napao tenkovski garnizon JNA pod zapovjedništvom potpukovnika Slobodana Tarbuka. Iz vojarne su na ulice Petrinje izvedeni tenkovi i oklopna vozila koja su izvršila veliko razaranje grada.

„Tenkovskim projektilima razarani su dječji vrtić, crkva sv. Lovre, srednjoškolski centar, općinski sud, zgrada Općine, nekoliko privrednih objekata među kojima radionica "Slavijatransa", silos hrane "Gavrilovića", tvornica obuće, zgrada bolnice te više stambenih i stambeno-poslovnih zgrada. U sisačku bolnicu dovezeno je 11 civila i trojica pripadnika ZNG-a; poginuli su Nikola Lokner i Stjepan Bučar.“

- 16. rujna 1991. agresor je zarobio 17 hrvatskih branitelja i mučki ih ubio. Toga dana nastala su velika razaranja stambenih i industrijskih objekata u Petrinji („Gavrilović“, „Finel“).
- 18. rujna 1991. izvršen je jaki minobacački napad na Petrinju iz vojarne JNA. Toga dana su hrvatski branitelji srušili dva zrakoplova nad Petrinjom.
- 19. rujna 1991. poginuo je novinar Pierre Blanquet (od eksplozije), a teško ranjen Patrick Giganti.
- 21. rujna 1991. dogodio se najžešći napad na Petrinju. Oko 18:30 sati agresor je okupirao Petrinju nakon povlačenja branitelja.

„U napadima 16. i 21. rujna stradalo je mnogo hrvatskih civila. Poginuli su pokapani na grobljima "Sv. Benedikt" i "Sv. Nikola", a mnogi i u dvorištima i vrtovima na licu mjesta gdje su pronađeni te se smatra da su ondje pokopani vlasnici tih kuća ili stanari. Uz to sačinjena je i zajednička grobnica koja se zvala "Ekonomija" i bila je u krugu kasarne "Vasilj Gaćeša". Mrtve je JNA skupljala 5 - 6 dana, a počeli su iza posljednjeg napada 21. rujna 1991. godine. Poslove pokapanja nastavila je civilna zaštita. Većina ubijenih civila su srednje dobi koji su ubijeni iz vatrenog oružja, no neki su ubijeni sjekirama ili nakon toga iznakaženi. Iz pregledanih materijala pokazalo se da je u napadu od 21. srpnja ubijeno preko stotinu građana Petrinje.“

Srbi su prije okupacije Petrinje okupirali Glinu, Topusko i Hrvatsku Kostajnicu i postigli svoj cilj na Banovinini. Slijedio je napad na Karlovac i napadi širom Hrvatske u listopadu 1991. godine. Velikosrbi su zauzeli Hrvatsku Dubicu i sva hrvatska sela uokolo.

„Nakon što su popisani svi prognanici koji su zbog okupacije 1991. morali napustiti Petrinju i svoje domove, došlo se do ove brojke: 10.535 građana, od kojih 9.352 Hrvata, 215

Muslimana, 790 Srba i 178 ostalih. Petrinja je za vrijeme borba za grad i okupacije Petrinje pretrpjela velike štete na gospodarskim objektima. Oštećeno je i uništeno više od 3.350 stambenih objekata, od čega je potpuno porušeno i popaljeno, da nije bilo nikakve mogućnosti popravka, 1.579 stanova i kuća. Zbog toga je većina povratnika ostala bez ikakve imovine kojom bi mogli nastaviti život. Tijekom velikosrpske okupacije u Petrinji je ubijeno više od 300 civila, Hrvata. Ubijeni Hrvati uglavnom su bile starije osobe koje su ostale jer su znale da oni nisu nikome ništa nažao učinili. Prognanim Petrinjcima nikad nije moglo biti shvatljivo kako su se sva ta zla i ubojstva u Petrinji dogodila pred očima više od osam tisuća Srba, koji su ostali u Petrinji poslije odlaska prognanika. Mnogi od tih Srba što su ostali, s oružjem u ruci samo su mirno gledali kako u plamenu nestaju kuće njihovih susjeda, s kojima su gotovo pola stoljeća složno živjeli.“

Pripadnici specijalne jedinice milicije tzv. SAO Krajine ubili su cijelu obitelj Kozbašić u njihovu domu u Petrinji, 4. – 5. studenoga 1991.. (Milana (39. g.), suprugu Gordanu (37 g.) (srpske nacionalnosti) te djecu Alena (8. g.) i Tamaru (13 g.). Milan Kozbašić je do izbijanja rata imao gostionicu u Petrinji. Njegova supruga Gordana radila je kao medicinska sestra u lokalnom Domu zdravlja. Navodno je neposredno prije ubojstva gospodin Kozbašić odbio prihvatiti poziv za mobilizaciju u okupiranoj Petrinji. Najveći broj počinjenih ubojstava nad preostalim hrvatskim civilima na petrinjskom području zabilježen je između rujna i prosinca 1991. godine. Zločini su nastavljeni sve do lipnja 1992., kada je u samom gradu Petrinji ubijeno ili nestalo više čitavih obitelji i supružnika, zatečenih u svojim kućama, poput obitelji Kozbašić.

Od početka rujna pa sve do pada grada vodile su se snažne borbe malobrojnih i slabo naoružanih branitelja Petrinje s JNA i mjesnim četnicima iz Petrinje i okolnih pravoslavnih sela. Dana 16. rujna potpukovnik Tarbuk naredio je masakr. Kod Vile Gavrilović, nekadašnjeg luksuznog ugostiteljskog objekta, dogodio se stravični zločin: Srbi iz Petrinje i okolice zarobili su 23 hrvatska vojnika i policajca, branitelja Petrinje te njih 17 strijeljali. Već **18. rujna** malobrojni branitelji branili su posljednje dijelove grada u povlačenju u Petrinji, a pod jakom vatrom 21. rujna u 18:30 pao je stari hrvatski grad Petrinja u ruke okupacijske JNA i paravojnih postrojbi hrvatskih Srba.

Za ubojstvo obitelji Cindrić u Petrinji u odsutnosti je osuđen Dragan Perenčević na 15 godina zatvora, a Slobodan Mutić je oslobođen optužbe. Perenčević je u istom postupku pod točkom dva proglašen krivim da je 22. na 23. prosinca 1991. ušao u kuću Ivana Križevića u Petrinji, gdje je iz vatrenog oružja usmrtio Ivana, Anu i Damira Križevića.

U obrani Petrinje i ratnim zločinima koje su počinili JNA i domaći četnici ubijeno je 598 ljudi. Srpska vojska, u kojoj je bio veliki broj Srba s Banovine, počinila je brojne zločine u Petrinji i okolici. O dimenzijama zločina u Petrinji govore podatci da je ubijeno oko 350 civila Petrinjaca i više od 250 branitelja Petrinje. Na području grada nalazi se nekoliko masovnih grobnica.

Primjer bestijalnog ubojstva: Stjepan Komes ubijen je nakon teškog i nečovječnog mučenja. Prije nego što je ubijen, odrezana mu je ruka, nakon čega je umro od teških ozljeda i krvarenja.

Nitko nije odgovarao za počinjene zločine!

Film Gorana Brebrića: *Petrinja, Banovina – Zločin bez kazne*

11.23. Srpski zločini u općini Daruvar

Srbi su u Daruvaru činili samo trećinu stanovništva (33,47%), ali su željeli nametnuti svoju vlast i Daruvar priključiti takozvanoj SAO Krajini.

Srpski teroristi su 19. i 20. srpnja 1991. godine, na dvije lokacije, ubili 5 policajaca. Kod Sirača su ubili dvojicu policijskih službenika (pripadnika Specijalne jedinice policije „Omega“) i ranili 7 policajaca. Dana 20. srpnja 1991. su pištoljem s leđa ubili tri policajca koji su bili u ophodnji.

Srpski pobunjenici su 19. kolovoza 1991. godine pokušali zauzeti policijsku postaju i grad, ali nisu uspjeli. Daruvar su branili Hrvati i Česi. Tri policajca zarobljena su i odvedena. Od tada im se gubi svaki trag. Ubijeni su, a da se ne zna gdje su posmrtni ostatci ubijenih policajaca. Srbi nisu uspjeli zauzeti policijsku postaju pa su 20. kolovoza 1991. godine izveli jak minobacački napad na Daruvar.

Mjesni Česi su još 29. kolovoza 1991. zbog učestalih prijetnji od strane velikosrba pisali češkom predsjedniku Vaclavu Havelu jer se ta prijetnja već počela ostvarivati (u napadu na selo 20. kolovoza 1991. poginula je jedna mještanka).

U nedjelju („Krvava daruvarska nedjelja“) 1. rujna 1991. godine izvršen je silan napad na Daruvar od strane četnika uz potporu JNA. Teroristi su ubili 6 branitelja, a ranili njih 11.

15. rujna 1991., na križanju cesta za Ivanovo Selo i Munije, velikosrbi su zarobili i prisilno zatočili skupinu hrvatskih civila. Iste su fizički zlostavljali i opljačkali. Jednoga su odveli u zatvor u Veliku Peratovicu gdje su ga i ubili.

Srpski zločin u Ivanovom Selu 21. rujna 1991. godine

Ivanovo Selo (lokalni naziv: Pemija, češki: Janova ves, njemački: Johannisdorf) naselje je u Republici Hrvatskoj u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji i najstarije je češko naselje u Hrvatskoj.

21. rujna 1991. velikosrbi su, nakon što su ušli u selo, pucali po stambenim objektima, palili gospodarske objekte te pljačkali imovinu. Nakon toga su prijeteći oružjem na središnjoj cesti u Ivanovom Selu poredali dvadesetak mještana da bi im služili kao živi zid tijekom borba s hrvatskim snagama. Hrvatske snage (ZNG) su u protunapadu uspjele osloboditi selo i natjerati četnike na povlačenje. No, četnici su pri povlačenju ubili jednoga civila, a potom ispalili

topovsku granatu među civile koje su poredali nasred ceste kao živi zid. Još su jednu osobu odveli sa sobom kao taoca. Nešto poslije su ga ubili. Ubili su 7 osoba češke nacionalnosti, ranili 12, a jedna osoba se vodi kao nestala.

Ukupno je tijekom Domovinskoga rata u Ivanovu Selu poginulo 14 osoba, među kojima su i dvojica pripadnika Interventnoga voda iz Daruvara, te deseci ranjenih.

U svibnju 1994. godine četnici su upali u naselje Vukovije te zarobili nekoliko civila. Odveli su ih u Batinjsku Rijeku gdje su ih mučili i ubili. Troje njih uspjelo se spasiti i svjedočiti o zločinu.

Majka Blanka Petrovečki koja je posljednji put vidjela svoga sina Marijana za Veliku Gospu, 15. kolovoza 1991. godine, kazala je: „*Moj 23-godišnji sin svojega nikada nije vidio. Samo je doznao da je rođen i dan poslije nestao...Znaju se imena njihovih otmičara. Šeću slobodno po Daruvaru i Pakracu i smiju nam se u lice.*“

Kaznene prijave za počinjene zločine podnesene su 1992. i 1994. godine, ali zločinci nisu kažnjeni. Nisu dostupni hrvatskome pravosuđu jer se nalaze u Srbiji.

Tijekom Domovinskoga rata u Daruvaru i bližoj okolini poginulo je preko stotinu hrvatskih branitelja, policajaca i civila. Danas se još uvijek traga za dvadesetak branitelja i civila sa širega daruvarskog područja.

(Vidi: <https://www.vecernji.hr/vijesti/ubojice-nasih-sinova-hodaju-gradom-i-smiju-nam-se-u-lice-956577>; stranica posjećena 18. 8. 2021.)

Izvori: HIC Hrvatski spomenar, HIC Kronologija Domovinskoga rata u zapadnoj Slavoniji, Zlatko Pinter, Petar Horvatić

11.24. Srpski zločin u Četekovcu, Balincu i Čojlugu

Srbi su 4. rujna 1991. godine izvršili zločin u Četekovcu, Balincu i Čojlugu kod Podravske Slatine. Ubili su 22 civilne osobe (17 muškaraca i 5 žena) te 2 pripadnika MUP-a. Zločin se dogodio 4. rujna 1991. kada su srpski pobunjenici iz okolnih sela Rijenci, Čeralije i Karasovići topovima i minobacačima napali tri hrvatska mjesta i nakon toga ušli u selo.

Tijela poginulih nađena su na pragovima njihovih kuća i po dvorištima. Ubijeni su hitcima iz vatrenoga oružja, a neki su ubijeni hladnim oružjem. Neki su bili zapaljeni. Žrtve su bili muškarci i žene od 18 do 80 godina, najčešće iz istih obitelji. Kada su sljedećega dana hrvatske postrojbe ušle u spaljena sela, naišle su na jezive prizore masakriranih ljudi na pragovima svojih domova. Veliki dio kuća i gospodarskih objekata spaljen je ili miniran, a gotovo su sve kuće opljačkane. Teško je ranjeno petoro žitelja. Za ovaj ratni zločin nikada nitko nije kazneno odgovarao.

Napad na Balince, Četekovac i Čojlug izvršen je zbog pljačke i etničkoga čišćenja (plašenja civila s ciljem progona). O krvavome orgijanju i pljački svjedočio je prognanik iz Četekovaca.

Napad je vodio Srbin Borivoj Lukić zvani Munja – komandant štaba. Podignuta je optužnica protiv 22 osumnjičena koja je teretila osam zapovjednika i 14 pripadnika srpskih paravojskih postrojbi. Nitko nije kažnjen jer nitko od 22 optužena nije dostupan hrvatskome pravosuđu. Za njima su na snazi tjeralice.

O pokolju Hrvata u Četekovcu, Čojlugu i Balincima Dino Mataz snimio je dokumentarni film „*Krvavi četvrti*“.

Izvori: Prvi hrvatski redarstvenik Koprivničko-križevačke županije, Kronologija; srpnja 1991. – 1. siječnja 1992., Četekovac na fallingrain.com, (engl.) PubMed: Civilian massacre near Podravska Slatina, 3 Sep 1991 Lijec. Vjesn_ 1991 Jul-Aug - PubMed Result, Balinci na fallingrain.com, Ana Raić Knežević

11.25. Pokolj u Kusionjama

Dana 8. rujna 1991. godine, 20 pripadnika „A“ satnije s improviziranim oklopnim vozilom ulazi u selo Kusionje, upadaju u zasjedu i u borbi pogiba 13 pripadnika, a 7 je bilo zarobljeno. Zarobljene vojnike vezali su žicom, mučili ih te naposljetku smaknuli. Tijela su otkrivena potkraj siječnja 1992. godine. Ratni zločin za koji nitko nije odgovarao!

Snimljen je i dokumentarni film *Priča o zlatnom lančiću* koji prikazuje tragičnu obiteljsku priču unesrećene majke, kada je pri ekshumaciji i identifikaciji žrtava, prepoznala sina po zlatnom lančiću i križu kojeg je nosio oko vrata.

O događaju je 2014. godine snimljen igrani film *Broj 55* (naslovljen po kućnom broju kuće u kojoj su stradali hrvatski branitelji). Film Kristijana Milića je 2014. godine bio apsolutni pobjednik Pulsakoga filmskog festivala.

Dvije godine kasnije dogodio se novi zločin u Kusionjama, 8. rujna 1993.

Na istome mjestu gdje je poginulo 20 hrvatskih branitelja, napravljeno je spomen-obilježje. Prigodom druge obljetnice odavanja počasti i postavljanja spomen-vijenca, eksplozijom podmetnute nagazne mine poginule su tri osobe, a 11 ih je ozlijeđeno. Žrtve a zločina bile su majke okrutno smaknutih hrvatskih branitelja i hrvatsko vojno-policijsko osoblje koje je postavljalo vijenac. Događaj su dokumentirale i televizijske kamere. Glavni krivac za ovaj zločin je UNPROFOR jer nije osigurao mjesto tragedije.

11.26. Napadi na Hrvatsku Kostajnicu

Kronologija događanja

- 17. srpnja 1991. godine s brda Čukur (brdo iznad Hrvatske Kostajnice) četnici su po prvi put napali snage MUP-a u Hrvatskoj Kostajnici.
- 25. srpnja 1991. prekinuta je željeznička veza H. Kostajnice s ostatkom Hrvatske. Željeznička pruga bila je oštećena i minirana. To su bile pripreme za napad na H. Kostajnicu.
- 30. srpnja 1991. dva bojna zrakoplova okupatorske JNA raketirala su i bombardirala H. Kostajnicu. Pogođena je i uništena nova zgrada škole, zgrada doma zdravlja i nekoliko stambenih zgrada. Poginuo je jedan policajac, a dvojica su ranjena.
- 31. srpnja 1991. snage MUP-a RH, u za sada još nedovoljno rasvijetljenim okolnostima, povlače se prvi put iz Hrvatske Kostajnice, a s njima i skoro svi stanovnici grada. Idućih dana dio izbjeglih se vratio, kao i policijske snage.
- 22. kolovoza 1991. pobunjeni Srbi napali su H. Kostajnicu i njene branitelje minobacačkom i topničkom paljbom iz pravca Bosanske Kostajnice, s područja BiH.
- 12. – 13. rujna 1991. pobunjeni Srbi, JNA i četnici ulaze u Hrvatsku Kostajnicu.
- 14. rujna 1991. četnici su u potpunosti okupirali Hrvatsku Kostajnicu. Oko 300 branitelja Hrvatske Kostajnice predalo se jedinicama TO Bosanske Kostajnice. Odvedeni su u logor Manjača kod Banja Luke. Jedan dio branitelja probio se kroz neprijateljski obruč. Upitno je zašto je došlo do brzog pada Hrvatske Kostajnice. Mogući razlog je djelovanje pete kolone u hrvatskim redovima (MUP?!).

Sredinom listopada 1991. godine, 2 pripadnika specijalne jedinice milicije pobunjenih Srba ubili su 5 zarobljenih pričuvnih policajaca i 2 civila iz Hrvatske Kostajnice.

11.27. Srpski napad na Šibenik

Dana 16. rujna 1991. godine 9. korpus JNA, poznat kao Kninski korpus, kreće prema Šibeniku. Na putu prema Šibeniku izvodi napad na Oklaj, Siverić i Drniš. Ratni brodovi JNA blokiraju šibensku luku s vanjske strane, a poslijepodne Šibenik nadlijeću borbeni zrakoplovi.

Branitelji su blokirali šibenski most i rasporedili se oko motela. Predvečer je uništen prvi agresorski tenk T-55. Tenkovi 9. korpusa pucaju po Šibeniku i otocima. Branitelji se pregrupiraju i zauzimaju nove položaje. Oko 21 sat topnici sa Žirja otvorili su vatru po brodovima JNA pa isti bježe prema Visu. Sljedećega dana topnici gađaju dva minolovca pa oni bježe iz šibenskoga akvatorija.

17. rujna 1991. oko 7:30 sati počinje opći združeni napad JNA na grad sa šibenskoga mosta, iz vojarni, s ratnih brodova u luci i borbenih zrakoplova s težištem na civilne ciljeve koji nemaju nikakvu vojnu važnosti. Bitnica sa Žirja djelovala je po snagama JNA koje su se nalazile oko mosta.

Branitelji zauzimaju obje rogozničke vojarni i dolaze do naoružanja koje je bilo presudno za daljnji ishod bitke. Formirana je Topnička bitnica 113. brigade ZNG-a. Trećega dana bitke za Šibenik, 18. rujna 1991., nastavljene su borbe; izvršena su 73 zračna napada na grad, topničke bitnice „Žirje“ i „Zečevo“. U zaleđu Šibenika JNA je okupirala Drniš.

Sljedećega su dana također vođene teške borbe. Izvedeno je 59 napada zrakoplovima po ciljevima u gradu i položajima branitelja. Toga dana zauzet je Remontni zavod i zarobljeno 19 brodova, a u luci Kulina još 15 brodova. To će biti početak stvaranja Hrvatske ratne mornarice. Nakon pada Drniša hrvatske snage vrše preustroj na crti Pakovo Selo – Pokrovnik – Unešić. Roko Mijić bio je zapovjednik 3. satnije 4. drniške bojne 113. brigade, koji je sa svojim borcima te pripadnicima drniškog MUP-a i pripadnicima Četvrtе gardijske brigade, sudjelovao u obrani Pakova Sela i sprječavanju neprijateljske tenkovske kolone da se "provoza" do Skradina. Nova kolona tenkova i transporterа krenula je prema Šibeniku, ali su branitelji uspjeli zarobiti kolonu od triju kamiona s haubicama 105 mm, jednim sanitetskim vozilom i terenskim vozilom veze te 22 neprijateljska vojnika.

Nakon toga uništili su tenk i transporter te zarobili jednoga majora i osam vojnika. Na području Žitnića pripadnici 4. brigade uništavaju 2 tenka i druga vozila. Zarobili su 18 vojnika.

Petoga dana borbe za Šibenik izvršena su 63 zračna napada. Za vrijeme popodnevnoga napada na topničku bitnicu na Žirju policajac Perica Anić-Ivičić sustavom „Strela“ 2M ruši G-2 „Galeb“. Cijeli dan su tenkovi i topovi gađali grad, a uzvraćali su im branitelji. Nakon gubitaka u zaleđu Šibenika neprijatelj se počinje izvlačiti.

Šestoga dana vodila se odlučujuća bitka. Grad je gađan iz haubica, iz Gaćezeza; borbeni zrakoplovi izvršili su 55 napada. Prilikom jednoga napada na bitnicu na „Zečevu“ oborena su dva neprijateljska aviona. O tome događaju postoji snimka snimatelja HRT-a Ivica Bilana i branitelja Filipa Gaćine koji viče: „*Obadva, obadva, oba su pala!*“ Neprijateljske zrakoplove srušili su Goran Pauk na topu 3/20 mm M55 i Neven Livajić s PZO-sustavom „Strela“ 2M.

Pokraj motela uništen je jedan BOV i teže oštećen tenk T-55 i nakon toga, pod okriljem mraka, neprijatelj se počinje povlačiti. Oklopna vozila počinju se povlačiti sljedećega dana. Sedmoga dana još su se vodile borbe. Šibenik je obranjen zahvaljujući hrabrim braniteljima.

Bitka za Šibenik bila je velika pobjeda u Domovinskomе ratu. JNA je u bitci izgubila preko 30 vojnika, pet tenkova i šest borbenih vozila i transporterа, četiri borbena zrakoplova i dva

helikoptera. Zarobljeno je 39 topova većega kalibra, 60 PZO topova, veće količine minobacača, streljačkoga oružja, različitoga streljiva, 34 ratna broda itd.

U žestokim borbama za Šibenik hrvatski branitelji obranili su grad koji je granatiran s mora, kopna i zraka (pri tome je gađana i probijena kupola katedrale Sv. Jakova). Na hrvatskoj strani poginulo je šest branitelja što su minimalni gubitci s obzirom na žestinu agresije i vojnu nadmoć agresora.

Bitka za Šibenik (16. do 23. rujna 1991.) bile je prva pobjeda u obrani od velikosrpske agresije.

11.28. Pomorska blokada Hrvatske 1991. godine

Agresor je prekinuo kopnene prometne pravce između Zagreba i Splita, između sjevera i juga Hrvatske. Dalmatinski gradovi bili su u okruženju, većina u dometu topništva JNA. Da bi se izvršio dodatni pritisak na dalmatinske gradove, izvršena je pomorska blokada srednjega i južnog Jadrana. Glavni cilj pomorske blokade bio je potpuna prometna, gospodarska i vojna izolacija Južne Hrvatske. Pomorska blokada dovela je do izolacije hrvatskih otoka i nemogućnosti normalne opskrbe. Okupator je iz svojih baza na Visu i Lastovu imao potpuni nadzor nad prometom od Otranta do Trsta.

Oslobađanjem grada i luke Ploče (14. na 15. rujna 1991.) Hrvatska ratna mornarica i postrojbe ZNG-a dolaze do većih količina oružja i streljiva iz skladišta u Malim Barama. Također je preuzeto skladište podvodnih mina u uvali Tatinje.

Osvojene su topničke bitnice na Žirju, Zečevu, Korčuli, Smokvici i Šolti. Zauzet je Mornarički remontni zavod u Šibeniku i preuzeti brodovi koji su bili tamo pa je Hrvatska ratna mornarica dobila sredstva kojima se mogla bar djelomično suprotstaviti agresorskoj mornarici: ustrojene su snage za minska djelovanja, odred pomorskih diverzanata, postrojbe obalnoga topništva i pomorske snage.

Prva pomorska blokada Hrvatske (17. – 23. rujna 1991.) kada je JRM blokirala hrvatsku obalu, luke i otoke. Blokirani su srednji i dio južnoga Jadrana.

Druga pomorska blokada, rano ujutro 3. listopada 1991., 'Jugoslavenska ratna mornarica' blokirala je najveće hrvatske primorske gradove, kanale i luke. Njezino je zapovjedništvo zaprijetilo kako će svaki hrvatski brod koji pokuša isploviti iz luka biti napadnut i potopljen. Bila je to nova eskalacija velikosrpske agresije na Hrvatsku.

Treća pomorska blokada Hrvatske dogodila se od 8. studenoga do kraja studenoga 1991. JRM je proširila blokadu na većinu hrvatskih luka, na otoke Lastovo, Mljet, Vis i luku Pula s ciljem izvlačenja i zaštite brodova JRM. Brodovlje je izvučeno na otok Vis, a odatle u baze u Crnoj Gori.

Agresor je prije doživio poraze i izgubio pomorsku bazu u Pločama (rujna 1991.), obalne topničke bitnice na Žirju, Smokvici, Zečevu, Šolti i Korčuli pa je imao manji manevarski prostor, ali je i dalje razarao i prijetio. Hrvatska ratna mornarica preuzela je brodove iz Mornaričkoga remontnog zavoda u Šibeniku (koji su bili bez naoružanja), osvojila skladište podvodnih mina u uvali Tatinje, ustrojila snage za minsko djelovanje (postavljanjem mina ispred ratne luke Lora i u Splitskim vratima), formiran je odred pomorskih diverzanata. U listopadu 1991. bile su formirane postrojbe obalnoga topništva (Žirje, Zečevo, Smokvica, Šolta, Brač, Split, Pelješac i Korčula) pa je tako sužen prostor djelovanja agresorske jugomornarice. Onemogućena je opskrba brodova jugomornarice. Budući da su se brodovi jugomornarice nalazili u dometu obalnoga topništva, prostor njihova djelovanja bio je sužen. Tijekom napada na Split svoju učinkovitost pokazali su Hrvatska ratna mornarica i obalno topništvo koji su nanijeli gubitke agresoru.

Boj u Splitskome kanalu zbio se 14. – 15. studenoga 1991. godine. 14. studenoga je HRM pogodila i teško oštetila PČ-176. Tijekom noći (14. na 15. studenoga 1991.) agresor je gađao Brač i Šoltu, a rano ujutro 15. studenoga 1991. godine napadnut je grad Split, s mora i kopna. Topničke bitnice hrvatske vojske branile su grad i nanijele gubitke agresoru koji se 15. studenoga povukao iz Splitskog kanala.

Nakon poraza u Splitskom i Korčulanskom kanalu JRM se povukla na Vis i Lastovo. U proljeće 1992. napustila je Vis i Lastovo. Sve hrvatske luke bile su deblokirane, osim luke Dubrovnik.

Konačno su 4. siječnja 1992. ratnu luku Lora napustile preostale jedinice JRM-a, JNA i crnogorski rezervisti (bez ratnih brodova).

11.29. Srpski zločin u Tovarniku

Na dan 22. rujna 1991. JNA, domaći i srbijanski četnici ubili su 68 mještana Tovarnika. Nesrpsko stanovništvo su protjerali. Preostali Hrvati u Tovarniku koji nisu ubijeni, uglavnom starci i žene, morali su nositi bijele trake kao znak da su hrvatske nacionalnosti. Istim su znakom obilježene i njihove kuće. Oštetili su više od 75% kuća i gospodarskih zgrada. Pokolj u Tovarniku bio je ratni zločin koji su počinile velikosrpske postrojbe za vrijeme Domovinskoga rata i za taj zločin nitko nije odgovarao.

Velečasni Ivan Burik ubijen je 8. listopada 1991. godine. U podrumu župnoga ureda strijeljali su ga pripadnici četničke postrojbe “Dušan Silni”. Ubojica, četnik Kosta Gvozdenov iz Vršca, hvalio se po Lovasu kako je “ubio ustaškoga popa”, nosio je Burikovu kapu, svećenički biret.

Tovarnik se našao na putu srpskih tenkova koji su krenuli prema Vukovaru; nije ih dočekaao cvijećem već otporom. Nakon što je agresor ušao u Tovarnik, slijedila je osveta zbog lošeg dočeka.

Poslije okupacije sela mnogo je ljudi mučeno i barbarski ubijeno, žene su silovane, veliki broj mještana odveden je u srpske koncentracijske logore, mnoge kuće porušene i spaljene. Porušena je i crkva Sv. Mateja, apostola i evanđelista. Srpske su osvajačke snage protjerale više od 95 % od 2.500 Hrvata, koliko ih je prije rata bilo u Tovarniku te srušile ili oštetile više od 70 % mjesnih kuća i gospodarskih zgrada.

U kući (logoru) doktora Đorđa Cvejića vršili su mučenja, premlaćivanja i ubijanja. Kroz kućulogor prošlo je najmanje 300 hrvatskih branitelja i civila. Ubijeni su bacani u masovnu grobnicu.

Nakon povratka iz progonstva 1997. godine iz masovne grobnice ekshumirane su 53 tovarničke žrtve, a ostale žrtve ekshumirane su iz sekundarnih grobnica i zajednički ispraćene na posljednje počivalište na groblju u Tovarniku 31. siječnja 1998. godine. U spomen na taj tužni događaj, 31. siječnja u Tovarniku se obilježava kao "Dan kada je Tovarnik plakao".

U Tovarniku je ubijeno 75 osoba. Njihova imena su na spomen obilježju. Još uvijek se traga za četvero Tovarničana.

Dr. Vojislav Stanimirović i njegova supruga dr. Ljeposava Stanimirović bili su suučesnici zločina u Tovarniku prema svjedočenju Slavice Popović. Dr. Stanimirović je poslao miliciju po njenoga ranjenog muža (hrvatskoga branitelja) i od tada mu se gubi svaki trag.

„Vojislav Stanimirović sudjelovao je vrlo aktivno kao pripadnik pričuvnog sastava tzv. JNA na dužnosti „komandata saniteta i organizator zdravstva zapadnog Srema“ 1991. godine zajedno s četnicima u velikosrpskoj agresiji na Republiku Hrvatsku i bio je nadležan svojoj supruzi dr. Ljeposavi Stanimirović i dr. Draganu Martinoviću, koji su u listopadu i studenom 1991. godine, kako bi zataškali pokolj civila u Tovarniku, izdavali lažne potvrde o načinu smrti mučki ubijenih mještana i to naknadno, bez pregleda tijela ubijenih.“

„Njih troje su u svojstvu svjedoka 2011. godine u postupku koji se vodi na Županijskom sudu u Vukovaru, za pokolj i ratni zločin počinjen u Tovarniku 91. godine, dali lažne iskaze.“

„Vijeće za ratne zločine Županijskoga suda u Vukovaru, 23. travnja 2012., objavilo je prvostupanjsku nepravomoćnu presudu, kojom su za počinjenje ratnoga zločina 1991. godine u Tovarniku osuđeni ukupno na sramotnih 42 godine zatvora: na trojicu okrivljenika primijenili su Zakon o općem oprost, četvoricu okrivljenika oslobodili optužbe zbog nedostatka dokaza, a sedmoricu zločinaca su osudili na neprimjereno blage kazne, koje se uobičajeno izriču kradljivcima ili pljačkašima, a ne monstruoznim ratnim zločincima. No, najgore je što se nikome od neprovomoćno osuđenih na teret ne stavlja niti jedno ubojstvo u Tovarniku, a nalogodavci tih zločina i danas šeću slobodni.“

Optužnica za ratni zločin u Tovarniku je namjerno izostavila nalogodavce, zapovjednike JNA i funkcionere srpske paradržave (generala Dušana Lončara, Borislava Bogunovića, Ljubomira Jorgića, Savu Ivanovića, Željka Krnjaića, dr. Vojislava Stanimirovića, dr. Ljeposavu Stanimirović i niz drugih koji su činili i prikrivali ratni zločin).

Oslobađajuće presude suda sramotne su jer je za ratne zločine primijenjen Zakon o općem oprost koji se ne smije primijeniti za ratne zločine. Upitne su i presude o nedostatku dokaza.

11.30. Srpski zločin u selu Babić Most

Dana 24. rujna 1991. godine srpski pobunjenici (četnici) ušli su u selo Babić Most pa ubili Božu Babića, Željka Babića i Ružu Jurković, u njihovoj kući. Prije upada u selo projektilom iz minobacača pogodili su i srušili crkveni toranj katoličke crkve.

<https://www.youtube.com/watch?v=EWDvYE8PwVg>

<https://www.youtube.com/watch?v=WbSIskfO6z4>

<https://www.youtube.com/watch?v=CMmRAeQTSjc>

11.31. Srpski zločin u Brloškoj Dubravi

Srpski agresor poduzeo je akciju “čišćenja terana od mupovaca” na području Brloške Dubrave te počinio ratni zločin 24. rujna 1991. godine ubivši 7 civila (izvješće operativca “Odeljenja državne bezbednosti Korenica”).

11.32. Srpski zločin u Grabovcu

Srpska agresorska vojska je 26. rujna 1991. godine s brda Višnjevače (iznad sela Smoljanca) granatirala autokamp Grabovac u kojem su se nalazili prognanici (žene, djeca, starci). Od granatiranja poginula su tri djeteta, a osam osoba je ranjeno. Geleri su usmrtili tromjesečnu bebu, Ivana Špoljarića te Dubravku Špoljarić (17. g.) i Josipu Špoljarić (18 g.).

Za zločin ispaljivanja minobacačke granate na autokamp u kojem su bili prognanici nitko nije odgovarao iako se zna tko je bio na brdu Višnjevače i tko je ispalio projektil te tko je zapovijedao postrojbom. Ispaljeno je 6 projektila; tri su pala na kamp te ubila troje djece i ranila osam osoba.

11.33. Srpski zločini u Lišanima Ostrovačkim

JNA i lokalni Srbi napali su 17. srpnja 1991. godine Lišane Ostrovičke. Tom prigodom tijekom granatiranja ubijen je fra Mile Mamić ispred crkve pri pokušaju pomaganja teškom ranjeniku. Dok je trčao u pomoć, pogodila ga je granata JNA. JNA je naoružala benkovačko srpsko stanovništvo s namjerom da pobiju i protjeraju Hrvate.

Srpski agresori su 27./28. rujna 1991. godine, dva dana uoči nebeskoga zaštitnika sv. Mihovila, okupirali Vukšić, Lišane Ostrovačke i Buriće (zaleđe Pirovca), razorili tri mjesne crkve, a cijelo

selo spalili. Tijekom okupacije Vukšića, ubijeno je devet nevinih civila uglavnom starije dobi, a poginulo je šest hrvatskih branitelja. U Lišanima Ostrovačkim Srbi su ubili 6 civila, a u Bulićima jednu civilnu osobu.

Za počinjene zločine osumnjičen je samo jedan Srbin.

11.34. Razaranje Bjelovara

Planom „Bilogora“ Hrvatska vojska je 29. rujna 1991. napala i zauzela vojarnu u Bjelovaru i neposrednoj okolici.

Plan JNA bio je spajanje jedinica iz Bjelovara s jedinicama JNA u Virovitici i Okučanima te presijecanje Hrvatske. Cilj branitelja bio je spriječiti da elitna 265. motorizirana oklopna brigada JNA sa sobom odveze desetke tenkova, oklopnjaka, VBR-ova, topova.

29. rujna 1991. branitelji su blokirali vojarnu u Bjelovaru i okolici. Vojnici u vojarni „Božidar Adžija“, koja se nalazila u gradu, su se ukopali. Pukovnik JNA Rajko Kovačević rasporedio je tenkove i otvorio vatru po gradu. Pokušalo se pregovorima izbjeći žrtve, ali tvrdokorni oficiri JNA koji su bili zapovjednici nisu pristajali na predaju već su otvorili paljbu po gradu te prijetili razaranjem grada. Više minobacačkih granata palo je i na crkvu sv. Terezije Avilske pri čemu su poginule tri žene. Borba za vojarnu odvijala se tijekom cijeloga dana. Predvečer je Kovačević pozvao JNA da bombardira grad. Branitelji su navečer izvršili napad i ušli u vojarnu oko 20 sati. Zarobili su 50 oficira koje su kasnije razmijenili i 350 vojnika koje su pustili. Zapovjednici vojarnu (njih 3) nađeni su mrtvi kada su branitelji zauzeli vojarnu.

Na području Barutane bila su 4 skladišta eksploziva koja su bila minirana i povezana. Branitelji su uspjeli razminirati vezu između tri skladišta tako da ne dođe do povezane eksplozije. Major JNA Milan Tepić naredio je vojnicima da se predaju, a on je ostao u skladištu i u 10,17 sati aktivirao eksploziv. Došlo je do snažne eksplozije; 170 tona eksplozivnih sredstava je eksplodiralo. Major je poginuo, ali i 11 branitelja koji su blokirali skladište. Eksplozija je oštetila stotine okolnih kuća u krugu od 12 kilometara. Na području nekadašnje Barutane danas je uređeno spomen-područje.

<https://www.youtube.com/watch?v=Pffk-H-ptlw>

11.35. Agresija na Dubrovnik i Dubrovačko primorje

Dubrovnik, grad pod zaštitom UNESCO-a, napadnut je 1. listopada 1991. Od 1971. grad je bio demilitariziran, u gradu nije bilo vojarni ni vojske. Srbi su pripreme za agresiju započeli propagandom da treba obnoviti Dubrovačku Republiku s namjerom da ta Republika postane sastavni dio Velike Srbije. U Crnoj Gori provodila se antihrvatska propaganda kojoj je vrhunac bila informacija da će Hrvatska (30.000 ustaša!) napasti Crnu Goru zbog osvajanja Boke Kotorske. Ta huškačka kampanja vodila se pod nazivom „*Rat za mir*“. Boka Kotorska jest bila hrvatski teritorij, ali Republika Hrvatske nije nikada tražila povrat Boke Kotorske.

Agresija na Dubrovnik i okolicu započela je u rujnu. Prva faza agresije bila je izolacija Dubrovnika, a druga zauzimanje Dubrovnika. Plan je bio da sve završi za 72 sata. U zaleđu Dubrovnika (Popovo polje, Trebinje) Srbi su bili u većini i oni su činili paravojne jedinice koje su vršili agresiju na Dubrovnik. Agresiju su izvršili JNA, JRM, JRZ, Teritorijalna obrana Crne Gore i paravojne četničke postrojbe.

Glavni zapovjednik napada na Dubrovnik, u listopadu 1991. godine, bio je potpukovnik Pavle Strugar s 30 000 teško naoružanih vojnika, 100 tenkova, 50 oklopnih transportera, stotinjak zrakoplova te Jugoslavenskom ratnom mornaricom (JRM) pod zapovjedništvom admirala Mile Kandića.

Dubrovnik su branili Dubrovčani, dragovoljci iz Omiša, Kaštela, Sinja, Ploča, Metkovića i Opuzena. 400 branitelja, kasnije njih više od 900 (962). Dubrovnik su na početku agresije branile dvije satnije (410 naoružanih ljudi te 70 ljudi u pričuvu). Kasnije će satnije ući u sastav novoformirane 163. brigade HV-a. Brigada je formirana 16. siječnja 1992. godine. Broj 163 je simboličan jer je 6. prosinca 1991., kada je bio najžešći napad na grad, 163 branitelja branila su grad. Tijekom studenog 1991. godine Dubrovnik je branilo najviše 962 branitelja.

Početkom studenoga 1991. u Dubrovnik je kao pojačanje stigla jedna satnija sastavljena od tri voda 9. bojne HOS-a u sastavu 4. brigade ZNG-a koja je u Dubrovniku ostala do kraja prosinca 1991. Satnija HOS-a dala je veliki doprinos obrani grada, posebno 9 studenoga 1991.

Za vrijeme opsade, jedina veza Dubrovnika sa svijetom održavana je brzim gliserima prvoga mornaričkog odreda Republike Hrvatske. Gliserima su dopremani hrana, lijekovi, pješačko naoružanje i streljivo.

Prvi zapovjednik obrane grada bio je pukovnik Ivan Varenina (napustio JNA), a kasnije je zapovjedništvo preuzeo general Nojko Marinković koji je, također, napustio JNA i priključio se obrani Hrvatske.

Opsada Dubrovnika započela je 1. listopada 1991. i trajala do 26. svibnja 1992.

Početak i tijek agresije:

- Iz mjesta Ivanica u rujnu 1991. započinju agresorske provokacije pucanjem prema mjestima s većinskim hrvatskim stanovništvom – Gornji i Donji Brgat.
- 17. rujna 1991. započela je pomorska blokada Dubrovnika.
- Od 26. rujna 1991. kreću stalni napadi na Župu dubrovačku i Konavle.
- 1. listopada 1991. započinje prvi opći napad na grad i Dubrovačko primorje. Nakon raketiranja odašiljača na brdu Srđ Dubrovnik je bio u komunikacijskoj blokadi. Istoga dana Dubrovnik ostaje bez električne energije i vode jer je agresor uništio trafostanicu u Komolcu.
- 1. listopada 1991. agresor je napao Čepikuće, ali su ga pripadnici 116. brigade HV-a odbacili. Obrana Čepikuća pod zapovjedništvom Mate Šarlije Daidže (pravim imenom Nijaz Batlak) izdržala je sve do 24. studenog 1991. godine kada je selo nakon žestokih i višednevnih bojeva osvojila JNA.
- 5. listopada 1991. okupirano je Slano, čime je znatno otežana logistička potpora Dubrovniku.
- 7. listopada 1991., nakon pada jedne minobacačke granate ispaljene s neprijateljskoga položaja, u Novoj Mokošici pred samim ulazom u atomsko sklonište, poginula su deveterica stanovnika, policajaca i pripadnika Civilne zaštite, što je bio najveći pojedinačni masakr tijekom rata na dubrovačkom području.
- 16. listopada 1991. agresor je okupirao Cavtat.
- 23. listopada 1991. na Stari Grad pale su prve minobacačke granate 120 mm. Tom prigodom uništen je dio rive stare gradske luke te nekoliko kuća duž Straduna. Pogodene su palača Sponza, jezuitska crkva sv. Ignacija, zvonik franjevačkoga samostana i crkve, gradski zvonik.
- 24. listopada 1991. agresor je okupirao Kupare i Srebreno.
- 25. listopada 1991. agresor je okupirao Donji Brgat, Gornji Brgat i Dubac.
- 31. listopada 1991. konvojem Libertas u Dubrovnik stiže prva humanitarna pomoć.
- 1. studenog 1991. agresor je okupirao Zaton i Orašac; Dubrovnik je u potpunome okruženju.
- Do 20. studenoga 1991. agresor je okupirao prigradska naselja Mokošicu i Novu Mokošicu te manja naselja Rožat, Komolac, Šumet i Čajkovići.
- 6. prosinca 1991., na blagdan svetoga Nikole, izvršen je napad koji će ostati upamćen kao najžešće razaranje stare gradske jezgre Dubrovnika. Samo na Stari Grad palo je preko 2.000 granata, iako su gradske zidine i ostali spomenici nulte kategorije bili propisno obilježeni bijelim barjacima UNESCO-a.

Prigodom gašenja požara u hotelu Libertas, koji je bio pretrpan izbjeglicama, poginula su trojica vatrogasaca. Toga dana poginulo je četrnaest civila, a 52 ih je bilo ranjeno. Poginulo je i pet branitelja, od čega četvorica na Sustjepanu koji je cijeli dan bio pod udarom topništva i pješništva JNA.

- 26. svibnja 1992. počela je deblokada Dubrovnika, nakon pritiska međunarodne zajednice. Agresor je zauzeo sve dominantne kote i visove s kojih će ih kasnije potjerati Hrvatska vojska u oslobodilačkim akcijama.

- U napadima od 8. studenoga do 14. studenoga te 6. prosinca 1991. na uže gradsko područje palo je oko 5.000 topničkih projektila; poginulo je 53, a ranjeno više od 180 civila i branitelja.

Hrvatska vojska provela je akcije oslobađanja dubrovačkoga zaleđa od 1. lipnja do 1. studenoga 1992. godine. Za obranu i oslobađanje Dubrovnika poduzete su vojne akcije: Čagalj, (7. lipnja – 26. lipnja 1991.), Tigar (4. – 13. srpnja 1992.), Oslobođena zemlje (23. srpnja – 12. kolovoza), Vlačica (22. – 26. listopada 1992.) i Operacija Konavle (20. – 24. listopada 1992.).

Tijekom ratnih djelovanja u Dubrovniku, njegovoj okolici i prilikom čišćenja dubrovačkog zaleđa te aktivne obrane dosegnutih položaja poginula su 182 branitelja i 11 pripadnika Narodne zaštite iz Dubrovačko-neretvanske županije, 235 branitelja iz postrojbi pristiglih iz drugih krajeva Hrvatske te 92 civila.

Brojni su branitelji i civili tijekom ratnih operacija zarobljeni i odvedeni u logore Bileća u BiH i Morinj u Crnoj Gori.

Agresor je, također, napravio i veliku materijalnu štetu:

- U samom Dubrovniku uništeni su mnogi spomenici kulture nulte kategorije. Samo u jednom dvanaestosatnom napadu na staru gradsku jezgru teško je oštećeno oko 30% objekata.
- U Trstenom je zapaljen i gotovo u potpunosti uništen 490 godina stari arboretum.
- U potpunosti je uništeno 2.127 kuća, a 7.771 stanovnik je ostao bez krova nad glavom. Većina tih kuća zapaljena je i opljačkana.
- Opljačkana je i dubrovačka zračna luka u Čilipima. Iz zračne luke u Čilipima odnesena je sva vrlo vrijedna tehnika, rentgenski i uređaji kontrole leta, rasvjetna tijela za osvjetljavanje poletno-sletne staze, radiofarovi, agregati, vatrogasna vozila, radarski uređaji pa čak i pokretno stubište, a opljačkan je i aerodromski duty-free centar.
- Iz dubrovačke ACI marine odvezena je 51 jahta, dok ih je 171 potpuno uništeno.
- S konavolske stočne farme mljekare Gruda odvedena je sva stoka.
- Iz Župe dubrovačke odvezeno je kompletno postrojenje velike tiskare Ivo Čubelić.
- U Kuparima je opustošeno svih šest hotela VU Kupari iz kojih je opljačkano sve do golih zidova.
- U Orašcu je u potpunosti opljačkan nov i potpuno opremljen hotelski kompleks "Dubrovački vrtovi sunca" iz kojega je uz sve ostalo odvezen i vrijedan pogon kotlovnice.
- Samo na franjevački samostan "Male braće" upućeno je 37 projektila.

Ovo je samo dio materijalnih šteta koje je agresor (Srbi, Crnogorci, četnici i JNA) učinio.

U tvrđavi Imperijal na Srđu je stalna izložba Muzeja Domovinskoga rata Dubrovnik.

11.36. Srpski zločin u Čorcima

U listopadu 1991. godine Martićevci i srpske paravojne postrojbe ubile su 6 hrvatskih civila u zaselku Čorci kod Vrhovina.

Čorci su bili hrvatski zaselak od 19 kuća i 30-ak stanovnika, mahom starijih osoba. Kuće u zaselku gađali su zapaljivim streljivom iz središta Vrhovina. Srpske postrojbe spalile su ovaj hrvatski zaselak 4. listopada 1991. Dio mještana je izbjegao, a oni koji su ostali ubijeni su. Ukupno, u razdoblju koje obuhvaća konac rujna i početak listopada 1991., srpske su postrojbe ubile, spalile u vlastitim kućama ili prisilno odvele iz sela pa potom ubile 9 mještana.

Tijela odvedenih mještana nisu pokopali, nego su ih ostavili duboko u šumi na obroncima planine Kapele. Tijela su prepuštena zvijerima, a njihove ostatke pronašli su djelatnici Nacionalnog parka Plitvička jezera nakon rata. Nakon toga utvrđeno je da je riječ o Martinu, Mati, Kati, Stjepanu, Vladimiru i Slavki Čorak. Žrtve su pokopane tek 26. studenoga 2002. na mjesnom groblju u Sincu kod Otočca.

Ono što se dogodilo opisano je u presudi jednome od zločinaca (Nenadu Pejnoviću), presuda Županijskog suda u Karlovcu br. K-11/08-127 od 22.04.2009. (Vidi: http://www.centar-zamir.hr/uploads/vrhovine_pejnovic_presuda.pdf) kojom je za brojne počinjene zločine (paljevine i pljačke kuća, spaljivanje žive žene u kući, te uhićenje i ubojstvo 5 hrvatskih civila – jedne žene i četiri muškarca) osuđen samo spomenuti zločinac i to na 6 godina zatvora.

Nenad Pejnović Nešo je kao pripadnik srpske “milicije” tzv. SAO Krajine, s još nekoliko pripadnika iste formacije, u kasnim popodnevnim satima došao u zaseok Čorci. Tamo su uhitili Martina Čorka, Matu Čorka, Katu Čorak, Stjepana Čorka, Vladimira Čorka, vezali ih i potjerali u postaju “milicije” u Vrhovine, gdje su ih zatvorili u podrum. Sljedećeg dana svi su odvedeni na nepoznato mjesto i pobijeni.

Suđenje koje je uslijedilo gotovo 18 godina poslije, a na kojemu je pred sudsko vijeće izašao samo spomenuti Pejnović, otkrilo je mnoge detalje vezane za ono što se događalo u Vrhovinama i okolici od ljeta do jeseni te ratne 1991. godine.

“Ugroženi svjedok br. 1.” (u vrijeme rata također pripadnik srpske paravojske na ovom području) potvrdio je kako je optuženi Nenad Pejnović skupa s Predragom Baklaićem i Predragom Uzelcem bio u sastavu jedne formacije koja “nije pripadala ni policiji ni vojsci”, da su povremeno izvodili akcije u zaseoku Čorci te često pucali na kuće iz puškomitraljeza, ubacivali eksploziv u dvorišta i letke potpisane s “četnički štab Brezovac”. Tjedan dana prije nego su odveli ljude koje će kasnije pobiti, zapalili su zaseok Čorci.

Zlatko Pinter/Kamenjar.com, Zapisnik sa suđenja, Zdravko Bičak

11.37. Napad na Karlovac

4. listopada 1991. agresor (JNA i četnici) je napao Karlovac s ciljem osvajanja grada koji je po planovima trebao biti unutar Velike Srbije. Zbog strateške važnosti u Karlovcu i okolnim mjestima bilo je 39 vojnih objekata u vrijeme Jugoslavije. Karlovac je naseljavan Srbima nakon 1945. godine iz pretežno srpskih naselja: Vojnić, Tušilović, Krnjak, Vrginmost i drugih. Za vrijeme agresije na Hrvatsku iz spomenutih mjesta Karlovac je gađan tenkovskim, topovskim i minobacačkim granatama.

Situacija u Karlovcu je bila teška zbog velikog broja pripadnika JNA, pobunjenih Srba te pete kolone koja je bila jako aktivna. JNA je pred rat rasporedila mnogobrojne snage u gradu i okolici, u vojarnu Petrova gora (u gradu) rasporedila je niške specijalce. Obranu grada otežavali su mnogobrojni srpski snajperisti u gradu.

Jovan Opačić, srpski političar, u izjavi za sarajevsko Oslobođenje (21. listopada 1990.) iznio je srpske osvajačke planove: „*Ukoliko se Hrvatska izdvoji iz Jugoslavije, tada će Srbi pristupiti stvaranju integralne srpske države, koja bi obuhvatila sav srpski narod i sve srpske pokrajine na Balkanu – od Gorskog kotara do Timočke krajine i od Subotice do Nevesinja.*“

Krajem lipnja 1991. započela je žestoka četnička agresija na Banovini i Kordunu. Četnici su uz pomoć JNA napali hrvatska sela, naselja i gradove te izvršili mnogobrojne zločine, protjerali hrvatsko stanovništvo, razorili i spalili mnogobrojna sela, naselja i gradove. Plan je bio etnički očistiti prostor za stvaranje Velike Srbije te stvaranje sigurnoga zaleđa za daljnje osvajanje teritorija. Tijekom srpnja, kolovoza i rujna izvršena je okupacija Banovine i Korduna. Okupirani su i od Hrvata očišćeni Petrinja, Topusko, Hrvatska Kostajnica, Dvor na Uni i Glina.

Karlovac je vojno bio u vrlo teškom položaju zbog navedenoga. Osvajanjem Karlovca JNA i pobunjeni Srbi podijelili bi Hrvatsku na sjeverni i južni dio. Početkom listopada Hrvatska je napadnuta na svim bojišnicama: Dubrovnik, Zadar, Šibenik, Banovina, Karlovac Pakrac, Vukovar i drugdje.

4. listopada 1991. Karlovac je žestoko napadnut iz srpskih uporišta i prijetila je opasnost da padne u ruke agresora. Napad je trajao tri dana bez prestanka, a tom prilikom ubijeno je 136 branitelja i stanovnika Karlovca. Grad su branili: dvije nepotpune bojne 110. brigade, samostalna satnija dragovoljaca „Cobre“ iz Novog Zagreba, karlovačka policija i 2. gardijska brigada.

Velike i žestoke borbe vođene su na Turnju. To je prigradsko naselje djelomično palo u ruke srpskih osvajača. Hrvatski branitelji bili su potisnuti do samoga mosta preko Korane koji je ulaz u grad. No, žilavost i odlučnost malobrojne hrvatske obrane koja je bila svjesna da će se povlačenjem dovesti u još teži položaj, rezultirali su odbacivanjem neprijatelja od mosta.

U danima što su uslijedili velikosrpske su snage u još nekoliko navrata pokušale osvojiti Turanj, ali bez uspjeha. Zbor razrušenosti Turnja i žestine borba koje su vođene Turanj još

nazivaju i „Mali Vukovar”. Hrvatski branitelji, posebice 2. brigada, dragovoljačke postrojbe iz Karlovca i Novoga Zagreba uspjele su obraniti Turanj, a time i spriječiti ulazak agresora u grad.

Borba za Karlovac bila je dugotrajna; opasnost je nestala tek nakon VRO „Oluja“ (kolovoz 1995.).

Djelovanje pete kolone u Karlovcu bilo je snažno. To se najbolje može ilustrirati činjenicom da je vojarna Logorište, koja je bila odsječena, uspjela dovući pojačanje u ljudstvu, a kasnije su uspjeli izvući motorna vozila i ljudstvo.

4. studenoga 1991. hrvatski su branitelji preuzeli skladište oružja Jamadol i uspjeli ga evakuirati prije napada JNA na skladište. Evakuirano je oko 2500 tona eksploziva i streljiva te naoružanje TO općine Karlovac, Ozalj, Duga Resa, Vojnić i Vrginmost.

11.38. Srpski zločini i napadi na Novsku 1991. godine

Jedinice JNA su u kolovozu 1991. okupirale sela Rajić i Borovac, sela općine Novska.

JNA je s dva vojna zrakoplova 4. listopada 1991. izvršila zračni napad na Novsku. Ubila je 10 osoba, a ranila njih 18. Među ranjenima bilo je i sedam pripadnika jedinice za posebne namjene Policijske uprave Kutina, koji su tog jutra stigli u Novsku.

*“Poginuli su pripadnici 62. samostalnog bataljuna **Zvonimir Crnojević, Vladimir Idžojić, Antun Jakovljević, Ilija Kaurin, Miroslav Kolar i Mijo Perković**, pripadnik 56. samostalnog bataljuna **Dragan Odak** te pripadnik Narodne zaštite **Filip Kozić**. Također poginuo je i **Milan Hećimović**, pripadnik 311. prometne bojne koji je u grad tog dana dovezao pukovnika **Ivana Tonkovića** iz Glavnog stožera. Stradala je i građanka **Milka Bokun**. Deseci ljudi bili su ranjeni. Za vrijeme napada u zgradi općine trajao je sastanak Izvršnog vijeća Skupštine općine Novska.“*

JNA je pokušavala zauzeti Novsku kako bi joj se otvorio pravac napada prema Lipiku i Pakracu. Do 6. listopada 1991. godine JNA je okupirala oko 60% općine Novska.

Jedan od najtežih i najkrvavijih ratnih dana na novljanskome području bio je 18. listopada 1991. godine. Artiljerija agresorske vojske i četnika je od ranih jutarnjih sati bombardirala Novsku i njezine branitelje u Starom Grabovcu. Tijekom artiljerijskoga napada razoreno je dosta stambenih objekata, a zapaljen je i pogon finalizacije u DI Trokutu.

Pripadnici 1. gardijske brigade Tigrovi i druge postrojbe branile su Stari Grabovac. Zaustavile su napredovanje JNA (mehanizirane postrojbe Varaždinskog i Banjalučkog korpusa) te obranile Novsku, a time i Zagreb jer bi padom Novske bio otvoren put prema Kutini i Zagrebu.

Na raskrižju prometnica i ceste Novska – Lipik nalazio se motel **Trokut**. **To je bilo** strateško mjesto za napade na **Novsku** i stanovnike naselja u kojima su živjeli **Hrvati**. Hrvatske postrojbe napale su motel Trokut 29. listopada 1991. godine, ali ga nisu uspjele osvojiti (Operacija **Orkan-91**). Trokut je oslobođen tek u novom napadu 19. studenog 1991. godine. Na lokaciji Trokut nalaze se spomenici poginulim braniteljima.

U vrijeme ratnih djelovanja i agresije na području grada Novske, od 1991. do 1995. godine, živote na oltar Domovine položilo je 314 hrvatskih branitelja, od toga 96 branitelja koji su prije rata živjeli na području općine Novska. Ranjen je 241 branitelj.

Živote je izgubilo i 17 civila, a 46 ih je ranjeno.

Izvori: Petar Horvatić, Borna Marinić, Davor Marijan

11.39. Bitka za Zadar 1991. godine

Dana 16. rujna 1991. hrvatske snage blokirale su vojarne u gradu Zadru. Zadar je bez struje i vode, a neprijatelj je blokirao sve komunikacijske veze nastojeći odsjeći Zadar od ostatka Hrvatske. Zadarski branitelji su bez odobrenja državnoga vrha izvršili akciju zauzimanja Turskih kuća jer se državni vrh bojava odmazde JNA s velikim civilnim žrtvama. Istog dana predsjednik Tuđman je bio u Igalu zajedno sa Slobodanom Miloševićem i saveznim sekretarom za obranu generalom Veljkom Kadijevićem gdje se dogovarao sporazum o deblokadi vojarni u Hrvatskoj. Zadrani su akciju napravili na svoju ruku. Prije osvajanja Turskih kuća, osvojena je radarska postaja Grpašćak iznad mjesta Sali s 240 pušaka, vojarna Crvene kuće s 260 pušaka, dvije bitnice minobacača i nekoliko vozila, kamiona TAM 110. Slijedile su tehnička radionica na Ravnicama, domovi JNA i avijacije te vojarna Mocire u kojoj je zaplijenjeno gorivo za vozila.

Za vrijeme akcije osvajanja Turskih kuća general Ivo Jelić pregovarao je sa zapovjednikom Artiljerijskog školskog centra Momčilom Perišićem. Arogantni Momčilo Perišić hrvatskim je pregovaračima rekao da nemaju što tražiti jer da imaju streljiva za samo dva dana. Tijekom pregovora Perišić je dobio vijest da su hrvatske snage zauzele Turske kuće. Operacija je prošla bez žrtava. Zarobljeni vojnici su nahranjeni, dobili su civilnu odjeću i poslani svojim kućama. U Turskim kućama bilo je smješteno oko 9.000 komada oružja ili kako se onda govorilo "cijevi" Teritorijalne obrane tadašnjih općina Zadar i Biograd. Dan poslije JNA je bombardirala skladište Turske kuće da ne padne u ruke branitelja i uništila dio oružja.

„Prije same akcije, kaže Duško Nikitović, razrađeno je oko 40 punktova zaprečavanja vojarni s preko 450 različitih vrsta zapreka kako JNA ne bi mogla izići i pomoći opkoljenima u Turskim kućama. Deset minuta nakon oglašavanja uzbune u 19.30 isključena je telefonska veza svim vojarnama. U 20.30 izdan je signal "Orao" koji je značio početak akcije. U vojarnu je upala postrojba Specijalne policije PU zadarske na čelu s Đurom Županom. Specijalci su u roku pola sata osvojili vojarnu bez gubitaka. No nije baš sve išlo tako lako. Pucalo se iz svih vojarni, a u

Turskim kućama su uporno odbijali predati se sve dok na vojnike nije bačen suzavac. Jedan od vojnika u Turskim kućama, prijeteci iz mitraljeza, uporno se odbijao predati hrvatskim snagama. Kad su mu pripadnici specijalne policije preko megafona rekli: "Kud ćeš kad ispališ zadnji redenik?", on se pokolebao i predao. Pokazat će se kasnije da je to onemogućilo da hrvatske snage dođu do još veće količine naoružanja, prije nego što je sutradan ujutro područje vojarne nadlijetao zrakoplov Jastreb. Tad je u bombardiranju raznesen ostatak skladišta vojarne Turske kuće."

„Za akciju izvlačenja oružja bilo je angažirano devet velikih tegljača koji su čekali na zadarskom kolodvoru i jedan za drugim iznosili oružje. Oružje je kasnije transportirano u hotelsko naselje Borik, ali samo privremeno te je vrlo brzo u roku 24 sata podijeljeno vojnicima na bojišnici. Nažalost, bila je to i prva noć kad je počelo granatiranje Zadra i s položaja izvan grada te iz zraka. Granatiranje ne prestaje sve do akcije Maslenica.“

Oružjem je naoružana 112. brigada i 4. brigada ZNG-a koja je dobila protuzrakoplovne topove. Naoružane su i postrojbe izvan linije obrane grada, one u Škabrnji i Poličniku.

Izvan dohvata hrvatskih snaga ostala je vojarna Barutana kod Skročinih na Vidikovcu koja je bila prepuna mina i eksploziva. Stoga je ocijenjeno da bi osvajanje predstavljalo preveliki rizik. Neosvojena je ostala i jedina tzv. A kasarna bivše JNA Šepurine u kojoj su bila smještene dva puka protuzračne obrane, 271. lako artiljerijsko raketni i 67. samohodni raketni puk. Šepurine je branilo ukupno oko 550 vojnika. Hrvatske snage nisu imali dovoljno snage spriječiti izmještanje naoružanja i zauzeti vojarnu.

Operacija "Osvajanje vojarni JNA u Zadru" u drugoj polovini rujna 1991. bila je odlučujuća prethodnica događaja koji će se kasnije opisivati kao „Dani obrane Zadra“.

„Dani obrane Zadra“

Krajem rujna i početkom listopada 1991. grad se našao u potpunom okruženju i sa kopna i sa mora jer je mornarica JNA blokirala sve morske puteve prema gradu istodobno ga granatirajući. Za napad na grad neprijatelj je izabrao dva smjera: prvi od Murvice preko Briševa prema gradskoj četvrti Bokanjac dok je drugi pravac išao preko Babinduda i Crnog prema istočnim dijelovima grada.

Zadar i okolicu branili su dijelovi slabo naoružane 4. brigade, 112. brigada ZNG-a i policija.

Prvoga listopada Zadar je granatiran, a napad na grad je 2. listopada 1991. osobno naredio načelnik Generalštaba general Blagoje Adžić. Plan agresora bio je da Kninski korpus odbaci hrvatske snage i blokira grad, deblokira vojarne i iziđe na rubni dio zadarske luke. Kninski je korpus planirao presjeći Jadransku magistralu te spriječiti izvlačenje hrvatskih snaga prema Zadru i Šibeniku. Pokušaj osvajanja Zadra započeo je nakon podneva 4. listopada 1991. Najžešće granatiranje Zadra dogodilo se 4. listopada kada je najveći dio povijesne jezgre teško oštećen. Istovremeno, stanovnici su bili bez vode, budući da je opskrba s vodocrpilišta na Zrmanji već odavno bila u rukama neprijatelja, a struje je bilo sve rjeđe.

JNA je 5. listopada zauzela Crno i prodrla u Dračevac. Branitelji su izvršili protunapad i izbacili agresora iz Dračevca. Poginulo je 5 branitelja. Nakon pada Crnoga lijevo krilo 4. brigade povuklo se pa su se snage Kninskoga korpusa spojile s posadom u Šepurinama.

Vrhunac pakla dogodio se u nedjelju, 6. listopada 1991., kada je grad doslovce gorio. Poginula su 23 civila, a kasetne bombe i tisuće granata padale su u samo srce grada u kojem je pogođeno više od 120 objekata. JNA je napala crtu obrane 3. bataljuna 4. brigade ZNG-a na Bokanjcu. Branitelji su odbili napad, uništili jedan tenk T-55, jedan transporter i oštetili jedan tenk. Pet branitelja je poginulo, a 30 je bilo ranjeno. Na Sokinom je Brigu jedan hrvatski branitelj uništio kamion pun vojnika, a na Bilom Brigu hrvatske su snage uništile još 4 srpska tenka. Srpski je osvajač doživio poraz i na moru. Iz Arbanasa su teško oštetili brod Koper, prisilili su razarač na povlačenje iz zadarskoga kanala. Na sve to uslijedilo je rasulo među vojnicima JNA. Neprijatelj je imao 4 poginula i 14 ranjenih. Zadar je bio obranjen.

Opći napad na Zadar trajao je punih 5 dana. Borbe su prestale 7. listopada 1991., potpisano je primirje, a 9. listopada potpisan je sporazum o izvlačenju ljudstva i tehnike JNA iz vojarni u gradu. Izvlačenje je započelo 11. listopada, a završilo 21. listopada 1991. Nekoliko tjedana bilo je zatišje, a nakon toga su opet uslijedili sustavni napadi na Zadar u kojima je poginulo još tridesetak civila. Ipak, uspostavljena je crta bojišnice ostala nepromijenjena sve do operacije Maslenica 1993. godine.

„Obrana Zadra je u kritičnom trenutku ovisila o hrabrosti i odvažnosti svega osmorice hrvatskih branitelja o kojima se danas ne govori na braniteljskim skupovima, obljetnicama, ali niti u susjedstvu.“

Cijena obrane Zadra bila je visoka; od 1. listopada do 8. listopada poginula su 43 hrvatska vojnika i civila na prvoj crti, a 202 ih je teže ili lakše ranjeno.

11.40. Napad na Banske dvore

JNA je 7. listopada 1991. raketirala Banske dvore i pokušala ubiti predsjednika dr. Franju Tuđmana te tako obezglaviti Hrvatsku dan prije proglašenja neovisnosti.

U trenutku napada u Banskim dvorima pored hrvatskoga predsjednika dr. Franje Tuđmana bili su Stipe Mesić i Ante Marković. Oni su nekoliko minuta prije napustili prostoriju koja je bila pogođena pri napadu.

“Tog dana u Zagrebu je bila označena zračna uzbuna. JNA je u zrak iznad Zagreba digla velik broj zrakoplova čija funkcija je međutim bila samo napraviti zbrku kako bi omogućili prave napadače da neprimijećeni priđu cilju ne izazivajući pozornost. Napad se odvio u dva naleta; najprije su dva zrakoplova navođenim raketama gađala Banske dvore da bi uskoro uslijedio novi napad u kojemu se zgrada gađala pametnim bombama američke proizvodnje.

Jednim avionom je pilotirao Srbin, drugim Hrvat. Jedna bomba Mk-82 pogodila je prostoriju u kojoj su nekoliko minuta ranije sjedili i jeli Tuđman, Mesić i Marković, druga je pala u dvorište. Osam raketa "munja" pogodile su druge dijelove zgrade i vanjski zid prema parku Tuškanac, odnosno Sofijinom putu. Tuđmana, Mesića i Markovića spasila su teška hrastova vrata, koja su ispala iz ležišta i ublažila eksploziju. I to što su ručak završili nešto ranije."

Napad na Banske dvore bio je teroristički čin koji je organizirao vojni vrh tadašnje vojske. Bio je to čin državnoga terorizma za koji nitko nije odgovarao. Početkom listopada 1991. Srbija je preko JNA, pobunjenih Srba i četničkih paravojskih postrojba vršila silne napade na svim dijelovima Hrvatske: Vukovar, Vinkovci, Osijek, Pakrac, Sisak, Karlovac, Gospić, Otočac, Zadar, Šibenik i Dubrovnik. Napad na Banske dvore izveden je dan prije isteka moratorija Europske zajednice na odluku Hrvatskoga sabora o osamostaljenju RH. Dana 8. listopada Sabor je proglasio neovisnost.

Agresor (JNA i Srbija) je poricao odgovornost za incident te tvrdio da je to namještaljka hrvatske vlade. Napad je zamišljen i pripremljen u zapovjedništvu ratnoga zrakoplovstva JNA u Zemunu. Poginula je jedna osoba, nekoliko ih je ranjeno, a materijalna šteta procijenjena je na 35 milijuna kuna.

26 godina poslije, u prosincu 2017., podignuta je kaznena prijava protiv 6 osoba za raketiranje Banskih dvora! Kaznena prijava podignuta je protiv 5 Srba i jednog Hrvata koji su nedostupni hrvatskom pravosuđu. Međunarodni tribunal nije pokrenuo nikakav postupak!

Nažalost, prijave protiv šestorice pripadnika JNA ima samo simboličnu vrijednost za Hrvatsku.

Povodom 20. obljetnice napada na zgradi Vlade Republike Hrvatske postavljena je Spomen-ploča kao podsjetnik na taj teroristički čin.

11.41. Zločin u Vaganju

Srbi su 9. listopada 1991. godine počinili ratni zločin u Vaganju. Ubili su 9 starijih civila.

Nakon što je istekao (8. listopada 1991.) moratorij na proglašenje neovisnosti Srbi su u znak odmazde granatama zasuli Vaganac i proveli akciju čišćenja terena. Tijekom te akcije ubili su i zapalili 8 starijih osoba, a jednu žrtvu su zadavili i bacili u bunar (10. listopada 1991.). Većina stanovništva je pobjegla iz Vaganca pa se tako spasila od sigurne smrti.

Selo je razoreno i spaljeno. Za počinjeni zločin nad civilnim stanovništvom nitko nije odgovarao.

Izvori likaplus.hr, HKV

11.42. Srpski zločini u Lovasu

Pokolj u Lovasu počinile su snage JNA i srpske paravojne postrojbe (Dušan Silni i Beli orlovi) između 10. i 18. listopada 1991. godine. Ukupno je u Lovasu ubijeno između 70 i 85 Hrvata, a protjerana je 1341 osoba. Opljačkana je i uništena 261 kuća; zapaljena je i mjesna crkva.

JNA je tražila od stanovnika Lovasa sastanak u Šidu 27. rujna 1991. kako bi predali oružje. Dio oružja je predan, a dio nije jer su se stanovnici plašili srpskih paravojnih postrojbi koje su izvršile zločine u okolnim selima. JNA je prvi put napala Lovas 30. rujna 1991. te dva dana kasnije. U napadu je oštećen silos i katolička crkva.

10. rujna 1991. JNA i srpska paravojska napali su Lovas i ubili 23 Hrvata. Hrvatskim stanovnicima Lovasa naređeno je da moraju na svoje kuće izvjesiti bijelu plahtu, a oko ruke nositi bijelu vrpču.

Srpska paravojska je ponovno napala Lovas 17. listopada 1991.; ubila je 5 osoba te zatočila 70 muškaraca i dodijelila im zadatke za prisilan rad. Dana 18. listopada izabrano je 15 muškaraca koji su pretučeni i zaklani. Ostali su odvedeni u takozvanu "*krvavu berbu grožđa*".

Pedesetak muškaraca prisiljeno je da se drže za ruke i hodaju u minskom polju. Kada je eksplodirala jedna mina i pokrenula seriju eksplozija vojnici su otvorili vatru na ljude u minskom polju. Akciju je prekinuo oficir JNA. Ubijen je 21 muškarac, a 14 ih je ozlijeđeno. Leševi su ostali ležati na polju do sljedećega dana kada su zakopani u masovnu grobnicu.

Dana 18. listopada 1991. u Lovasu su srpske paravojne postrojbe ubile još 19 Hrvata.

Srpske paravojne postrojbe u Lovasu zamijenila je JNA 20. listopada. Paravojne postrojbe su ponovno došle u Lovas pred Božić 1991. i tada su mještani napustili mjesto. Vratili su se tek nakon mirne reintegracije hrvatskoga Podunavlja 1998. godine.

Stručnjaci Ujedinjenih naroda su tijekom mirne reintegracije ekshumirali 68 leševa iz masovne grobnice (2. lipnja 1997.); otkriveno je još 10 pojedinačnih grobnica. Posmrtni ostatci žrtava dostojanstveno su pokopani 21. ožujka 1998. godine. Na mjestu masovne grobnice je 27. ožujka 1999. godine podignut spomenik žrtvama.

Međunarodni sud za ratne zločine na području bivše Jugoslavije (ICTY) dodao je zločin u Lovasu optužnici protiv Slobodana Miloševića i Gorana Hadžića.

Za zločine u Lovasu hrvatske su vlasti podignule dvije optužnice (u razdoblju od 1994. do 2004. godine) protiv ukupno 17 osumnjičenih, među kojima je bio i Ljuban Devetak, objektivno odgovoran za sve što se događalo u Lovasu od 10. listopada nadalje, kao zapovjednik mjesta. Petnaestorici optuženih sudilo se u odsustvu jer su bili nedostupni hrvatskom pravosuđu.

Iz potpuno neobjašnjivih razloga, suđenje je (na temelju spornog „Zakona o univerzalnoj jurisdikciji“ Srbije – koja je sama sebi uzela za pravo igrati ulogu „Malog Haaga“ za područje bivše SFRJ) prepušteno agresoru i od 2008. godine nadalje počinje manipulacija Beograda ovim sudskim procesom (slično kako je to rađeno u slučaju Ovčare). Tako su na Specijalnom sudu za ratne zločine u Beogradu za zločin u Lovasu optužena četiri bivša oficira „JNA“ i šest

bivših pripadnika četničke postrojbe „Dušan Silni“. Proces je trajao više od 4 godine (od 2008. do 2012.) i ova je skupina u prvostupanjskom postupku dobila ukupno 128 godina zatvora za 70 ubijenih (dakle, manje od 2 godine po žrtvi!). Na najveću kaznu osuđen je Ljuban Devetak koji je dobio 20 godina zatvora, a ostali su dobili od 4 do 14 godina. Odvjetnici optuženih su se žalili, suđenje je poništeno i postupak je vraćen na početak!!!

Nakon punih 7 godina proceduralnog zavlčenja (što je uobičajena praksa Srbije kad su u pitanju njihovi ratni zločini), 20. lipnja 2019. godine u Beogradu su izrečene još manje kazne nego u prethodnom sudskom procesu, s tim što je ovoga puta suđeno ukupno osmorici optuženih, i to ne za ubojstvo 69 žitelja Lovasa (kao na prvom suđenju), nego za 28. Gdje je „nestala“ 41 žrtva u međuvremenu? Na to pitanje odgovora nema.

Optuženi pripadnici „JNA“, paravojne četničke postrojbe „Dušan Silni“ i „Teritorijalne odbrane“ osuđeni su ukupno na samo 48 godina zatvora (!?) i to: Milan Devčić (šef srpske policije nakon okupacije Lovasa) na 8 godina; Željko Krnjajić (policajac iz Tovarnika) na 6 godina; Jovan Dimitrijević na 6 godina; Saša Stojanović na 7 godina; Zoran Kosijer na 6 godina; Darko Perić na 5 godina; Radovan Vlajković na 5 godina; Radisav Josipović na 4 godine.

Mora se naglasiti da su ovo nepravomoćne presude. Isto tako treba naglasiti da ne treba mnogo očekivati od daljnjega postupka.

Odvjetnica Fonda za humanitarno pravo (sa sjedištem u Beogradu) **Marina Kljajić**, koja je na suđenju zastupala obitelji žrtava, nakon suđenja izjavila je kako se na presudu za ovaj gnjusni zločin čekalo punih 11 godina i naglasila:

„Ostaje gorak okus zbog dugog trajanja postupka. Pravda na žalost ovim nije zadovoljena, a izrečene kazne ne smatramo adekvatnim. Na prvom se suđenju sudilo za ubojstva 69 ljudi. Tijekom godina četvero okrivljenika je preminulo, a jedan je nesposoban za suđenje. Ova presuda se odnosi na smrt tek 28 osoba. Nakon toliko godina čekanja, od pravde neće biti ništa. Najodgovorniji za ovaj zločin, zbog propusta tužiteljstva, presudom na žalost nisu obuhvaćeni.“

O „krvavoj berbi grožđa“ snimljen je 2017. godine dokumentarni film koje je premijerno prikazan 12. rujna 2017. u Zagrebu. Pokretači ovoga značajnoga projekta su autor filma Silvijo Mirošničenko i producent Antun Ivanković. Autorski dokumentarac koji promiče istinu i vrijednosti Domovinskoga rata snimljen je u produkciji Udruge hrvatskih branitelja dragovoljaca Domovinskoga rata, Udruge dr. Ante Starčević iz Tovarnika i Udruge za audiovizualno stvaralaštvo „Artizana“ iz Zagreba. Projekt je nastajao uz potporu Ministarstva hrvatskih branitelja, Zaklade „Adris“ i Vukovarsko-srijemske županije, Đakovačko-osječke nadbiskupije i Općine Lovas.

<https://www.youtube.com/watch?v=n3lVdfYBMkQ>

“Svjedoci i žrtve zločina, kao i autentične arhivske snimke, donijele su prikaz neljudskih, zvjerskih zločina u obliku zlostavljanja, batinjanja, silovanja žena, ubijanja, mučenja,

prisilnog rada, odnosno svega onoga čemu su lovaski Hrvati i drugi nesrbi bilo izloženi tijekom okupacije od strane paravojnih srpskih postrojbi, tzv. JNA i lokalnih izdajnika. Bijele trake na rukama Hrvata, tjeranje ljudi na minsko polje, ubojstva na ulicama, bacanje žrtava u zajedničku grobnicu, samo su neke od slika... ”

Zločin JNA i srpskih paravojnih postrojbi u Lovasu je pokazatelj silne srpske mržnje prema Hrvatima koju normalan ljudski um nije u stanju razumjeti. Neshvatljivo je ponašanje hrvatskoga pravosuđa koje je slučaj prepustilo agresorskom pravosuđu i na taj način uvrijedilo i ponizilo sve žrtve.

11.43. Srpski zločini u Širokoj Kuli

Pokolj u Širokoj Kuli

Široka Kula nalazi se 11 km od Gospića i 3 km od Ličkog Osika. Samo trećinu stanovništva činili su Hrvati pa nisu mogli nikoga ugrožavati. Poteškoće za hrvatsko stanovništvo započele su (kao i u mnogim drugim mjestima) nakon provedenih izbora u svibnju 1990. JNA je Srbima podijelila automatsko i poluautomatsko oružje pa su počele mnogobrojne provokacije. Provokacijama se željelo zaplašiti hrvatsko stanovništvo, a temeljni cilj bio je stvaranje etnički čistog prostora (stvaranje etnički čiste Velike Srbije). Srbi su provocirali, strašili hrvatsko stanovništvo, ali nisu dopustili iseljavanje. Ograničili su im kretanje na 300 metara od doma i držali ih kao taoce s krajnjim ciljem da ih ubiju ili protjeraju.

U podrumu Doma kulture u Ličkom Osiku nalazio se zatvor, „Stanica Martićeve milicije“, gdje su bili zatočeni i mučeni Hrvati.

Mučenici iz Široke Kule: Ivica Nikšić (17), Petar Nikšić (49), Joso Nikšić (35), Anka Orešković (56), Ante Orešković (54), Ante Nikšić (54); iz Urije – Ivan Perković (58); iz Ostrvice – Lucija Jukić (55), Josip Jukić (47) i drugi. Posmrtni ostatci navedenih žrtava pronađeni su u jami Golubnjača II, osim Anke i Ante Oreškovića koji se još uvijek vode nestalima.

Pokolj Hrvata u Širokoj Kuli izvršili su maskirani lokalni Srbi (pobunjenici/četnici) 13. listopada 1991. godine kada su ubili 8 Hrvata, a sljedećih dana još 33 osobe. U Širokoj Kuli i okolnim selima ubijeno je 30 Hrvata i 4 Srbina, a u selu Bukovcu ubijeno je 7 Hrvata. Žrtve su prije pokolja mučili, vukli ih konjima po mjesnim puteljcima, brojne su ljude spalili, kao i sve hrvatske kuće.

Maskirani lokalni Srbi prisilno su zatvorili 13. listopada 1991. mjesne Hrvate u dvije kuće (kojima su vlasnici bili Hrvati) te ih potom zapalili (granatama, tromblonima). Najmlađa žrtva bila je Verica Nikšić koja je imala samo 13 godina. Ubijen je 17-godišnji dječak Ivica Nikšić i njegova obitelj, ukupno pet članova! Ostatci žrtava toga zločina pronađeni su u okolnim jamama, ponajviše u Golubnjači I. i II. Ostatci 16 osoba još nisu pronađeni.

Kada se piše o zločinima, o ubojstvu Verice Nikšić i njene obitelji, rijetko se piše u hrvatskim tiskovinama i elektronskim medijima (mainstream medijima) jer su je ubili Srbi. O ubojstvu Aleksandre Zec napisano je mnogo; svake godine se priča obnavlja i proširuje lažima. Autori tih natpisa zaborave navesti kako je obitelji isplaćena odšteta od 1,500.000 kuna. Koliko je poznato obitelj Nikšić nije dobila odštetu! Tako to radi takozvano neovisno novinarstvo u Hrvatskoj.

“Za Vericu Nikšić gotovo nitko u Hrvatskoj ne zna, a u mainstream medijima možete čitati samo o Aleksandri Zec koja je jednako kao i Verica bila mala djevojčica, ni po čemu drukčija od Verice, no ipak s malom razlikom, ali lešinarima strahovitom razlikom, naime Aleksandri je tata Srbin pa samim tim mainstream medijima i Documenti Vesne Teršelić vrijedi daleko više, pa tako upit na stranicama Documente “Aleksandra Zec” ima 17 rezultata pretrage, a na upit “Verica Nikšić” 0, nula, ništa, muk, nema postojanja, nebitno, djeca Hrvata nisu ljudi i nisu žrtve. Krvavi su kriteriji u Documenti.”

U nedjelju 13. listopada 1991. godine devetnaest mještana nalazilo se u dva podruma obiteljskih kuća Orešković. Oko 14.00 sati zločinci su u prvom podrumu ubili 8 mještana: Katu Orešković (59), Milana Oreškovića (61), Maru Orešković (80), Nikolu Oreškovića (54), Anku Orešković (46), Anu Orešković (61), Vericu Nikšić (13), Mandu Nikšić (51). Njihova tijela ostavljaju u zapaljenoj kući i štali. Ana Orešković, Nikola i Anka Orešković pokopani su 1996. godine. Ostale žrtve nemaju ni danas svoga groba.

Iz drugog podruma Hrvati se spašavaju bijegom izvan sela, skrivaju se u živici i tijekom noći (za velikoga nevremena) bježe u Perušić. Sljedećih dana ubijene su još 33 osobe. Neki starci su zaklani u kućama koje su nakon toga opljačkane i zapaljane.

Spomenik „Portal hrvatske povijesti“

U spomen na žrtve srpskog terora (34 civilne žrtve iz Domovinskoga rata; starije osobe i djecu) te na 164 žrtve iz Drugoga svjetskog rata s područja Široke Kule podignut je spomenik **“Portal hrvatske povijesti”**, rad akademskog kipara Petra Dolića.

Za počinjene zločine nad Hrvatima nitko nije odgovarao jer su Srbi koji su izvršili zločin (njih sedam je bilo optuženo i osuđeno u odsutnosti) bili nedostupni hrvatskom pravosuđu. Oni koji su bili osuđeni u odsutnosti naknadno su oslobođeni svake odgovornosti.

U listopadu 1991. godine, zbog sumnje da surađuju s hrvatskom stranom „martićevci“ su zatvorili, mučili i ubili peteročlanu srpsku obitelj Rakić: Mane Rakić (58), Luja Rakić (48), Radmila Rakić (28), Milovan Rakić (29) i Dragan Rakić (23). Svi se vode nestalima.

Zbog pokolja srpske obitelji Rakić (5 osoba) u Beogradu je 2013. godine Čedo Budisavljević osuđen na 13 godina zatvora, Mirko Malinović i Milan Bogunović na po 12 godina, a Bogdan Grujičić na osam godina zatvora. Dakle, osuđeni su zbog ubojstva srpske obitelji Rakić. Za zločine nad Hrvatima nisu odgovarali. Treba navesti žalosnu činjenicu da je sud u Srbiji osudio zločince koje je sud u Hrvatskoj amnestirao i oslobodio (2001. godine)!

Zbog ubojstva stotina Hrvata nitko nije odgovarao! Na ratni zločin u Širokoj Kuli ne može se primijeniti Zakon o oprost; to je gnjusni ratni zločin!

Poznati dezinformator, četnik Savo Štrbac (bivši ministar u vladi pobunjenih Srba), imena je članova mučki ubijene (od strane Srba) srpske obitelji i njihove majke Hrvatice, stavio na svoj „popis Srba koje su ubile hrvatske snage“.

Ubojice (lokalni Srbi, susjedi ubijenih) iz Široke Kule su tijela žrtava poredali pored ceste i zvali „sladoledare“ (promatrače UN-a) te tvrdili da su ubijeni Srbi. Ubijeni su bespomoćni stanovnici poodmakle životne dobi i djeca! Najmlađa žrtva strašnog zločina u Širokoj Kuli bila je Verica Nikšić; imala je 13 godina. Najstarija žrtva, Ivan Orešković, imao je 96 godina.

Jedan od mnogobrojnih nekažnjenih srpskih zločina u Republici Hrvatskoj!

11.44. Srpski zločini u Novom Selu Glinskom

U Novom Selu Glinskom, u listopadu 1991., dogodio se drugi po veličini pokolj Hrvata na prostoru Banovine. Selo je to koje je u Domovinskom ratu doživjelo sudbinu sličnu brojnim drugim glinskim selima, razrušeno je i spaljeno, a njegovi stanovnici protjerani.

Teritorijalci su 3. listopada 1991. ubili devet civila, a 16. listopada iste godine vratili se, okupili sve preostalo stanovništvo i pobili ih. Muškarce su strijeljali, a žene zatvorili u stari drveni objekt na koji su ispalili raketu iz ručnog bacača. Tijela ubijenih iz ovog drugog masakra još uvijek nisu pronađena. Lokalni Srbi ne žele kazati gdje su posmrtni ostatci ubijenih!

Srpske paravojske postrojbe ubile su u Novom Selu Glinskom 33 Hrvata. Počinitelji su bili članovi izviđačko- diverzantske postrojbe. Najstarija osoba imala je 83 godine, a najmlađa Katica Šimanović 15 godina.

U Novom Selu Glinskom tada su ubijeni: Ivan Josipa Bradarić rođen 1914. godine, Mato Štefe Šimanović rođen 1938. godine, Katica Šimanović dj. Kudlek rođena 1942. godine, Marta Šimanović dj. Silaj rođena 1918. godine, Ivan Mije Horvatić rođen 1933. godine, Kata Horvatić dj. Čadilović rođena 1933. godine, Kata Bradarić dj. Vrbanac rođena 1911. godine, Stjepan Ivana Horvatić rođen 1919. godine, Josip Stjepana Škrinjarić rođen 1925. godine, Jela Milošić dj. Kušan rođena 1910. godine, Jana Olija dj. Išek rođena 1908. godine, Mara Marinović dj. Valent rođena 1911. godine, Pavao Stjepana Škrinjarić rođen 1913. godine, Stjepan Pavla Kušan rođen 1936. godine, Nikola Ivana Roksandić rođen 1931. godine, Kata Ivana Tovunac rođena 1923. godine, Milan Ivana Valent rođen 1951. godine, Josip Martina Šošćarić rođen 1927. godine, Milka Šošćarić dj. Štajduhar rođena 1926. godine, Ivan Pavla Šimanović rođen 1939. godine, Pavao Josipa Šimanović rođen 1909. godine, Marica Šimanović dj. Cestarić rođena 1949. godine, Katica Ivana Šimanović rođena 1976. godine, Jela

Vidnić dj. Horvatić rođena 1924 godine, Josip Nikole Vidnić rođen 1931 godine, Katarina Vidnić dj. Hodalj rođena 1937. godine, Barica Šoštarić dj. Šoštarić rođena 1924. godine, Ivan Antuna Vidnić rođen 1928. godine, Barica Vidnić dj. Babić rođena 1927. godine, Nikola Ivana Šoštarić rođen 1930. godine, Jana Šoštarić dj. Kovačević rođena 1928. godine, Jela Vidnić dj. Šimanović rođena 1935. godine i Stjepan Mate Vidnić rođen 1928. godine.

Srbi su izvršili etničko čišćenje od Kupe na sjeveru do Dvora na Uni na jugoistoku, te na području sjeverno od Gline (27 sela u kojima su živjeli uglavnom Hrvati). Oko 7000 stanovnika je protjerano.

1995. godine četnik Aleksandar Vučić je u Glini kazao: „Glina nikada neće biti dio Hrvatske. Ovdje nikada neće doći ustaška vlast!“

Hrvatsko pravosuđe je tek u lipnju 2014. godine (23 godine nakon zločina) podnijelo kaznenu prijavu protiv zapovjednika izviđačko-diverzantske grupe teritorijalne obrane Gline Duška Malovića i sedmorice pripadnika te srpske postrojbe. Prema srpskim izvorima Duško Malović ubijen je 1994. godine u mafijaškom obračunu. Nitko od prijavljenih nije dostupan hrvatskom pravosuđu pa nitko nije odgovarao za zločin.

Mile Paspalj, Srbin iz Majske Poljane, izjavio je da je on pokazao put i doveo zločince u Novo Glinsko Selo, ali do danas nije odgovarao. Njegov sin danas je pravosudni policajac u RH!

“Nakon što ih je suokrivljeni 73-godišnji hrvatski državljani doveo do Glinskog Novog Sela, srpski teritorijalci su se rasporedili po mjestu, istjerali hrvatske civile iz kuća i okupili ih u središtu mjesta, dok su žene zatvorili u drvenu kuću, izvijestilo je Državno odvjetništvo na svojim internetskim stranicama. Jedan od okrivljenika je potom iz ručnog raketnog bacača "zolja" ispalio projektil u kuću koja se zapalila, dok su u muškarce i pokojnog maloljetnog K. Š. pucali iz osobnog naoružanja. Okrivljenike se tereti da su tako ubili 31 osobu. Okrivljenika koji je zoljom pogodio kuću tereti se i da je polovicom studenog 1991. u mjestu Prekopa, tijekom trajanja oružanog sukoba između hrvatskih oružanih snaga te JNA i srpskih paravojskih formacija ubio jednu ženu u koju je pucao iz pištolja "šorpion" nakon što ju je zatekao pored ceste.”

Nitko nije odgovarao za zločin u Glinskom Novom Selu iako se zna tko su počinitelji!? Bio je to samo jedan od brojnih pokolja u glinskom kraju.

11.45. Srpski zločin u Karancu

Srbi su okupirali baranjsko mjesto Karanac i 17. listopada 1991. godine počinili ratni zločin. Bez razloga i povoda ubili su civile Vinka Čička (50 godina) i njegova tri sina: Matu (23 g.),

Antu (25. g.) i Ivana (27. g.). Žrtve su nakon mučenja u policijskoj postaji odveli na farmu Sudaraš, blizu Belog Manastira, i tamo ih ubili.

Tek 27. studenoga 1991. Srbi su vratili obitelji iznakažena tijela ubijenih. Zabranili su otvaranje lijesova jer su žrtve bile unakažene. U Karancu su četnici kasnije pobili još dvanaest Hrvata civila.

Hrvatske vlasti službeno nisu podnijele čak ni tužbu za počinjeni zločin, a istražni postupak pokrenule su tek 2000., i to nakon privatne tužbe koju je podigao član obitelji. Za ovaj zločin nije do danas odgovarao nitko, premda se znaju imena i prezimena osoba koje su utemeljeno osumnjičene za ovaj ratni zločin.

A njihov sumještanin, tada 35-godišnji Slobodan Strigić, zvani Slobo, nakon »dobro obavljenog posla« zajedno se s 41-godišnjacima - Brankom Hrnjakom iz Jagodnjaka i Zoranom Vukšićem Žućom iz Belog Manastira te 32-godišnjim Zoranom Mađarcem iz Vukovara - zadovoljno opuštao ispijajući čaše. Dobili su čak i pohvale od Radovana Radovanovića, zamjenika tzv. srpskog Štaba teritorijalne obrane Karanac i jednoga od glavnih četnika u Belom Manastiru Boška Đurkovića koji je, kako svjedoče Hrvati u Karancu, jednom prigodom izjavio da ga »ni četrdeset hrvatskih glava ne može zadovoljiti jer je to premalen broj«. U morbidnu se četničku matematiku uklopilo i dvanaest nevino ubijenih Hrvata iz Karanca, od kojih je Marica Antić pod okriljem noći ubijena na pragu vlastite kuće. Čičkove su najprije odveli u policijsku postaju u Beli Manastir, a potom već istoga dana na unaprijed pripremljeno stratište, udaljeno od javnosti i zaštićeno od pogleda nepotrebnih svjedoka. Zato se, dakako, može samo predmnijevati koje su bile posljednje riječi, osjećaji i misli oca Vinka i njegove tri uzdanice.

Naime, i ovaj slučaj, kao i ubojstvo stare majke i tri sina u Perušiću, izmaknuo je iz ruku hrvatskoga pravosuđa premda se zločin dogodio u Hrvatskoj. Presudom Višeg suda u Beogradu od 19. lipnja 2012. godine prvooptuženi Vukšić osuđen je na maksimalnu kaznu od 20 godina zatvora, Slobodan Strigić na 10, Branko Hrnjak na 5, a Velimir Bertić na kaznu od jedne godine i šest mjeseci zatvora.

No, u lipnju 2013. Apelacijski sud ukinuo je prvostupanjsku presudu u odnosu na optužene Zorana Vukšića, Slobodana Strigića i Branka Hrnjaka i oni su oslobođeni. Potvrđena je presuda samo Velimiru Bertiću koji je pravomoćno osuđen na godinu i šest mjeseci zatvora!

Tako slučajevi masovnih ubojstava Hrvata u Srbiji postaju predmetom poruge prema žrtvama, a DORH i država Hrvatska ništa ne čine da ti slučajevi budu predani pod hrvatsku jurisdikciju.

Izvori: Tomislav Vuković – Glas Koncila Zaboravljene hrvatske žrtve: Karanac, Beli Manastir. Zlatko Pinter (kamenjar.com)

11.46. Progon Hrvata iz Iloka

Dana 17. listopada 1991. godine kolona od 8.000 civila (staraca, žena i djece) morala je napustiti grad Ilok. Hrvati kojima je bilo teško napustiti svoj dom (njih 1200) uhićivani su, odvođeni u logore i ubijani. Morali su na rukavu nositi bijele rupce, kuće su im označene bijelim krpama, imovina im je opljačkana. Sve to uz suglasnost predstavnika Europske komisije!

Prema predratnom popisu iz 1991., grad Ilok imao je 6.775 stanovnika. Hrvati, kojih je bilo 4.248 ili 62,7%, činili su apsolutnu većinu, a Srba je bilo 484 ili tek 7,14%. Ilok je bio jedan od rijetkih gradova slavonsko-srijemskoga prostora u kojemu Srbi nisu bili najbrojnija manjina. U gradu je, naime, živjelo čak 1.157 Slovaka (17,08%).

Poruku Hrvatima Iloka i drugih slavonskih mjesta poslao je Milan Paroški, zastupnik u parlamentu Srbije, u travnju 1991. godine. Izjavio je: „*One koji kažu da ovo nije srpsko možete ubiti kao kera pored tarabe*“ i još: „*Ovo je srpska zemlja i njima (Hrvatima) mora biti jasno da su oni dođoši.*“ JNA je podržala srpsku pobunu u Hrvatskoj i demonstrirala silu. Dana 8. srpnja 1991. tenkovima su prešli most na Dunavu, pregazili policijsko vozilo na kontrolnoj točki, ubili hrvatskoga policajca, a trojicu ranili. U Iloku je uništen prvi agresorski tenk u Domovinskome ratu.

Nakon pokolja Hrvata u Lovasu i zločina u okolnim iločkim selima (Bapsak, Šarengrad, Sotin, Mohovo) JNA je dala ultimatum (12. listopada 1991.) građanima Iloka da se isele. Održan je referendum (13. listopada) i građanstvo (73%) je odlučilo da se iseli jer prvi slobodni hrvatski teritorij bio je udaljen 40 kilometara. Bili su u potpunom okruženju. U Šidu je 14. listopada 1991. potpisan sporazum o iseljenju hrvatskoga stanovništva iz hrvatskoga grada Iloka (uz nazočnost članova Europske komisije). Dana 17. listopada formirala se kolona građana koja je tijekom dana otišla u progonstvo.

Branitelji su se probili iz okruženja u noći od 15. na 16. listopada 1991. godine.

Srbi su u studenome i prosincu 1991. godine naselili hrvatske kuće u Iloku.

Predsjednik Hrvatske dr. Franjo Tuđman 1996. godine posjetio je okupirani Ilok. Četnici su 1997. godine minirali crkvu u Iloku, a 5. siječnja 1998. godine su ga napustili.

Zapovjednik JNA general Dragoljub Anđelković dobio je jedinstvenu kaznu od 20 godina zatvora 2001. godine u Osijeku zato što je kao zapovjednik Novosadskog korpusa naredio kazneno djelo genocida (kako piše u presudi) protjerivanjem nesrpskog stanovništva grada Iloka te naredio napad oružjem na iločka sela Bapsku, Šarengrad i Lovas te skrivio smrt najmanje 69 civila iz mjesta Lovas, kao i za neutvrđen broj civila iz Bapske. U Lovasu i Bapskoj srušene su i katoličke crkve, piše u presudi.

Nakon okupacije zapadnoga Srijema i Iloka civili koji su ostali u svojim kućama mučeni su i ubijani od strane okupacijskih snaga.

11.47. Srpski zločin kod Volinje

Pokolj Hrvata kod Volinje ratni je zločin kojega su počinili Srbi za vrijeme velikosrpske agresije na Hrvatsku. Pokolj su počinili sredinom listopada 1991. godine. Ubili su 7 Hrvata, petero zarobljenih policajaca i dvoje civila.

Pokolj je napravila srpska pobunjenička paravojna postrojba Kaline kojom je zapovijedao Stevo Borojević Gadafi. Radilo se o istoj postrojbi koja je počinila masovni ratni zločin u banovinskom selu Kostrićima.

U postaji milicije pobunjenih Srba u Hrvatskoj Kostajnici nalazili su se zarobljeni hrvatski civili i pripadnici pričuvnoga sastava hrvatske policije iz sisačke policijske uprave. Pripadnici srpske pobunjeničke paravojne postrojbe odvezli su petero zarobljenih policajaca i dvoje civila kamionom prema selu Volinji. Kod rijeke Une su ih izveli iz kamiona i smaknuli.

U studenome 1991. godine hrvatsko je pravosuđe (županijski DORH) temeljem kriminalističke istrage PU Sisačko-moslavačke utvrdilo da su dvojica pripadnika postrojba za specijalne namjene milicije pobunjenih Srba, s područja Dvora, počinila taj ratni zločin. Sukladno tome podnesena je prijava županijskom DORH-u u Sisku. Bili su dijelom iste paravojne postrojbe koja je 15. listopada pobila stanovnike sela Kostrića. Također ih se dovodi u svezu sa smaknućem ruskih novinara kod Hrvatske Kostajnice 1. rujna 1991. godine.

Izvori

- Slobodna Dalmacija, Dva krajijska milicajca iz Dvora kazнено prijavljena zbog ratnog zločina, 7. studenoga 2011.
 - MUP RH – PU Sisačko-moslavačka Hrvatska Kostajnica: Dvojica kazнено prijavljena zbog ratnog zločina, 7. studenoga 2011.
-

11.48. Srpski zločin u Baćinu

Masovna grobnica kod sela Baćin druga je po veličini iza Ovčare. U njoj su nađena izmrcvarena tijela 56 ubijenih Hrvata.

Zločine na Banovini izvršile su postrojbe JNA, Teritorijalne obrane i tzv. „Milicije RSK“. Nakon što je agresor okupirao Hrvatsku Kostajnicu u okolnim selima (oko Hrvatske Dubice, Cerovljanima i Baćinu) ostalo je živjeti oko 120 Hrvata.

Srpske postrojbe uhitile su 53 seljana iz Dubice 20. listopada 1991. i držali ih u Vatrogasnom domu. Tijekom dana i noći pustili su 10 osoba jer su bili Srbi. 21. listopada su Srbi odveli 43 osobe blizu Baćina i tamo ih ubili. Također su doveli još 13 civila neSrba i ubili ih. Zločin je počinio srpski „eskadron smrti“ Kaline kojim je zapovijedao Stevo Borojević Gadafi. Vještaci i svjedoci s bosanske strane svjedočili su da su neki umirali danima jer su se čuli vapaji.

Žrtve nisu pokopane! Nakon što se počeo širiti smrad zločinci su bagerom iskopali rupu i pobacali posmrtnu ostatku u jamu. U Baćinu je u ožujku 1997. nađena masovna grobnica s 56 izmasakriranih tijela (većina tijela nađena je bez udova i odsječenih glava). Identificirano je 45 osoba, 31 iz Dubice, a pet iz Cerovljana. Ti su ljudi dostojno pokopani, dok preostalih 20 NN osoba počiva u zajedničkoj grobnici u Dubici.

Žrtve su bili starci iz hrvatskoga Pounja od kojih nijedna osoba nije bila hrvatski vojnik. Više od 70 % ubijenih u Baćinu su žene starice, invalidi ili osobe sa zdravstvenim poteškoćama. Likvidacija ljudi bila je planirana, izabrani su ljudi koji će biti likvidirani i izvršitelji zločina. Još uvijek se traga za dijelom stanovnika kojima se gubi svaki trag u srpskom osvajanju toga sela u drugoj polovici rujna 1991. godine.

Hrvatski branitelj pukovnik HV-a Ivan Pandža - Orkan istraživao je srpske zločine na Banovini. U jednoj emisiji Bujice naveo je šokantne brojke o stradalima u Sisačko-moslavačkoj županiji tijekom Domovinskoga rata:

“Općina Hrvatska Dubica bila im je važna jer se nalazi u županiji Sisačko-moslavačkoj u kojoj je ubijeno 1600 hrvatskih civila i 560 vojnika i policajaca. U toj županiji ubijeno je 14 djece mlađe od 15 godina, ali i 5 novinara. Za sve što sam nabrojao – nije nitko odgovarao. Ta općina bila je kompaktan prostor u velikosrpskim planovima, a oduvijek je bila naseljena većinom hrvatskim stanovništvom. Zato su stradanja tamo bila veća nego igdje drugdje.”

Spomen soba u Baćinu priča priču o 137 ubijenih Hrvata na području općine Hrvatska Dubica tijekom Domovinskoga rata. Memorijalni prostor otvoren je 14. travnja 2017. godine. Navedena su imena 39 vojnih i 98 civilnih žrtava koji su izgubili život na području općine Hrvatska Dubica.

Godine 1991. na Banovini sve je bilo isto kao i 1945., kada su Banovinom tekli potoci krvi ubijenih Hrvata!

11.49. Srpski zločin u Tordincima

Dana 25. listopada 1991. godine okupirani su Tordinci, hrvatsko mjesto sjeverno od Vinkovaca u blizini srpskih sela koja su bila žarišta velikosrpske pobune u istočnoj Slavoniji: Markušica, Bobota, Trpinja i Karadžićevo.

Prvi napad na Tordince bio je 6. rujna 1991. godine. Selo je u posebno težak položaj došlo nakon okupacije Antina. 30. rujna 1991. našlo se u potpunome okruženju.

Tordince je 25. listopada 1991. godine napala 12. proleterska mehanizirana brigada JNA koja je u svome sastavu imala 60 tenkova, 90 oklopnih vozila i svu pripadajuću topničku podršku. Napadom je zapovijedao pukovnik JNA Bora Ivanović zvan Konj. Pored JNA napad na Tordince izveli su i četnici (pobunjeni hrvatski Srbi) i četnici iz Srbije (Arkanovci). Branitelji su napad spremno dočekali, uništili i onesposobili 6 tenkova te tri borbeno-oklopna vozila, iz stroja je izbačeno oko 170 neprijateljskih vojnika. Agresor je bio nadmoćan u tehnici i ljudstvu pa je selo uspio okupirati.

Na Tordince je u dotadašnjim napadima palo nekoliko tisuća granata, srušeno je oko 200 kuća, a samo na crkvu Svetog Trojstva, koja je do temelja uništena, palo je stotinjak granata.

Zbog gubitaka agresor je iz osvete u Antinu ubio civile koje je držao u zatočeništvu. U Tordincima je 25. listopada 1991. godine ubio 22 civila. Dio Hrvata odveden je u logor Begejce u Srbiji. Sljedećih dana Srbi su nastavili s ubijanjem stanovništva u Tordincima i okolnim selima. Žrtve su bacili u masovnu grobnicu pored srušene crkve skupa s uginulim životinjama. Pripadnici ruskoga bataljuna UN-a su 3. ožujka 1992. otkrili masovnu grobnicu u kojoj je bilo 208 žrtava. Srbi su 1994. godine tijela žrtava izmjestili na više mjesta pa je kod ekshumacije 1999. godine nađeno samo 5 tijela žrtava. Tijekom 2004. Vladin ured za zatočene i nestale nastavio je iskapanja te je u nekoliko masovnih i individualnih grobnica nadomak Tordinaca pronađeno još nekoliko desetaka posmrtnih ostataka poginulih.

Na području tordinačke župe borbeno je djelovao i bivši predsjednik Srbije Tomo Nikolić – pripadnik četničkog pokreta i četnički vojvoda. Po mnogim svjedočenjima zvanje četničkog vojvode dobio je nakon ubojstva nedužnih staraca u Antinu.

Dana 19. veljače 2016. udruga *“Istinom protiv laži”* podnijela je kaznenu prijavu protiv Tomislava Nikolića za ratni zločin koji je počinjen u malom slavonskom selu Antinu.

“Tomislav Nikolić je tijekom agresije na Republiku Hrvatsku, u čemu su sudjelovale i paraformacijske postrojbe, takozvani ‘Beli orlovi’ kao dio vojnog krila Srpske radikalne stranke čiji je bio potpredsjednik, krajem listopada ili početkom studenoga 1991. godine, pri obilasku te paraformacije, u mjestu Antin, izvršio ratni zločin. Naime, nakon što je slavio, uz objedovanje, piće i pjevanje četničkih pjesama, a da bi dokazao svoje velikosrpstvo, uzeo je od jednog pripadnika te formacije automatsku jurišnu pušku marke AK-47. te istom ustrijelio najmanje deset starijih zarobljenih osoba (civila), a nakon toga ih nogom gurao u obližnji bazen.”

U masovnim grobnicama na području tordinačke župe u godinama nakon povratka pronađena je ukupno 261 žrtva – u Tordincima 208, Antinu 17, Čelijama 32 i Korođu 4. U masovnoj grobnici u Tordincima pokapani su ubijeni Hrvati iz cijele tordinačke župe (Tordinci, Antin, Čelije, Korođ), 208. ubijenih Hrvata. Pogubljeni su pretežito civili. U tordinačkoj grobnici su tijela žrtava bila izmiješana s lešinama životinja. Taj postupak je pokazatelj neljudskosti agresora koji je na taj način pokazao svoju patološku mržnju prema Hrvatima.

Za ova monstruoza nedjela optužen je samo Bora Ivanović – zapovjednik napada na Tordince. Nitko nije odgovarao za počinjene srpske zločine!

11.50. Srpski zločin u Lipovači

Lipovača, malo pitomo selo od sedamdesetak kuća i 267 stanovnika, smješteno je ispod istoimenoga brdašca u Karlovačkoj županiji. Tijekom Domovinskoga rata selo je bilo okupirano. Od 1. siječnja 1992. godine do oslobođenja nitko od Hrvata nije više živio u Lipovači jer su ih Srbi protjerali, ubili ili zatočili u srpskim koncentracijskim logorima. Uništene su i zapaljene kuće Hrvata te gospodarski objekti.

Srbi su proveli etničko čišćenje na područjima koja su zamislili kao sastavni dio Velike Srbije (crta: Virovitica – Karlovac – Karlobag). Pet Hrvata je 17. listopada 1991. zarobljeno i odvedeno u srpske koncentracijske logore (Željjava, Manjača i Stara Gradiška).

Dana 28. listopada 1991. Srbi, pripadnici teritorijalne obrane, izvršili su zločin. U jednoj kući ubili su 4 osobe obitelji Brozinčević (Franju Brozinčevića, Miru Brozinčević, Katarinu (Katju) Cindrić i Mariju Brozinčević).

U drugoj kući ubili su Matu Brozinčevića, Rozu Brozinčević i Mirka Brozinčevića.

Preostali Hrvati pobjegli su u Bosnu nakon što su čuli vijest o smrti svojih sumještana. Nekoliko Hrvata je ostalo i oni su ubijeni i zapaljeni na Novu godinu 1992. Nakon 1. siječnja 1992. godine na području Lipovače nije živio niti jedan Hrvat.

Za zločin u Lipovači u Hagu je optužen i osuđen Milan Babić, čelnik pobunjenih Srba.

11.51. Zločin u Velikoj Peratovici kod Grubišnog Polja

U peratovičkom podrumu mučeni su i ubijeni civili: Božidar Jakopec, Petar Kramar, Mato Petek, Željko Seleši i Franjo Šokec. Ubili su ih 31. listopada 1991. godine Bogdan i Boro Trbojević (pripadnici samozvanog “Bilogorskog odreda”).

Županijski sud u Bjelovaru je 1993. godine osudio Trbojevića, u odsutnosti, na 20 godina zatvora. Naknadno je temeljem Sporazuma o suradnji u progonu počinitelja kaznenih djela ratnih zločina državno odvjetništvo Republike Hrvatske ustupilo “slučaj Trbojević” srbijanskom Tužilaštvu za ratne zločine koje je Boru Trbojevića osudilo na 10 godina zatvora. Bogdanu Trbojeviću nije suđeno jer je u međuvremenu preminuo.

U srbijanskoj presudi, između ostalog stoji:

“Neutvrđenog dana polovicom kolovoza 1991. godine okr. Trbojević Boro je kao pripadnik iste formacije počeo obavljati dužnost stražara u uspostavljenom zatvoru za civile – taoce u školi u Velikoj Peratovici i tu dužnost je obavljao sve do 31.10.1991.godine kada je nakon oružanog sukoba „Bilogorski odred“ napustio Veliku Peratovicu. Tijekom tog perioda za vrijeme obavljanja dužnosti stražara okr. Trbojević je sudjelovao u fizičkom zlostavljanju više zatvorenih civilnih osoba među kojima i u zlostavljanju R.V, Š.V, M.B. i Š.V, a na dan napuštanja Velike Peratovice okr. Trbojević Bora je zajedno sa sada pok. Trbojević Bogdanom, koji je bio upravnik u istom zatvoru i još jednim NN stražarom, sudjelovao u ubojstvu civila – zatočenika Željka Selešija, Božidara Jakopeca, Petra Kramara, Franje Šokeca, Mate Penteka, na taj način što su sa nekoliko rafala iz automatskog oružja kalibra 7,62 mm pucali u sve njih kao i u Š.V, kojom prilikom su ova lica zadobila smrtonosne povrede od kojih je kod njih odmah nastupila smrt, dok je V.Š. ostao nepovrijeđen jer se zaklonio iza jednog zida u zatvorskoj prostoriji u podrumu škole.”

Izvor: Borna Marinić, Hina/portal.hr

11.52. Srpski zločin u Lušcu

Lužac je vukovarsko prigradsko naselje. Pobunjeni Srbi su 2. studenoga 1991. godine uz pomoć JNA i paravojskih postrojbi srbočetnika slomili nadljudski i herojski otpor hrvatskih branitelja u gradskoj četvrti Lužac gdje su potom počinili niz stravičnih zločina. Zbog žestokog otpora kojeg su pružali branitelji Vukovara agresor je izvršio odmazdu nad stanovnicima Lušca. Uz podršku tenkova JNA Arkanovci i lokalni Srbi masakrirali su 59 mještana Lušca, uglavnom civila.

Polovicom listopada Hrvatska vojska pokušala je deblokirati Vukovar. Promatrači EEZ su ultimativno tražili prekid operacije. Srbi su nastavili napadati Vukovar s ciljem da ga osvoje. Početkom studenoga JNA je izravno napala Lužac. Branitelji su ostali bez protuoklopnih sredstava i nisu mogli zaustaviti napad već su se povukli na nove položaje. Padom Lušca obrana Vukovara bila je podijeljena na dva dijela: s jedne strane branitelji Borova Naselja i branitelji Trpinjske ceste, a s druge strane branitelji središta Vukovara te branitelji Sajmišta i Mitnice. U Lušcu je bilo 60 branitelja, a bojišnica je bila dugačka četiri kilometra.

Iako je neprijateljska vojska bila znatno nadmoćnija, branitelji Lušca nanosili su velike gubitke protivniku i u ljudstvu i u tehnici. I zloglasni Željko Ražnjatović Arkan ranjen je u napadu na to vukovarsko prigradsko naselje.

Stjepan Vidaković, jedan od najpoznatijih vukovarskih branitelja, bio je zapovjednik obrane Lušca, prigradskoga vukovarskog naselja. Stjepan je taj dan ranjen i odveden u vukovarsku bolnicu. Nije ni slutio što će se tek dogoditi. Neprijateljska vojska toga je dana ubila devet članova njegove obitelji. Ubijena mu je žena, sin, tast, punica, brat, bratov sin i snaja, otac i majka. Zapravo, otac je bio ranjen. On je umro u Kamenici. Dio obitelji ubijen je ispred kućnog praga, a dio su ispred škole u Lušcu strijeljali pripadnici srpske paravojske postrojbe, Arkanovci.

Tu je dovedeno njih 22 (23) i tu su pobijeni svi! Strijeljani. A među njima su bili Stjepanovi žena, sin i trudna bratova snaha.

Stjepan se nakon svega sa skupinom od 150 branitelja od 17. na 18. studenog 1991. odlučio na proboj iz Vukovara, i to gumenim čamcima preko Vuke.

Na samom ulazu u Lužac postavljen je križ u spomen na pogibiju 59 branitelja i mještana. Na postolju križa stoji natpis: 'U spomen tragično ubijenih 59 mještana Lušca u srpskoj agresiji 2. studenoga 1991.' Na podignutom križu, kao i na mnogim drugim obilježjima stradanja, nije navedeno tko je agresor, nisu navedena imena ubijenih civila i branitelja.

O srpskom zločinu u Lušcu malo se pisalo. Ostao je u sjeni zločina na Ovčari i Veleprometu. No ono što boli to je što nitko nije odgovarao za zločin u Lušcu kao ni za druge brojne zločine u Vukovaru.

11.53. Srpski zločin u Vukovićima i Poljanku

Selo Poljanak nalazi se u općini Plitvička jezera, između Saborskog i Plitvičkih jezera. Pokolj u Vukovićima i Poljanku ratni je zločin kojega su počinili srpski odmetnici 7. studenoga 1991. Srbi su ubili 10 Hrvata, njihovu imovinu opljačkali, a kuće zapalili.

Dvije skupine maskiranih srpskih odmetnika su 7. studenog oko 10 sati ušli u selo Vukoviće gdje su ubili 8 Hrvata, a poslije su ušli u selo Poljanak oko 12 sati, gdje su ubili još dvojicu Hrvata i etnički očistili hrvatsko selo. Odmetnici su opljačkali selo. Jedini koji je preživio taj pokolj od 7. studenog 1991. godine bio je momak koji je onda imao 16 godina. U pokolju mu je ubijen otac.

Pokolj u Vukovićima i Poljanku ratni je zločin kojega su počinili srpski odmetnici iz sela Mukinje, Plitvica, Krbave, Svračkova Sela, Plitvica Sela, sve u općini Korenica.

Tijela ubijenih nisu nađena osim Ivana Vukovića i Nikole Vukovića kojima su tijela našli u dvorištu kuće uz cestu. Sveukupno je te jeseni na užem području tog kraja ubijeno oko 18 civila i trojica hrvatskih policajaca.

Za taj su ratni zločin 1994. godine, presudom Županijskog suda u Gospiću, u odsutnosti osuđena osmorica Srba. Kasnije je presuda ukinuta! Promijenjena je kvalifikacija djela; zločin je proglašen oružanom pobunom pa je primijenjen Zakon o oprostima što je neshvatljivo!

Zločin u selu Poljanak bio je i dio optužnice protiv Milana Martića. Svjedočila je Marica Vuković čiji su suprug, otac i rođak ubijeni 7. studenoga 1991.

<https://www.youtube.com/watch?v=kAnfKNQA5h0>

11.54. Srpski zločin u Saborskom

Saborsko je veliko hrvatsko mjesto udaljeno 10 km od Plitvičkih jezera smješteno na cesti koja vodi prema Plaškom i Ogulinu, podno planine Male Kapele. Prije Drugoga svjetskog rata Saborsko i okolna sela brojala su preko 4.000 ljudi, mahom Hrvata, a 1991. broj je bio oko 1.500 stanovnika. Hrvati su činili apsolutnu većinu stanovnika.

Saborsko je bilo okruženo srpskim selima pa je već od kolovoza 1991. bilo u potpunoj blokadi. Napadi na Saborsko započeli su u kolovozu. Prvi napad bio je 5. kolovoza 1991. u ranim jutarnjim satima minobacačkim granatama iz pravca Ličkih Jesenica. Branitelji Saborskog više su od tri mjeseca u okruženju odolijevali žestokim napadima agresora. Cilj je bio zastrašivanje i protjerivanje Hrvata s njihovih ognjišta i stvaranje etnički čiste Velike Srbije.

Pokolj u Saborskom izvršili su pripadnici JNA i srpske paravojne snage. Na dan 12. studenoga 1991. srpski su napadači (JNA s devet vojnih zrakoplova, 43 tenka, desetak haubica i VBR-ova, te blizu 1000 pripadnika paravojnih formacija) probili obrambene crte Saborskog. Potom su išli od kuće do kuće i ubijali seljane, ukupno njih 29, koji nisu htjeli ili mogli napustiti selo. Sve su kuće potom opljačkane. Katoličku crkvu su digli u zrak, a groblje opustošili.

U Saborskom su pak ubijene 52 osobe, a devet ih se još vodi nestalima. Ubijene su osobe visoke životne dobi, najstariji ubijeni imao je 96 godina (Mate Matovina). Samo u jednom danu (12. studenoga) Srbi su ubili gotovo četrdesetak osoba! Preživjeli seljani krenuli su prema Bihaću. Tri dana su se provlačili kroz šume sve do Bihaća u BiH. Odatle su prebačeni autobusima u Hrvatsku i smješteni s ostalim izbjeglicama po hotelima.

Saborsko je praktično srušeno sa zemljom; uništen je 1171 stambeni objekt. Stoga i ne čudi da su temelj hrvatske tužbe za genocid protiv Srbije pred Međunarodnim sudom pravde u Haagu činili zločini počinjeni u Vukovaru, Škabrnji i Saborskom.

O zločinu u Saborskom se rijetko govori, ne snimaju se filmovi, ne organiziraju se okrugli stolovi i ne pišu se kolumne. O zločinu 1945. godine se nije smjelo govoriti u vrijeme komunističke vladavine. U Saborskom i okolnim selima Srbi su 1945. ubili više od 400 Hrvata.

Dana 12. studenoga 1991. pred općim napadom topništva, avijacije, tenkova, pješništva i drugih agresorskih snaga branitelji su bili prisiljeni, uz znatne gubitke, napustiti Saborsko i otići u progonstvo zajedno s preostalim stanovništvom. Toga dana u Saborskom je porušeno i zapaljeno preko 350 obiteljskih gospodarstava.

11.55. Srpski zločin u u Kostrićima

Najtužnije selo u Hrvatskoj; svi mještani sela Kostrić ubijeni su!

15. studenoga 1991. godine ubijeno je 16 hrvatskih civila (od toga dvoje djece od 2 i 4 godine).

Dana 15. studenoga 1991. pripadnici MUP-a SAO Krajine iz sastava Jedinice za posebne namjene "Kaline" iz baze u Komogovini, zapovjednika Stevana Borojevića Gadafija, ušli su u

selo i poubijali sve stanovnike koje su zatekli., njih ukupno 15 uključujući dvoje djece od dvije i četiri godine, kuće opljačkali, a selo spalili. Sutradan su ubili i šesnaestoga stanovnika kojega dan ranije nisu zatekli. Od 16 žrtava u selu Kostrići svima je zajedničko da su bili civili, neboraćko stanovništvo koje prilikom likvidacije nije pružilo otpor te da su bili hrvatske nacionalnosti i rimokatoličke vjere. Po spolu, devet žrtava bile su žene, a sedam muškarci. Po dobi, devet žrtava bilo je starije od 60 godina, tri su bile srednje životne dobi, dvoje mlađe životne dobi (bračni par) dok su dvije žrtve bile maloljetna djeca. Danas selo Kostrići praktički ne postoji...

Nakon rata nadležne državne institucije RH u dva su navrata provele pretragu terena tijekom kojih su pronađeni i ekshumirani posmrtni ostaci sedam stanovnika Kostrića. Do danas nisu pronađeni ostaci još devet mještana.

Prema zakonima RH, područje sela Kostrići dobilo je status masovne grobnice.

Snježana Vučković napisala je, u srijedu, 9. studenoga 2016. godine:

„Četvrt stoljeća nakon jednog od najgorih zločina počinjenih u Domovinskom ratu, okončan je projekt izrade monografije o najtužnijem selu u Hrvatskoj – Kostrićima. Autor vrlo detaljne monografije je povjesničar Jakša Raguž koji je godinu dana, kako kaže, sve obveze stavio sa strane i posvetio se prikupljanju činjenica o tragediji koja je tijekom rata zadesila malo, pitoreskno selo na Banovini, pri čemu su od strane srpske vojske pobijeni svi zatečeni mještani:

– U knjizi se na 325 strana, osim samog opisa zločina i imena njegovih počinitelja, može naći cijela povijest ovog naselja koje datira iz 18-og stoljeća. Meni je osobno bila poražavajuća spoznaja da su mjesto i mještani koji su opstajali 3 stoljeća bili zatrti u jednom danu, no zbog te je činjenice selo Kostrići postalo jedno od rijetkih mjesta gdje je međunarodni sud dokazao genocid – kazao je hrvatski povjesničar koji je angažiran i u dokumentarnom serijalu “Kako je obranjena Hrvatska”, te dodao kako je monografija nastala u suradnji općine Majur i Hrvatskog instituta za povijest.“

Stravično, gotovo kao i sam ovaj pokolj, je i to da se Kostrići prešućuju. Svjesni svoje sramote o nepokretanju postupka unatoč činjenici da su i sami Srbi ovaj zločin osudili, hrvatske vlasti ne vole izgovarati ime najtužnijega sela u Hrvatskoj.

Najstarija žrtva Petar Bašić imao je 93 godine. Zlatko Jurić ubijen je naknadno jer nije bio u selu u vrijeme zločina. Nekoliko dana kasnije ubio ga je Zdravko Matijašević.

Pokolj u svom rodnom selu uspio je preživjeti Nikola Bunjevac. Njegov iskaz posebno je potresan jer opisuje, među ostalim, kako su mještane izigrali prijevoznici iz susjednoga Majura. Obećali su im transport još u srpnju 1991. No, nikada nisu došli po ljude u Kostrićima. Bunjevac vjeruje da su svi mogli biti spašeni. On je u selu ostao s majkom. Pred srpskim postrojbama skrivao se po okolnim šumama.

Petnaest godina poslije, 28. rujna 2006., u emisiji "Istraga" Nov@ TV prikazana je rekonstrukcija ovoga pokolja (pokolji na Banovini - *Kad komšije svrate*).

U Kostrićima je 18. svibnja 2011. otkriveno spomen obilježje masovne grobnice kojim je dana počast svim mučki ubijenim mještanima Kostrića.

Paravojnu jedinicu "Šareni" čine: zapovjednik Stevo Borojević zvani Gadafi (Borojevića je 1992. godine ubio pripadnik njegove postrojbe), Milan Zec zamjenik, Stevo Džakula zvani Ikonar, Dubravko Arambašić, Nikola Bogdanović zvani Nina, Mile Milanović zvani Borovo Selo, Vlado Gavrilović zvani Gedžo, Veselin Božović zvani Arkan te Dragan i Žikica Pendić te još sedam pripadnika iste postrojbe koje je predvodio Gojko Malešević zvani Četnik.

Ista postrojba je sredinom listopada 1991. godine ubila hrvatske civile i policajce kod Volinje. Dovodi ih se u vezu sa smaknućem ruskih novinara kod Hrvatske Kostajnice, 1. rujna 1991. godine.

Nakon 27 godina započeo je sudski postupak za zločin u selu Kostrić (2018.)!

Nitko od optuženih nije dostupan hrvatskom pravosuđu!

11.56. Napad na Split, 15. studenoga 1991. godine

Pri napadu na Split gađana je zgrada Općine Split (Ured za obranu), vila Dalmacija (jedinica specijalne policije), zgrada Policijske uprave te mnogo civilnih ciljeva. U splitskoj luci pogođeni su trajekti Bartol Kašić i Vladimir Nazor. Na trajektu Vladimir Nazor smrtno su stradali vođa stroja Jure Kalpić i upravitelj stroja Dinko Maras, a kormilar Ante Vidović bio je ranjen. Također je bilo ranjeno još 6 civilnih osoba.

Topničke bitnice na Šolti, Braču i u Splitu odigrale su ključnu ulogu; nanijele su gubitke agresoru i odvratile ga od daljnjih djelovanja.

Neprijatelj je napao i iz zraka sa šest zrakoplova tipa Jastreb. Protuzračna obrana HRM-a je oborila dva aviona i tako dala do znanja agresoru da neće dobro proći. Neprijatelj je nakon 8 sati (15. studenoga) prestao s napadom na Split i tijekom dana je povukao sve brodove iz Splitskog kanala.

Bitka HRM s agresorskom jugomornaricom u Splitskom i Korčulanskom kanalu rezultirala je deblokadom hrvatskih obalnih luka (osim Dubrovnika).

11.57. Srpski zločin u Slunju i okolici

Dana 16. studenoga 1991. JNA i četnici okupirali su Slunju, Saborsko i Cetingrad. Obrana je izdržala tri mjeseca, ali pred naletom jačega agresora nije se mogla oduprijeti okupaciji. Slunja je bila u potpunom okruženju, odsječena od ostatka Hrvatske te je izvlačenje 16.000 Hrvata

izvršeno preko Bosne. Jedan dio prognanika odveden je u srpske logore u BiH. Križni put progonstva trajao je četiri godine, sve do oslobodilačke akcije Oluja.

„Od 1991. do 1995. ubijeno je u slunjskom kraju 297 osoba (bez Saborskog gdje su 52 žrtve). Od tog broja 70 je žena starije životne dobi, 1 trudnica, 1 djevojka i 3 djevojčice. Starijih muškaraca je ubijeno 99 plus jedno muško dijete (6 mjeseci). To je ukupno 175 žrtava koje čine žene, starci i djeca. Najveći broj stradalih je u prvim danima okupacije i tijekom okupacije: ukupno 213 žrtava.“ (svjedočanstvo mons. Mile Pecića).

Srbi su opljačkali imovinu slunjskih Hrvata, razorili kuće i sakralne objekte, uništili gospodarske objekte i prognali 16.000 Hrvata.

Nakon dolaska UNPROFOR-a (proljeće 1992.) stradale su u okupiranom području još 52 osobe.

Srbi povratnici ne žele kazati tko je ubijao, pljačkao, palio kuće, zapalio i razorio katoličku crkvu, uništavao groblja, sijao nagazne mine.

Nakon što su 12. studenoga okupirali Saborsko, u jutarnjim satima 16. studenog 1991., JNA i srpski pobunjenici pokrenuli su iz više smjerova napad na odsječeni Slunj.

Stanovništvo iz Slunja nije moglo ići prema Karlovcu i Ogulinu pa je išlo prema Bosni. Mons. Pecić uspio je izvući preostalo stanovništvo u pet autobusa. Iz Bosne se kasnije prebacivalo na slobodni teritorij Hrvatske. Tijekom tih povlačenja jedan broj Hrvata je završio u srpskim koncentracijskim logorima.

Tek nakon VRO“Oluja“ mogli su se vratiti u Slunj i vidjeti svoje razrušene domove.

Srbočetnici su opljačkali i razorili obiteljske kuće Hrvata, opljačkali i spalili sve katoličke crkve i kapelice te oskrvnuli katolička groblja. Sva okupirana mjesta teško su razorena. Saborsko je praktično srušeno sa zemljom; uništen je 1171 stambeni objekt.

Za zločine u Slunju te ubijenih 297 civila do sada je odgovarala samo jedna osoba, Mićo Cekinović koji je osuđen na 4 godine zatvora.

Vijeće za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu osudilo je Zdravka Pašića zbog ubojstva liječnika Dragutina Krušića u Slunju 1991. godine. Pravomoćno je osuđen na 10 godina zatvora.

Dugotrajnom obranom Saborskog, Slunja i Cetingrada onemogućeno je brzo presijecanje kontinentalne Hrvatske, omogućeno je stvaranje nove crte obrane Karlovca i Ogulina. Hrvatska je u međuvremenu došla do oružja i streljiva pa je onemogućila daljnji prodor agresora.

11.58. Zarobljeni, odvedeni i nestali

Vukovarsko Memorijalno groblje žrtava iz Domovinskoga rata

Svake godine 17. studenoga Udruga roditelja i obitelji zarobljenih i nasilno odvedenih hrvatskih branitelja "Vukovarske majke" i Savez udruga obitelji zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja organiziraju polaganje ruža i paljenje svijeća na grobovima poginulih i ubijenih branitelja Vukovara 1991. godine (na Memorijalnom groblju žrtava iz Domovinskoga rata u Vukovaru).

Udruga Hrvatska majka, u Vinkovcima je prva osnovana 12. listopada 1992. godine; je udruga koja je okupljala obitelji zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja u Republici Hrvatskoj s ciljem traženja nestalih hrvatskih branitelja.

Udruge "Vukovarske majke" i "Hrvatski feniks" tiskale su (1996) knjigu "Gdje su naši najmiliji" u kojoj su navedena imena 2.622 osobe za kojima se traga te fotografije zarobljenih i nasilno odvedenih. Udruga roditelja i obitelji zarobljenih i nasilno odvedenih hrvatskih branitelja "Vukovarske majke" još potražuje 932 nestale osobe.

U Zagrebu su pred sjedištem UNPROFOR-a, na Selskoj cesti, majke poginulih i nestalih podigle zid („Zid bola“) od crvenih (nada) i crnih (smrt) cigla da skrenu pozornost bezosjećajnoj međunarodnoj zajednici da je u Hrvatskoj ubijeno i nestalo više od 13.600 hrvatskih građana.

Kršene su sve norme Međunarodnoga prava, ali međunarodna zajednica nije poduzela ništa, nije kaznila agresora (Srbiju) što je bila dužna napraviti temeljem međunarodnoga prava!

U Republici Hrvatskoj je od 1991. godine otkriveno više od 150 masovnih te više od 1.300 pojedinačnih grobnica u kojima su pronađeni i ekshumirani posmrtni ostaci 5.135 osoba, a završno identificirani te sahranjeni posmrtni ostaci 4.225 žrtava. U Republici Hrvatskoj još uvijek se traga za 1.508 nestalih osoba kao i za posmrtnim ostatcima 414 poginule osobe (ukupno 1.922 nerasvijetljene sudbine).

Broj poginulih civila u Vukovaru još nije točno utvrđen (nažalost, pitanje je hoće li ikada biti). Navode se različiti podatci: 1.100 osoba (Davor Marijan), 1.350 (Glavni sanitetski stožer RH). Broj ranjenih civila bio je nešto manji od 2.500.

Na području Vukovarsko-srijemske županije otkriveno je 56 masovnih i više stotina pojedinačnih grobnica. Pronađeni su i ekshumirani posmrtni ostaci 2.074 žrtve od kojih su završno identificirani i dostojno sahranjeni posmrtni ostaci 1.846 hrvatskih branitelja i civila.

Uprava za zatočene i nestale Ministarstva hrvatskih branitelja još uvijek traga za 1.922 osobe, od kojih je 481 nestala i stradala na području Vukovarsko-srijemske županije. Ključni mehanizam za pronalazak nestalih hrvatskih branitelja i civila jest puna suradnja Republike Srbije u otkrivanju informacija o njihovoj sudbini. Republika Srbija ne želi surađivati, otkriti

informacije o nestalim (ubijenima) hrvatskim braniteljima i civilima koji su ubijeni u Srbiji, ali i u Hrvatskoj.

Na Ovčari su nađeni posmrtni ostatci 200 osoba koje su odvedene iz vukovarske bolnice, a za 66 osoba se ne zna gdje su posmrtni ostatci jer Srbija ne želi otkriti što se dogodilo s tim osobama. Također nema podataka o pojedinačnim zločinima koji su se dogodili nakon ulaska JNA i paravojskih postrojbi u vukovarsku bolnicu.

U "Borovo Commerce" je 1991. bio odjel vukovarske ratne bolnice. Kada su JNA i četničke paravojske postrojbe ušle u "Borovo Commerce" na odjelu je bilo 200 (250) ranjenika te oko 1.000 civila. JNA i četnici su ubili 51 osobu u Borovu Naselju, 115 ih odvele u Srbiju, a ostatak (oko 1.000 ljudi) u Dalj gdje su ispitivani, selekcionirani i ubijani. One koje nisu ubili zatočili su u koncentracijske logore, jedan dio zatočenika je deportiran u Hrvatsku, dio je razmijenjen, a nekima se gubi trag.

U „Veleprometu“ je ubijeno 100 osoba, a 700 osoba je odvedeno (i ubijeno) ili im se gubi svaki trag!

Branitelji i civili Mitnice predali su se jedinicama JNA. Jedan branitelj je ubijen u Srijemskoj Mitrovici. Jedan civil je nestao nakon predaje kod novog groblja, a jedan u Šidu. Ostali su razmijenjeni. Dok su trajali pregovori branitelja s Mitnice, nekoliko branitelja je ubijeno, a nekoliko odvedeno u nepoznatom smjeru i ne zna se njihova sudbina.

Izjava bojnika Ivana Grujića (Večernji list, 4. ožujka. 1996.): "Beograd ima identifikacijske medicinske protokole o ubijenima, odnosno pokojnima koje tražimo s područja istočne Slavonije, čak i iz zapadne Slavonije i Banovine. Identificirali su 1.400 osoba, a imaju podatke i o 300 neidentificiranih. Prema Daytonskom sporazumu trebalo je riješiti pitanje odvedenih (nestalih), ali se to nije dogodilo jer Srbija odbija suradnju."

Republika Srbija ne želi dati informacije o sudbini odvedenih (nestalih) branitelja i civila. Također, ni lokalni Srbi koji su bili svjedoci odvođenja, maltretiranja i ubijanja Hrvata ne žele kazati gdje su pokopani.

Nisu nestali, odvedeni su i ubijeni!

U Vukovarskom Borovu Naselju 2016. godine otkriven je spomenik odvedenima (nestalima) za koje se ne zna gdje su, živi ili mrtvi) u Domovinskome ratu. To je mjesto gdje majke, supruge, očevi i djeca nestalih mogu doći, pomoliti se i zapaliti svijeće.

Međunarodna zajednica formalno daje podršku, ali osim nekorisnih izjava nije ništa napravila da se rasvijetli sudbina odvedenih (nestalih) osoba i da se zločinci primjereno kazne. Republika Hrvatska (vlast) ne čini dovoljno u potrazi za nestalima.

Izvori:

1. Serijal Eduarda Galića i Dominika Galića. *Heroji Vukovara*.

2. Lučić, Ivo. 2017. *Vukovarska bolnica Svjetionik u povijesnim olujama hrvatskog istoka* Vukovar hospital a Lighthouse in Historic Storm of Eastern Croatia. Hrvatska liječnička komora. Hrvatski institut za povijest. Zagreb.
 3. Vukovarske majke. 1996. *Gdje su naši najmiliji* (drugo, dopunjeno izdanje). „Hrvatski feniks“. Zagreb.
 4. Hebrang, Andrija. 2013. *Zločini nad civilima u srpsko-crnogorskoj agresiji na Republiku Hrvatsku*. Udruga hrvatskih liječnika dragovoljaca 1990. – 1991. Ogranak Matice hrvatske u Zadru. Zagreb – Zadar.
-

11.59. Srpski zločini u Škabrnji

Škabrnja je jedan od simbola hrvatskoga stradanja u Drugome svjetskom ratu i u Domovinskome ratu. O zločinima u Varivodama i Gruborima napisano je i izgovoreno mnogo više nego o nekažnjenim srpskim zločinima u Škabrnji.

Hrvatsko selo Škabrnja, u zadarskom zaleđu, bilo je trn u oku Srbima koji su živjeli u okolnim srpskim selima pa su tijekom Drugoga svjetskog rata ubili 80 seljana. Godine 1991. godine Srbi su opet izvršili zločine nad stanovništvom Škabrnje: ubili su 86 mještana tijekom Domovinskoga rata, dio stanovnika su protjerali, selo opljačkali i spalili. Najveći zločin zbio se 18. studenoga 1991. godine. U isto vrijeme dok su četničke horde divljale po Vukovaru, ubijale, mučile, silovale, u Škabrnji je izvršen zločin; ubijene su 43 civilne osobe te 15 branitelja. Ukupan broj stradalih stanovnika Škabrnje tijekom Domovinskoga rata je 84 (86?). Jedini razlog zbog kojega su Srbi napadali Škabrnju bio je njihova patološka mržnja prema svemu hrvatskome te želja za otimanjem njihove zemlje.

Škabrnja je staro hrvatsko mjesto, u zaseoku Ambar. U nekadašnjem srednjovjekovnom selu Podbrižane nalazi se crkva Velike Gospe, građevina iz 11. stoljeća. Na mjesnom groblju nalazi se crkva sv. Luke, sagrađena u 13. stoljeću. Obje crkve oštećene su tijekom Domovinskoga rata. Crkva Velike Gospe u Škabrnji do temelja je srušena, srušena sa zemljom kao i župne kuće.

Zločini u Vukovaru, Škabrnji, Saborskom, Vrhovinama i drugdje istoga dana (18. studenoga 1991.) izvedeni su po planu; ništa se nije dogodilo slučajno.

Četnici su svakodnevno granatirali Škabrnju. O tim događajima zapisano je: „*Samo u razdoblju od 4. do 10. listopada 1991. na Škabrnju je palo preko 2000 raznih projektila. Najžešći napad na Škabrnju bio je 5. listopada, kada je poginuo Stanko Bilaver, zapovjednik 1. voda 1. čete pričuvnog sastava ZNG-a, prva škabrnjska žrtva, i jako je oštećeno nekoliko stambenih i gospodarskih zgrada. U više navrata zrakoplovi su raketirali selo, i tada je bačeno 8 kazetnih bombi, a na dvije neeksplodirane bombe nađene su i poruke „poklon ministru obrane od JNA” i „za Franjine štakore”.* “Do formiranja Samostalnog bataljuna Škabrnja (11. 10. 1991. – koji

su činile snage sela: Škabrnje, Galovca, Gorice, Nadina, Glavice, Zemunika Gornjeg i Zemunika Donjeg), svako selo, pa tako i Škabrnja, na ovom području organiziralo svoju obranu bez međusobne hijerarhijske povezanosti i zajedničke strategije i taktike obrane. Tada se jedino u Nadinu uz tamošnje mještane nalaze i malobrojni pripadnici 2. bojne 112. brigade Hrvatske vojske. Samostalni bataljun Škabrnje, pod zapovjedništvom Marka Miljanića, koji je u to vrijeme brojao najviše 950 ljudi, držao je liniju obrane preko 32 km. U samoj Škabrnji dvije čete (oko 240 ljudi) držale su crtu obrane od oko 6 km.“

Srbi iz susjednih sela i JNA su i prije pokolja napadali Škabrnju želeći prognati sve stanovnike toga hrvatskog sela. Napadi su bili žestoki 17. rujna i 5. listopada 1991. godine. U rujnu su stanovnici bili evakuirani na Ugljan, ali su se vratili nakon potpisanog primirja (5. studenoga). U razdoblju od 4. do 10. listopada na Škabrnju je palo više od 2.000 granata. Škabrnja je bila raketirana iz zrakoplova; na selo su bačene velike bombe, tzv. „krmače“.

Napad na Škabrnju započeo je 18. studenoga 1991. žestokom topničkom paljbom, upadom tenkova i oklopnih vozila iz pravca Biljana Donjih i Zemunika Gornjeg (srpskih sela). Napad su izvršile jedinice JNA potpomognute četnicima. Stanovnici Škabrnje sklonili su se u podrum. Agresor je žene i djecu izvukao iz podruma i ubio 43 osobe hrvatske nacionalnosti. Ubojstva civila izvršena su vatrenim oružjem, tupim predmetima te gaženjem tenkom. Neke su žrtve mučili prije nego što su ih ubili.

Pokolj u Škabrnji izveli su pobunjeni Srbi uz pomoć JNA, 18. studenoga 1991. godine. Toga dana ubijene su 43 osobe, a ukupno su u Škabrnji tijekom Domovinskoga rata ubijene 84 osobe hrvatske nacionalnosti, 26 branitelja i 58 civila.

Po okončanju napada, Srbi su Škabrnju spalili i u potpunosti uništili. Katoličku crkvu su do temelja srušili. Selo je popljačkano (obiteljske kuće i imovina Poljoprivredne zadruge “Ravni kotari”) pa spaljeno. Nakon što je selo opustošeno, kraj je miniran. Od posljedica prisiljenosti kretanja kroz minska polja, još je nekoliko škabrnjskih civila poginulo.

Oni civili koji su bili pošteđeni, kasnije su predani hrvatskoj strani u mjestu Pristeg, a muškarci su zatočeni u kninskim logorima pa su kasnije razmijenjeni.

Jednu skupinu stanovnika Škabrnje nisu otkrili u jednom podrumu. Njih je uspješno noću izvukao i doveo na slobodni teritorij velečasni don Tomislav Sikirić.

U središtu Škabrnje nalazi se spomen obilježje – golubica, obilježje za masovnu grobnicu.

U toj masovnoj grobnici bila su tijela 26 ubijenih škabrnjskih civila, pretežno starijih osoba koje su ostale tijekom srpske okupacije sela. Osobito je stradala obitelj Šegarić; na najokrutniji način su smaknuti baka, otac, tri sina te još nekoliko članova obitelji.

JNA je htjela zločin zataškati, ali je pod pritiskom predstavnika Međunarodnoga crvenog križa i europskih promatrača hrvatskoj strani na Musapstanu kod Zadra predala 35 tijela u crnim najlonskim vrećama, a naknadno još 9 tijela, ukupno 44 žrtve. Tijela su dovezena iz Škabrnje

u ukradenim teretnim kamionima. Kod osnovne škole bila je još jedna masovna grobnica koja je otkrivena nakon oslobađanja Škabrnje. U toj masovnoj grobnici bila su tijela osoba koje su ostale u Škabrnji. O zvjerskom ponašanju pobunjenih Srba i nekih pripadnika JNA postoje i svjedočanstva vojnika JNA koji su bili sudionici napada i razaranja Škabrnje.

Svjedočanstvo vojnika JNA:

“Oficir za sigurnost 180. mbr. JNA stacionirane u Benkovcu, major Branislav Ristić obavio je 23.11.1991. razgovor s Draganom Mitrovićem, vozačem borbenog oklopnog vozila vojne policije. Mitrović je svjedočio o ubojstvu civila kojeg su počinili tzv. dobrovoljci. Mitrović je vidio kako teritorijalci i dragovoljci, koje je prepoznao po šarenim uniformama i licima namazanih pastom za cipele, izvlače iz jednog podruma skupinu od 20-ak civila. Pripadnici TO koji su bili u Škabrnji nosili su iste uniforme, kape i kacige kao i JNA, međutim, oni su na svojim uniformama nosili i srpske zastave, a neki od njih su na lijevom ramenu imali bijele trake, kao i oznake SAO Krajine. Odmah iza BOV-a, streljali su jednog civila koji imao poluautomatsku pušku. Ispred vozila su doveli jednu staricu i jednog starca i pucali im u potiljak. Iz jedne od kuća u selu, nastavlja Mitrović, izveli su trojicu muškaraca. Jednog u dobi oko 35 godina, a drugu dvojicu starih oko 45 godina. Nakon kratkog ispitivanja, streljali su svu trojicu u dvorištu. Mitrović dodaje kako je čuo da je ubijena i mlada 19- godišnja majka s djetetom, ali da on to nije vidio.”

“Iz podruma kuće izveli su curu i oca. Oca su joj odmah ubili iz AP (automatska puška, pr.a.). Nju su oborili na zemlju povukavši je za kosu vikajući: 'Hoćeš da prođeš kao otac?' Viknuo sam: 'Ne pucaj!' i uperio pušku u njega. Tu curu smo posle doveli u komandu. Video sam kako su teritorijalci vodili grupu od pet civila ispred sebe i tenka, da bi pokazivali put i kao živi štiti. Video sam kad smo išli prema Nadinu, da su teritorijalci zarobili nekog civila s kojim je kasnije razgovarao načelnik SJB Dražić, ali sam posle čuo da su i njega kasnije ubili”, govorio je Mitrović pred vojnim istražiteljem.”

Iskaz je dao (22. 11. 1991.) i vojnik bataljuna vojne policije Nenad Živanović.

“U posadi BOV-a smo bili ja, vodnik Travica, desetar Pejaković, vojnici Mitrović Dragan, Živanović Predrag, Nikčević Miloš i Radovanović Goran. Dok su bila borbena dejstva bili smo iza oklopnih transportera. Kod prvih kuća u selu Škabrnja 'teritorijalci' (bili su namazani imalinom da bi izgledali strašnije i na uniformama su imali znak odnosno zastavu Srbije bez petokrake) izveli su tri civila bez oružja. Postrojili su ih ispred i onda su počela puškaranja tako da sam i ja dejstvovao pa na njih nisam obraćao pažnju. Uglavnom kada sam prekinuo vatru video sam ih da leže mrtvi i po ranama sam video da je sigurno pucano iz male daljine. Malo dalje izveli su iz jedne kuće troje dece. Mi iz VP smo tražili da ih preuzmemo, ali nam ih nisu dali. Ponovo su ih uveli u kuću (sve troje) i iz nje izveli samo dvoje. Da li su to treće dete ubili nisam video ni čuo jer pucanje nismo mogli čuti od opšteg meteža ali kuća je potom gađana 'Zoljama' i potom je planula. Nešto dalje došlo je do izvođenja jedne grupe civila iz jedne kuće. Teritorijalci su izdvojili četvoricu muškaraca iza kuće i streljali ih. Video sam i da su jednog starca udarili kundakom u glavu, on je hodao oko 20 metara onda ga je teritorijalac

ranio iz AP u noge tako da je pao a onda ga ubio metkom u glavu. Čuo sam ali nisam video da su jednog pripadnika ZNG, iza neke kuće streljali a onda mu odrezali uho. Gledao sam kada su izveli jednog muškarca i devojčicu (sigurno oca i kćer). Teritorijalac je rekao devojčici: 'Gledaj kako ti ubijam oca!' nakon čega mu je pucao u usta. Kada sam ovo video ja sam bacio opasač i rekao sam da neću da se borim na takav način i da ću mu sasuti metak u čelo ako ubije tu devojčicu. Devojčicu sam uveo u transporter da bih je spasio od njih."

Iskaz Gorana Opačića (prema iskazu doušnika JNA, kodnog naziva Beograd – 1.):

"U tom ubijanju posebno se istakao 'dobrovoljac-četnik' izvesni 'Jaro- Jare' (poreklom iz s. Prebilovac u Hercegovini), njegov prijatelj iz iste jedinice izvesni Ljubiša. Istakao je i to da je sa njima bio i neki aktivni vojnik koji se stalno kretao u borbenom stroju sa njima. Naime dok je jedan starac bežao taj aktivni vojnik je skinuo 'Zolju' sa ramena i pitao četnika: 'Mogu li da ga 'fotografišem?' i pogodio ga s RRB-om. Opačić tvrdi nikad nije vidio grozniju sliku u životu jer je starac raznesen tako da mu je u blizini ostala samo noga. Još sam čuo da je tu večer stanoviti Zorić (ime mu ne znam) koji je negde u JTO išao po gradu i pokazivao kesu sa ljudskim ušima. Također je ušao u kafe-bar '7' i provokativno pozvao konobaricu da vidi prljavu čašu. Kada je konobarica došla pokazao joj je čašu u kojoj je bilo ljudsko uho", govorio je doušnik JNA."

Ova svjedočanstva, napisana strojopisom, pronađena su nakon Oluje u arhivima, osobito benkovačke policije. Zavedena su pod brojem HR- HMDCDR, 7., kut 27. u Hrvatskom memorijalno-dokumentacijskom centru Domovinskoga rata. Dio te građe, osobito foto-elaborat kojeg su za potrebe istrage izradili pobunjeni srpski policajci, kasnije je dospio do Haaškog suda. Međutim, u HMDCDR-u ne znaju kakav su odjek pronađeni dokumenti imali u Državnom odvjetništvu. Sudeći po do sad poznatim suđenjima, slažu se i hrvatski povjesničari, skoro nikakav.

Dvojica su hrvatskih povjesničara, Ivan Brigović i Ivan Radoš, još 2011. napisali znanstveni rad u kojem su opisali događanja 18. studenoga u Škabrnji. Tad su ustvrdili da je tzv. organ bezbednosti 180 mtrb. major Branislav Ristić doznao da su civile u Škabrnji ubijali domaći Srbi, pripadnici TO te srpski dobrovoljci iz Srbije i Bosne i Hercegovine. Tijekom razgovora pripadnici vojne policije brigade, vojnici Dragan Mitrović i Nenad Živanović, koji su nazočili ubojstvima civila, istaknuli su kako bi broj žrtava bio i veći da oni nisu spasili jednu djevojčicu čijega su oca ubili rezervisti. U vezi s ubojstvima u Škabrnji, 25. studenoga 1991. major JNA Ristić doznao je da je Goran Opačić, pripadnik specijalne jedinice SJB Benkovac, nekoliko dana nakon pokolja govorio kako su u selu ubijani civili, uglavnom žene, u čemu su se "istaknuli" Vasilije Vidović iz Ilijaša u Bosni i Hercegovini te Ljubiša Vučićević iz Loznice u Srbiji."

Za zločin u Škabrnji, do danas, pravomoćno su osuđeni Jovan Badžoka (10 godina zatvora) i medicinska sestra Zorana Banić iz Zemunika Gornjega (6 godina zatvora). Milan Martić, jedan od vođa pobunjenih Srba, koji je u trenutku masakra u Škabrnji i Nadinu bio ministar unutrašnjih poslova srpske paradržave u Hrvatskoj (tzv. SAO Krajine), pred Međunarodnim je

kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju u Den Haagu osuđen na 35 godina zatvora, među ostalim i za zločine nad civilima u spomenutim ravnokotarskim selima. Iako je napad bio vođen pod zapovjedništvom JNA, nitko od vrha JNA, zapovjednika 9. korpusa i njemu podređenih jedinica do danas nije optužen pred sudom u Haagu prema zapovjednoj odgovornosti za počinjene zločine, zaključili su u svom znanstvenom radu Ivan Brigović i Ivan Radoš.

Pristrana i neprofesionalna tužiteljica Haškog suda Carla del Ponte nije optužila glavne krivce za zločin u Škabrnji i Nadinu. Ratnoga zločinca Ratka Mladića optužila je samo za zločine nad Muslimanima u Bosni i Hercegovini. Propustila je optužiti Mladića za zločine u Škabrnji, Nadinu, Drnišu, Kijevu, sinjskom području i drugdje.

Srpski zločinci i njihovi nalogodavci nisu odgovarali za zločine počinjene u Škabrnji!

11.60. Srpski zločin u Nadinu

Dan nakon pokolja u Škabrnji, 18. studenoga 1991., u Nadinu su JNA i četnici ubili 14 hrvatskih civila. Poginula su petorica hrvatskih branitelja, a tri osobe se vode kao nestale. Preživjeli seljani su protjerani, a imovina je opljačkana ili zapaljena. Nakon okupacije agresor je selo zapalio.

Kada su 18. rujna 1991. počele padati prve granate na Nadin, iz mjesta su otišle mnoge žene, djeca i starci; oni koji su ostali kasnije su ubijeni. JNA i četnici su napadali Nadin projektilima iz daljine. 2. listopada su napadali iz Lišana, Raševića, Korlata, Biljana Donjih i pokušali su tenkovski pješački napad. Napad je odbijen, tri tenka su uništena, ali su poginula dva branitelja: Tonči Šembera i Omer Brzoja.

Dana 18. studenoga 1991. Nadin i Škabrnja napadnuti su višecjevnim raketnim bacačima, minobacačima, topovima i tenkovima. Nažalost, oni koji su ostali su masakrirani. Branitelji i civili su se povukli jer nisu imali nikakva izgleda. Bili su u okruženju iz kojega su se uspjeli izvući kroz neprijateljske položaje. Cijelo mjesto bilo je opljačkano i spaljeno.

U središtu Nadina podignut je spomenik žrtvama srpske agresije. Spomenik je izgrađen po projektu zadarskoga akademskog kipara Dragana Kwiatkowskog. Na kamenoj ploči uklesana su imena 22 nadinske žrtve koje su masakrirane dan nakon pokolja u Škabrnji. U Nadinu je 19. studenoga 1991. ubijeno 14 civila i petorica hrvatskih branitelja, a troje civila vode se nestalima. Najmlađa žrtva imala je 20 godina, a tri najstarije žrtve 82 godine.

Zadarska policija je tek 16. lipnja 2011. podigla kaznene prijave protiv Tripka Čečovića, zapovjednika 180. motorizirane pješačke benkovačke brigade vojske tzv. RSK te Zorana Lakića, zapovjednika Teritorijalne obrane Benkovca zbog ratnog zločina. Optužnicom ih se

tereti da su kao zapovjednici postrojba bivše JNA i Teritorijalne obrane naredili oružano napasti Nadin.

Za srpske zločine u Nadinu nitko nije odgovarao!

11.61. Zločin na Ovčari u studenome 1991.

Nakon sloma herojske obrane Vukovara pokrenuta je humanitarna inicijativa za spašavanje ranjenika i civila iz vukovarske bolnice. Dana 18. studenoga 1991. postignut je sporazum kojim se željelo zaštititi ranjenike, civile i branitelje koji su položili oružje.

Sukladno članku 15. Četvrte ženevske konvencije, prema kojem *bolnicu u središtu ratnih zbivanja preuzima osoblje Međunarodnog Crvenog križa i vodi brigu o ranjenicima i bolesnicima, predstavnici RH, JNA, Međunarodnog komiteta Crvenoga križa, Liječnika bez granica i Malteškog križa postigli su sporazum o neutralizaciji vukovarske bolnice i organizaciji konvoja za evakuaciju ranjenika i bolesnika iz nje. Sporazumom su se RH i JNA obvezale na „prekid vatre na području vukovarske bolnice i na dogovorenom putu evakuacije“, na osiguranje „odgovarajućih vozila s odgovarajućim osobljem, za približno 40 teških bolesnika i oko 360 ranjenika, od kojih su trećini potrebna nosila“ i na priznavanje „neutralnosti vukovarske bolnice za vrijeme evakuacije“.*

Sporazumom su RH i JNA dale suglasnost *„da Promatračka misija Europske zajednice nadgleda cijelu operaciju i da ima potpuni pristup svim dijelovima evakuacije“, koja će „obuhvatiti sve ranjenike i bolesnike koji su na liječenju u vukovarskoj bolnici, a za koje mjerodavni u bolnici budu procijenili da mogu putovati“.*

Prema trećoj točki sporazuma konvoj se trebao kretati putem Vukovar – Priljevo – Lužac – Bogdanovci – Marinci – Zidine, gdje je na raskrižju ceste prema Henrikovcima odgovornost za konvoj od JNA trebala preuzeti hrvatska strana.

Sporazum su potpisali predstavnik Europske promatračke misije Georges-Marie Chenu, predstavnik Vlade RH (ministar zdravstva) prof. dr. Andrija Hebrang i predstavnik JNA general Andrija Rašeta.

JNA je okupirala „vukovarsku bolnici i MUP“ 19. studenoga 1991. godine oko 11 sati, preuzela 6 vojnika JNA koji su bili na liječenju u bolnici. Poslijepodne su u bolnicu ušli četnici, pripadnici paravojskih formacija koji su bili pod zapovjedništvom JNA i koji su imali logističku potporu JNA i odveli više osoba. U Negoslavce su odvedeni i povjerenik Vlade RH Marin Vidić-Bili i ravnateljica vukovarske bolnice dr. Vesnu Bosanac. Njih su vratili u bolnicu 20. studenoga 1991. oko 6 sati. Sve po planu i u dogovoru s JNA.

U bolnici je bilo 420 ranjenika i bolesnika, od kojih je 390 bilo evidentirano „po bolničkoj dokumentaciji i ambulantom protokolu“. Uz ranjenike je bilo 200 (350) djelatnika i članova obitelji bolničkog osoblja, ali i veći broj civila koji su tu potražili utočište vjerujući da je bolnica sigurnije mjesto.

Ujutro 20. studenoga 1991. godine JNA je ušla u bolnicu i počela s izdvajanjem ranjenika i civila iz bolnice. Selekciju (ranjenika, bolesnika, osoblja i civila) po već pripremljenom popisu vodio je dr. Marko Ivezić (liječnik beogradske Vojno-medicinske akademije) koji je kasnije imenovan direktorom bolnice. Popise ranjenika, civila i djelatnika bolnice pravila je peta kolona u vukovarskoj bolnici (dr. Mladen Ivanković, dr. Vesna Vasić, dr. Laza Manojlović i medicinsko osoblje srpske nacionalnosti). Jedna skupina koju su činili hrvatski vojnici i policajci te civili iz bolnice prebačeni su u vojarnu JNA. Izdvojili su tridesetak osoba u poseban autobus; 17 je vraćeno u bolnicu, a drugima se gubi svaki trag. Zaposlenici vukovarske bolnice uspjeli su izmoliti povratak članova svojih obitelji, njih 17. Major Šljivančanin udovoljio je traženju zaposlenika i tako nisu završili na Ovčari.

Predstavnik Međunarodnoga Crvenoga križa Nicolas Borsinger zadužen za evakuaciju i uspostavu nadzora nad bolnicom kao neutralnom zonom bio je onemogućen da 20. studenoga ujutro uđe u bolnicu kada je JNA vršila selekciju i odvođenje osoba (ranjenika, osoblja, civila i branitelja) iz bolnice. Izdvojene osobe izvedene su na sporedni izlaz, ukrcane u 6 autobusa i odvedene. Nakon što su izdvojene osobe odvezene predstavnici Međunarodnoga Crvenoga križa mogli su ući u bolnicu (oko 11 sati).

JNA kao potpisnik sporazuma nije poštivala međunarodno pravo niti potpisani sporazum već su zajedno s paravojnim postrojbama (koji su bili pod njihovim zapovjedništvom) izvršili zločin te omogućili paravojnim srpskim postrojbama da počine stravičan zločin na Ovčari i drugdje.

Delegacija UN-a predvođena osobnim izaslanikom generalnog sekretara UN-a gosp. Cyrus Vanceom bila je u zapovjedništvu JNA (OG Jug), ali mu nije dopušten pristup vukovarskoj bolnici.

Što je međunarodna organizacija UN-a poduzela zbog kršenja međunarodnoga humanitarnog prava i kršenja sporazuma? Ništa!

JNA u dogovoru sa srpskom pobunjeničkom vlasti (Goran Hadžić i ostali) odvodi ranjenike i druge osobe iz vukovarske bolnice u vojarnu JNA, a nakon toga na farmu Ovčara (tamo su dovezeni oko 14 sati). Konvoj je organizirala i „osiguravala“ JNA, cijelo vrijeme od odvođenja iz bolnice do smaknuća zatočenika. Nije istina da se JNA povukla oko 21 sat 20. studenoga 1991. godine te prepustila zarobljenike pripadnicima paravojnih postrojba.

Nakon što su iskrcani oduzete su im sve vrijedne stvari, zatim su prošli kroz špalir vojnika i dobrovoljaca koji su ih tukli. Nakon ulaska u hangar uslijedilo je fizičko i psihičko zlostavljanje (premlaćivanje toljagama, lancima, bejzbol palicama, kundacima, nogama i rukama). Navečer su zarobljenici traktorskom prikolicom prevoženi u skupinama od 25 do 30 zarobljenika do pripremljene jame u koju su ubijeni i bačeni. Ubojstva zarobljenika izvršena su pod nadzorom

JNA, (teritorijalci i četničke postrojbe bile su pod nadzorom JNA, od JNA su dobivali oružje, vozila, uniforme, streljivo i sve što im je trebalo). Zarobljenici (ranjenici, branitelji i civili) ubijeni su i bačeni u iskopanu jamu na Grabovu. Jama je bila udaljena 900 metara od hangara gdje su premlačivali zarobljenike. Na Ovčari je ekshumirano 200 osoba od 266 koje su odveli tim konvojem JNA. Identificirane su 194 osobe. Za 105 osoba je sigurno utvrđeno da su bili pacijenti (ranjenici) vukovarske bolnice. Na Ovčari je ubijeno 20 djelatnika vukovarske bolnice. Za 66 osoba se ne zna gdje im je grob; ni nakon 27 godina Srbi ne žele kazati gdje su njihovi posmrtni ostatci.

Žrtve na Ovčari bili su Hrvati, Mađari, Srbi, Njemci, Francuz, svi koji su sudjelovali u obrani Vukovara. Francuski ratni dragovoljac Jean-Michel Nicolier premlaćivan je i na kraju ubijen. Novinar vukovarskoga radija Siniša Glavašević imao je istu sudbinu kao i tehničar Hrvatskoga radija Vukovar Branko Polovina. Zlostavljanje u hangaru nisu izdržale 4 osobe (svjedočanstvo zatočenika); tamo su umrli „*Kemo, Damjan, Željko i Siniša*“.

Zločin na Ovčari izvršen je planski, prema popisu kojega su napravili JNA, pobunjeni Srbi te peta kolona u Vukovaru i vukovarskoj bolnici. Sve je bilo planirano; ništa se nije dogodilo slučajno! Ubiti momka (Igor Kačić) od 16 godina zato jer je njegov otac bio branitelj (poginuo je 2. listopada 1991. godine; dakle, poginuo je mjesec i pol prije pada Vukovara). Ubiti starca (Dragutin Bosanac) od 72 godine (svekar dr. Vesne Bosanac) i trudnicu Ružicu Markobašić (32 godine, majku troje djece, ženu vukovarskoga branitelja) pokazatelj je patološke mržnje i bolesnoga genetskog koda. Na Ovčari je ubijena još jedna žena, Janja Podhorski.

22. listopada 1992. posebni izaslanik Komisije za ljudska prava UN-a Tadeusz Mazowiecki objavio je da je pronađeno točno mjesto masovne grobnice na Ovčari. Snage UNPROFOR-a čuvale su grobnicu da je Srbi ne premjeste do rujna 1996. kada je započela ekshumacija posmrtnih ostataka žrtava. Ekshumacija je trajala 40 dana; nađeni su posmrtni ostatci 200 osoba, od toga su identificirane 194 osobe.

Kompletna medicinska dokumentacija bolnice Vukovar odnesena je iz bolnice i još nije vraćena (nakon više od 30 godina). Agresor (Srbija) ne želi vratiti dokumentaciju vukovarske bolnice kao ni druge dokumente koje su otuđili!

Ranjenici koji su ostali u bolnici nakon izdvajanja 300 osoba konvojem su odvedeni u Srijemsku Mitrovicu, a 21. studenoga navečer su predani hrvatskoj strani. Toga dana iz vukovarske bolnice evakuirana su 174 ranjenika.

Obrazac ponašanja agresora bio je poznat: uhititi, vezati, mlatiti do smrti, mrcvariti zarobljenika i na kraju ubiti vatrenim oružjem ili nožem (omiljenim sredstvom četnika).

Nekažnjeni zločini

Hrvatsko pravosuđe je suđenje za zločine (na teritoriju RH) na Ovčari prepustilo srpskom pravosuđu! Protupravno, neshvatljivo i sramotno! To je čin veleizdaje!

Srpsko pravosuđe optužilo je 21 osobu za zločin na Ovčari, neke bez ikakvih dokaza. Suđenje je pripremano 12 godina! Sudski postupci u Srbiji poslužili su za zataškavanje istine jer se optuživanjem pripadnika paravojsnih postrojba skida odgovornost s rukovodećega kadra JNA i obavještajnih službi Srbije koje su sve planirale i organizirale. Srpski pravosudni cirkus još nije završen, a kad će nije poznato! Nažalost, pravosuđe i druge institucije hrvatske države aktivno su sudjelovale u prikrivanju istine jer nisu ništa poduzele iako su imali saznanja (niz svjedočanstava i materijalnih dokaza) o zločinima i zločincima.

Srpski sudovi osudili su 13 (14) osoba na zatvorske kazne do 20 godina zbog umorstava najmanje 200 ratnih zarobljenika prilikom ulaska u vukovarsku bolnicu. Ponovno suđenje je naređeno od srpskoga Vrhovnog suda radi navodnih neregularnosti u procesu. Nakon više postupaka „Apelacioni sud Srbije“ 2015. godine odlučio je da se oslobode osuđenici: Miroljub Vujvić, Stanko Vujanović, Predrag Milojević, Saša Radak, Đorđe Šošoić i Mislav Đanković (koji su bili osuđeni na po 20 godina zatvora zbog počinjenoga ratnog zločina na Ovčari; 12 godina su odslužili). Konačnu odluku donijet će „Vrhovni kasacioni sud Srbije“. Srpski pravosudni cirkus se nastavlja!

Treba navesti da su status pokajnika dobili najveći zločinci s Ovčare (Spasoje Petković zvani „Štuka monstrem“ i Božo Latinović zvani „Krvavi Bora“) i da je sve napravljeno da se istina sakrije s ciljem da se zaštiti vojni vrh JNA i vojnoobavještajna služba koji su sve planirali i svime rukovodili. Dvadeset pripadnika paravojsnih postrojbi nisu mogli pripremiti, organizirati i izvesti cijelu operaciju: izdvajanje zarobljenika prema pripremljenom popisu, odvoženje u vojarnu, odvoženje na Ovčaru, mrcvarenje zarobljenika, ubijanje i zatrpavanje u jame u koje su ubačena tijela ubijenih. Sve je pripremila i organizirala JNA. JNA je okupirala bolnicu i nije dopustila predstavnicima Međunarodnoga Crvenoga križa ući u bolnicu. JNA je prema pripremljenom popisu izdvojila ranjenike, civile i djelatnike bolnice koji će biti ubijeni. JNA je dala 6 autobusa s vozačima i vojnom pratnjom. JNA je u vojarni izdvojila 17 zarobljenika te ih vratila u bolnicu. JNA je autobusima prevezla zarobljenike na Ovčaru, tamo ih popisala, maltretirala i osiguravala izivljavanje teritorijalaca nad zarobljenicima i ranjenicima. JNA je kontrolirala odvoženje do jame na Grabovici, ubijanje i zatrpavanje jame.

Haško tužiteljstvo optužilo je bivše oficire JNA („Vukovarsku trojku“) Milu Mrkšića, Veselina Šljivančanina i Miroslava Radića. Mile Mrkšić osuđen je na 20 godina zatvora, Veselin Šljivančanin na 10 godina zatvora, a Miroslav Radić oslobođen je optužnice!? Optuženi Slavko Dokmanović počinio je samoubojstvo u haškom pritvoru.

Od Vukovarske tragedije prošlo je 30 godina. Za rušenje vukovarske ratne bolnice i brojnih civilnih objekata nitko nikad nije odgovarao. Za ratne zločine koje su velikosrbi počinili na širem vukovarskom području sudski je procesuirano samo 65 osoba; presude postoje za 24

osobe, od čega je 17 za osobe u odsutnosti. Ovo je jedan od pokazatelja u kakvom je jednom stanju hrvatsko pravosuđe i da Hrvatska nije pravna država jer nije htjela suditi zločincima već oni slobodno šecu i rugaju se svojim žrtvama!

Izvori:

1. Lučić, Ivo. *Vukovarska bolnica Svjetionik u povijesnim olujama hrvatskog istoka* Vukovar hospital a Lighthouse in Historic Storm of Eastern Croatia. Hrvatska liječnička komora. Hrvatski institut za povijest. Zagreb, 2017.
2. Vukovarske majke. *Gdje su naši najmiliji* (drugo, dopunjeno izdanje). „Hrvatski feniks“. Zagreb, 1996.
3. Hebrang, Andrija. *Zločini nad civilima u srpsko-crnogorskoj agresiji na Republiku Hrvatsku*. Udruga hrvatskih liječnika dragovoljaca 1990. – 1991. Ogranak Matice hrvatske u Zadru. Zagreb – Zadar, 2013.
4. Raič, Anđ; Đorđević, Veljko (urednici). 2014. *Vukovarska bolnica 1991. – početnica čovječnosti*. Medicinska naklada. Zagreb, 2014.
5. Karlović, Vilim. *Preživio sam Vukovar i Ovčaru*. Vilimbook d.o.o. Denona. Vukovina, 2017.

11.62. Srpski zločin u Borovu Naselju

Dva dana nakon pada Vukovara predali su se branitelji u Borovu Naselju (Borovo Commerce).

JNA i paravojne četničke postrojbe okupirale su Borovo Naselje te iz podruma „Borovo Commerca“ istjerali ranjenike, branitelje i civile. Prije toga je JNA topništvom pokušala srušiti zgradu i zatrpati sve osobe koje su bile u podrumu zgrade. Nisu je uspjeli srušiti pa su je zapalili i suzavcem istjerali civile i ranjenike. Branitelji su bili u pogonu Obučare i oni su se predali, a dio je otišao u proboj. Nakon predaje dio branitelja je izdvojen i ubijen. U „Borovo Commercu“ je bilo 200 do 250 ranjenika i oko 1.000 civila.

Na dan okupacije Borova Naselja izdvojena je 51 osoba i ubijena, a ostali se odvedeni u Borovo Selo gdje je izvršena nova selekcija zatočenika i novi zločin (ubojstva i bacanje tijela u Dunav). Jedan dio civila i branitelja odvedenih iz Borovo Commerca ubijen je i pokopan u masovnoj grobnici na farmi „Lovas“. Na toj farmi, na području između Dalja i Borova Sela, izvršena je u travnju 2001. ekshumacija iz masovne grobnice iz koje su identificirani posmrtni ostatci 24 civila i branitelja. 48 osoba odvedenih iz Borovo Commerca još se vode kao nestali. U cijeloj četvrti je u skoro tri mjeseca opsade grada poginulo 176 civila i hrvatskih vojnika.

Izdvojeno je i odvedeno u logore u Srbiji 115 osoba gdje su bili zatočeni više mjeseci, a neki su tijekom zatočeništva i ubijeni. U srpskom zatočeništvu (u koncentracijskim logorima) bilo je oko 7.000 osoba. Dio je razmijenjen krajem 1991. godine, a drugi dio u kolovozu 1992. godine (Nemetin, 14. kolovoza 1992.).

Podrum Borovo Commerca služio je kao vukovarska pomoćna ratna bolnica jer su tamo 26. 10. 1991. godine prebačeni lakši ranjenici iz glavne vukovarske bolnice, kako bi u glavnu bolnicu mogli doći drugi ranjenici. Iako je Borovo Commerce trebao služiti za zbrinjavanje lakših i zaliječenih ranjenika, često su, s onim što su imali, liječnici i sestre u Commercu morali zbrinjavati i vrlo teške ranjenike.

Posljednji premještaj ranjenika iz ratne bolnice u Borovo Commerce izvršen je 8. studenoga 1991., uz veliki rizik, kako za ranjenike tako i za vozače. Te noći otpremljeno je iz bolnice 30 ranjenika. Stanje u bolnici bilo je teško, a pogoršalo se nakon što je prekinuta komunikacija između Vukovara i Borova Naselja, 13. studenoga 1991.

Srpski zločini u Borovu Naselju i Borovu Selu praktično su ostali nekažnjeni. Za počinjeni zločin (ubojstvo 17 osoba, mučenja, silovanja) odgovarala je (2016. godine) skupina od 10 zločinaca iz Trpinje; i to je sve. Ukupno su dobili 139 godina zatvora – od 5 do 20 godina. Osuđenici iz Trpinje nikada nisu otkrili gdje su tijela njihovih žrtava. Ne zna se gdje su posmrtni ostatci 48 pripadnika 204. vukovarske brigade.

Nekolicina sudskih postupaka obustavljena je zbog Zakona o općem oprostuu!!!

ŽDO iz Osijeka podiglo je optužnicu br. KT-298/92, od 28. prosinca 1995. godine, protiv Milana Gojkovića, Dragana Lapčevića, Vlade Tepavca i Vese Praće, zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnoga stanovništva, počinjenog dana 19. studenoga 1991. godine u Borovom Naselju.

Županijski sud u Osijeku donio je presudu br. K-6/96, od 4. prosinca 1996. godine, kojom je proglasio krivim Milana Gojkovića, Dragana Lapčevića, Vladu Tepavca i Vesu Praću za kazneno djelo ratnoga zločina protiv civilnoga stanovništva, iz čl. 120. st. 1. OKZ RH. Opt. Milan Gojković osuđen je na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 20 godina, a optuženici Dragan Lapčević, Vlado Tepavac i Veso Praća osuđeni su na kazne zatvora u trajanju od po pet godina. Presuda je postala pravomoćna 27. veljače 1997. godine, ali je ostala mrtvo slovo na papiru jer se sudilo u odsutnosti, a kada su zločinci bili dostupni hrvatskome pravosuđu, državno odvjetništvo promijenilo je kvalifikaciju djela i odustalo od daljnjeg postupka.

Rješenjem Županijskog suda u Osijeku br. Kv-447/99, od 10. prosinca 1999. godine, protiv opt. Dragana Lapčevića obustavljen je kazneni postupak, nakon što je ŽDO iz Osijeka u obnovljenom postupku, a prije započinjanja glavne rasprave, podneskom broj KT-298/92 od 9. srpnja 1999. odustalo od njegovog kaznenog progona. Navedenim Rješenjem ukinuta je presuda Županijskog suda u Osijeku br. K-6/96 od 4. prosinca 1996. u dijelu koji se odnosi na Dragana Lapčevića, kojom je proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od pet godina.

Rješenjem br. K-58/05 od 04. prosinca 2008. godine obustavljen je kazneni postupak br. K-58/05, koji se na Županijskom sudu u Vukovaru vodio protiv opt. Vlade Tepavca, radi kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnoga stanovništva, iz čl. 120. st. 1. OKZ RH. Prethodno je podneskom od 21. studenoga 2008. godine ŽDO iz Vukovara promijenilo činjenični opis, zakonski opis i pravnu kvalifikaciju kaznenog djela (na kazneno djelo oružane pobune).

Primjenom odredbe čl. 2. st. 2. Zakona o općem oprostju postupak protiv optuženika je obustavljen.

I tako je za masovne zločine u Borovu Naselju i Borovu Selu kažnjen mali broj zločinaca, a većina slobodno šeta Vukovarem i Hrvatskom. Žalosno i sramotno!

11.63. Srpski zločini u Veleprometu 1991. godine

U prostorima (zgrade i 6 limenki) bivšeg skladišta poduzeća Velepromet formiran je u rujnu 1991. godine prihvatni logor za civile i branitelje Vukovara. Logor je zatvoren u ožujku 1992. godine; dolazak snaga UNPROFOR-a. Kroz logor je prošlo oko 10.000 osoba (civila, branitelja, žena i djece). Ubijeno je 800 osoba; u logoru je ubijeno 100 osoba, a još 700 je odvedeno i nestalo (ubijeno). Zatočenici su u logoru Velepromet bili od nekoliko dana do nekoliko mjeseci gdje su ubijani, premlaćivani, a žene silovane. Nakon maltretiranja u Veleprometu zatočenici su prebačeni u logore u Srbiji: Begejci, Stajičevo, Sremska Mitrovica, Niš, VIZ Beograd i drugdje.

Zatočenici su bili zbijeni u limenkama gdje je pod bio od betona, nije bilo vode, grijanja ni WC-a. Logor Velepromet čuvali su pripadnici JNA, teritorijalci – domaći Srbi (četnici), četnici iz Srbije (Šešeljevci) i drugi.

Iz knjige "Putevima pakla kroz srpske koncentracijske logore 1991... u 21. stoljeće"

VELEPROMET

„U jednoj limenci smješteno je više od 1000 ljudi, bez vode, WC i bilo čega, pod od betona. Nije se moglo ništa nego stajati. Ljudi, žene i djeca su mokrili ispod sebe, jer su objekti zaključani, a pred njima vojni stražari. Vrata su otvarali samo kako bi u hangare puštali uniformirane osobe, koje su stalno izvodili zatočene, i koga su izveli taj se više nije vraćao natrag. Dok su zatočenike vodili na ispitivanja bile su prave strahote doći do ispitivača, jer svi koji su šetali po krugu Veleprometa izrazili bi želju da isprobaju svoje čizme, kundake, palice, lance i druge predmete na zatočenicima. Desetak zatočenika izbodeno je po nogama, rukama i tijelu bajonetima. Krvnici su to komentirali ovako:

« Kad vas ne možemo klati, bar vam možemo malo krv pustiti. »

U ovom konc. logoru ubijeno je oko 800 zatočenika, a nestalo je oko 1200.

Logor je otvoren polovinom 9. mjeseca 1991., a zatvoren u 3. mjesecu 1992.

Zapovjednik logora: Milovan Cv(j)etičanin

„Padom Vukovara prvo nas odvođe na Drvenu pijacu, gdje su svi «naši» Srbi na čelu sa Vladom Kovačevićem-Fljatom. Kako su pojedince tukli i odvodili u pekaru Đorđa Rajšića, nismo vidjeli da je itko od njih izašao van iz dvorišta pekare, a dobro smo vidjeli kako je iz dvorišta pekare tekla krv. Nakon dva sata došli su autobusi i odveli nas u Velepromet. U Veleprometu su odvojili žene od muškaraca. Ja sam sa 70 ljudi odveden u hangar broj 4. Kod hangara broj 4 došao je jedan oficir i pitao kako se tko zove i provjeravao u svojoj knjizi, kad je došao do mene pitao me je kako se zovem, upisao ime i prezime u knjigu i rekao «Preradovićeve 4», što sam ja samo mogao potvrditi, na što mi je rekao da izađem iz stroja van u stranu. Isto je bilo sa ocem i dva sina po prezimenu Živković, te nas uvode u hangar broj 4, a ostali odlaze u druge hangare. Tu sam našao Čakalić Emila, Salaja, zatim stari Đuro Menges, mladi Častek, Mato Šaban, Mirko Kovačić-Keve, drugih se ne mogu ni sjetiti. Bilo nas je tu oko 60 zatočenika. Maltretirali su nas, prozivali, izvodili van. Tad su se čuli tupi udarci, jauci, pojedinačni i rafalni hici. Tko je izašao van nije se više vratio. One koji su zatočenike odvodili nismo mogli prepoznati jer su su imali maskirnu kapu preko lica, a u ruci bateriju reflektorice. Potom su nam donijeli Bibliju da čitamo posmrtnu molitve pri svijeci. Dovodili su poslije još ljudi tako da je hangar bio dupke pun.

U neko doba noći došli su vojnici s uzvicima «izlazi, izlazi brzo», utovarili su nas u autobuse i krenuli smo u smjeru Negoslavaca. Kod ulaska u autobuse ponovno su nas popisivali. Kad je došao do mene rekao sam mu ime i prezime, našto me je pitao da li je moja kćerka medicinska sestra. Rekao sam da mi je to snaja, te da imam sina, unuku i unuka. Tada me je pitao kako se zove sin. Rekao sam Tomislav, a on kaže da je on dobar snajperista. Ja sam na to rekao da ne znam ni gdje je ni što je, na što mi je rekao da ne lažem da ne znam jer tamo gdje idemo sve znaju pa mi je bolje da sve kažem. U autobusu su nas tukli ne birajući ni mjesto ni način. Tukli su me po rukama, nogama, glavi, skoro sam izgubio svijest. U autobus su ulazili vojnici, oficiri, četnici i tukli sve odreda, mlađe, starije ne birajući, svi smo mi za njih bili Ustaše.

U neko doba noći dolazimo u Sremsku Mitrovicu i tamo sam dobio batina zbog cipela. Tukli su nas pendrecima, kundacima, palicama i čizmama i nije mi jasno kako smo mogli sve to izdržati. Tako je bilo sve do popodneva kada smo krenuli dalje autobusima, nismo znali kamo. Došli smo tako do nekakvog poljoprivrednog dobra, za koje tada nismo znali da se zove Stajićevo. Izlazeći iz autobusa morali smo proći kroz špalir policajaca...“

Svjedočanstva zatočenice/ka:

Vukovarka Ružica Barbarić tijekom zatočeništva u Veleprometu bila je silovana, tučena i maltretirana. “Dva dana i dvije noći bila sam ovdje zarobljena, silovana i prošla torture. Tukli su me. Nisam mogla zamisliti da čovjek može drugog čovjeka toliko mrziti. Radili su nam što su htjeli. Jako mi je žao što za to nitko nije odgovarao”, kazala je novinarima. Dodala je kako je svojim mučiteljima oprostila ali, rekla je, zanima je – nakon svega što su joj učinili, spavaju li mirno.

Snimatelj HRT-a Srećko Baćun preživio je strahote Veleprometa. Opisao je kako je to izgledalo (dio opisa):

„Velepromet je bio mjesto totalnog, apsurdnog nasilja koje se ne može opisati. Da mi je bilo tko takvo nešto pričao, ne bih vjerovao. Iz bolnice je za transport do Veleprometa bila zadužena JNA. U principu, pripadnici JNA su vozili kamione do Veleprometa. Velepromet je udaljen samo 1000 metara od bolnice, ali u Veleprometu su nas dočekivali četnici. Nije bilo pripadnika JNA, bili su četnici, i četnici su radili selekciju – "Srbi levo, Hrvati desno". I tako je počelo. Nažalost, mene su čim sam došao u prvom valu identificirali kao snimatelja Hrvatske televizije. Imali su zapovjednike punktova, ali snimatelja Hrvatske televizije su imali samo jednog. Oni su bili presretni što su uhvatili snimatelja Hrvatske televizije i konačno su se mogli obračunati. Tukli su me kasnije dan i noć, ali taj prvi doticaj s njima je bio toliko brutalan i toliko zvjerski, ja ga proživljam svaki dan, prisjeća se.

Osobno je svjedočio likvidacijama ljudi u Veleprometu:

„Za početak, mene kad su uhvatili, prvo su me prebili tako da su mi slomili vilicu, nekoliko rebara, izboli su me bajonetama po nogama da ne bih pobjegao, pucali su mi u nogu iz "škorpiona"... Ne znam što me spasilo u tom trenutku, zaista, jer sam bio u polusvijesti. Zatim su me odveli u onaj poznati hangar smrti u kojem se čitala Biblija i dali su mi da čitam "Molitvu za mrtve". Rekli su mi da će me izvesti van i zaklati. Nakon 10-ak minuta, dok sam dolazio k sebi i čitao uz svijeću tu "Molitvu za mrtve" uz druge ljude, došli su po mene i izveli me van da mi pokažu što će raditi sa mnom, rekli su da će za mene još nešto bolje smisliti. Odveli su me iza tih hangara, tamo su bile drvene palete. Na tim drvenim paletama je bio razapet, potpuno gol, jedan branitelj. Oko njega je bilo nekoliko četnika, igrali su se s bajonetama. On je bio potpuno pretučen, krvav, jedva pri svijesti...Čovjek nije ni znao za sebe, nije ni mogao govoriti... Jedan četnik prišao mu je s bajonetom i kastrirao ga. Čovjek je vrištao, oni su se svi smijali. Pola ih je bilo pijano od rakije, pola od hrvatske krvi, to je bilo nešto nevjerovatno.

To su slike strahovitog mučenja, strahovite nepravde, strahovitog zločina za koji nitko nije odgovarao. To je nešto za što svi čekamo nekakvu pravdu. Pitam se kako netko može živjeti s tim što je učinio?“ , kaže Srećko Baćun.“

„Jako puno Vukovaraca pita se kako to da nitko o nalogodavaca ovih zločina nije odgovarao, dodaje. I dalje postoje tisuće svjedoka koji su to sve gledali, koji poznaju te ljude. Ja ne poznajem te lokalne četnike, ali većina ljudi ih je prepoznala, to su ljudi s imenom i prezimenom, neki čak i s adresama u Vukovaru, ljudi koje svaki dan mogu vidjeti na cesti, govori Baćun o izvršiteljima zločina. Što se nalogodavaca tiče, kaže da se takvo nešto mora vidjeti, jer da se takve strahote ne mogu narediti niti osmisliti.“

Poznata su imena mučitelja u logoru:

Cv(j)etičanin Milovan – Komadant Logora

Bekić Vladimir, Jovica Radan – Jedan, Čedomir Sučević – Braco, Radivoj Jakovljević – Frižider, Inka Stanković, Milan Skendžić – Mićo, Mihajlo Katalina – Pahulj, M. Držajić, Nenad Žigić – Komadant, Dr, Milorad Marić, Zorić, Stanislav Avramović, Lazo Stanković, Jezdimir Stanković, Ilija Vojnović, Đoko Klipa, Bogdan Klipa, Zorica Ešeš, Željko Karan, Boro Krstić,

Boro Latinović, Rajko Latinović, Vladimir Mitrović, Slobodan Tišov, Đuka Kradijan, Ljubiša Stojanović – Ispitivać, Igor Jovanović, Đorđe Jovanović, Drago Crnogorac, Đuro Gvojić, Vlado Kovačević, Krsto Pavlović, Milica Gvojić, Krsto Pavlović, Đorđe Rajšić, Ivka Savić, Mirko Stanković, Miloš Vojnović, Jovica Vojvodić, Dane Vojvodić, Miroslav Keravica, Dane Kovčičin, Milan Milić – Komadant TO, Vojnović Dragan, Vojnović Dragoljub, Dragan Jagetić, Branko Bingulac.“

Potresna su svjedočanstva logoraša srpskih koncentracijskih logora o događajima i osobnim doživljajima u logoru Velepromet i u srbijanskim logorima. Za navedene zločine odgovaralo je nekoliko zločinaca (osuđeni su u odsutnosti!). Praktično, srbijanski ratni zločini ostali su nekažnjeni.

Zbog ratnog zločina počinjenog u krugu poduzeća Velepromet pravomoćno su osuđeni Radivoj Jakovljević zvanj Frižider, Stevan Curnić, Damir Sireta, Nenad Žigić, Simo Samardžija, Boro Latinović, Slađana Korda, Mihajlo Katalina, Milan Ikač I Goran Mungoša. U odsutnosti su im izrečene kazne od sedam do 20 godina zatvora.

Prema optužnici, koja je podignuta još 1996., oni su u krugu poduzeća Velepromet, nakon oružane agresije i okupacije grada Vukovara, odvajali nesrpsko stanovništvo, oduzeli im sav novac i vrijedne stvari, psihički i fizički ih zlostavljali, te nakon toga veći broj usmrtili. Ostale zarobljenike odvezli su u logore u Srbiji....

Izvori: ”Putevima pakla kroz srpske koncentracijske logore 1991...u 21. stoljeće”, svjedočanstva logoraša srbijanskih koncentracijskih logora, Wikipedija. <http://hdlskl.hr/svjedočanstva>

11.64. Srpski zločin u Dabru

Nakon okupacije sela Srbi su 21. studenoga 1991. odveli i ubili 7 osoba na okrutan način, što je potvrđeno obdukcijom. Ekshumirani su 4. travnja 1992. te analizirani u Zavodu za sudsku medicinu Medicinskog fakulteta u Rijeci.

Nakon operacije VRO „Oluja“ nađene su kosti jedne noge i torbica jedne žene (64 god.). Također je nađeno tijelo jedne starice (77 god.) bez glave.

Selo Dabar bilo je mješovito selo u kojem je stradalo 14 civila, a 11 stanovnika je preživjelo rat. Tijekom agresije na Republiku Hrvatsku stradala su najmanje 452 lička Hrvata (izvor: Ana Tomljenović). Srpski pobunjenici i JNA provodili su plan stvaranja Velike Srbije pa su okupirali oko 37% Like do listopada 1991. godine i izvršili etničko čišćenje na okupiranim područjima. Prognali su ili ubili Hrvate koji su živjeli na okupiranom ličkom području. Srbi su

razorili i spalili sva hrvatska naselja i sve katoličke crkve koje su bile na dometu srpskog topništva. Preživjela je samo jedna enklava (Podlapac) pod zaštitom UNPROFOR-a.

11.65. Nekažnjeni srpski zločini u Hrvatskoj u studenome 1991. godine

Okupacija Vukovara

Između Hrvatske i JNA je 16. studenoga 1991. godine (slom obrane Vukovara) potpisano primirje koje je trebalo započeti u 18,00 sati, ali ga JNA nije poštivala.

Pregovori branitelja s Mitnice i JNA (18. studenoga 1991.) su spasili živote branitelja s Mitnice i mnogih civila. Hrvatski branitelji s Mitnice koji su se predali JNA (18. studenoga 1991.) kao pripadnici obrane grada Vukovara bili su popisani od strane predstavnika Međunarodnoga Crvenog križa, od gospodina **Nicolasa Borsingera** pa nisu mogli nestati bez traga (kao što se dogodilo s ranjenicima i civilima vukovarske bolnice, „Veleprometa“ i „Borovo Commerca“). Branitelji s Mitnice su nakon polaganja oružja i predaje odvedeni u hangar na Ovčari (18. studenoga 1991. godine), a nakon toga u logore u Srbiji. Sljedećega dana (19. studenoga 1991.) prozvao ih je gospodin Nicolas Borsinger na Ovčari i svi su bili na broju. Taj popis im je spasio život jer se znalo da su se predali i da su ratni zarobljenici. Ukupno su se predala 182 branitelja Mitnice. Prema podacima JNA predala se skupina od 3 do 4 .000 civila i branitelja grada (neodređeno iako su svi popisani). Jedan branitelj je ubijen u Srijemskoj Mitrovici, jedan civil je nestao nakon predaje, jedan je nestao kasnije. Dok su vođeni pregovori, za vrijeme primirja na Mitnici, četnici su upali u jednu kuću te ubili i odveli više osoba. Od tada se vode kao nestali (ubijeni su, ali se ne zna gdje im je grob).

Dana 18. studenoga 1991. godine opunomoćenik Vlade RH Marin Vidić Bili vodio je pregovore o predaji hrvatskih snaga. Pregovori su završili 18. studenoga 1991. godine u 13 sati. Predstavnici hrvatskih snaga iz Borova Naselja dogovorili su u Dalju 19. studenoga 1991. godine predaju 2.000 ljudi od kojih je 400 bilo naoružano. Na pregovorima su uz predstavnike JNA bili i predstavnici paravojsnih formacija koji su bili pod zapovjedništvom i kontrolom JNA tako da su svi zločini koji su kasnije počinjeni nad braniteljima i civilima djelo udruženoga zločinačkog plana protiv hrvatskoga naroda.

Nakon okupacije Vukovara (19. – 20. studenoga 1991. godine) JNA, Teritorijalna obrana i dobrovoljačke četničke skupine izvršili su masovan pokolj branitelja i civila. Iz bolnice su odveli oko 300 ranjenika i civila te ih odveli u vojarnu. Izdvojili su jednu skupinu od 17 osoba i vratili u bolnicu (rodbina zaposlenih), neke su izdvojili i od tada im se gubi svaki trag. Na Ovčari su u hangaru zatočenike tukli i ozljeđivali. Na Grabovcu su zatrpali tijela 200 ubijenih u neoznačenu jamu, a za 66 ubijenih se ne zna gdje im je grob.

U „Veleprometu“ je sredinom rujna otvoren logor za Hrvate i nesrbe. Kroz taj logor je od sredine rujna 1991. do ožujka 1992. godine (kada je zatvoren dolaskom mirovnih snaga u Podunavlje) prošlo 10.000 osoba. U „Veleprometu“ je ubijeno 100 osoba, a 700 osoba je

odvedeno (i ubijeno) te im se gubi trag. U logoru su osobe bile mučene, ozljeđivane i ponižavane na različite načine.

Nakon sloma obrane Vukovara JNA i paravojne četničke postrojbe okupirale su Borovo Naselje te iz podruma „Borovo Commerca“ istjerali ranjenike, branitelje i civile. Prije toga je JNA topništvom pokušala srušiti zgradu i zatrpati sve osobe koje su bile u podrumu zgrade. Nisu je uspjeli srušiti pa su je zapalili i suzavcem istjerali civile i ranjenike. Branitelji su bili u pogonu Obučare i oni su se predali, a dio je otišao u proboj. Nakon predaje dio branitelja je izdvojen i ubijen. U „Borovo Commerceu“ je bilo 200 do 250 ranjenika i oko 1.000 civila. Izdvojena je 51 osoba i ubijena, a ostali se odvedeni u Borovo Selo gdje je izvršena nova selekcija zatočenika: neke su ubili (oko 150 ljudi), 115 je izdvojeno i odvedeno u logore u Srbiji, a ostali su bili zatočeni. Neki branitelji su razmijenjeni, a većina je bila zatočena u srpskim logorima više mjeseci. U logorima su neki ubijeni, nestali pa im se gubi svaki trag. U srpskom zatočeništvu je bilo, približno, 7.000 osoba. Dio je razmijenjen krajem 1991. godine, a drug dio u kolovozu 1992. godine (Nemetin, 14. kolovoza 1992.)

U srpskim logorima i zatvorima u Srbiji i Jugoslaviji pod kontrolom JNA bilo je zatočeno te zlostavljano i podvrgnuto strašnim mučenjima najmanje 2.796 zarobljenih osoba, a više od 4.000 osoba bilo je odvedeno pa nakon toga deportirano u Hrvatsku (podatci za Vukovar). Najmlađi zatočenik imao je 15 godina, a najstariji 81 godinu.

Do 30 dana u zatočeništvu su bile 642 osobe, od 30 dana do godine 2.119 osoba i od jedne do 2 godine 12 osoba. Trajanje zatočeništva za 23 osobe nije utvrđeno.

Prema podacima iz 2006. godine u Vukovaru je poginulo 1.739 osoba (1.436 muškaraca i 303 žene), nestale su 332 osobe, smrtno je stradalo 86 djece. Identificirano je 1.386 žrtava; u Vukovaru 1.333 ekshumacije i 53 žrtve koje su umrle u Srbiji. Još se traga za 308 Vukovaraca. Prognano je 22.165 stanovnika, od toga 21.235 Hrvata (91,6%) i 390 Srba (1,68%).

U Vukovarsko-srijemskoj županiji pronađene su 52 masovne grobnice i više stotina pojedinačnih grobnica iz kojih su do 22. studenoga 2007. godine ekshumirani posmrtni ostaci 1.982 žrtve srpskih zločina. Do tada su identificirani posmrtni ostaci 1.717 hrvatskih branitelja i civila. Pri Upravi za zatočene i nestale u studenome 2007. još se vodio postupak traženja za 486 nestalih i nasilno odvedenih; u općini Vukovar još se traži 308 nestalih i nasilno odvedenih osoba.

Prema podacima 204.e vukovarske brigade poginulo i nestalo je 879, a ranjeno 777 branitelja.

Prema podacima Ministarstva zdravstva (kolovoz 1996.) ranjene su 2.453 osobe, 1.026 civila (muškog spola 672 osobe, 285 ženskog spola i 69 djece) te 1.189 pripadnika ZNG-e i 238 pripadnika MUP-a.

Na vukovarskome groblju iz Domovinskoga rata je 938 bijelih križeva, za svaku ekshumiranu osobu jedan bijeli križ. Na drugome dijelu groblja sahranjeni su hrvatski branitelji. Na srpskom groblju sahranjeni su poginuli Srbi jer su njihovi htjeli da budu pokopani na srpskome dijelu groblja.

Zločin silovanja zatočenica, djevojaka i žena, u Vukovaru tijekom i nakon agresije je neistražen i počinitelji nisu kažnjeni jer je hrvatsko pravosuđe iskaze silovanih žena, ali i muškaraca, držalo (drži i danas!) u ladicama pa silovatelji slobodno šecu i izruguju se svojim žrtvama. Najmlađa žrtva silovanja imala je šest, a najstarija 80 godina. Silovanja su vršili pripadnici JNA i srpskih paravojnih postrojbi. Neka svjedočanstva o silovanju objavljena su u knjizi „Sunčica“.

Srpski izvori nakon okupacije (asanacija bojišta, studenog 1991. godine)

Na širem području Vukovara i Borova pronađena su 1.304 ljudska leša. Poginuli su pronađeni na gradskim ulicama, dvorištima, rijekama, masovnim grobnicama, ruševinama i podrumima.

Ekshumirano je 120 pojedinačnih grobova; od poginulih nije identificirano 310 osoba. Među poginulima je nađeno 30 pripadnika JNA. Većina poginulih je sahranjena na mjesnom groblju.

Poginulo je 6.128 osoba srpske nacionalnosti, 395 su bili pripadnici JNA, a 3.086 pripadnici Srpske vojske Krajine, Ministarstva unutarnjih poslova Krajine i paravojnih formacija. Poginula su 1.782 civila, a za 865 nije utvrđen status (baza podataka HMDCDR).

Još nema točnog popisa ubijenih nakon okupacije Vukovara!

Pored navedenoga napravljeni su i pojedinačni zločini za koje znaju samo zločinci.

Tijekom Domovinskoga rata na hrvatskoj strani poginule su 14.154 osobe, 7.263 civila i 6.891 vojnik i policajac. Ubijena su 402 djeteta, ranjeno je 1.184 djece.

Zločini u drugim dijelovima Hrvatske u studenome 1991. godine

U studenome 1991. godine agresor je pored zločina u Vukovaru izvršio zločine (ubojstva) u: Erdutu (20 osoba), u Saborskom (29 osoba), u selu Klancu kod Slunja (20 osoba), u Kostrićima (16 osoba), u Škabrnji (43 osobe), u Nadinu (14 osoba), u Dabru kod Vrhovina (7 osoba), u Vrhovinama (8 osoba).

Hrvatski branitelji i civili su tijekom Domovinskoga rata bili zatočeni u srpskim koncentracijskim logorima: Begejci, Stajićevo, VIZ Beograd, Bujanj Potok, Novi Sad, Borovo Selo, Dalj, Darda, Jagodnjak, Sombor, Vukovar, Velepromet, Petrovci, Ovčara, Šid, Sremska Mitrovica, Negoslavci, Bučje, Okučani, Stara Gradiška, Duboki Potok, Banja Luka, Niš, Glina, Knin, Manjača, Batković, Zenica, Aleksinac, Bileća, Morinj i manje poznata ili nepoznata mučilišta.

Nekažnjeni zločini

Razaranje grada Vukovara bilo je najžešće u studenome 1991. godine. Dnevno je na grad padalo i do 11.000 granata, bombi i raketa. Dijelovi grada gdje su pretežno živjeli Hrvati potpuno su razrušeni, neki srpski dijelovi grada ostali su pošteđeni, s čitavim kućama! Za razaranje grada, uništavanje kuća i infrastrukture, teška oštećenja crkve (sv. Filipa i Jakova), uništeno židovsko groblje i uništavanje muzeja grada (dvorac Eltz) nije nitko odgovarao!!!

Za zločine nad civilnim stanovništvom, ranjenicima i zarobljenim braniteljima i civilima odgovarao je vrlo mali broj osoba. Oni koji su planirali agresiju na Hrvatsku, oni koji su planirali zločine nad Hrvatima nisu kažnjeni. Kažnjen je mali broj zločinaca, a planirani zločin nad hrvatskim narodom prikazan je kao djelo neuračunljivih pojedinaca, a ne kao plan stvaranja Velike Srbije, o čemu postoje mnogobrojni dokazi.

Vođen je postupak protiv 291 osobe: Istraga je prekinuta protiv 20 osoba. Podignute su 232 optužnice, 85 osuđeno, 53 postupak su u tijeku!? (Lučić)

Za oružanu pobunu Srbi nisu odgovarali jer je temeljem Zakona o oprostima 21.641 osoba dobila oprost, od toga 13.575 osoba iz Podunavlja.

Agresija na Hrvatsku, etničko čišćenje i zločini nad Hrvatima bili su planirani; ništa se nije dogodilo slučajno! Sve su planirali i kontrolirali KOS, JNA i srpsko političko vodstvo.

Izvori

1. Hebrang, Andrija. Zločini nad civilima u srpsko-crnogorskoj agresiji na Republiku Hrvatsku. Udruga hrvatskih liječnika dragovoljaca 1990. – 1991. Ogranak Matice hrvatske u Zadru. Zagreb – Zadar, 2013.
2. Vukovarske majke. Gdje su naši najmiliji. (drugo, dopunjeno izdanje) „Hrvatski feniks“ Zagreb, 1996.
3. Lučić, Ivo. Vukovarska bolnica Svjetionik u povijesnim olujama hrvatskog istoka Vukovar hospital a Lighthouse in Historic Storm of Eastern Croatia, Hrvatska liječnička komora, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, studenoga 2017.
4. Serijal Eduarda Galića i Dominika Galića "Heroji Vukovara"
5. Raič. Anđa, Đorđević. Veljko (urednici). Vukovarska bolnica 1991. – početnica čovječnosti. Medicinska naklada. Zagreb, 2014.
6. Karlović Vilim. Preživio sam Vukovar i Ovčaru. Vilimbook d.o.o. Denona. Vukovina, 2017.

11.66. Srpski zločin u Smoljancu

Na širem području Plitvičkih jezera Srbi su 1991. godine izvršili etničko čišćenje, prognali su i pobili Hrvate koji su tu živjeli. U Vagancu su ubili i zapalili u njihovim domovima sedmero staraca, a jednu staricu su zadavili i bacili u bunar; u Smoljancu su okrutno ubili sedmero Hrvata; u Poljanku su, sa zaseocima Vukovići, Sertić Poljana i Matovinska Lisina, ubili 17

mještana. U Rastovači je ubijena jedna starica, a u Rešetaru još jedan Hrvat. Crkva Svetog križa u Vagancu je razrušena.

Selo Smoljanac, u plitvičkom kraju, bilo je etnički čisto hrvatsko selo. Velikosrpske postrojbe su 4. prosinca 1991. godine napravile ratni zločin; ubile su 7 seljana u njihovim domovima. Četnici su, također, zapalili jedinstvenu drvenu kapelicu sv. Ivana Krstitelja.

Za pokolj u Vagancu i drugim mjestima Plitvičkog kraja i počinjeni ratni zločin nad civilnim stanovništvom do danas nitko nije odgovarao!

Izvori: Ana Tomljenović (Hrvatsko slovo), Hrvatski informativni centar, Petar Horvatić (narod.hr)

11.67. Razaranje, okupacija i oslobađanje grada Lipika

Prva granata na Lipik pala je 19. kolovoza 1991. godine; tijekom kolovoza i rujna do 24. rujna 1991. godine bilo je sporadičnoga granatiranja. Dana 24. rujna 1991. Lipik je žestoko napadnut minobacačima i od tada je na grad padalo stotine granata dnevno.

Agresor je 11. listopada premostio rijeku Pakru i 12. listopada zauzeo dijelove Lipika. Napad na Lipik izvela je brigada iz Zrenjanina i 3.000 domaćih četnika. U gradu je bila crta razgraničenja između agresora i branitelja. Dana 28. studenoga 1991. godine agresor je zauzeo cijeli Lipik. Borbe za Lipik bile su važne jer se u Lipiku branio Pakrac. Odmah nakon što je agresor okupirao Lipik počele su pripreme za njegovo oslobađanje.

Akcijom Orada, 5. – 6. prosinca 1991. godine, oslobođen je grad Lipik (prvi oslobođeni grad u Domovinskome ratu).

5. prosinca 1991. godine započela je akcija oslobađanja Lipika. U akciji je sudjelovalo 600 boraca uz potporu tenkova i topništva. Dana 6. prosinca 1991. oslobođen je Lipik i uspostavljena nova crta razgraničenja. Pokušaji neprijatelja da ponovno zauzme Lipik nisu uspjeli.

Pri oslobađanju Lipika poginulo je 5 boraca, a 22 borca su bila ranjena.

Tijekom srbočetničke agresije u Lipiku je uništeno više od 90 posto objekata.

Na pakračko-lipičkom ratištu poginulo je 127 branitelja iz pakračko-lipičkog kraja te 300 branitelja iz drugih krajeva Hrvatske.

11.68. Obrana Dubrovnika 6. prosinca 1991.

Na vrhu brda Srđ nalazi se utvrda Imperial koju je dao izgraditi Napoleon. Utvrda Imperial napadnuta je 1. listopada 1991. godine kada su zrakoplovi neprijatelja raketirali i bombardirali odašiljač Hrvatske radio televizije. Odašiljač je teško oštećen i izbačen iz funkcije pa je Dubrovnik bio u komunikacijskoj blokadi.

Dubrovnik se branio u selu Bosanka. Bosanku su agresori okupirali početkom studenoga 1991. Pri obrani je poginulo 7 branitelja. U borbama za utvrdu Strinčjera poginulo je 10 branitelja koji su se zbog nadmoći neprijatelja u tehnici i ljudstvu bili prisiljeni povući u utvrdu Imperijal. U utvrdu Imperial bio je 21 dubrovački branitelj i 13 pripadnika HOS-a. HOS-ovci su ušli u okruženi Dubrovnik gliserima Odreda naoružanih brodova. Potporu braniteljima davali su pripadnici protuzračne obrane s dva protuzrakoplovna topa 20 mm, posada topa „ZIS“ 76 mm te minobacači 82 mm. U obrani su se smjenjivali vodovi 9. bojne HOS-a iz Splita.

Na dan Svetoga Nikole, u petak 6. prosinca 1991., u ranim jutarnjim satima započeo je topnički udar na utvrdu Imperial. Nakon toga je krenuo kombinirani pješačko-tenkovski napad. Branitelji su bili prisiljeni povući se u utvrdu, a neprijatelj je zauzeo istočno krilo utvrde i gornju terasu. Branitelji su pri povremenim izlascima napadali neprijatelja. Jedan agresorski tenk došao je do ulaza u utvrdu, a branitelji su ga pogodili u kupolu.

Neprijatelj je zauzeo kotu Jedarac, iznad gradskoga predjela Nuncijate, s ciljem da onemogući dolazak pomoći braniteljima na Srđu. Branitelji Nuncijate neprijatelju su nanijeli gubitke pa se isti povukao u utvrdu Strinčjera.

Budući da je neprijatelj zauzeo jedan dio tvrđave Imperial, branitelji su zatražili da se topništvom gađa utvrda i tako napadne agresor. Jedna grupa od 6 pripadnika specijalne policije probila se do utvrde i uništila neprijateljsko uporište u gornjoj postaji žičare. Nakon 12:30 sati neprijatelj se počeo povlačiti, a tvrđava Imperial bila je obranjena.

Srđ su branila 34 branitelja kojima je još 6 branitelja došlo u pomoć. Ranjena su dva branitelja, a neprijatelj je imao najmanje 6 poginulih.

Tijekom borbe za Srđ stara jezgra grada Dubrovnika bila je pod udarom topničkih projektila. Gađane su sve crte obrane, posebno hotel Belvedere i selo Sustjepan gdje su poginula 4 branitelja.

Tijekom napada na Dubrovnik 6. prosinca 1991. poginulo je 19 hrvatskih branitelja i civila te je 60 osoba bilo ranjeno.

“Na povijesnu gradsku jezgru palo je više od tisuću granata, oštećeno je više od 460 zgrada, a devet dubrovačkih palača nestalo je u požaru izazvanom napadom agresorske srpsko-crnogorske vojske. Treba spomenuti da je grad Dubrovnik bio pod zaštitom UNESCO-a!

Samo na franjevački samostan "Male braće" upućeno je 37 projektila, čime su srpski i crnogorski zločinci još jednom, nakon razaranja Vukovara i zločina na Ovčari, pokazali i dokazali da im ništa nije sveto."

Obrana Srđa bila je ključna za obranu grada Dubrovnika.

Dana 16. siječnja 1992. osnovana je 163. brigada HV-a, Dubrovačka brigade, koja je ime i dobila po točnom broju branitelja koji su 6. prosinca 1991. obranili Dubrovnik.

11.69. Srpski zločin u Čanku

Selo Čanak u općini Korenica bilo je hrvatsko selo koje se tri mjeseca opiralo velikosrpskom agresoru. Velike borbe vođene su tijekom studenoga 1991. godine. Srpska vojska je nakratko uspjela ući u Čanak i zapaliti dio sela (23. studenoga 1991.). Odbačeni su od hrvatskih branitelja, a početkom prosinca okupirali su selo i napravili pokolj nad Hrvatima koji su ostali u selu.

Pobunjeni Srbi iz Kozjana, Bunića i Ljubova potpomognuti s JNA su 10. prosinca 1991. zauzeli i zapalili selo te ubili 6 stanovnika sela. Ubijeni su metkom u zatiljak ili su zaklani, a tijela nekih još nisu pronađena. Najokrutnije su ubili Jagu Šnjarić: tukli su je pred kućom da im dade devize, zlato, a kad nisu našli što su tražili, zavezali su joj noge za jedan auto i vozili po cijelom selu. Jadnica je vrištala u mukama, a pijani četnici su se zabavljali.

Ukupno su velikosrbi u Čanku ubili za vrijeme srbijanske agresije i velikosrpske pobune 7 civila. Sedmi mještаниn ubijen je kasnije, 30. listopada 1994. godine kad je došao na grob svoje kćeri. Na njega se pucalo s položaja kojeg je trebao držati UNPROFOR.

Neka od tijela do danas nisu pronađena, a nitko od počinitelja ovog strašnog zločina nije odgovarao.

Tijekom tromjesečne borbe u obrani Čanka poginulo je 28 branitelja, najviše pripadnika riječkih postrojbi 128. brigade Sveti Vid i 111. brigade, zatim 133. brigade iz Otočca, 1. gardijske brigade, kao i nekoliko pripadnika MUP-a.

Ovo je još jedan od nekažnjenih srpskih zločina.

Izvori: urednica portala dnevno.hr – Snježana Vučković; narod.hr; braniteljski.hr

11.70. Srpski zločini u Gornjim Jamama

U ljeto 1991. godine srpske postrojbe su izvršili etničko čišćenje u 27 hrvatskih sela sjeverno od Gline. Hrvati su prognani, a oni koji su ostali u svojim domovima u tim selima ubijeni su na svirep način. Etničko čišćenje počinjeno je s ciljem stvaranja etnički čiste Velike Srbije.

Dana 11. prosinca 1991. u hrvatskom selu Gornje Jame kod Gline počinjen je strašan zločin. Ubijeni su:

- cijela obitelj Fabac: otac Nikola, majka Marija i dvije djevojčice od 9 i 15 godina, Nikolina i Željka
- ubijena je i obitelj Dvorneković: majka Slavica, djed, baka i 10-godišnji sin i unuk Darko
- ubijena je još jedna obitelj Fabac: otac Ivo i njegova dva sina, Janko i Stevo
- starica iz Gornjih Jama
- tri starice koje su došle u posjet iz susjednoga hrvatskog sela.

Zločinci su žrtve (članove obitelji) doveli u kuću Mate Kirete, tamo ih ubili pa kuću spalili. A starice su pokosili rafalima gdje su se zatekle u vrijeme zločina. Kuće su opljačkane, a Gornje Jame spaljene.

Srbin Gojko Pavlović (50 god.) pokušao je spriječiti zločince da ubiju susjede Hrvate, da ubiju djecu, ali nije uspio. Zločinci su ga ubili rafalom iz automatskog oružja!

Osim ovih 15 Hrvata u Gornjim Jamama, zločinci su gotovo istovremeno ubili i 19 civila i u obližnjim Donjim Jamama. U susjednom hrvatskom selu Joševica nekoliko dana poslije (16. prosinca 1991.) ubijen je 21 civil. Među ubijenima su i članovi obitelji Šiftar (dva brata i sestra).

O Nikolini (10 god.), Željki (14 god.) i Darku (10 god.) se ne zna. Oni su prešućeni, o njima nije ispričana priča, nije napravljena dramska predstava ni film. Prešućeni su jer su zločin napravili Srbi, a žrtve su hrvatske nacionalnosti! O Aleksandri Zec se stalno govori, ponavlja se priča, a o Nikolini, Željki i Darku ni riječi, ni slova!!! Zašto su Nikolina, Željka i Darko manje vrijedni od Aleksandre? Zločin je zločin bez obzira tko ga je počinio, Hrvat ili Srbin!

Zločin su počinili zloglasni srpski „Šiltovi“ koje je obučavao zločinac kapetan Dragan. Tom paravojnom skupinom zapovijedao je Siniša Martić-Šilt.

Jedan od pripadnika Šiltova se svojedobno hvalio da je Željki odrezao pletenicu kao ratni trofej. O tome nije napisana priča, nije snimljen film, niti se spominje u hrvatskim tiskovinama ili elektroničkim medijima.

Za počinjeni zločin, za svirepa ubojstva iz mržnje, nitko nije odgovao! O tome “neovisni” mediji, Documenta i ostali ne govore! Samo znaju za Aleksandru Zec!

O mržnji Srba prema svojim susjedima Hrvatima svjedoči Ivica Kuštreba (član šire obitelji Dvorneković) koji je kazao što mu je rekao prvi čovjeka okupirane glinske općine dr. Dušan Jović: *“Ovo ne može bez rata, al’ će barem bit hrvatskih kuća za sto maraka!”*

U Gornjim Jamama više nitko ne živi. Na inicijativu Ivice Kuštrebe 2012. godine otkrivena je spomen-kapelica Ranjenog Isusa i spomen-ploča za ubijene hrvatske civile. Hrvatska država je bila zauzeta podizanjem spomenika pobunjenim Srbima pa nije bila u stanju podići spomen obilježje. Ta hrvatska (antihrvatska) vlast želi sve prepustiti zaboravu. Ta hrvatska (antihrvatska) vlast želi da se o Nikolini, Željki i Darku ne govori u ime pomirbe, može se samo govoriti o zločinu nad Aleksandrom Zec.

Siniša Martić-Šilt, zapovjednik zločinačke postrojbe, odgovoran je za niz zločina i pljačku hrvatskih sela na području Banovine, posebno na području oko Gline. Nakon rata pobjegao je u Novi Sad i godinama se mirno bavi ugostiteljstvom.

Siniši Martiću suđeno je u odsutnosti za zločine u Donjem i Gornjem Viduševcu i selu Donja Bučica. Osuđen je na 12 godina zatvora, ali je nedostupan hrvatskom pravosuđu. Nitko ne traži njegovo izručenje!

Za zločin u Gornjim Jamama nitko nije suđen!

Izvori:

11. prosinca 1991. Gornje Jame (Glina) – strašan zločin Srba nad civilima i djecom

Objavio RŽ, 11. prosinca 2015. u 07:46 narod .hr; Sandra Klaric, Borna Marinić – HKR – Hrvatski katolički radio/ Pokolj nad Hrvatima iz sela Gornje Jame kod Gline, 24sata

11.71. Srpski zločin u Voćinu

Općina Voćin je 1991. godine imala oko 3.000 stanovnika, od čega 85% hrvatske nacionalnosti i 15% srpske. Samo mjesto Voćin imalo je 1.160 stanovnika u 324 domaćinstva.

Srpske postrojbe (“Beli orlovi”, „Srpski pokret obnove“ iz Čačka i lokalni Srbi) su 12. i 13. prosinca 1991. godine pri povlačenju izvršile pokolj u Voćinu i Humu; pronađena su 43 leša. Četnici su razorili kuće Hrvata, gospodarske objekte te župnu crkvu u gotičkom stilu Pohođenja Blažene Djevice Marije u Voćinu (izgrađena je u 15. stoljeću). Crkva je sakralni spomenik nulte kategorije, koja je upisana u Registar spomenika kulture rješenjem regionalnoga Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Osijeku od 6. lipnja 1969. godine. Nakon toga, teroristi su aktivirali eksploziv i minirali crkvu u kojoj se nalazila prethodno uskladištena velika količina različitoga streljiva i eksploziva, uslijed čega je župna crkva svete Marije srušena i u potpunosti uništena. Nakon miniranja crkve u radijusu od tristo metara zračne linije uništeni su svi stambeni, javni i gospodarski objekti. Centar Voćina podsjećao je na japansku Hiroshimu nakon eksplozije atomske bombe.«

Prema izvještajima, još 20-ak hrvatskih mještana u susjednim selima (Bokanama, Kraškoviću, Miokovićevu i Zvečevu) također je strijeljano.

Hrvatske snage su u večernjim satima 14. prosinca 1991. ušle u Voćin i zatekle zastrašujuće prizore četničkog zločina.

Zločin je dokumentiran od strane međunarodnih medicinskih stručnjaka. Na poziv *Foreign Press Biroa* iz Zagreba forenzičari su došli u selo nakon što su ga hrvatske snage oslobodile. Dana 19. prosinca 1991. godine forenzičari su objavili izvješće. Pronađena su 43 leša: 15 ženskoga spola (12 je imalo od 57 do 76 godina), a ostali su bili muškarci od kojih je 11 imalo između 60 i 84 godine. Ubijeni su vatrenim oružjem, sedmero je bilo spaljeno, a jedna je žrtva vjerojatno ubijena sjekirom. Jedan od ubijenih je bio Srbin (S.N., 77 godina). Po svjedočanstvu svećenika ubili su ga kada je pokušao zaštititi svoje susjede Hrvate.

„Zgrožen onime što je vidio u Voćinu, dr. Jerry Blaskovich iz Kalifornije, voditelj liječničke forenzičarske ekipe koja je istražila zločin, posvetio je veći dio svojeg slobodnog vremena da bi preko medija upoznao prije svega američku javnost sa stvarnim stanjem rata u Hrvatskoj, o kojem su vodeći američki mediji pod utjecajem srpske propagande prenosili iskrivljenu sliku. Uvid u zatečeno stanje u Voćinu imao je i američki senator Frank McCloskey pa su članovi američkog Kongresa dobili istinito izvješće iz prve ruke. Senator McCloskey nakon uviđaja u zločin u Voćinu koristio je riječ genocid da bi opisao djelovanje srpskih snaga u Hrvatskoj i kasnije u Bosni i Hercegovini i protivio se korištenju pojma građanski rat za srpsku agresiju, zbog čega je bilo došlo do nesuglasja između njega i članova njegove stranke, uključujući dužnosnike Clintonove Bijele kuće.“

Dr. Jerry Blaskovich koji je sudjelovao u obdukciji dijela žrtava, u svojoj knjizi *„Anatomija prijekora“* donosi opis ozljeda nanesenih Srbinu Stojanu Nenadoviću. Popis ozljeda nastalih mučenjem je podugačak i mučan, od ozljeda nanesenih udaranjem, gašenja opušaka na koži do filetiranja kože na donjim ekstremitetima. Prema dr. Blaškoviću, ali i prema izvještaju *Amnesty Internationala*, Stojan Nenadović mučen je i ubijen jer je pokušao zaštititi susjede Hrvate. Zanimljivo je da ga *„Documenta – Centar za suočavanje sa prošlošću“* navodi kao srpsku žrtvu koja je ubijena oko 15.12.1991. od hrvatskih postrojbi.

Srpska pobuna i zločini su pripremani više mjeseci. Dana 14. siječnja 1991. godine psihijatar Jovan Rašković govorio je na skupu Srba na Kometniku protiv hrvatske države. Rašković je naglasio da u Voćinu treba stvoriti novi Knin te da Srbi ne prihvate hrvatsku državu. Srbi su skinuli hrvatsku zastavu sa zgrade šumarije i općine Voćin.

30. lipnja 1991. godine formirane su pobunjeničke brigade, u organizaciji JNA i Srpske demokratske stranke, na području Slavonije.

Početak kolovoza 1991. godine u Voćinu je osnovan i postrojen 1. bataljun 12. slavonske brigade, sastavljen od Srba iz Voćina i okolnih sela. Nakon tih događaja u Voćinski kraj stižu organizirane formacije četnika iz Srbije („Beli Orlovi“ i „Srpski pokret obnove“ iz Čačka). Tijekom kolovoza Srbi preuzimaju civilnu vlast u Voćinu i započinju hapšenja, maltretiranja i ubojstva Hrvata iz voćinskog kraja. Do 13. prosinca 1991. godine ubijeno je 13 civila u Voćinu.

Nedaleko Voćina – u selima Četekovcu, Čojlugu i Balincima četnici su 3. rujna ubili i masakrirali 21 civila.

Maltretiranje Hrvata započelo je u kolovozu 1991. godine, a Voćin je okupiran 19. kolovoza 1991. 14. kolovoza uhićen je Branko Ilić, maltretiran i odveden u lager Sekulinci gdje je ubijen. Hrvate su hvatalo i odvodilo u lager Sekulinci gdje su neki i ubijeni.

“Muškarce su formirali u razne brigade i prisiljavali na najteže poslove. Prema rasporedu išli smo u branje kukuruza, sječu drva, istovar robe.... Radili smo sve te poslove bez ikakve naknade. Dobivali smo po štrucu kruha za dva dana. Samci svakih tjedan dana. Mi smo taj kruh morali platiti, a Srbi nisu. Dok smo mi radili, pobunjeni Srbi su nam pretraživali kuće i odnosili sve vrijedno što su našli, posebno novac, zlatninu, vrjednije odjevne predmete, kućanske aparate i alat”. Istu radnu obvezu prošao je i Miroslav B. “Dok smo radili, čuvali su nas naši susjedi, mještani. Ponašali su se kao da nas nikada ranije nisu vidjeli. Govorili su nam da ćemo dobiti metak u glavu ako ne napravimo sve što su tražili od nas”.

“S branja kukuruza četvorica mještana izdvojena su 3. prosinca 1991. godine. Rekli im su da moraju ići na prijevoz nekog oružja. No istog dana sva četvorica su ubijena i bačena na đubrište kod tvornice Gaj”, potvrđuje Stjepan D. Vještaci će kasnije napisati da su ova četvorica mještana zadobila višestruke protijejele. Neki hici pogodili su ih sprijeda, a neki u leđa. Jedan je pogođen s 18 metaka. Radilo se, zaključili su vještaci, o rafalima.

Izvor: Prema referatu autora Miroslava Gazde „*Progon civila voćinskog kraja u prosincu 1991. od strane srbočetnika*“ koji je pripremljen i prezentiran na petom Hrvatskom žrtvoslovnom kongresu – lipnja 2010. godine.

Međunarodni sud za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije podignuo je optužnice, ali nije nikoga osudio za počinjene zločine u Voćinu i Humu! Optužbi za zločin u Voćinu nakon procesa na sudu u Haagu oslobođen je Vojislav Šešelj, a Slobodan Milošević (zločin u Voćinu bio je dio optužnice) umro je pod nerazjašnjenim okolnostima prije izricanja presude!

Danijel Medić, u vrijeme zločina dijete od šest godina, u svojoj je 17-oj godini svjedočio protiv četnika Branka Olivera koji je pred njim ubio njegova oca. Evo dijela svjedočanstva:

„Svi smo bili u silnom strahu kada smo u podrumu čuli silne eksplozije i pucnjavu, a potom viku “gdje ste ustaše”, zatim lupanje kundakom o vrata podruma. U strahu smo izašli, a otac me vodio za ruku. Ispred ulaza na dvorištu je ležala baka Jaga Šimić u lokvi krvi. Mrtva. Ispred nas je bilo sedam ili osam maskiranih ljudi, naoružani, no prepoznao sam našeg susjeda Branka Olivera, ja sam se igrao prije s njegovom kćerkom. Derući se, zgrabio me za rame, otrgnuo ocu iz ruke i odvuкао prema izlazu iz dvorišta, vičući “ti mali marš van”. Stajao sam u strahu i plaču kod ograde i gledao prema ocu. Oliver je potom prišao momemu ocu i pištoljem mu pucao u glavu. Tada su i ostale iz podruma pobili... Kao punoljetan, tužio sam Olivera za ubojstvo mojega oca, no on se žalio i sud ga je oslobodio zbog pomanjkanja dokaza i nedovoljnog vjerovanja djetetu od šest godina – ispričao je Danijel Medić, dijete-svjedok jednog od najsvirepijih zločina nad Hrvatima kojemu sud nije vjerovao. Nikica Ivezić,

preživjeli svjedok, u svojoj je izjavi naveo imena ubojica. Ipak, do sada nitko nije odgovarao za ovaj zločin...“ Izvor: članak Ivana Jakelića

Danijelova majka koja je potvrdila njegovu izjavu, ogorčeno je prilikom tog procesa izjavila:

“Kako su gotovo svi ti zločinci u Srbiji ili BiH, mislila sam da nikada neće stići pred hrvatski sud. Branko Oliver je na ročištu bio hladan kao da se to njega ništa ne tiče, a njegov odvjetnik zatražio je psihijatrijsko vještačenje za mog sina. Neću dopustiti da mi sina, kao glavnog svjedoka, proglašavaju ludim samo da bi zločinac bio oslobođen – kaže ogorčena majka. Ipak, nakon što se žalio, ubojica i krvolok Branko Oliver je pušten na slobodu.”

Srbi su, također, ubili dva Srbina pravoslavca i zaklali jednu Srpkinju (Mirjanu Štimac) koja je bila udata za Hrvata.

Susjeda Katica Tomić svjedoči da je Ranko Lukić masakrirao Marka Vukovića, a nakon toga četnicima dao da ližu krv s noža govoreći: *“Probajte kako je slatka ustaška krv.”*

“Ceste, podrumi i kuće bili su prekriveni leševima za koje su zaključili da su klani, ubijani sjekirama i rezani motornim pilama. Nekolicina svjedoka rekla je kako su četnici bračnom paru Katici i Tomi Martinoviću odrezali glave i šutali ih po dvorištu, Marijana Đuzela tada sa nekoliko hitaca u glavu ubija Vlado Savić, koji je živio u istom selu. Druga horda četnika isti je dan ispred kuće ubila Romana Ridla, kojem su motornom pilom odsjekli ruku, a istom pilom na komade sasjekli Ivana Banovca i Marka Vukovića. Nakon toga su ih spalili ispred kuće. Susjeda Katica Tomić svjedoči da je Ranko Lukić masakrirao Marka Vukovića, a nakon toga četnicima dao da ližu krv s noža govoreći: “Probajte kako je slatka ustaška krv”. U divljačkom bijesu četnici su zašli u kuću Stjepana i Mirjane Štimac. Zatečene u strahu četnici su ih zaklali, potom bacili u kuću bombu, a potom je zapalili. Dio četnika istovremeno provalio je u kuću gdje stanuju Stjepanovi roditelji Jakob i Anđela Štimac. Jakob je sjedio na kauču dok je supruga Anđela ležala. Tako ih je zatekao sin Miško Štimac dan kasnije, kada je u Voćin došao sa hrvatskom vojskom. Otac je bio zaklan s izrezanim križem na vratu, a majka ubijena. Ubojica Obrad Simić sam se hvalio tim zlodjelom. Ovdje su bili prepoznati četnici Dušan Dobrić, Ivan Malkoć i Zoran Jorgić (zvani Kuki). Nepokretnu Maru Ivanković su zaklali i odrezali joj glavu, sjekirom za rezanje mesa u svom krevetu usmrćena je Paulina Dorić... I tako je život okončalo svih 48 nedužnih hrvatskih civila.”

Kaznena prijava protiv počinitelja podnesena je još 15. listopada 1992. Ali sudski postupak nije započeo jer počinitelji nisu bili dostupni; živjeli su u Srbiji.

Za zločin u Voćinu, odnosno određena ubojstva, na 20 godina su do sada bili osuđeni Valentin Savić i Slobodan Bosanac, te doktor M.V. na kaznu zatvora u trajanju od četiri godine zbog počinjenja teškoga kaznenog djela protiv zdravlja ljudi nesavjesnim liječenjem bolesnika. Prema izjavi Ivana Đuzela, Valentin Savić je aboliran isto kao i Slobodan Bosanac!

Ubijeno je odjednom četrdeset i osam Hrvata, a u zbroju s onima iz okolnih sela blizu devedeset. Znaju se imena i prezimena počinitelja. Optužnica (1992.) protiv 29 okrivljenika

navodi: prvookrivljeni Borivoje Radosavljević (komandant štaba TO Podravska Slatina), drugooptuženi Rajko Bojčić (zapovjednik vojnog štaba u Voćinu), trećeokrivljeni Borivoj Lukić (zapovjednik “Zvečevskoga odreda”) itd.

Za ubojstva u Voćinu suđeno je i Branku Oliveru iz Voćina. Prema izjavi svjedoka Danijela Medića on je hitcem iz pištolja u glavu usmrtio njegovog oca. Danijel je tada imao šest godina i bio svjedok toga strašnog prizora. Nakon žalbe sudu Branko Oliver je pušten na slobodu.

Na Slatinskom području Srbi su napravili zločine u: Voćinu, Humu, Kraskovićima, Belincima, Četekovcima i Čojlugu. Za počinjene zločine praktično nitko nije odgovarao zahvaljujući politici i hrvatskom pravosuđu.

O stradanju Hrvata u Voćinu Dino Mataz snimio je dokumentarni film *Voćin*.

Objavljene su knjige o događajima u Voćinu: *Zločin za koji nitko nije odgovarao* Ivana Đuzela i Darka Božičkovića te dr. Miljenka Brekala *Slatinska kronika Domovinskoga rata*.

O zločinima u Voćinu govorili su i pisali: Nada Prkačin, Ana Raić-Knežević, Tomislav Vuković i drugi; (video, film “Minuta za domovinu”).

Izvori

- <https://direktno.hr/direkt/video-svirepi-zlocin-podno-papuka-nemocni-cetnici-bjezeci-pred-hv-om-masakrimali-47-civila-vocinu-i-140533/>
- Srpski zločini g. 1991. na slatinskom području (7) Nakon Voćina i Huma masakr nastavljen i u Kraskoviću (autor **Tomislav Vuković**)
- Ana Raić- Knežević. Telegram: **Neshvatljivo, opet je odgođeno suđenje za masovne ratne zločine u Voćinu 1991. Prvi donosimo iskaze preživjelih**
- **Drago Štokić. VOĆIN – 25 GODINA OD SRPSKOG ZLOČINA NAD HRVATSKIM CIVILIMA**
- <http://www.telegram.hr/politika-kriminal/pocinje-proces-za-zlocine-u-vocinu-s-kraja-1991-dobili-smo-optuznicu-na-uvjed/>, pristupljeno 10. 12. 2016.
- <http://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/podignuta-optuznica-protiv-29-okrivljenika-za-ratni-zlocin-u-vocinu—460021.html>, pristupljeno 10. 12. 2016.
- <http://www.dnevno.hr/domovina/djecak-koji-je-prezivio-krvavi-vocin-svjedocio-protiv-cetnika-koji-je-ubijao-po-vocinu-a-sud-ga-pustio-jer-ne-vjeruje-djetetu-video-140180/#axzz4SRHTWi5K>, pristupljeno 10. 12. 2016.
- Documenta – Centar za suočavanje sa prošlošću: Zločini u Voćinu – Sjećanje na sve žrtve, Zagreb, 13. prosinca 2013.
- Jerry Blaskovich – Anatomy of Deceit, Electronic edition by Studia Croatica, 1997.
- Yugoslavia – Further reports of torture and deliberate and arbitrary killings in war zones, Amnesty International, London, ožujka 1992.

11.72. Srpski zločin u Joševici

U Joševici, selu kod Gline, 16. prosinca 1991. godine srpske su postrojbe ubile 21 civila hrvatske narodnosti, a jednoga teško ranile (uspio je preživjeti). Nakon akcije hrvatske vojske („Vihor“) poginula su 22 pripadnika agresorskih snaga; pripadnici su paravojskih pobunjeničkih skupina (“izviđačko-diverzantske grupe štaba teritorijalne obrane Gline i specijalne jedinice MUP-a tzv. SAO Krajine” – IDG Joso Kovačević i dio grupe “Šiltovi”). Bili su naoružani “škorpionima” i “heklerima” s prigušivačima. Zapovjednik grupe koja je počinila zločin bio je Joso Kovačević, prekršten u Jovana zvani Joke. Zločin je počinjen u znak odmazde za 22 pobunjenika koji su poginuli u sukobu s hrvatskom vojskom. Selo je bilo okupirano od Srba. U njemu nije bilo hrvatske vojske niti vojnih djelovanja. Ubojice su išle od kuće do kuće i ubijali ljude gdje su ih zatekli (za stolom, u krevetu, na ulaznim vratima kuće). Ubijeni su iz neposredne blizine iz automatskog vatrenog oružja s prigušivačem. Ubijene osobe bile su starije životne dobi te četvoro djece u dobi od 10 do 16 godina. Kata Štajduhar (90 godina) bila je jedna od 21 žrtve tog 16. prosinca 1991. Pripadnici paravojske postrojbe „Šiltovi“ ubili su nakon dva tjedna još troje Hrvata.

Nakon pogibelji srpskih vojnika u borbama na Kupi (12. i 13. prosinca 1991.) episkop Nikanora i svećenik Srpske pravoslavne crkve na pogrebu su održali huškački govor koji je bio poticaj za osvetu. Ubijeni su civili koji nisu imali nikakve veze s akcijom hrvatske vojske, koji su bili nenaoružani i u svojim domovima.

O zločinu postoji dokumentacija; uviđaj na mjestu zločina napravila je srpska strana 17. prosinca 1991. godine. „*Uviđaj u Joševici obavili su istražni sudac Nikola Sužnjević, zapisničar Nada Rožić, kriminalistički tehničar Željko Simić, inspektor SJB Glina Dragiša Rebrača te sudski medicinski vještak dr. Branislav Anđelković.*“ Srpske vlasti nisu ništa poduzele iako je bilo jasno da se radi o ratnom zločinu protiv civila.

Prije agresije u selu Joševica živjelo je 150 stanovnika. Tijekom agresija Srbi su ubili 32 Joševičana. Nakon pokolja Hrvata stanovništvo koje je stanovalo u selima oko grada Gline iselilo se (oko 7.000 stanovnika) i prostor je bio etnički očišćen od Hrvata.

Za ratni zločin u Joševici kod Gline 16. prosinca 1991. godine nitko nije odgovarao. Počinitelji žive u Srbiji, ali nitko ništa nije poduzeo iako postoji istraga srpske strane iz koje je evidentno da se radi o ratnom zločinu nad civilima. Hrvatsko pravosuđe je tek nakon 17 godina (lipnja 2008.) podiglo optužnicu protiv 6 nedostupnih osoba!

Punih 27 godina nakon jednoga od najtežih ratnih zločina u Domovinskome ratu hrvatski sud donio je nepravomoćnu presudu protiv dvojice počinitelja, a trojicu je oslobodio. Nepravomoćno su u odsutnosti osuđeni Dušan Žarković i Bogdan Jednak na zatvorsku kaznu od 15 godina. Kao jedan od dokaza u procesu korišten je i dnevnik Luke Šiftara, tadašnjeg zastavnika JNA, koji je među prvima došao na mjesto zločina i čiji su rođaci bili među žrtvama. Šiftar je mislio da su to napravile hrvatske postrojbe, ali je nakon nekoliko godina saznao i shvatio pravu istinu.

“Ovdje se radilo o pomno planiranom zločinu, a isplanirale su ga vojne, političke i obavještajne strukture tzv. SAO Krajine. Iz iskaza svjedoka proizlazi da je za počinjenje određena točno određena skupina ubojica, tzv. Šiltovi, a počinitelji su nakon zločina bili poslani na obuku u Pančevo”, rekao je u kratkom usmenom obrazloženju presude sudac Tomislav Juriša.

Žrtve su pokopane 20. prosinca na katoličkom groblju u Joševici. Odmah nakon pogreba Šiftar je otišao u općinu gdje ga je čekala grupa od 20 mještana njegova rodnog sela. Tražili su da im omogući da napuste selo. On je pomogao da otiđu. U svom dnevniku zapisao je:

“Tada nisam ni u snu slutio da tražim razgovor sa naredbodavcem ovog zločina tj. predsjednikom općine Glina ginekologom Dušanom Jovićem (podcrtano flomasterom u dnevniku). Trebat će proći par godina da doznam da je ovaj zločinac, sa svim istomišljenicima, srpskim ekstremistima, nakon jedan sat i nekih dvadesetak minuta po izvršenju zločina bio u selu Joševica i to u tenku i ‘jurio ustaše i HDZ-ovce’ tj. ‘zločince hrvatske’ koji su napravili smišljeni i dobro isplanirani masakr...”

Nakon srpskih zločina, u dolini rijeke Maje, Hrvati su se iselili iz pet hrvatskih (većinskih) sela: Dolnjaci, Joševica, Maja, Prijeka i Svračica.

Srbi su etnički očistili od Hrvata područje od Gline do Dvora na Uni. Osim Majskog bazena etnički su očistili 27 hrvatskih sela koja su bila sjeverno od Gline: Bišćanovo, Donja Bućica, Gornja Bućica, Desni Degoj, Dvorišće, Ilovačak, Gračanica, Hađer, Donje Jame, Gornje Jame, Jukinac, Kihalac, Novo Selo Glinsko, Marinbrod, Prekopa, Selkovac Donji, Selkovac Gornji, Slatina Pokupska, Velika Solina, Mala Solina, Stankovac, Šatornja, Gornje Taborište, Donje Taborište, Donji Viduševac, Gornji Viduševac, Zaloj. Iz Glinskog područja otišlo je 7.000 Hrvata pa je tako etnički očišćen cijeli prostor od Kupe na sjeveru do Dvora na Uni na jugoistoku.

<https://www.youtube.com/watch?v=L26QurCtUG4>

(video) 16. prosinca Joševica (Glina) – pokolj 22 Hrvata nakon huškačkog govora episkopa Srpske pravoslavne crkve!

„Ko je taj mirotvorac koji pomiruje (miri) Srbe i Hrvate, te vjekovne neprijatelje...“, mrziteljske su riječi huškanja episkopa Srpske pravoslavne crkve Nikanora izrečene javno na pogrebu 22 poginula srpska vojnika u borbama prsa u prsa s Hrvatskom vojskom na rijeci Kupi. Zbog vojnih gubitaka, okupljeni na sprovodu krenuli su u osvetu ubijati civile Hrvate. Naoružana rulja ubila je točno 22 Hrvata. Posebno je bolno ubojstvo troje braće Šiftar: dječak Pavao star 15 godina, sestra Ljubica stara 19 godina i brat Luka star 21 godinu.

Izvori:

Osuđena dvojica krvoloka za pokolj u Joševici smaknuli su 21 osobu hicima u glavu i vitalne dijelove tijela, Net.hr 17. 9.2018.

16. prosinca Joševica (Glina) – pokolj 22 Hrvata nakon huškačkog govora episkopa Srpske pravoslavne crkve! Petar Horvatić

<https://www.youtube.com/watch?v=L26QurCtUG4>

Pokolj hrvatskih civila u Joševici kod Gline 1991. (TZ) Narod.hr

<https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/crna-kronika/3256687/pokolj-kod-gline-1991-godine-dvojici-krvnika-po-15-godina-ostali-oslobodjeni/>

11.73. Srpski zločin u Jasenicama

U zadarskom zaleđu, u selu Jasenice, Srbi su napravili ratni zločin 18. prosincu 1991. godine. Nakon zauzimanja sela, 11. i 12. prosinca 1991. godine, Srbi su ubili 6 starijih osoba u dobi od 60 do 75 godina u zaseoku Meki Doci.

Srbi su u rujnu 1991. napali hrvatska sela Kruševo i Jasenice s ciljem etničkoga čišćenja i zauzimanja prometnice koja je povezivala Dalmaciju sa sjevernim dijelom zemlje. Napad je izvršen 11. rujna 1991., a vodio ga je pukovnik Ratko Mladić. Malobrojni i slabo naoružani branitelji su se morali povući pa je JNA (9. Kninski korpus) zauzela Kruševo, Jasenice, Maslenicu i Rovanjску. JNA je zauzela sjevernu stranu Masleničkoga mosta i Novskog ždrila pa je cestovna komunikacija prema Rijeci, Zagrebu i unutrašnjosti Hrvatske bila presječena.

Srbi su 30. rujna 1991. godine srušili crkvu Sv. Jeronima sagrađenu 1874. godine.

U zaseoku Meki Doci (Jasenice) Srbi su spalili sve kuće, a nedugo nakon toga ubili su 6 starijih osoba u dobi od 60 do 75 godina. Pripadnici tzv. specijalnog voda tzv. SAO Krajine hicima iz automatskih pušaka ubili su supružnike Mandu Maruna (60) i Ivana Marunu (69) te Zorku Zubak (69) i Stipana Zubaka (71) kao i Božicu Juričević (62) i Martina Bužonju (64).

Luku Modrića (66 godina), djeda nogometaša Luke Modrića, ubili su 18. prosinca 1991. dok je čuvao stado ovaca.

Za počinjeni zločin nitko nije odgovarao!

11.74. Masakr zarobljenika u selu Brusnik

Dana 29. prosinca 1991. godine pri oslobađanju okupiranog područja Zapadne Slavonije (operacije Orkan '91) u zasjedi je poginulo dvanaest hrvatskih branitelja iz Virovitice. Srbi su počinili ratni zločin jer su zarobljene pripadnike Hrvatske vojske masakrirali.

Pripadnici 2. bojne 127. brigade Hrvatske vojske pokušali su zauzeti selo Brusnik, da bi bolje osigurali prometnicu Požega – Pakrac, i pri tome upali u zasjedu. Dio pripadnika 2. bataljuna se uspio izvući iz zasjede, a 12 branitelja nije uspjelo. Neki su poginuli, a drugi su bili zarobljeni i masakrirani do neprepoznatljivosti. Posmrtni ostatci branitelja preuzeti su 7. siječnja 1992. godine pa se taj datum vodi kao dan pogibelji. Svake godine se 10. siječnja pored spomenika održi komemoracija za 12 poginulih Virovitičana. Pored zapovjednika Vinka Belobrka poginuli su: Denis Resner, Miroslav Zec, Ivan Žeravica, Slavko Vrbančić, Milan Škrilec, Željko Goričanac, Nenad Oblučar, Željko Maligec, Željko Somljačan, Miroslav Petrović i Tihomir Mihelić.

Postoji originalni obdukcijski fotolaborat u kojem su detaljno navedene povrede te je sasvim sigurno da se oni izmasakrirani, da je to bilo izivljavanje i da je ovdje riječ o teškom ratnom zločinu – tvrdi Davor Špoljarić, predsjednik Hrvatskoga časničkog zbora grada Virovitice.

Srpski zločini u 1992. godini

11.75. Srpski zločin – ubojstvo obitelji Čengić

Pripadnici srpskih paravojskih postrojbi su 18. siječnja 1992. godine u zaseoku Šašić kod Ervenika ubili obitelj Čengić (otac Drago, majka Nevenka, sin Slobodan i Goran). Slobodan je imao 11 godina, a Goran samo 4 godine. Kuća obitelji zapaljena je kao i kuće ostalih erveničkih Hrvata. Zločinci su došli u kuću obitelji Čengić te pucali po članovima obitelji. Na mjestu su ubili Dragu i sina Slobodana, a ranjena majka Nevenka je sa sinom od 4 godine pokušala pobjeći, ali su je zločinci ubili u dvorištu kuće kao i dijete od 4 godine. Zločin na nedužnim civilima napravljen je iz osвете. U selu Rupe u šibenskom zaleđu su u zasjedi poginula (18. siječnja 1992.) tri pripadnika paravojskih srpskih postrojbi koji su krenuli u pljačku hrvatskih kuća. Srbi iz Ervenika su ometali i pogreb ubijenih.

Istoga dana u isto vrijeme u drugom dijelu sela druga skupina terorista koju su predvodili Nikola i Željko Travica zvani Žorž zapalili su Pajiće. Ubili su troje Hrvata, dvoje odraslih i jedno dijete. Sve hrvatske kuće su zapalili.

Zločin su počinili: Slobodan Kovačević te Damir i Nebojša Travica. Slobodan Kovačević, Nebojša Travica, Gojko Kovačević, Miloš Matijević, Nikola Vujanić, Nebojša Pašić i Sreten Peslać, svi iz Ervenika, bili su u „prvoj generaciji“ obučenih terorista u kampu u Golubiću kojeg je vodio Dragan Vasiljković (izvješće Ministarstva unutarnjih poslova Srbije).

Zločin su istražili pripadnici JNA jer su zločinci bili rezervisti JNA. Oni su napravili zapisnik iz kojega je vidljivo kako se zločin dogodio. Zločinci su opisali što su radili. Bili su u pritvoru u Kninu i Banja Luci. Pušteni su 1995. godine i otišli u Srbiju.

Okružni sud u Šibeniku proveo je postupak i osudio osmoricu optuženika na 15 godina zatvora. Suđenje je provedeno u odsutnosti jer su zločinci bili nedostupni hrvatskom pravosuđu. Damir Travica uhićen je u Velikoj Britaniji koja ga je izručila Hrvatskoj pa je jedini služio zatvorsku kaznu za počinjene zločine.

Presuda Okružnoga suda u Šibeniku postala je pravomoćna 1993. godine. Hrvatsko pravosuđe nije raspisalo tjeralicu za zločincima pa ih je praktično amnestiralo!

Izvori: Joško Buljan (Hrvatski tjednik), Petar Horvatić (narod.hr), Documenta,

[www.vecernji.hr: https://www.vecernji.hr/premium/zlocin-nad-cengicima-zgrozio-je-ikninske-vlasti-1145212](https://www.vecernji.hr/premium/zlocin-nad-cengicima-zgrozio-je-ikninske-vlasti-1145212)

11.76. Srpski zločin u Polju i Lađevačkom Selištu

Dva mjeseca nakon okupacije Slunja četnici su u okolici Slunja (Polje i Lađevačko Selište) učinili više zločina. U siječnju 1992. tijekom trajanja primirja Srbi su počinili nove zločine. Od 16. do 21. siječnja 1992. godine ubili su 11 Hrvata, a njihove kuće zapalili.

Ubili su: Anku Rupa (rođena 1925.) iz Čamerovca, Franju Šajfara (rođen 1935.) iz Čamerovca, Josu Šajfara (rođen 1935.) iz Čamerovca, Radočaj Milu (r. 1920.), Radočaj Baru (r.1924.), Radočaj Antu (rođen 1952.), Radočaj Ivu (rođen 1930.), Radočaj Rozu (rođena 1929.), Potnar Zoru (rođena 1934.), Radočaj Rozu, Juru Valentića (rođene 1943.). Ubijeni su i spaljeni kod svoje kuće.

Crkva u Lađevcu iz 1776. je spaljena i uništena, kao i sve crkve Slunjskog dekanata.

Za devet žrtava donesena je presuda u odsutnosti i to Županijskog suda u Karlovcu broj K-12/97-35 od 13. travnja 1999. optuženici Slavko Orlić, Nikola Dražić i Dragan Magdić u odsutnosti su proglašeni krivima što su u siječnju 1992. godine kao pripadnici III. bataljona 3. Kordunaške brigade vojske tzv. SAO Krajine, u Lađevačkom Selištu, Općina Slunj, palili kuće i gospodarske objekte te ubili devet civilnih osoba hrvatske nacionalnosti.

Izrečene su im kazne zatvora u trajanju od 20 godina svakom, u odsutnosti.

Tijekom srpske okupacije ubijena su 53 župljanina župe Lađevac pokraj Slunja. Svi ubijeni bili su civili starije životne dobi. Ubijeni su kada nije bilo vojnih sukoba.

Pobunjeni Srbi izvršili su stravične zločine u: Lađevačkom Selištu, Furjanu, Poljanku, Lipovači, Vagancu...

U Gornjem Furjanu postavljena je spomen-ploča s imenima poginulih i ubijenih od 1991. do 1995. Na ploči je upisano 14 imena ubijenih iz ovog malog sela (od 53 žrtve u župi Lađevac). Ubijene su starije osobe, koje nisu bile prijetnja nikome, koje su ostale u svojim domovima. Kada se dogodio zločin nije bilo nikakvih vojnih aktivnosti. Treba podsjetiti da su u Slunju i okolici partizani 1944. godine nasumce izabrali 51 osobu te ih bez ikakva suda u Šajfarovu Gaju ubili (Lađevac). Nasljednici istih ubojica počinili su stravične zločine, tijekom Domovinskoga rata, na isti način u Lađevačkom Selištu, Furjanu, Poljanku, Lipovači, Vagancu ...

Od 1991. do 1995. ubijeno je u slunjskom kraju 297 osoba. Od tog broja 70 je žena starije životne dobi, 1 trudnica, 1 djevojka i 3 djevojčice. Starijih muškaraca je ubijeno 99 plus jedno muško dijete (6 mjeseci). To je ukupno 175 žrtava koje čine žene, starci i djeca. U ove žrtve se ne ubrajaju 52 osobe ubijene u obližnjem Saborskom.

Izvori: Petar Horvatić (narod.hr), Documenta

11.77. Ubojstva i progon Hrvata u Srbiji za vrijeme Domovinskoga rata

Hrvati koji su živjeli u Srijemu i Vojvodini početkom Domovinskoga rata bili su izloženi prijetnjama i maltretiranju s ciljem da se isele iz Srbije. Nekoliko Hrvata je ubijeno prije nego li su uspjeli otići.

Ubojstvo obitelji Matijević

Prije Domovinskoga rata u pograničnom srijemskom selu Kukujevci živjelo je oko 2.500 Hrvata (97%), a samo oko 1 % Srba. Danas je to etnički čisto srpsko selo, a broj Hrvata je danas istovjetan broju Srba prije rata. Izvršeno je etničko čišćenje, čak je i ime sela promijenjeno; danas se selo zove Lazarevo. U Kukujevcima je živjela i obitelj Matijević (Joza, Ana i maloljetni sin Franjo) koja je odvedena 20. travnja 1992. godine u nepoznato.

Njihova tijela su ekshumirana u travnju 1998. godine u selu Mohovo, nadaleko Iloka. Fond za humanitarno pravo (FHP) podnio je Tužiteljstvu za ratne zločine Srbije kaznenu prijavu protiv nekoliko NN osoba, zbog ubojstva tri člana obitelji Matijević u travnju 1992. godine u Kukujevcima, u srijemskoj općini Šid. Za zločin je bilo prijavljeno nekoliko ljudi, ali nitko nije odgovarao jer je sud u Beogradu odbacio prijavu.

Fond za humanitarno pravo iz Beograda podnio je 16. listopada 2018. Tužiteljstvu za ratne zločine Republike Srbije kaznenu prijavu protiv nepoznatih osoba zbog ubojstva tročlane hrvatske obitelji Matijević iz mjesta Kukujevci (Srijem, Vojvodina) koje se dogodilo 20. travnja 1992. godine.

Kaznena prijava odbačena je već nakon 28 dana (14. studenoga 2018.) uz obrazloženje da “u vrijeme kad se to dogodilo, zločin protiv čovječnosti nije bio propisan kao krivično djelo Kaznenim zakonom SRJ”.

Ubojstvo obitelji Oskomić

U noći između 29. i 30. srpnja 1993. godine u Kukujevcima, Goran Vuković i Pavle Drašković, pripadnici dragovoljačke postrojbe, nasilno su ušli u kuću obitelji Oskomić, gde su zatekli Nikolu i Agicu Oskomić, kao i osamdesetsedmogodišnju staricu Mariju Tomić. Vuković i Drašković su ukućane vezali i udarali, da bi ih potom Vuković na svirep način ubio hicima iz pištolja u glavu. Nakon sprovida kuća žrtava je opljačkana. Za taj zločin Okružni sud u Sremskoj Mitrovici je 26. travnja 1996. godine osudio Gorana Vukovića na 15 godina zatvora, Pavla Draškovića na 10, a Milana Nikolića na zatvorsku kaznu od tri i pol godine.

Fond za humanitarno pravo u svom priopćenju ističe da su ubojstva obitelji Matijević i Oskomić „dio serije etnički motiviranih zločina, usmjerenih prema žiteljima Vojvodine hrvatske nacionalnosti, u razdoblju od 1991. do 1993. godine“.

Samo zbog nacionalnosti ubijene su dvije hrvatske obitelji – tročlane obitelji Matijević i Oskomić. Uz njih, ubijen je još Kukujevčanin Živko Litrić. Ubijeni su pred selidbu i deportaciju u Hrvatsku, a neki od ubijenih su prije i silovani. U jednom od tih ubojstava sudjelovali su i tadašnji čelnici Radikalne stranke.

Osim toga, više od 50 Hrvata u tom selu teško je pretučeno i zlostavljano od strane srbijanskih „ratnih pasa“ Vojislava Šešelja, a sve kuće su pretresene i opljačkane.

Ovo nisu jedina ubojstva Hrvata u Srbiji: ubijeni su i dva brata Abijanović iz Morovića, Mijat Štefanac iz Hrtkovaca, mlada djevojka Marija Purić iz Golubinaca u 20 sati dok je gledala TV, u Petrovaradinu Marko Holik, Martinović i drugi.

Katolička Crkva u Kukujevcima služila je četnicima kao pilana.

U mjestu Nikinci Srbi su minirali crkvu svetog Antuna Padovanskog, u Rumi je demolirana crkva, u Irigu miniran župni ured, u Sremskoj Mitrovici minirane kuće Hrvata, u Petrovaradinu (100 posto hrvatskome mjestu) ubijeni su i maltretirani ljudi, iz Srijemske Kamenice i Karlovaca protjerani su svi Hrvati koji su opstali nakon progona 1945., u Slankamenu su premlaćivani ljudi, pa i starice, u Golubincima je bilo ubojstava i premlaćivanja, o Zemunu ne treba trošiti riječi, kao ni o Šidu iz kojeg je otišlo tisuće Hrvata, o Kukujevcima koje se danas zove Lazarevo i Gibarcu koje se danas zove Dušanovo sve se zna.

A hrvatska javnost, kao i političari, o srbijanskom „slučaju Zec“, tragediji i egzodusu Hrvata iz Srijema i Srbije ne zna – ništa.

Sve je to učinjeno iz čiste mržnje, posebno stoga jer u Srbiji nije bilo rata i niti jedna granata nije pala na tlo Srbije.

Izvor: narod.hr/glas-slavonije.hr, Dražen Krajcar, Petar Horvatić, Zlatko Pinter, S. Butigan

11.78. Srpski zločini u Slavonskom Brodu

Srbi su napali Slavonski Brod 3. svibnja 1992. godine (Krvava nedjelja). U napadima na Slavonski Brod ubijeno je 16 osoba od toga šestoro djece; ranjeno je 60 osoba, od toga teško 30 osoba.

Grad je napadnut iz Bosne topničkim i minobacačkim granatama te zrakoplovima zločinačke JNA.

U službenom izvješću je zapisano: „Srpski zločinački zrakoplovi najintenzivnija borbena djelovanja imali su od 2. do 8. svibnja 1992. pri čemu su izveli 65 napada sa 200 naleta u području cilja. Bobena djelovanja izvršena su u 80 posto slučajeva. U napadima je sudjelovalo 100 zrakoplova, a izvršeno je i blizu 60 izviđačkih letova sa 30 zrakoplova. Jugosrpsko ratno zrakoplovstvo u svojim zločinačkim namjerama koristilo je najrazornija raspoloživa streljiva, jer je cilj bio uništiti, razoriti i ubiti. Iz tih krvožednih zrakoplova izbačeno je: oko 70 aviobombi od 250 kg tipa RAB, PRAB i slično, 24 vođene aviobombe od 250 kg. tipa MAWERICK, četiri kasetne bombe tipa BELL 755, 60 navođenih raketnih zrna tipa MUNJA čiji tip odgovara raketama VBR-a tipa Oganj i Plamen.“

Opća opasnost u Slavonskom Brodu prvi put je oglašena 25. ožujka 1992. i trajala je do 7. listopada 1992. godine. Srbi su većinom gađali civilne ciljeve, mjesta gdje se okuplja veći broj ljudi. Na grad je palo 130 teških bombi „krmača“, 13 raketa zemlja-zemlja tipa „luna“ i desetine tisuća topničkih, minobacačkih i raketnih zrna svih promjera.

U napadu na grad 27. svibnja 1992. poginulo je troje djece

Topničkim napadom od 16. srpnja 1991. godine pogođen je slavonskobrodski izbjeglički centar pri čemu je ubijeno 12 osoba, a 60 ranjeno.

Tijekom čestih granatiranja Slavanskog Broda od neprijateljskih granata stradale su 182 osobe od kojih je 29-ero djece. U Slavonskom Brodu ranjeno je 107-ero djece.

U Slavonskom Brodu je 2000. godine podignut spomenik “Djevojčica”, rad akademskoga kipara Antuna Babića, u znak sjećanja na djecu poginulu tijekom velikosrpskih napada na Slavonski Brod. Spomenik je podignut ispred osnovne škole “Hugo Badalić”; poginulo je 16 učenika škole.

Godine 2016. podignut je spomenik “Prekinuto djetinjstvo” za svu djecu poginulu u Domovinskome ratu. U Domovinskome ratu poginulo je više od 400 djece (od 6 mjeseci do 18 godina). Revidirani popis je manji (323 djeteta) jer su neki navršili 18 godina, a za neke nisu sigurno utvrđene okolnosti stradanja. Spomenik, nedovršena slagalica, označava prekinuto djetinjstvo, kraj dječje igre i kraj života.

Za stradanje ove djece do sada nitko nije odgovarao.

<https://www.youtube.com/watch?v=PvBssK9pk5g>

<https://es-es.facebook.com/Slavonski-Brod-u-Domovinskom-ratu-1077195472377075/videos/pad-bosanskog-broda-6101992/1092680444161911/>

Izvori:

http://www.sbplus.hr/slavonski_brod/politika/domovinski_rat/jebem_mu_mater_vidio_sam_mu_lice/default.aspx

<http://www.uhd91.com/domovinski-rat/zaboravljene-rtve/1293-stradavanje-djece-u-slavonskom-brodu.html>

Miroslav Akmadža (urednik), Slavonski Brod i Brodsko-posavska županija u Domovinskom ratu – zbornik radova znanstvenog skupa održanog u Slavonskom Brodu 22. i 23. rujna 2016., Slavonski Brod, svibnja 2018.

11.79. Zločin u Rodaljicama

Pobunjeni Srbi ubili su 11. lipnja 1992. četiri osobe u Rodaljicama kod Benkovca, unatoč nazočnosti UNPROFOR-a. Nitko nije odgovarao za počinjene zločine.

Starije osobe ostale su u svojim domovima unatoč okupaciji od strane pobunjenih Srba. Nevini ljudi starije životne dobi nisu htjeli napustiti svoja ognjišta. Budući da su pobunjeni Srbi vršili etničko čišćenje, oni su maltretirali preostalo stanovništvo, a često i ubijali tako da su se ljudi morali iseliti. Dolazak UNPROFOR-a nije mnogo promijenio situaciju. Za vrijeme mandata UNPROFOR-a ubijeno je više od 400 Hrvata. Na područjima pod njihovom odgovornošću iselilo se (prognano je) 12.000 osoba.

U Rodaljicama je brutalno ubijen bračni par Luka i Grgica Šunić te Marija Šunić i Milka Grgas, a Matiju Šunić su ranili. Matiju Šunić su pogodili u donju čeljust i mislili da je mrtva.

Nitko još nije snosio odgovornost za počinjene zločine nad civilima.

Srpski zločini godine 1993.

11.80. Srpski zločinci teško oštetili branu Peruću

Brana Peruća je nasuta brana, visoka 58 m, krana brane duga je 448 m, kota krune je 362 mn. mm. Građena je od 1956. do 1959. godine i bila je važan energetska objekt u Hrvatskoj i Jugoslaviji.

Okupatorska srpska vojska zauzela je branu Peruća u rujnu 1991. godine i stalno prijetila da će izazvati njeno rušenje. Agresor je zatvorio temeljni ispušt i turbinski odvod s ciljem održavanja vodostaja jezera na najvišoj razini. Namjera je bila da se izazove prelijevanje vode preko krune te erozija nasute brane.

Miniranje brane

Komandant 9. kninskog korpusa tzv. JNA., Ratko Mladić, izrekao je prvu prijetnju o rušenju brane Peruća 18. rujna 1991. godine, dan nakon što su srpske snage zauzele branu. Srbi su odmah nakon zauzimanja brane zatvorile sve odvode iz akumulacijskog jezera – regulacijsku zapornicu na preljevu i regulacijski zatvarač temeljnog ispusta s ciljem povećanja razine vode u akumulacijskom jezeru.

Mladić je kasnije dao izjavu da je brana minirana. Srpska je vojska bila na brani Peruća do rujna 1992. godine (uspostava tzv. "ružičastih zona"). Odgovornost za branu Peruća preuzeo je kenijski bataljun UNPROFOR-a **16. rujna 1992. godine. JNA je branu minirala, a UNPROFOR nije ništa poduzeo za deaktivaciju eksploziva.**

Agresor je ponovno zauzeo branu 27. siječnja 1993. godine poslijepodne kao odgovor na akciju Maslenica koju je izvela Hrvatska vojska i policija. Kenijski bataljun UNPROFOR-a povukao se s brane pa su Srbi nesmetano u 10,48 sati 28. siječnja 1993. aktivirali eksploziv. Eksploziv je bio postavljen na dva mjesta na preljevnoj građevini, u kontrolnoj galeriji ispod glinene jezgre brane na njenom lijevom i desnom kraju i u najdubljem vodovodnom dijelu u sredini brane. Ukupna količina eksploziva kretala se između 20 i 40 tona TNT-a, a aktiviran je sukcesivno u nepoznatom redoslijedu u toku oko 20 s.

Cilj miniranja brane nije uspio jer eksplozije nisu blokirale preljevnu građevinu, kako je bilo zamišljeno, a vodostaj jezera na koti 356,28 bio je niži od rubova kratera na krajevima brane i od uleknuća u njenom srednjem dijelu gdje se odmah nakon eksplozije slegla za više od 2 m.

Eksplozija je na preljevnoj građevini srušila most preko praga i desni potporni zid, ali nije zatrpala preljevni prag i kanal pa je voda i dalje nesmetano otjecala. Eksplozija u lijevom kraju galerije otvorila je nesimetričan krater promjera oko 30 m dubok i 10 m usmjeren uzvodno, a njegov nizvodni je rub bio iznad kote usporene vode pa se ona mogla prelijevati i erodirati branu. Eksplozija u dnu galerije rastresla je tlo brane koje se sleglo za oko 2 m, više na uzvodnom, a manje na nizvodnom rubu krune. Eksplozija u desnom kraju galerije otvorila je krater promjera 25 m i dubine 10 m, čiji su rubovi ostali iznad kote jezera.

Eksploziv u brani aktiviran je na pet mjesta u injekcijskoj galeriji, a kako je na seizmičkim stanicama u Trilju, Hvaru i Puntijarki zabilježen potres magnitude 2,4 po Richteru, zaključeno je da je za to bilo potrebno 20 do 30 tona trinitrotoluola (TNT-a).

Postojbe Hrvatske vojske su 28. siječnja 1993. izvele operaciju Peruća i zauzele branu, očistile okolni prostor te omogućile sanaciju oštećene brane koja je započela 29. siječnja 1993. godine. Stručnjaci *Hrvatske elektroprivrede su u studenome 1991. izradili jedan elaborat pod nazivom Dan poslije*, za slučaj rušenja brane.

Nakon prvoga pregleda brane tijekom noći odlučeno je da se ne proglašava nepogoda da se ne bi izazvala panika. Evakuirano je 3000 stanovnika koji su bili u neposrednoj opasnosti.

Hitna sanacija brane započela je 29. siječnja 1993.g. nasipavanjem. Angažirani su strojevi poduzeća Pomgrad i kamioni Poduzeća za ceste iz Splita, ali i okolnih privatnika za izvođenje sanacijskih radova. Na branu je ukupno dovezeno približno 3000 m kubnih materijala. Također je 29. siječnja otvoren zatvarač temeljnoga ispusta što je omogućilo snižavanje razine vode u akumulaciji i rasteretilo pritisak na branu. Tijekom nekoliko dana razina vode u jezeru bila je za 4 metra niža.

Uloga britanskoga časnika Graya

Razina vode u jezeru bilo je oko 5 m niža od najviše moguće. Za nižu razinu vode u jezeru velike zasluge ima britanski časnik pukovnik britanskih kraljevskih marinaca Mark Nicholas Gray koji je dva puta otvarao zapornicu preljeva i na taj način smanjio razinu vode u jezeru. Mark Nicholas Gray došao je u Sinjsku krajinu u srpnju 1992. godine te otvorio UNPROFOR-ov ured. Stupio je u kontakt s Vlatkom Bandalom, časnikom za vezu 126. sinjske brigade koji ga je povezo s tadašnjim direktorom HE Peruća Josipom Joškom Macanom. Direktor Macan je upoznao časnika Graya s mogućim posljedicama ako dođe do rušenja brane. Gray nije vjerovao direktoru, ali se sam uvjerio da je razina vode u jezeru visoka te je od srpskih vojnika tražio da spuste zapornicu, ali oni to nisu htjeli učiniti. Direktor Macan ga je podučio kako se to radi pa kada nije uspio nagovoriti vojnike da to urade, sam je spustio zapornicu. Sljedećega dana ponovno je našao podignutu zapornicu i ponovno ju je spustio. Zapornica je ostala otvorena kada su Srbi napustili branu (rujna 1992.) kao i u vrijeme prisutnosti UNPROFOR-a. (16. rujna 1992. do 27. siječnja 1993.). Za vrijeme odgovornosti UNPROFOR-a pukovnik Gray se s kolegom Carlosom Maasom, inženjerom iz Čilea uključenim u UNPROFOR, uvjerio da je brana minirana. U razgovoru za Slobodnu Dalmaciju pojasnio je kako su ušli u galeriju i kako su tamo našli posebni dvostupanjski eksploziv "Udar" koji je JNA razvila s Irakom.

Da se brana srušila, nastao bi vodeni val od 460 milijuna prostornih metara vode koji bi potopio sva naselja koja se nalaze nizvodno uz rijeku Cetinu.

Za njegov humanitarni čin kraljica Elizabeta II. odlikovala ga je 2002. godine Redom Britanskog Carstva MBE (*Member of the Order of the British Empire*). Predsjednik Hrvatske Ivo Josipović, prigodom obilježavanja 20. obljetnice operacije *Peruća* odlikovao ga je odličjem Reda Kneza Domagoja s ogrlicom.

Za postavljanje i aktivaciju eksploziva odgovorni su Mile Novaković (zapovjednik tvz. Vojske krajine), Ratko Mladić (zapovjednik 9. kninskog korpusa JNA) i Borislav Đukić (zapovjednik 21. brigade 9. kninskog korpusa JNA) te zapovjednik svih pograničnih postrojbi "krajinske milicije" Milan Korica koji su rukovodili postavljanjem eksploziva te naredili njegovu aktivaciju.

Mladić i Novaković terete se da su 28. siječnja 1993. izdali nalog Đukiću i Korici da aktiviraju velike količine postavljenoga eksploziva. Aktivacijom eksploziva brana Peruća je teško oštećena. Zahvaljujući pravovremenoj intervenciji radnika HEP-a i Hrvatske vojske spriječeno je potpuno potapanje i dovođenje u opasnost života više od 50.000 stanovnika s područja Sinja, Trilja i Omiša.

General JNA Borislav Đukić je za pokušaj rušenja brane Peruća nepravomoćno osuđen na 10 godina zatvora. Nepravomoćna presuda je izrečena 7. prosinca 2020. godine. Žalosno je i sramotno da 27 godina nakon rušenja brane Peruća nema pravomoćne presude za taj zločinački čin.

Izvori: Prof. dr. Ervin Nonveiller, Branko Nadilo: Dramatično spašavanje i uspješna obnova, Građevinar 1/2013.

11.81. Srpski zločin u Medviđi

U bukovačkom selu Medviđi, zaselak Erstići, pobunjeni Srbi su 9. veljače 1993. godine ubili 10 civila. Ubijeni su bili iz obitelji Erstić; najstariji je imao 88 godina (Šimica Erstić), a najmlađi član obitelji 18 godina (Mira Erstić). Pored ovog zločina tijekom okupacije su ubili još 8 mještana. Pokolj obitelji Erstić učinjen je kao znak odmazde nakon operacije Maslenica.

U četničkom napadu ubijeni su Dujo Erstić (1937.), Jeka Erstić (1942.), Petar Erstić (1944.), Jeka Erstić (1947.), Ivan Erstić (1920.), Jeka Erstić (1929.), Stoja Erstić (1932.), Šimica Erstić (1905.), Stoja Erstić (1931.) i Mira Erstić (1975.).

U Medviđi je tijekom Domovinskog rata ubijeno još osam hrvatskih civila: Božo Demo (1910.), Ivan Mršić (1934.), Šime Serdarević (1912.), Ika Serdarević (1926.), Ivan Adžić (1959.), Marko Genda (1944.), Anka Pilipović (1936.) i Marko Šarić (1937.).

Imena počinitelja poznata su, ali nitko nije odgovarao za zločin! Počinitelji ovih ubojstava mještani su srpske nacionalnosti iz Medviđe koji slobodno šeću Srbijom. Glavni počinitelj bio je Božo Milanko koji živi u Novoj Pazovi, Bore Milanko koji živi kod Beograda, Živko Bogunović koji je u Novom Sadu, Siniša Bogunović koji je u inozemstvu te Petar Pupovac koji se ubio.

Hrvatski redatelj i branitelj Luka Klepan je o zločinu u Medviđi snimio dokumentarni film „*Glas Medviđe*“. Premijera filma bila je u Zadru 2017. godine.

U dvorištu župne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije danas se nalazi spomenik žrtvama.

U Medviđi je prema popisu stanovništva iz 1931. godine živjelo 1.400 žitelja, dvije trećine rimokatolika i jedna trećina pravoslavaca. Prije Domovinskoga rata bilo je oko 500 žitelja, a danas u Medviđi živi oko 70 žitelja.

11.82. Srpski zločin na plaži Soline

Biogradsku plažu Soline su 14. lipnja 1993. godine srpskočetnički agresori zasuli smrtonosnim zvončićima te usmrtili petero mladih ljudi, a 7 teško ranili.

Nije bilo nikakva povoda za napad na civile na biogradskoj plaži Soline. Biograd je bio napadnut raketnim sustavom Orkan s kasetnim punjenjem tzv. „zvončićima“ koji su padali na civilne ciljeve, odnosno plažu Soline.

Poginulo su: Lidija Vrankulj, Danijela Vidaković, Marijan Pulić, Jozo Tomić i Karlo Paić, dok ih je sedmero bilo teško ranjeno.

Prema istrazi zapovjednici pobunjenih Srba 1993. godine, kada se napad dogodio, bili su bivši pukovnici Kosta Novaković i Milan Đilas te benkovački profesor Momčilo Krklješ. Oni su odgovorni za raketni napad sustavom Orkan jer su naredili ili odobrili napad na civile. U to vrijeme su pobunjeni Srbi često topništvom i raketnim sustavima napadali Zadar, Biograd, Sukošan, Turanj i druga mjesta. Tijekom raketnih napada poginulo je 17 civila, a više ih je ranjeno.

Tek nakon 24 godine hrvatska se vlast sjetila provesti istragu protiv nalogodavaca i počinitelja, u svibnju 2017. godine! Podignuta je optužnica, ali nalogodavci i počinitelji nisu dostupni hrvatskome pravosuđu. Pitanje je zašto je istraga pokrenuta nakon 24 godine! Tko je odgovoran za te propuste?

Izvori: Petar Horvatić, braniteljski portal, Snježana Vučković

Srpski zločini godina 1994.

11.83. Srpski zločini u Vukovju, Koreničanima i Dobroj Kući

Četnici su 11. svibnja 1994. presreli Zdravka Ivančića i četvoricu njegovih prijatelja na šumskom putu (UNPA zona) te ih odveli na farmu u Batinjsku Rijeku gdje su ih mučili i ubili. Zločin su uspjela preživjeti trojica; jedan je pobjegao, a dvojica su se pravila da su mrtvi.

Zločin se dogodio četrdesetak kilometara od granice razgraničenja, u zaštićenoj zoni koju su pod kontrolom držali pripadnici UNPROFOR-a.

Ubijeni su: Dragan Idžanović (18 god.), Pejo Jurišić, Mato Barišić, Mirko Subotić i Zdravko Ivančić.

Na sudu u Bjelovaru pokrenut je sudski postupak zbog ubojstva civila u Vukovju, Koreničanima i Dobroj Kući. Optužnicom br. KT-178/95, od 31. lipnja 1995. godine, optuženi su Ljuban Amidžić i još 34 optuženika. Optužnicom ih se tereti za zločine:

- 19. studenoga 1991. godine u Vukovju grupa naoružanih terorista ispred kuće Mije Novaković ustrijelila Miju i Ivku Novaković i Šteficu Kopriva
- točno neutvrđenoga dana koncem studenoga mjeseca 1991. godine u Koreničanima grupa naoružanih terorista iz vatrenoga oružja usmrtila Ivku i Milenka Fabijanec
- 14. prosinca 1991. godine u Dobroj Kući grupa naoružanih terorista iz vatrenoga oružja usmrtila Milu Paripović i Savku Bogdanović
- tijekom rujna i listopada mjeseca 1991. godine u Vukovju neidentificirane osobe, pripadnici oružano srpsko terorističkih formacija, zapalili su štagalj i štalu uz kuću br. 12 te oduzeli traktor Josipa Koprive, eksplozivom oštetili kuću te zapalili štagalj i štalu uz tu kuću, vlasništvo Zdravka Jergovića; zapalili kuću, štagalj i štalu Stoje Novaković te štagalj i štalu u vlasništvu Nade Plicko.

Žrtve:

Ubijeni su: Mijo Novaković, Ivka Novaković i Štefica Kopriva (mještani sela Vukovja), Ivka Fabijanec i Milenko Fabijanec (mještani sela Koreničani), Mila Paripović i Savka Bogdanović (mještani sela Dobra Kuća).

Izvori: Iskaz o stradanju Hrvata u selu Vukovju, općina Daruvar, u svibnju 1994. godine, Ratni zločini srpskih vojnih i paravojnih postrojbi u zapadnoj Slavoniji i Banovini 1991. – 1995., HIC

Srpski zločini godine 1995.

11.84. Raketiranje Zagreba

Odmazda pobunjenih Srba za vojni poraz u Operaciji „Bljesak“ bila je raketiranje Zagreba 2. i 3. svibnja 1995. godine. Pobunjeni Srbi su izveli dva raketna napada kasetnim bombama (sustav Orkan) na civilne ciljeve.

Projektili iz raketnoga sustava Orkan pali su 2. svibnja na križanje Vlačke i Draškovićeve ulice, a sljedećega dana projektili su pali na Dječju bolnicu u Klaićevoj ulici, blizu Hrvatskog narodnog kazališta, na Zrinjevac te kraj Doma umirovljenika Centar, na središte grada, ADU i zračnu luku Pleso. Stanovnicima Zagreba prijetilo je 500 neeksplozivnih zvončića. Zvončiće je deaktivirala policija; jedan policajac je poginuo pri deaktivaciji.

Među poginulima bio je i Luka Skračić, student prve godine filmske režije, a među ranjenima hrvatska primabalerina Almira Osmanović i još 16 drugih balerina i baletana koje je napad zatekao u baletnoj dvorani Hrvatskoga narodnoga kazališta u Zagrebu.

Milan Martić se pred kamerama pohvalio svojim zlodjelom što je evidentirao i Haški sud koji je zločinca osudio na 35 godina zatvora.

Navod iz članka Ive Puljić-Šego (28. travnja 2006.)

Kobnog 2. svibnja 1995. u 10.30 sati srpski teroristi na Zagreb i njegovo predgrađe bacili su zabranjene kasetne bombe iz kojih se po metropoli rasula kiša ubojitih zvončića. Strossmayerovim šetalištem, Petrinjskom, Starom Vlaškom, gdje je pogoden i tramvaj pun putnika, te u dvorištu gimnazije u Križanićevoj odjeknule su eksplozije. Zagreb je bio meta srpskih terorista i 3. svibnja. Šest projektila ispaljenih iz raketnog sustava M87 Orkan odjeknulo je točno u 12.10 sati. Njihovo odredište ponovno je bilo središte grada. Pogodena je i Klinika za dječje bolesti u Klaićevoj te zgrada u kojoj je balet HNK imao probu. U ta dva dana u Zagrebu je poginulo šestero ljudi, a 174 osobe su ranjene.

Dvjema ženama, Sanji Risović i prvakinji baleta HNK-a Mirni Sporiš-Paladi 3. svibnja zauvijek je ostao urezan u pamćenje. Po zlu. Sanja Risović, tada 31-godišnja majka četveromjesečne djevojčice Anamarije, nije ni slutila da će od tog dana sretne majčinske dane zamijeniti dugogodišnjim oporavcima, mukotrpnim operacijama. Ona i njezina beba, naime, ranjene su dok su u neuropedijatrijskoj ambulanti čekale na pregled.

Pri napadu na Zagreb 2. i 3. svibnja 1995. poginulo je 7 osoba, a 205 ih je teže ili lakše ranjeno.

Zagreb od 2007. godine ima Trg svibanjskih žrtava 1995. u spomen na taj tragični događaj. U Zagrebu je 3. lipnja 2013. otvoren Memorijalni centar granatiranja Zagreba 1991. – 1995.

Topništvo su Srbi, također, napali Karlovac i Sisak.

11.85. Srpski zločin u Matićima

U selu Matići kod Orašja od minobacačke granate 7. kolovoza 1995. godine poginulo je osmero hrvatske djece/mladića koji su bili na pogrebu člana obitelji. Zločin su napravili Srbi kojima su zapovijedali generali Ratko Mladić i Momir Talić. Bila je to osveta za poraz pobunjenih Srba u operaciji “Oluja”.

Frustraciji je pridonio raniji neuspjeh operacije Plamen, također motiviranoj osvetom i iz bijesa zbog teškoga poraza u operaciji Bljesak, kad su snage VRS pokušale osvojiti Orašje.

“Operacija Plamen” s ciljem zauzimanja Orašja nakon Bljeska, kad su isto nepotrebno stradali civili. Hrvatski mediji o tom zločinu šute, kao i o ubojstvu 458 hrvatskih civila,

uglavnom starijih osoba, nakon “Operacije Koridor” 1992. u Bosanskoj Posavini. O tim zločinima nitko nije odgovarao, iako su neki od generala tzv. RSK (npr. Mile Novaković) izravno bili uključeni u zločinačke operacije. Pa u kontekstu “politike iskoraka” smatram da je nužno obilježiti taj zločin.

Izvori: Ivan Pepić (Braniteljski portal)

12. Stradanje djece u Domovinskome ratu (1991. – 1995.)

U Domovinskome ratu ubijena su 402 djeteta, a 1260 ih je ranjeno. Najmlađa žrtva imala je samo 3 mjeseca!

Prvi znanstveni simpozij o ubijenoj i ranjenoj djeci u Domovinskome ratu održan je tek 2019. godine. **Doc. dr. Vlatka Vukelić** s Hrvatskih studija na simpoziju je iznijela sljedeće podatke: *„Prema podacima iz 2010. godine, a za razliku od Vladinih izvještaja iz 1996. godine, u Domovinskome ratu poginulo je 402 djece, a 1260 djece je ranjeno i ima veći ili manji postotak invaliditeta. Novija istraživanja koja se sustavno bave tim veoma teškim i tragičnim slučajevima govore o nešto manjem broju ubijene djece, no kako su neizravne žrtve Domovinskoga rata još moguće zbog zaostalih eksplozivnih naprava i relativno velikoga broja nestalih civila općenito, teško je podvući crtu ispod određene brojke. Osnovni je problem što nije napravljen registar civilnih žrtava pa se i danas njihov broj procjenjuje na između 4000 i 8000, što je vrlo rastezljivo i metodološki neujednačeno.“*

„Do kraja rata evidentirano je 35 nestale djece. Vezano uz prisilne migracije – samo je od listopada 1991. do prosinca 1991. registrirano oko 308 000 prognanika, od kojih su 172 000 bila djeca. Od studenoga 1992. registrirane su 264 194 prognane osobe, od kojih je 148 000 djece. Dakle, u ukupnom broju prognanih najveći je broj djece. Do travnja 1997. broj prognane djece još je velik – 36 000. S obzirom na često mijenjanje boravka teško je dati pouzdane podatke. Izvan Hrvatske evakuirano je 6725 djece.“

„Najmlađe operirano dijete koje je ozlijeđeno u ratu imalo je šest mjeseci. Tijekom 1995. i 1996., zbog minskih i razornih eksplozivnih sredstava, zabilježeno je 377 nesretnih događaja, od kojih je stradalo 560 osoba, od čega 179 smrtno, a 381 osoba je ranjena. Stradalo je 35 osnovnoškolske djece, a maloljetnika ukupno 102. Od ukupnoga broja stradale djece njih 24 je smrtno stradalo, a 78 ih je ranjeno.“

Prema navodima Hrvatskoga memorijalno-dokumentacijskog centra Domovinskoga rata (HMDCDR) iz neposredne blizine ubijeno je najmanje 40 djece. Od srpske djece osim Aleksandre Zec pripadnici hrvatskih snaga ubili su još: Milana Olujića (1976.), Marka Olujića (1979.), Dejana Radosavljevića (1978.), Nenada Radosavljevića (1982.), Danijela Roknića (1977.).

Pripadnici srpskih snaga ubili su iz neposredne blizine: Antu Baković (1984.), Mariju Baković (1982.), Dragutina Baloga (1974.), Josipa Bandića (1976.), Tomislava Baumgartnera (1973.),

Igora Černoka (1977.), Miru Erstić (1975.), Anamariju Grgić (1988.), Ivana Grgić (1979.), Igora Karačića (1975.), Josipa Kovačića (1980.), Josipu Kožić (1975.), Marijanu Pavošević (1973.), Sinišu Rajkovića (1975.), Antu Šarića (1974.), Antonia Vidakovića (1975.), Đorđa Vidakovića (1978.), Gorana Čengića (1987.), Slobodana Čengića (1981.), Darka Dvornekovića (1981.), Željku Fabac (1977.), Nikolinu Fabac (1981.), Darija Jurića (1987.), Tomislava Jurića (1989.), Tamaru Kozbašić (1978.), Alena Kozbašić (1982.), Franju Matijevića (1975.), Ivicu Nikšića (1974.), Vericu Nikšić (1978.), Damira Pakšeca (1980.), Daria Pakšeca (1976.), Renata Šajnovića (1984.), Pavla Šiftara (1976.), Katicu Šimanović (1976.), Martinu Štefančić (1987.) i druge.

Martina Štefančić, djevojčicu od 4 i pol godine, ubijena je u Borovu Selu zajedno sa svojom bakom u ožujku 1992., kada nije bilo ratnih djelovanja, a Borovo Selo bilo je pod kontrolom Srba. Ubijena je iz mržnje, samo zato jer je bila Hrvatica!

Srbi su ubili najmanje 121 dijete tijekom srpskih artiljerijskih i zračnih napada na civilno stanovništvo u gradovima i mjestima Hrvatske. Tijekom artiljerijskih i zračnih napada ubijena su djeca: Ivana Špoljarić 1991., tromjesečna beba), Josipa Špoljarić (1974.), Dubravka Špoljarić (1973.), Ivana Kljajić (1991., šestomjesečna beba), Ivana Gavrić (1991., šestomjesečna beba), Aleksandra Mateja (1989.), Mirsada Omerović (1990.), Bernarda Soldu (1990.), Ivana Oršolić (1990.), Miha Tomičić (1990.), Valentina Vlahović (1991.), Ante Džaja (1980.) i drugi.

Srpske snage su 3. svibnja 1992. godine bombom iz zrakoplova ubili petero djece u Slavenskom Brodu. Dva brata i njihovu sestru Marinković – Marinka (1990.), Dalibora (1987.) i Andrijanu (1983.), te sestru i brata Petrović – Ivanu (1988.) i Marka (1985.).

Prvo poginulo dijete, ali i prva civilna žrtva rata u Osijeku dvanaestogodišnja je Ivana Vujić koja je trebala krenuti u sedmi razred. Bilo je to 3. rujna 1991. kada je u stan obitelji Vujić pala granata i usmrtila Ivanu, a teško ranila njezina oca i majku.

Srpski zločini u Širokoj Kuli

Najmlađa žrtva bila je Verica Nikšić koja je imala samo 13 godina. Ubijen je 17-godišnji dječak Ivica Nikšić i njegova obitelj, ukupno pet članova!

Srpski zločin – ubojstvo obitelji Čengiće

Pripadnici srpskih paravojskih postrojbi su 18. siječnja 1992. godine u zaseoku Šašić kod Ervenika ubili obitelj Čengiće (otac Drago, majka Nevenka, sin Slobodan i Goran). Slobodan je imao 11 godina, a Goran samo 4 godine.

Srpski zločin u Kostrićima

Srbi su 15. studenoga 1991. godine ubili sve mještane sela Kostrić. Među ubijenima su i djeca od 2 i 4 godine: Jurić (Zlatka) Dario i Jurić (Zlatka) Tomislav.

Srpski zločin u Medviđi, 9. veljače 1993. godine

U bukovačkom selu Medviđi, zaselak Erstići, pobunjeni Srbi su 9. veljače 1993. godine ubili 10 civila, članova obitelji Erstić. Najmlađi član obitelji Mira Erstić imala je 18 godina.

U srijemskom selu Kukujevcima ubijena je 20. travnja 1992. obitelj Matijević: otac, majka i maloljetni Franjo.

Srpski zločin u Grabovcu 26. rujna 1991. godine: srpska vojska granatirala je autokamp Grabovac u kojem su bile izbjeglice. Poginula su tri djeteta, a osam osoba je ranjeno. Geleri su usmrtili 3-mjesečnu bebu, Ivana Špoljarića te Dubravku Špoljarić (17.g.) i Josipu Špoljarić (18 g.).

Srpski zločin na plaži Soline, 14. lipnja 1993. godine: biogradsku plažu Soline su 14. lipnja 1993. godine srpskočetnički agresori zasuli smrtonosnim zvončićima te usmrtili petero mladih ljudi, a 7 teško ranili. Poginulo su: Lidija Vrankulj, Danijela Vidaković, Marijan Pulić, Jozo Tomić i Karlo Paić, dok ih je sedmero bilo teško ranjeno.

Na farmi Ovčara u studenome 1991. godine ubijen je Igor Kačić koji je imao samo 16 godina!